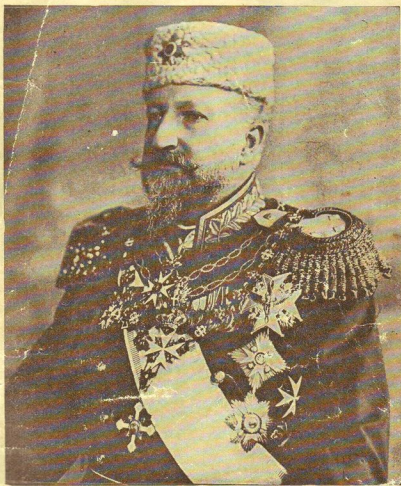
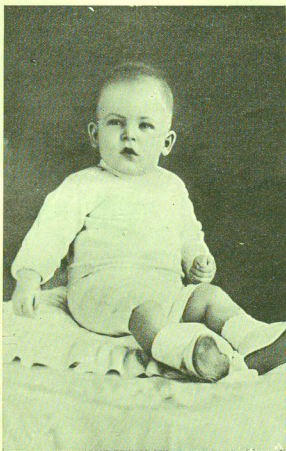

Негово Величество Царь Фердинандъ I

Негово Величество Борисъ III
Царь на българитѣ

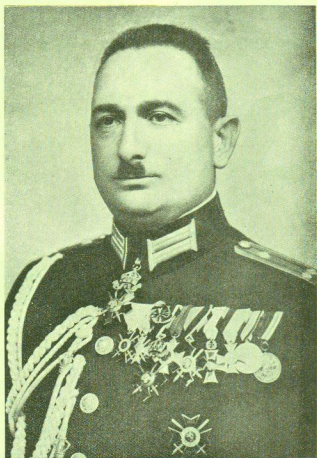
Негово Царско Височество Престо-
наследникътъ Симеонъ Князь Търновски

Побарявам книгата на
Окр. Музей гр. Ямбол
25-то 1970 год.

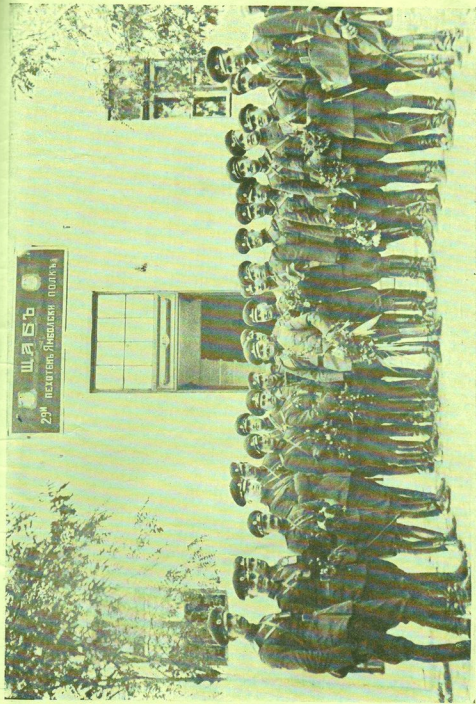
Златарев

Полковникъ Златаревъ Кръстю
боенъ командиръ на полка

Полковникъ Ангеловъ Ангелъ
сегашенъ командиръ на полка

Офицерите отъ полка при връщане отъ маневри

Предговоръ

Българю, за тебе-тъ умръха,
Една бѣ ти достойна зарадъ тѣхъ,
И твойто име катъ мълвѣха
Умираха безъ страхъ.

Ив. Вазовъ

За да се увѣковѣчатъ и обезсмъртятъ славнитѣ дѣла и чутовицнитѣ подвизи на Ямболци, а заедно съ това и паметъта на загиналитѣ по бойнитѣ полета на Тракия и Македония тѣхни другари, които пролѣха кръвта си предъ олтаря на Отецеството съ желанието и надеждата да видятъ обединението на българския народъ, като командиръ на 29-и пех. Ямболски полкъ, се постаряхъ да се събере нуждния материалъ, за да се напише и отпечати настоящата история.

Като поднасямъ на читателя кратката история на 29-и пех. Ямболски полкъ презъ време на *Балканската* и *Съюзнически войни*, азъ се лаская отъ мисълта, че тя ще остане като единъ живъ паметникъ и ще сгрѣва сърдцѣга на бждещитѣ поколѣния като ще ги напѣтствува къмъ още по-славни дѣла за осществяването на народния идеалъ — обединението на цѣлокупния български народъ.

Въ настоящата история живитѣ участници въ това славно минало ще видятъ своитѣ усилия и ще се почувствуватъ горди, че сж били творци на велики дѣла за обединението на племето ни, родителитѣ и близкитѣ на загиналитѣ — при какви условия, героизъмъ и себеотрицание сж пролѣли кръвта си тѣхнитѣ мили и близки, а ние тѣхнитѣ наследници съ овѣковѣчаването на паметъта имъ чрезъ тази книга, считаме, че имъ издигаме паметникъ на вѣчна признателность.

Отъ името на чиноветѣ на полка и отъ това на всички служили въ него изказвамъ благодарность на запасния полковникъ *Терекиевъ Дончо* за написаната отъ него история на полка.

Ангеловъ Ангелъ

Полковникъ-командиръ на 29-и пех. Ямболски полкъ

ЧАСТЬ I

БАЛКАНСКАТА ВОЙНА

Причинитѣ на войната ни съ Турция

Цѣли петстотинѣ години българскиятъ народъ бѣше подѣ владичеството на Турция. Това тежко робство предизвика съчувствието на Русия, която въ 1877 год. обяви война на Турция. Тази победоносна за Русия война завърши съ създаването на така наречената „Санъ-Стефанска България“, която обединяваше всички българи въ една обща, цѣлокупна и независима държава.

На 13-и юлий 1878 год. Великитѣ сили, събрани на конгресъ въ гр. Берлинъ, унищожиха току-що създадената отъ Русия Санъ-Стефанска България. Тѣ разпокжсаха народа ни, като оставиха една голѣма частъ отъ него, намираща се въ Тракия, Македония и Одринско, да пѣшка наново подѣ страшното турско робство. На свободенъ животъ, споредъ склучения въ Берлинъ договоръ, оставаше да се радва само сегашната Северна България, а Южна България се обособяваше въ отдѣлна автономна областъ, наречена „Източна Румелия“, подѣ непосредствената властъ на Султана. По силата на сжщия договоръ, цѣлата Северна Добруджа оставаше подѣ властѣта на Ромѣния, а чисто българскитѣ градове: Пиротъ, Нишъ, Враня и Лѣсковецъ — подѣ владичеството на Сърбия.

Голѣмата неправда, извършена надѣ българския народъ въ Берлинъ, се отрази доста болезнено върху неговата душа, но той се примири временно съ злата участъ, що му бѣ предопредѣлила сждбата, като заживѣ съ идеала за своето обединение въ границитѣ на Санъ-Стефанска България.

Създадената по силата на Берлинския договоръ млада българска държава се отдаде на миренъ трудъ и бързо почна да закрепва. Едновременно съ стремежа и напредѣка къмъ всички отрасли на народното благосъстояние, народътъ ни не преставаше да мисли и се стреми къмъ обединението на всички разпокжсани части отъ отечеството ни. Като първи етапъ къмъ осжществяване на тоя си стремежъ бѣ обявяването на Съединението на Северна съ Южна България, което се извърши на 6-и септемврий 1885 год.

Два месеца, обаче, следъ провъзгласяване на това съединение, младата българска държава бѣше нападната неочаквано отъ Сърбия, съ цель да попрѣчи на нейното разширение и засилване. Къмъ времето на това нападение България при-

Формирането на полка, неговата кратка история и деятелност до войнитѣ

Следъ завършване на Освободителната война въ 1878 г. се тури началото на формиране на българската войска на тогавашното младо Българско Княжество. За кадъръ при формирането на тази войска послужи Българското Опълчение, което взе живо участие въ тази война и което въ края ѝ броеше 12 опълченски дружини.

Съ попълването на тия дружини съ новобранци, българската войска презъ 1889 год. достигна специално за пехотата всичко 24 пех. полка въ дведружиненъ съставъ. Тия полкове бѣха сведени първоначално въ шестъ бригади, които впоследствие бѣха преименувани въ пехотни дивизии.

Развитието на българската войска, обаче, не спрѣ до тукъ. Презъ 1899 год. отъ кадритѣ на резервната армия, придадени къмъ действащитѣ полкове, се формираха 12 резервни полка, разпредѣлени по два въ всѣка пехотна дивизия. Всѣки единъ отъ тия резервни полкове се състоеше отъ 5 роти, отъ които една погранична. 5-иятъ полкъ отъ тия новоформирани 12 пех. резервни полка впоследствие получи наименованието Ямболски полкъ. Съществуващата дивизионна организация се разшири съ създаването на бригадната организация: всѣка пехотна дивизия се състоеше отъ 2 пех. бригади отъ по 3 полка — 2 действащи и 1 резервенъ.

Формирането на 5-и резервенъ полкъ се извърши възъ основа на Височайшия указъ № 8 отъ 1899 год. То започна на 7-и февруарий 1900 год. въ гр. Ямболъ, който градъ, възъ основа на заповѣдта по 3-а пех. Балканска дивизия № 19 отъ сжщата година, бѣше опредѣленъ за негово постоянно мѣстоквартироваане. Отъ тая дата полкътъ започна да съществува като самостоятелна войска единица, влизаща въ състава на 1-а бригада отъ 3-а пех. Балканска дивизия.

Първоначално полкътъ се формира въ едnodружиненъ съставъ. Първитѣ негови началници, които взеха участие въ формирането и командуването му, бѣха следнитѣ офицери: подполковникъ Аврамовъ — командиръ на полка, майоръ Халачевъ — командиръ на дружината и капитанитѣ: Малинковъ

Иванъ, Черешаровъ Георги и Хаджиевъ Никола — назначени за командири на роти.

При по-нататъшното развитие на армията въ свръзка съ старшинството на офицеритѣ, станаха промѣни и въ офицерския съставъ на полка, особено на ротнитѣ командири, които въ подробности не отбелязваме тукъ. Следвайки усилено своята подготовка, следъ формирането си, полкътъ въ едно кжсо време застана въ редоветѣ на по-старитѣ наши полкове, като единъ полкъ съ здрава подготовка и отлична дисциплина.

На 8-и май 1902 год. командирътъ на полка, подполковникъ Аврамовъ, бѣше вече произведенъ въ чинъ полковникъ. Подъ неговата команда полкътъ презъ есенята сжщата година взема участие въ Шипченскитѣ маневри, кждето показва своята добра и солидна подготовка. На постоянното си мѣстоквартироваие — гр. Ямболъ — полкътъ се завърна и продължи редовнитѣ си ежедневни занятия на 23-и септемврий сжщата година.

Съгласно заповѣдта по 3-а пех. Балканска дивизия № 2, § 6, основана на Височайши указъ № 84 отъ 1903 год., 5-и резервенъ полкъ на 7-и януарий 1904 год. стана действащъ полкъ и се преименува въ 29-и пех. Ямболски полкъ. Едно-временно съ това той се развърна въ дведружиненъ съставъ при следнитѣ подѣления: 8 строеви, 1 нестроева роти, полкови лазаретъ, музикантска команда и полкова работилница.

Съ преименуването и развърщането си въ дведружиненъ съставъ, 29-и пех. Ямболски полкъ влѣзе въ състава на 2-а бригада отъ 3-а пех. Балканска дивизия. За щаба на тази бригада бѣше опредѣленъ г. Ямболъ за постоянно мѣстоквартироваие, а за полка — гр. Казълъ Агачъ (Елхово). Обаче, тази заповѣдъ за полка бѣше отмѣнена и той остана до второ разпоречдане да квартирува въ гр. Ямболъ. На 15-и мартъ 1904 год. командирътъ на полка полковникъ Аврамовъ напуста командуването на полка, понеже премина въ запаса на армията. На негово мѣсто въ командуването на полка встѣпи отъ запаса полковникъ Паневъ.

Чести промѣни въ командуването на полка станаха и презъ 1905 г. Презъ тази година полкътъ се прие последователно най-напредъ отъ подполковникъ Рашковъ, а впоследствие — отъ полковникъ Кинтишевъ. На 7-и септемврий с. г. 1-а дружина отъ полка, подъ командата на подполковникъ Мандровъ, замина за Казълъ Агачъ (Елхово), кждето бѣше опредѣлено постоянното ѣ мѣстоквартироваие. Въ гр. Ямболъ остана щабътъ на полка съ 2-а дружина подъ командата на майоръ Дуковъ.

Въ началето на 1906 год. командуването на полка се прие отъ полковникъ Кърджиевъ, който малко следъ това го здаде временно на полковиикъ Колевъ, а той пое коман-

дуването на бригадата до 19. IV. 1907 год., на която дата се завърна и пое отново командването му, което продължи до 27-и мартъ 1910 год. Следъ него за командиръ на полка бѣше назначенъ полковникъ Златаревъ, подъ командата на когото полкътъ отъ 22-и августъ до 7. IX. 1910 год. взе участие въ Царскитѣ маневри, а следъ обявяването на общата мобилизация на армията на 17-и септемврий 1912 год. и въ войнитѣ срещу Турция и съюзницитѣ презъ 1912—1913 год.

На 27-и септемврий 1912 год. на пѣтъ за турската граница при гр. Каваклий, за пръвъ пѣтъ, и то при бойна обстановка, близо до границата, полкътъ бѣше удостоенъ съ честта да получи своето полково знаме. Въ войнитѣ, въ които взема участие впоследствие, полкътъ се показва достоенъ за него, като го пази като зеницата на окото си и го окичи съ победни лаврови вѣнци.

Презъ късия периодъ отъ 13 години отъ формирането на полка до Балканската война презъ свещената ограда на полка преминаха ежегодно, освенъ новобранцитѣ, на които задължителната служба подъ знамената бѣше две години, но на нѣколко пѣти и почти всички запасни офицери, подофицери и войници, служили вече въ полка. Младитѣ новобранци, подъ ръководството на своитѣ учители, въ лицето на офицеритѣ и подофицеритѣ отъ полка, добиваха ценни познания по всичкитѣ отрасли на военното дѣло, а наредъ съ това и всички ония военни и граждански добродетели, които правѣха отъ тѣхъ достойни защитници на своята Родина. На числящитѣ се по списъцитѣ на полка запасни офицери, подофицери и войници, които на нѣколко пѣти биваха извиквани на обучение, въ редъ тактически учения и маневри се опрѣсняваха познанията съгласно развитието и усъвършенствването на военното дѣло.

Всички тия извънредни усилия, които началническиятъ персоналъ на полка проявяваше въ възпитанието и обучението на българскитѣ граждани, го издигна като единъ отъ първитѣ български полкове. По своята здрава военна подготовка и отлична дисциплина, полкътъ неведнажъ е извиквалъ похвалитѣ и благодарноститѣ на своитѣ висши началници. Като резултатъ на всички тия усилия се явяватъ ония блѣскави победи, които той спечели, като участникъ въ Балканската и Съюзническата войни презъ 1912—1913 год., които ние ще разгледаме въ следващитѣ части отъ неговата история.

Причинитѣ на войната ни съ Турция

Цѣли петстотинѣ години българскиятъ народъ бѣше подѣ владичеството на Турция. Това тежко робство предизвика съчувствието на Русия, която въ 1877 год. обяви война на Турция. Тази победоносна за Русия война завърши съ създаването на така наречената „Санъ-Стефанска България“, която обединяваше всички българи въ една обща, цѣлокупна и независима държава.

На 13-и юлий 1878 год. Великитѣ сили, събрани на конгресъ въ гр. Берлинъ, унищожиха току-що създадената отъ Русия Санъ-Стефанска България. Тѣ разпокъсаха народа ни, като оставиха една голѣма частъ отъ него, намираща се въ Тракия, Македония и Одринско, да пѣшка наново подѣ страшното турско робство. На свободенъ животъ, споредъ сключения въ Берлинъ договоръ, оставаше да се радва само сегашната Северна България, а Южна България се обособяваше въ отдѣлна автономна областъ, наречена „Източна Румелия“, подѣ непосредствената властъ на Султана. По силата на сщия договоръ, цѣлата Северна Добруджа оставаше подѣ властѣта на Ромѣния, а чисто българскитѣ градове: Пиротъ, Нишъ, Враня и Лѣсковецъ — подѣ владичеството на Сърбия.

Голѣмата неправда, извършена надѣ българския народъ въ Берлинъ, се отрази доста болезнено върху неговата душа, но той се примири временно съ злата участъ, що му бѣ предопредѣлила съдбата, като заживѣ съ идеала за своето обединение въ границитѣ на Санъ-Стефанска България.

Създадената по силата на Берлинския договоръ млада българска държава се отдаде на миренъ трудъ и бързо почна да закрепва. Едновременно съ стремежа и напредѣка къмъ всички отрасли на народното благосъстояние, народътъ ни не преставаше да мисли и се стреми къмъ обединението на всички разпокъсани части отъ отечеството ни. Като първи етапъ къмъ осъществяване на тоя си стремежъ бѣ обявяването на Съединението на Северна съ Южна България, което се извърши на 6-и септемврий 1885 год.

Два месеца, обаче, следъ провъзгласяване на това съединение, младата българска държава бѣше нападната неочаквано отъ Сърбия, съ цель да попрѣчи на нейното разширение и засилване. Къмъ времето на това нападение България при-

тежаваше вече една, макаръ и малка, но дисциплинирана армия. Тази нейна армия въ едно много късо време успѣ да разбие сръбската армия, като записа при Сливница, Драгоманъ и Пиротъ една отъ първитѣ свѣтли страни на новата си военна история. Нанесената победа надъ сърбитѣ очуди свѣта и обърна вниманието на Европейскитѣ сили, които, като намѣриха народа ни достоенъ за свободата си, побързаха да признаятъ и узаконятъ свършения вече актъ на Съединението.

Следъ победоносната война съ Сърбия българската държава тръгна съ още по-голямъ устремъ къмъ своето устройване и закрепване. Нейната армия по своята образцова дисциплина и разрастване бѣше достигнала да я сочатъ като една отъ първитѣ сили на Балканитѣ. Тази сила и качество на народа ни го поставяше вече въ положение да може да се загрижи сериозно за освобождение на поробенитѣ си братя, населяващи турската империя отвъдъ Рила и Родопитѣ.

Къмъ това време, когато младото българско царство бѣше достигнало разцвѣта на своето развитие, българското население въ Македония и Одринско бѣше изложено на систематично изстребление отъ нечувания до тогава тероръ отъ страна на турската властъ. Турскитѣ жестокости, които отъ день на день ставаха все по-ужасни, бѣха принудили много отъ нашитѣ сънародници да напуснатъ роднитѣ си огнища, за да дирятъ прибѣжище и спасение въ България.

Българскиятъ народъ не можеше, разбира се, спокойно да гледа на това звѣрско отнасяне къмъ неговитѣ братя, но той чакаше да настѣпи удобния моментъ, за да започне борбата си за тѣхното освобождение. Всички миролюбиви сръдства, които бѣха предприети отъ българскитѣ правителства, безъ разлика на тѣхната партийностъ, предъ Турция направо и съ посрѣдничеството на великитѣ сили за спиране на жестокоститѣ и изстреблението надъ българския народъ въ предѣлитѣ ѝ, не дадоха никакви резултати. Турцитѣ не само, че не смекчиха режима съ даване автономни права на сънародниците ни, но още повече правѣха положението имъ по-тежко и даже непоносимо. Това обстоятелство доде да убеди всички въ България, че само чрезъ една война може да се тури край на турскитѣ жестокости и освобождението на нашитѣ братя отъ турското робство. Благоразумието, обаче, изискваше тази война да бѣде подготвена дипломатически, понеже отъ всички се съзнаваше, че да се води една война отъ малка България срещу вѣковната турска империя не би било лесна работа.

За осигуряване успѣха на войната ни срещу Турция, нашата дипломация намѣри пътя за това въ съюзяването на всички балкански държави, които имаха еднакви интереси съ нашитѣ. За осъществяване на този съюзъ тя взема инициати-

вата още въ началото на 1912 год. Следъ дълги спорове и преговори, най-после къмъ края на месецъ юний 1912 год. се дойде до споразумение на първо време съ Сърбия и съ това се тури началото на Балканския съюзъ, насоченъ срещу Турция. Впоследствие къмъ него се присъедини и Черна-гора, а следъ нея, малко време преди обявяването на войната, и Гърция.

Презъ време на дългия периодъ докато траяха преговоритъ, събитията въ Турция се развива така, че войната ставаше неизбежна, а даже и наложителна.

Въ това време Турция воюваше съ Италия въ Триполи (Африка), а въ самата Македония въстанията бѣха въ разгара си. Бѣше се създадо едно положение, което разклащаше изъ основа турската империя. Турската властъ, разярена отъ неуспѣхитъ си срещу италианцитъ, за да принуди българското население въ Македония къмъ покорство, предприе въ началото на м. юлий 1912 год. масово клане надъ това население, подъ предлогъ, че търси нѣкакво скрито оръжие. Особено жестоки и безчовѣчни бѣха турцитъ въ чисто българскитъ градове Щипъ и Кочене, кждето бѣ изклано една голѣма частъ отъ по-събуденото тамошно население.

Това страшно злодеяние потресе издѣнъ душа българския народъ, който въ многолюдни митинги по цѣлата страна изказа възмущението си срещу турскитъ звѣрства съ единъ ясенъ и категориченъ възгласъ — война на тирана.

Българското правителство отъ своя страна направи последни и решителни постѣпки предъ турското правителство за спиране на тия жестокости, като едновременно съ това се обърна за сѣщото съ молба и къмъ великитъ сили. Турското правителство, както обикновено правѣше, отклони и този пжтъ въпроса и вмѣсто отговоръ обяви, че ще прави голѣми маневри около Одринъ. Съ други думи искаше да даде да се разбере, че е готово съ сила да застави България да мълчи и да не повдига този за нея боленъ въпросъ.

Считайки, че чашата на търпението е вече прелята и че моментътъ за почване на военнитъ действия срещу Турция е вече настѣпилъ, българското правителство въ съгласие съ своитъ съюзници на 17-и септемврий 1912 год. обяви обща мобилизация на войскитъ си, която бѣше последвана веднага и отъ съюзниците.

Съ този тържественъ актъ България, наредъ съ своитъ съюзници, сѣрби, гърци и черногорци се изправи съ оръжие въ ржка да се бори за идеала си — обединението на всички българи въ границитъ, опредѣлени въ Санъ-Стефано на 19-и февруарий 1878 год.

Мобилизацията на полка

На 17-и септемврий 1912 год. къмъ обѣдъ съ Височайши указъ № 5 бѣше обявена обща мобилизация на въоръженитѣ сили въ Царството. Вестъта за мобилизацията се разпространи съ свѣткавична бързина по цѣла България и въ едно кжсо време достигна и до най-затѣтената балканска колиба. Мобилизацията не изненада никого; тя се очакваше цѣли 35 години и затова се посрещна съ възторгъ и искрена радостъ отъ всички българи. Радостъта на българския народъ бѣше обща; тя бѣше обхванала всички отъ най-старитѣ и побѣлѣли вече старци до най-малкитѣ деца. Никога Отечеството ни не бѣше преживѣвало такъвъ свѣтълъ и тържественъ день. Сжщитѣ преживѣвания и радостъ се повториха, както въ деньтъ на освобождението ни отъ петвѣковното турско робство. Радостъта на българския народъ се още повече засили, когато стана известно, че заедно съ насъ ще воюватъ и нашитѣ съседи сърби, гърци и черногорци.

Телеграмата за мобилизацията се получи отъ бригадата въ Щаба на полка още сжщия день на обявяването ѝ въ 5 ч. 20 м. сл. пл. Къмъ това време полкътъ квартируваше въ гр. Ямболъ, съ изключение на 1-а дружина, която се намираше на постоянно мѣстоквартирване въ Казълъ Агачъ.

Веднага съ получаването ѝ бѣ телеграфирано въ Казълъ Агачъ до командира на 1-а дружина да трѣгне незабавно съ дружината си за гр. Ямболъ, кждето предстоеше мобилизирането ѝ.

Къмъ 6 ч. сл. пл. всички офицери, по заповѣдъ на командира на полка полковникъ Златаревъ бѣха събрани въ кабинета му. Тукъ той, съ преизпълнено отъ радостъ и вълнение сърдце, прочете телеграмата и поздрави офицеритѣ съ радостна вестъ — обявяване на мобилизацията. Вестъта за мобилизацията и благопожеланията на командира се посрещнаха отъ всички офицери съ голѣма радостъ и въодушевление. За моментъ настѣпи едно вълнение, което се изрази въ взаимни честитявания и благопожелания за щастливъ изходъ отъ току-що начеващата се борба.

Следъ тази малка и тържествена манифестация, командирътъ на полка раздаде мобилизационнитѣ планове, по които трѣбваше да се развърнатъ частитѣ, и следъ като даде последни напѣтствия по извършване на мобилизацията, разпусна офицеритѣ, които се отправиха за частитѣ си.

Съ разотиването си въ казармитѣ офицеритѣ съобщиха на войницитѣ вестъта за мобилизацията, която се посрещна отъ тѣхъ сжщо така съ голѣма радостъ и въодушевление. Едно гърмогласно и нестихващо „ура“, изразъ на общия ентузиазъмъ, оглушаваше до късно презъ нощъта казарменитѣ помѣщения. Започна се една трѣскава деятелностъ по

разпределяне кадъра, облѣклото, снаряжението и разнитѣ други войнишки принадлежности, които ротитѣ имаха въ складоветѣ. Съ една дума, бързаше се съ подготовката на всичко необходимо по посрещане и стѣкмяване на запаснитѣ, които се очакваха да почнатѣ да пристигатѣ на следущия день.

На 18-и септемврий 5 ч. пр. пл. пристигна отъ Казълъ Агачъ и 1-а дружина отъ полка. Набързо се раздадоха мобилизационнитѣ планове на ротитѣ отъ тази дружина, които се разположиха по опредѣленитѣ имъ квартири въ града. До обѣдъ времето мина въ бързи приготвления, понеже се очакваше сл. пладне да почнатѣ да пристигатѣ първитѣ партиди отъ числящитѣ се въ полка запасни.

Мобилизацията завари полка въ мирновременния му съставъ: две пехотни дружини отъ по четири роти, единъ картеченъ взводъ, нестроева рота, музикантска команда и санитаренъ персоналъ. Споредъ плана за мобилизацията той трѣбваше да се развѣрне въ четиридружиненъ съставъ, една картечна рота, една нестроева рота, по една телефонна и музикантска команди, полкови лазаретъ и единъ парковъ взводъ. Освенъ това на него предстоеше да отдѣли кадъръ и да формира щабъ, две дружини, една картечна полурота и по половинъ нестроева рота, телефонна команда, лазаретъ и парковъ взводъ за 42-и пех. полкъ. Вънъ отъ всичко това, полкътъ трѣбваше да отдѣли кадъръ и формира 29-а допълняваща дружина.

За всички гореизброени части още отъ мирно време въ складоветѣ на полка се съхраняваше необходимото облѣкло, въоръжение и снаряжение. Съ хора до щатоветѣ за военно време полкътъ очакваше да се попълни отъ числящитѣ се по списъцитѣ му запасни. На последнитѣ отъ много по-рано бѣ съобщено отъ полковитѣ окръжия въ кои поддѣления на полка трѣбва да се явятъ въ случай на мобилизация.

Недостигътъ отъ коне и коли, полкътъ очакваше да получи по нарядъ отъ реквизиционнитѣ комисии, които започнаха да действуватъ още отъ първия день на мобилизацията. Предвидъ на очакващата се мобилизация, полкътъ бѣше се запасилъ съ храни за изхранване на хората и добитъка презъ първитѣ дни на мобилизацията, като впоследствие тази грижа се предоставяше на реквизиционнитѣ комисии.

Запаснитѣ започнаха да пристигатъ още на втория день отъ мобилизацията. На третия день — 19-и септемврий — пристигането имъ бѣше масово. Въ този день може да се каже, че пристигнаха по-голѣмата частъ отъ запаснитѣ, които се числѣха въ полка. Бързината и голѣмиятъ ентузиазъмъ, съ който се явяваха запаснитѣ, което нѣщо се четѣше по сияющитѣ имъ отъ радостъ лица, бѣше единъ залогъ за успѣха на предстоящата война. Въ едно скоро време казарменитѣ

помѣщения и града се изпълниха съ запасни. Радостта и оживлението бѣше общо. Градътъ Ямболъ въ едно скоро време се оживи и взема празниченъ видъ. Навсѣкжде се чуваха само пѣсни, музика и екътъ на българското гърмотевично „ура“. Правѣше силно впечатление — като че не се стиваше на война, а на нѣкакво голѣмо тържество.

Пристигането на запаснитѣ, тѣхното приемане, медицинското преглеждане, обличане и въоръжение вървѣше много бързо. Малка задръжка се явяваше за тия, които бѣха си изгубили мобилизационното назначение, понеже трѣбваше да се търсятъ по списъцитѣ где се числятъ и тогава да се направляватъ въ частитѣ. Наредъ съ приемането на хората се извършваше и това на конетѣ и колата отъ назначенитѣ за това комисии.

На третия день вечеръта 19-и септемврий по-голѣмата частъ отъ явилитѣ се запасни бѣха облѣчени и стѣкмени съ всичко необходимо за походъ. Бързаше се на първо време съ стѣкмяване на 1-а и 2-а дружини, които на третия день отъ мобилизацията трѣбваше да заминатъ въ подкрепа на 9-а погранична дружина, която охраняваше границата на линията: с. Кавуръ Аланъ — Дервишка могила — с. Константиново — с. Кай-биляръ.

На 20-и септемврий 1-а и 2-а дружини бѣха вече напълно стѣкмени и готови да заминатъ за границата. 2-а дружина тръгна въ походъ съ всички мѣрки за охранение въ 6 ч. сутринъта и презъ селата Карапча и Шахлии на 22-и септемврий къмъ обѣдъ пристигна въ опредѣления ѝ пунктъ Ново-село, където се установи на квартири. 1-а дружина тръгна за границата въ 5½ ч. сл. пл. и къмъ 9 ч. сл. пл. на другия день — 21 септемврий пристигна и се установи на квартири въ гр. Каваклий.

Преди тръгването, отъ гр. Ямболъ дружинитѣ, бѣха поздравени отъ командира на полка, който въ една кратка и пламенна речъ пожела на войницитѣ успѣхъ въ токущо начеващата се вече борба. Самото изпращане бѣше тържествено, посрѣдъ ентузиазъма и нестихващото „ура“ на многобройния народъ отъ града и околнитѣ села, дошелъ да изпрати своитѣ близки.

Следъ пристигането на дружинитѣ въ горепоменатитѣ пунктове тѣ взеха мѣрки за своята охрана, като влѣзоха въ връзка помежду си и съ пограничнитѣ наши части.

Следъ заминаването на 1-а и 2-а дружини, полкътъ продължи усилената си деятельность по обличането и стѣкмяването съ всичко необходимо на останалитѣ 3-а и 4-а дружини. На 23-и септемврий полкътъ бѣше окончателно мобилизиранъ. Неговиятъ съставъ броеше: 6 щаба офицери, 44 оберъ офицери, 5 лѣкари, 3 чиновници, 4874 долни чинове, 481 коне и 60 коли. Бѣха започнати и занятия съ хората за

възобновяване на военните познания и за подтягане. Направиха се няколко пробни товарения на обоза и малки походи за свикване на хората и товарните коне съ разните тяжести. На този ден бѣше привършено и мобилизирането на частитѣ отъ 42-и п. полкъ, които се формираха отъ полка и отдѣлиха отъ него, готови за самостоятелни действия.

Заминаване на полка къмъ турската граница

На 24-и септемврий много рано сутринята 3-а и 4-а дружини, нестроевата рота, музикантската и телефонна команди, парковиятъ взводъ и полковия лазаретъ бѣха построени на площада предъ казармитѣ. Въ 6¹/₂ ч. пр. пл. въ присѣдствието на множество народъ, дошелъ отъ града и околнитѣ села, се отслужи отъ мѣстното духовенство молебенъ и водосветъ за даруване отъ Бога победа надъ врага. Следъ свършване на молебена командирѣтъ на полка полковникъ Златаревъ съ силни и патриотични думи изтъкна на чиноветѣ отъ полка значението на предстоящата борба. Накрай, следъ като имъ пожела успѣхъ, той изказа своята увѣреностъ и надежда, че Ямболли ще изпълнятъ съ честъ и достойнство дълга, къмъ който ги зове Родината. Последнитѣ патриотични думи отъ речта на командира бѣха съпроводени съ едно мощно и гърмогласно „ура“, изтрѣгнато отъ хилядитѣ пламени и юнашки гърди на всички офицери и войници, подето и отъ насъбралия се около дружинитѣ множество народъ.

Въ 7 ч. пр. пл. подъ патриотичнитѣ звуци на полковата музика дружинитѣ последователно се изтеглиха по пята за с. Гюимлии посрѣдъ гърмогласното и оглушително „ура“ на войницитѣ и множеството изпращачи. Стотици майки, бащи, невѣсти и невръстни деца обсипваха колоната съ цвѣта, при последни сбогувания и благопожелания къмъ близкитѣ си, за победи и щастливо завръщане.

Следъ единъ изморителенъ походъ, по причина на горещината и невтегнатостта още на хората, полкѣтъ въ горепоменатия съставъ съ всичкитѣ мѣрки на охранение въ 4¹/₂ ч. сл. пл. пристигна и се разположи на квартири въ с. Гюимлии. На следния день, 25-и септемврий, 7 ч. пр. пл. той продължи похода си и къмъ 5 ч. сл. пл. пристигна въ опредѣления му пунктъ на съсрѣдоточение — гр. Каваклий, гдето се установи на квартири. Преди трѣгването отъ селото Гюимлии, 11-а и 12-а роти подъ командата на к-ра на 3-а дружина майоръ Симеоновъ се отправиха, по заповѣдъ, за Казълъ Агачъ за получаване опредѣленото знаме на полка отъ 24-и п. Черноморски полкъ.

Времето отъ 26-и септемврий до 3-и октомврий включително полкѣтъ прекара въ гр. Каваклий. Първитѣ дни отъ престояването тукъ се използваха за привеждане въ редъ

на облѣклото и почистване на оржжието. Впоследствие сутринъ и сл. обѣдъ се произвеждаха строеви и бѣни занятия за подтягане на частитѣ.

Презъ време на престоиването тукъ се извърши едно отъ голѣмо значение за полка тържество, при което той за прѣвъ пѣтъ, и то при бойна обстановка — близо до грани-

Ямболци на обѣдъ

цата, се снабдяваше съ свое знаме. Това тържество стана на 27-и септемврий. На този день въ 10 ч. пр. пл. полкътъ бѣше построенъ въ каре, съ отворената частъ къмъ пѣтя за Казълъ Агачъ, на около 1500 крачки североизточно отъ града. Въ 10 $\frac{1}{2}$ ч. пр. пл. 11-а и 12-а роти, идещи отъ Казълъ Агачъ и носещи развѣто знамето, пристигнаха при полка и се построиха съ фронтъ къмъ Каваклии, като заеха отвора на самото каре. При общъ ентусиазъмъ и непрекъснато гърмотевично „ура“, сливащо се съ народния химнъ „Щуми Марица“, знамето, преминавайки по цѣлия фронтъ на ротитѣ, бѣ отнесено при 1-а рота. По този случай командирътъ на полка полковникъ Златаревъ въ една кратка речъ, като изтъкна значението на знамето, прикани Ямболци да го пазятъ като зеницата на окото си и да направятъ всичко възможно за окичването му съ победни лаврови вѣнци. Ямболци съ гордостъ и умиление гледаха на знамето си — символъ на Отееството — съ явенъ и пламененъ изразъ на очитѣ си да оправдаятъ надеждитѣ, които въ тоя тържественъ за тѣхъ день възлагаха Царъ и Отечество.

Следъ завършване на горнята церемония по приемане на знамето, последното при сжщата тържественостъ бѣ отнесенено отъ 1-а рота прищаба на полка въ града.

На 4-и октомврий 10 ч. пр. пл. полкътъ съ придаденото му 2-о с. с. отдѣление отъ 6-и артилерийски полкъ, по заповѣдъ на бригадниа командиръ, напустна гр. Каваклии и презъ с. с. Гаджилово и Шахлии се отправи съ мѣрки на охранение за с. Дерменъ дере. При с. Гаджилово къмъ полка се присѣдини и 2-а дружина, която до това време бѣше въ Ново-село. На голѣмата почивка при с. Шахлии полкътъ бѣше поздравенъ отъ началника на дивизията генералъ Сарафовъ. Следъ това той продължи марша си и къмъ 7¹/₂ ч. сл. пл. пристигна въ с. Дерменъ дере. Въ това село останаха да нощуватъ на квартири 1-а и 4-а дружини, картечната рота и 4-а и 6-а батареи, а 2-а и 3-а дружини съ 5-а батарея продължиха похода си и къмъ 8¹/₂ ч. сл. пл. пристигнаха въ с. Урумъ беглии, гдето се разположиха на квартири. Въ горепоменатитѣ села частитѣ отъ полка прекараха нощта, като взеха мѣрки за своята близка охрана. Предвидъ на късното пристигане въ пунктоветѣ за нощуването и тѣсното разположение по квартиритѣ, хората, въ по-голѣмата си частъ, макаръ и изморени отъ дългия походъ, останаха будни въ трепетно очакване и вълнение, споредъ настойчивитѣ слухове, които се носеха, за скорошното обявяване на войната.

Обявяването на войната

Денътъ 5-и октомврий 1912 год., въ който България обяви война на Турция, ще остане памятенъ и великъ въ историята на българския народъ. На този день нашиятъ малъкъ и храбъръ народъ намѣри сили въ себе си, за да се хвърли въ откритата и неравна борба съ вѣковната Турска империя, за да извоюва свободата и обединението на цѣлкупния български народъ. На сжщия този день при тържественния звънъ на всички църковни камбани въ гр. Стара-Загора, гдето пребиваваше нашата Главна квартира, *Негово Величество Царьтъ* отъ висотата на владишкия тронъ на църквата „Св. Богородица“ прочете съ ясенъ, високъ и воинственъ гласъ, посрѣдъ хиляденъ народъ и въ присѣдствието на чуждитѣ дипломати и военни аташета въ страната ни, следния манифестъ за обявяване на войната къмъ българския народъ:

МАНИФЕСТЪ КЪМЪ БЪЛГАРСКИЯ НАРОДЪ

Българи,

Въ продължение на 25-годишното Ми царуване, азъ, съмъ дирилъ винаги въ мирна културна работа напредъ за

щастие и славата на България. И въ тази посока Азъ желяхъ да върви постоянно Българскиятъ народъ. Провидението, обаче, е съдило иначе. Настана моментъ, когато българското племе е повикано да напустне благодатъта на мира и да прибъгне къмъ оржжието за постигане на една велика задача.

Отвждъ Рила и Родопитъ наши братя по кръвъ и по вѣра не бѣха честити и до днесъ, тридесетъ и петъ години следъ нашето освобождение, да се сдобиятъ съ сносенъ човѣшки животъ. Всички усилия, направени за достигането на тази цель, както отъ Великитъ сили, така и отъ българското правителство, не създадоха условия, при които тия християни да се радватъ на човѣшки права и свободи. Сълзитъ на балканския робъ, воплитъ на милионното християнско население не може да не покърти нашитъ сърдца, сърдцата на тѣхни сънародници и едновѣрци, които дължимъ свободата и миренъ животъ на една велика християнска освободителка.

И българскиятъ народъ си спомня пророческото слово на царя Освободителя. „Свялото дѣло трѣбва да се доведе докрай“. Нашето миролюбие се изчерпа. За да помогнемъ на угнетеното християнско население въ Турция, никакво друго срѣдство не ни остава, освенъ да се обърнемъ къмъ оржжието. Само съ това срѣдство ние виждаме, че ще можемъ да му спечелимъ закрила на живота и имота. Анархията въ турско заплаши и нашиятъ държавенъ животъ. Следъ кланетата въ Щипъ и Кочани, намѣсто да се даде на страдалцитъ правда и удовлетворение, каквито ние искаме, турското правителство заповѣда мобилизация на своитъ въоръжени сили. Така се извика на тежко изпитание нашето дълго търпение. Хуманнитъ християнски чувства, свещенниятъ дългъ да се помага на братя, когато ги застрашава изтрѣбление, честъта и достоинството на България Ми наложиха повелителния дългъ да повикамъ подъ знамената приготвенитъ за отбрана на отечеството синове.

Нашето дѣло е право, велико и свято. Съ смирено упование въ закрилата и помощъта на Всевишния, възвѣствамъ на българския народъ, че войната за човѣшки права на християнитъ въ Турция е обявена. Повелявамъ на храбрата българска войска да навлѣзе въ турскитъ предѣли!

Редомъ и заедно съ насъ ще воюватъ противъ общия неприятель за сжщата цель войскитъ на сдруженитъ съ България балкански държави: Сърбия, Гърция и Черна-гора. И въ тая борба на кръста противъ полумесеца, на свободата срещу тиранията ние ще имаме симпатиитъ на всички ония които обичатъ правдата и напредъка. Силенъ съ тия симпатии, нека юначниятъ български войникъ си спомня геройскитъ дѣла на своитъ бащи и дѣди и доблестъта на своитъ учи

тели — руси освободители и нека лети отъ победа къмъ победа.

Напредъ! Богъ да е съ насъ!

Издаденъ въ ст. София на 5. октомврий, 1912 год.

На първообразното съ собствената на Негово Величество Царя ржка написано:

„Фердинандъ“.

Горниятъ манифестъ, напечатанъ въ хиляди екземпляри, още въ раннитъ зори на 5-и октомврий бѣше прѣснатъ по всички градове и села на Царството. Той бѣше посрещнатъ съ небивалъ ентузиазъмъ, въодушевление и одобрение отъ цѣлиятъ български народъ.

Едновременно съ издаване на манифеста *Негово Величество* бѣше отправилъ и следната знаменателна заповѣдь къмъ армията:

ВИСОЧАЙША ЗАПОВѢДЪ
по
ДЕЙСТВУВАЩАТА АРМИЯ —
№ 115

гр. Стара Загора, 5. октомврий 1912 год.

Офицери, подофицери и войници,

Нечуванитъ страдания на нашитъ сънародници въ сѣседната Отоманска империя, които отдавна терзаеха сърдцата ни, предизвикаха справедливо негодувание на нашия народъ. Следъ като се изчерпаха всичкитъ мирни срѣдства, за да се подобри, доколкото е възможно, животътъ на тѣзи мжченици наши братя по кръвъ и вѣра, Ние, вѣрни изразители на народнитъ тежнения, не можахме да останемъ безучастни къмъ воплитъ имъ и, подпомогнати отъ нашия възлюбленъ народъ, заповѣдваме на нашата храбра армия да премине границата и да встѣпи въ борба съ вѣковния врагъ. Офицери, подофицери и войници! Нашето дѣло е свято и челоуѣколюбиво. Въ тѣзи сѣдбоносни минути на нашето възлюбено отечество Ние сме увѣрени, че всичкитъ чинове отъ армията ще се проникнатъ отъ важността на тѣхната задача и ще оправдаятъ надеждитъ, които народътъ възлага на тѣхъ. Офицери, подофицери и войници! Напредъ съ помощта на кръста и оржиято!

Нека Богъ на правдата да подкрепи дѣсницата ни!

На първообразното съ собствената на Негово Величество ржка написано:

„Фердинандъ“.

Горната заповѣдъ, прочетена предъ Ямболци, дойде да сгрѣе и възпламени още повече тѣхнитѣ сърдца. Тѣ се почувствуваха горди за великата и славна задача, която Върховниятъ вождъ на армията имъ възлагаше въ този тържественъ и сждбоносенъ за Отееството ни часъ.

Телеграмата за обявяването на войната се получи отъ бригадата въ полка въ 7¹/₂ ч. сутринъта на 5-и октомврий. Тя гласѣше, че днесъ въ 7 ч. пр. пл. войната между България и Турция е обявена. Следъ като получи горната телеграма, командирѣтъ на полка събщи съдържанието ѝ по телефона на 2-а и 3-а дружини въ Урумъ беглии, като едновременно съ това събра всички офицери отъ полка, находящи се въ Дерменъ дере, при себе си. На събралитѣ се офицери той събщи съдържанието на телеграмата и, следъ като даде нѣкои упътвания за предстоящитѣ действия, заповѣда за приготвянето на полка за походъ и построяването му вънъ отъ селото.

Новината за обявяването на войната бързо бѣ съобщена на ротитѣ. Тя възбуди една обща радостъ и въодушевление въ всички офицери и войници. Не оставаше време вече за никакви догадки, колебания и съмнения, каквито се носѣха като слухъ, че великитѣ сили не щѣли да позволятъ обявяването на войната. Обявяването ѝ, обаче, бѣше вече фактъ свършенъ. На Ямболци се отдаваше сега вече случай да премѣрятъ силитѣ си и дадатъ заслуженъ урокъ на въковния ни врагъ.

При единъ общъ ентузиазъмъ и възторгъ Ямболци се раздвижиха изъ селото и набързо се приготвиха за походъ. Въ 10 ч. пр. пл. полкѣтъ, безъ 2-а и 3-а дружини, бѣше построенъ на южния край на селото въ очакване командира на полка. Съ пристигането си командирѣтъ полковникъ Златаревъ, като поздрави войниците съ обявяването на войната, пожела имъ да следватъ примѣра на своитѣ бащи и дѣди и се покажатъ достойни тѣхни наследници въ защита на Отееството въ предстоящата борба. Едно величествено „ура“, което до този моментъ не бѣше се изтръгвало отъ пламенитѣ гърди на Ямболци, прокѣнтъ въ далечината. Неговото ехо се разнесе по околнитѣ върхове и накара да потрепери гордия и величественъ Балканъ.

Следъ поздрава и благопожеланията на командира дружинитѣ останаха на почивка въ окрайната на селото до получаване заповѣдъ за тръгване.

За предстоящитѣ действия полкѣтъ заедно съ 32-и пех. Загорски полкъ образуваха 2-а бригада отъ 3-а пех. Балканска дивизия подъ командата на полковникъ Рибаровъ. Въ състава на 3-а дивизия, която се командуваше отъ генералъ-майоръ Сарафовъ, влизаше и новоформираната 3-а бригада (41-и и 42-и пех. полкове). 1-а бригада (11-и и 24-и п. полкове)

отъ дивизията бѣше придадена за действие къмъ 9-а пех. дивизия. 3-а Балканска дивизия, заедно съ 1-а пех. Софийска и 10-а Сборна дивизии, споредъ заповѣдта на нашето главно командване, влизаха въ състава на I армия подъ командата на генералъ-лейтенантъ Кутинчевъ Василъ. Освенъ тази армия, отъ мобилизиранитѣ въ България въ началото 567,731 войници бѣха формирани още две армии: II армия въ съставъ: 8-а Тунджанска, 9-а Плѣвенска и 11-а Сборна дивизии, подъ командата на генералъ Ивановъ Никола и III армия въ съставъ: 4-а Преславска, 5-а Дунавска и 6-а Бдинска дивизии, подъ командата на генералъ-лейтенантъ Радко Димитриевъ.

Всички тѣзи три наши армии трѣбваше да действуватъ въ Тракия както следва: II армия — срещу Одринъ, I — източно отъ нея, а III — скрита задъ лѣвото крило на I армия — срещу крепостта Лозенградъ.

Останалитѣ две наши мобилизирани дивизии се предназначаваха за действие: 7-а Рилска — въ помощъ на съюзницитѣ въ Македония, а 2-а Тракийска — въ Родопитѣ.

Общото командване на всичката българска войска бѣше поето отъ Царя съ помощникъ генералъ Михаилъ Савовъ и началникъ Щаба на армията генералъ Иванъ Фичевъ.

Срещу нашитѣ армии въ Тракия, на линията Одринъ — Лозенградъ турцитѣ бѣха съсредоточили 7 корпуса, образувачи две армии. Вънъ отъ това, въ Одринъ имаха мобилизирани части, съставляващи гарнизона на крепостта, въ съставъ отъ 5 дивизии, съ предназначение да отбраняватъ крепостта и частъ отъ тѣхъ, като подвиженъ корпусъ, да действуватъ срещу нашитѣ части вънъ отъ крепостта.

По-голѣмата частъ отъ мобилизираната си войска отъ Европа и Азия, на брой около 300,000 человекъ, съ предположение тя да достигне до 700,000 человекъ, турцитѣ бѣха предназначили за действие срещу насъ въ Тракия.

Въ Македония срещу нашитѣ и сръбски войски тѣ имаха 145,000 души, срещу гърцитѣ — 26,000, а срещу черногорцитѣ — 25,000.

Навлизване въ турска територия. Първитѣ боеве

Споредъ заповѣдта на 3-а дивизия, нашата 2-а бригада на днешно число, 5-и октомврий, въ 1¹/₂ ч. сл.пл. трѣбваше да настѣпи по пѣтя Дерменъ дере — Урумъ бегли, като завладѣе и се затвърди на граничната висота Узунъ баиръ. Въ авангардъ за охрана на бригадата се назначаваха 2-а и 3-а дружини отъ полка съ придаренитѣ имъ една батарея и една пионерна рота. Останалитѣ 1-а и 4-а дружини

и картечната рота заедно съ 32-и п. Загорски полкъ и при-
дадената артилерия и пионери, образуваха главните сили на
бригадата и тръбваше да следва по пътя на авангарда. За
охрана на главните сили въ дъсно странично прикритие се
изпрати една полурота отъ 3-а рота на полка, която тръб-
ваше да се движи почти безъ пътъ по върховетъ, отстоящи
непосрѣдствено по лѣвия брѣгъ на р. Тунджа, съ задача
да поддържа връзка съ частитъ отъ II армия и се установи
на линията западно отъ висотата Узунъ баиръ. 1-а рота отъ
полка се изпрати въ лѣво странично прикритие по пътя
Дерменъ дере — в. Казълджикъ баиръ, съ задача да под-
държа връзка съ нашата 3-а бригада, като достигне и се
установи на върха Казълджикъ баиръ.

Въ опредѣления часъ полкътъ въ състава на главните
сили на бригадата последователно се изтегли въ походенъ
редъ. Устремили погледъ къмъ високитъ чукари на югъ,
Ямболци крачеха съ пълно съзнание и увѣреностъ въ свя-
тото дѣло, което начеваха. Тѣ горѣха отъ желание и очак-
ваха всѣки моментъ да се срещнатъ и разправятъ съ врага.

Авангардътъ тръгна отъ с. Урумъ бегли въ 2¹/₂ ч. сл. пл.
и се охраняваше отъ 5-а и 6-а роти въ преденъ отрядъ. Въ
4 ч. сл. пл. той зае височината Узунъ баиръ и, като се око-
па, остана да нощува на нея, охраняванъ презъ нощта съ
стражеви постове, разставени отъ 5-а, 6-а и 7-а роти на око-
ло единъ километъръ напредъ въ турската територия.

Едновременно съ пристигането на авангарда пристигна-
ха и дѣсното и лѣво странични прикрития, които се устано-
виха: първото — западно отъ върха Узунъ баиръ, а вто-
рото — на върха Казълджикъ баиръ.

Находящитъ се въ отсрещния турски постъ, около
единъ взводъ, войници не указаха никаква съпротива. Тѣ
само наблюдаваха нашитъ действия и съ настѣпването на
нощта напуснаха поста, като използваха близкото задъ
поста имъ дере.

Главните сили на бригадата въ тѣхния съставъ и на-
шитъ 1-а и 4-а дружини и картечната рота пристигнаха въ
3¹/₂ ч. сл. пл. въ селото Урумъ бегли и останаха да нощу-
ватъ въ това село на квартири.

Нощта на 5-и срещу 6-и октомврий 2-а и 3-а дружини
отъ полка прекараха на избраната отъ тѣхъ позиция, не-
обезпокоявани отъ турцитъ. Въпрѣки това, хората въ по-
голѣмата си часть останаха будни съ вперени очи въ да-
лечината къмъ югъ, отгдето всѣки моментъ се очакваше
появяването на врага. Отъ височинитъ на тия погранични
гребени се забелязваха въ нощната тъмнина по направление
къмъ югъ да се издигатъ огромни пламъци отъ запалени
селища, признаци за напускането имъ отъ мѣстното турско
население. Последното въ паническото си бѣгство предъ

страха отъ българската войска, предпочиташе да унищожи всичко задъ себе си. Гледката на тия голѣми пожари, въ мрачната нощъ, правѣше силно впечатление на войнишката душа.

На 6-и октомврий въ 10 ч. пр. пл. полкътъ въ състава на бригадата, въ сѣщия редъ, както на вчерашния день, продължи настѣплението си по пѣтя Урумъ бегли — развалини Демиръ кьой — Ханлж Енидже — Провадия. Дѣсното странично прикритие, усилено съ останалата полурота отъ 3-а рота следваше по пѣтя отъ върха Узунъ баиръ за с. Чешме кьой, а лѣвото странично прикритие — по пѣтя за с. Хамза бегли — Паша кьой.

Отъ авангарда 2-а и 3-а дружини отъ полка, които следваха по горепоменатия пѣтъ, бѣха изпратени въ преденъ отредъ 9-а и 10-а роти, предшествувани, по заповѣдь отъ командира на бригадата, отъ три рекогносцировачни взвода — два отъ 9-а и единъ отъ 10-а роти.

Точно въ 12 ч. по обѣдъ колоната на главнитѣ сили премина границата при Урумъ беглийския постъ. Въ момента, когато Ямболци стѣпиха на турска територия, тѣ бѣха обладани отъ едно силно чувство, което вълнуваше тѣхнитѣ сърдца. Мисълта часъ по-скоро да помогнатъ на брата робъ, при вида на находящитѣ се въ далечината селища, още повече повдигна тѣхния духъ.

Силнитѣ чувства, които обладаваха Ямболци при преминаването границата, още повече увеличиха енергията имъ и тѣ съ ускорена крачка, стискайки здраво орѣжжието си, се запѣтиха къмъ югъ, по-скоро да стигнатъ врага.

Слабитѣ турски погранични части, изплашени при появата на нашитѣ войски, бѣха напустнали вече границата. Само нѣкои предни тѣхни части се намираха, по събранитѣ сведения, въ близость до границата. Съ по-значителни сили турцитѣ разполагаха въ Одринъ, Лозенградъ и околноститѣ имъ, съ които се налагаше да разчисти смѣткитѣ си българската войска.

Въ 1 ч. сл. пл. на почивката при с. Хамж бегли се чуха първитѣ топовни гърмежи. Това обстоятелство подѣйствува окуражително на хората и още повече повдигна духа имъ. При по-нататъшното движение започнаха да се срещатъ напустнати отъ турското население села, съ изоставена по-къщина и добитѣкъ, скитащъ се по околнитѣ полета. Всичко това, както и разхвърлениѣ и изоставени вещи отъ селскитѣ домакинства по пѣтя на движението, показваше че турското население по тия мѣста набързо и въ паника бѣше напустнало домоветѣ си.

Следвайки настѣпателното си движение къмъ югъ, въ 1 ч. 15 м. сл. пл, предниятъ отрядъ на авангарда премина

презъ изоставеното отъ турското население село Демир-кьой безъ да срещне противникъ. Само единъ неприятелски ескадронъ се опита да се спеша при селото Ханлж Енидже, но стремителното напредване на нашитъ разузнавателни взводове го изплаши и той бързо се оттегли къмъ с. Провадия.

Къмъ 2 ч. сл. пл., когато патрулитъ на предния отрядъ преминаха презъ Ханлж Енидже, тѣ бѣха обстреляни отъ една неприятелска рота, която бѣше заела позиция на около единъ километъръ северно отъ Провадия. Предниятъ отрядъ (9-а и 10-а роти) се развърна въ боенъ редъ и продължи настѣплението си, но поради огъня на турцитѣ, като достигна на 1800 крачки отъ неприятелската позиция, на единъ отъ гребенитѣ срещу тази позиция се спрѣ и затвърди. Понеже разстоянието до противника бѣ голѣмо и огънятъ недействителенъ, послѣдва заповѣдь да не се стреля. Отъ наша страна отъ тази позиция се дадоха само нѣколко изстрели, когато турцитѣ отъ страхъ продължаваха да стрелятъ непрекъснато.

Въ това време, когато стана развърщането на предния отрядъ, полкѣтъ въ състава на главнитѣ сили на бригадата бѣше стигналъ въ с. Ханлж Енидже. Малко преди това, по невѣрно донесение, нашето дѣсно странично прикритие бѣше взето за турска конница и това стана причина 2-а и картенчата роти отъ полка да заематъ позиция въ дѣсно отъ пътя за отбиването ѝ. Даде се по прикритието и единъ артилерийски изстрелъ, но за щастие безрезультатенъ.

Следъ като се установиха главнитѣ сили въ горепомнатото село, командирѣтъ на бригадата излѣзе при авангарда и даде заповѣдь да се продължи настѣплението, съ цель да се събератъ по-точни сведения за силата и разположението на турцитѣ. Авангардѣтъ настѣпи къмъ 4¹/₂ ч. сл. пл. и като наближи на около 800 крачки отъ турскитѣ части северно отъ с. Провадия, послѣднитѣ отстъплаха презъ Провадийската рѣка и заеха позиция на височината източно отъ селото. При това наше настѣпление можа да се разбере, че силитѣ на турцитѣ не сж повече отъ два табора съ една картенча рота.

За да застраши турцитѣ съ пресичане пътя на отстъплението имъ къмъ с. Акъ бунаръ—гр. Одринъ, бригадниятъ командиръ даде заповѣдь на 3-а дружина, която бѣше въ бойна часть, съ 9-а, 10-а, и 11-а роти да прикове съ огъня си турцитѣ по фронта, а на 2-а дружина, която бѣше въ поддържка, да обхване лѣвия имъ флангъ, 2-а дружина изпълни въ скоро време дадената ѝ задача, но предвидъ настѣпилата вече тъмнина и непознатата мѣстность, командирѣтъ на бригадата заповѣдва да се преустанови настѣплението, като се окопаятъ частитѣ тамъ, дето сж достигнали.

По заповѣдъ на бригадни командиръ, 1-а дружина (2-а и 4-а роти) отъ полка, заедно съ една с. с. батарея, въ 7¹/₂ ч. сл. пл. усили авангарда, като застана задъ позицията му. Къмъ полунощъ 2-а и 3-а дружини отъ авангарда, по заповѣдъ, се оттеглиха задъ позицията при 1-а дружина. За охрана напредъ се назначи 3-а дружина, която изпрати въ стражеви застави 5-а, 6-а и 7-а роти, а 8-а рота остана като резервъ на преднитѣ постове. Останалата частъ на полка, въ състава на главнитѣ сили на бригадата, остана да ношува при селото Ханлъ Енидже съ мѣрки за близко външно охранение.

Презъ нощта турцитѣ не предприеха никакви действия. Тѣ продължаваха само да стрелятъ, но по коя посока, това не можа да се установи. Подъ силенъ проливенъ дъждъ частитѣ отъ авангарда прекараха нощта на шрекъ, въ очакване развитието на събитията на следния день.

Правѣше силно впечатление отличното държание на Ямболци въ днешния прѣвъ за тѣхъ разузнавателенъ бой, въ който тѣ съ своето спокойствие и методичность въ действията отблъснаха врага отъ първата му позиция безъ да дадатъ нито една жертва.

Утрото на 7-и октомврий бѣше влажно и дъждовно. На полка, който въ този день се назначаваше въ бойна частъ, бѣше заповѣдано отъ бригадни командиръ да настѣпи за с. Провадия да атакува противника, като се стреми да го отхвърли отъ пѣтя на отстъплението му за крепостта Одринъ. Когато получи горната заповѣдъ, командирѣтъ на полка полковникъ Златаревъ едновременно съ нея получи и донесение отъ преднитѣ наши разузнавателни части, че противникътъ незабелязано презъ нощта е напустналъ позицията си. Затова той, следъ като донесе за това на бригадни командиръ, настѣпи въ походенъ редъ съ всички мѣрки на охранение, като авангарда, премина селото и къмъ 10¹/₂ ч. пр. пл. зае съ 1-а дружина позицията на противника южно отъ с. Провадия, а съ 2-а дружина зае висотата, находяща се североизточно отъ сѣщото село. Въ 4 ч. сл. пл. полкътъ бѣ смѣненъ отъ 32-и п. Загорски полкъ и се установи на квартиробивакъ при с. Провадия. За презъ нощта близката охрана на полка бѣ възложена на 1-а рота, която съ постове зае северната окрайна на селото и фланговетѣ му.

На 8-и октомврий въ 2¹/₂ ч. сл. пл. полкътъ въ състава на главнитѣ сили на бригадата, охранявана съ авангардъ отъ 32-и п. Загорски полкъ, настѣпи по пѣтя за с. Акъ бунаръ и къмъ 7 ч. сл. пл. пристигна и се установи при сѣщото село на квартиробивакъ. На този день рано сутринта се изпратиха 13-а и 16-а роти за селото Фикелъ да придружаватъ като охрана 1-о с. с. отдѣление отъ 6-и арт. полкъ, което се придаваше къмъ нашата 1-а бригада.

Боятъ при с. Муратчалж (9-и октомврий)

На 9-и октомврий полкътъ осъмна по квартиритѣ си въ с. Акъ бунаръ, охраняванъ по висотитѣ на югъ отъ селото отъ две дружини отъ 32-и п. Загорски полкъ. Къмъ 8 $\frac{1}{2}$ ч. пр. пл., по заповѣдь на командира, полкътъ излѣзе отъ квартиритѣ си и се разположи на бивакъ въ северната окрайна на селото.

За днешния день нашата бригада имаше заповѣдь да остане на заетитѣ си мѣста, като вземе мѣрки за укрепяването си. За събиране сведения за силитѣ и разположението на противника предъ фронта на бригадата се заповѣдваше да се изпрати единъ рекогносцироваченъ отрядъ по пжтя, който води отъ с. Акъ бунаръ за гр. Одринъ.

Въ 11 ч. пр. пл. бригадниятъ командиръ, следъ като направи огледъ на подлежащата мѣстность и избра височинитѣ, на които частитѣ трѣбваше да се укрепятъ, даде следната заповѣдь: 29-и Ямболски полкъ съ две дружини и две не с. с. батареи отъ 6-и арт. полкъ да земе и укрепи дѣсния участъкъ отъ избраната позиция — височинитѣ северно отъ с. Муратчалж, а 32-и п. Загорски полкъ съ две с. с. батареи да земе лѣвия участъкъ — висотата югоизточно отъ сжщото село.

Следъ това той къмъ обѣдь назначи командира на 2-а дружина отъ 32-и полкъ въ рекогносцироваченъ отрядъ, на когото заповѣда съ две роти и две орджия да настѣпи по пжтя Акъ бунаръ — Биюкъ Дюллюкъ — Одринъ, съ цель да събере сведения за турцитѣ, съ които да не се увлича въ сериозенъ бой.

На полковетѣ отъ бригадата предстоеше да действувать по една пресѣчена мѣстность, ограничаваща се на западъ съ рѣката Чобанъ, притокъ на Тунджа, а на изтокъ — съ пжтя Акъ бунаръ — Одринъ. Ридоветѣ, които се спущатъ отъ северъ къмъ югъ въ този участъкъ, спомагатъ за настѣпление къмъ югъ, но глиневата почва, която въ по-голѣмата си часть бѣше обработена, отъ падналитѣ презъ последнитѣ дни дѣждове доста много затрудняваше движението.

Рекогносцировачниятъ отрядъ отъ 32-и п. Загорски полкъ за изпълнение възложената му задача настѣпи въ 1 ч. 30 м. сл. пл. Той бѣше въ връзка съ рекогносцировачния отрядъ на 3-а бригада отъ дивизията, който настѣпваше по пжтя с. Провадия — Куруджу кьой — Суфуларъ. Въ 2 $\frac{1}{2}$ ч. сл. пл. рекогносцировачниятъ отрядъ на 32-и пех. полкъ, подъ командата на подполковникъ Димовъ, при настѣплението си се натъкна на турски части, по сведения три пехотни полка съ артилерия, и завърза бой. Съ течение на времето боятъ

стана все по-ожесточенъ — обстоятелство, което принуди да се намѣсятъ въ него, по заповѣдь на бригадниа командиръ, и останалитѣ две дружини отъ този полкъ.

Следъ упорита борба и следъ като застави турцитѣ да се развърнатъ и откриятъ намѣрението си, рекогносцировачниятъ отрядъ отъ 32-и полкъ, подъ натиска на турцитѣ, отстъпи на позицията на авангарда, кждето бѣха се вече групирани 2-а и 3-а дружини отъ сѣщия полкъ съ 4-а и 5-а с. с. батареи. Турцитѣ които бѣха се развърнали по цѣлия фронтъ на нашата бригада, успѣха да заематъ срещу дѣсния флангъ на бригадата важната височина „Босъ тепе“. Тази височина командуваше околната мѣстность, но тъй като тя отстоеше предъ линията, която бѣ дадена на бригадата за охрана, не се зае. Не бѣше заета и като преденъ пунктъ. Отъ тази височина турцитѣ се опитаха да настѣпватъ въ флангъ на нашитѣ части, но огънятъ на нашитѣ батареи спрѣ тѣхното настѣпление и принуди артилерията имъ да замлъкне.

Въ това време — 3¹/₂ ч. сл. пл., 1-а и 2-а дружини отъ полка още отъ 1 ч. сл. пл. продължаваха да укрепяватъ опредѣленитѣ имъ позиции северно отъ селото Муратчалж. Командирѣтъ на 1-а дружина майоръ Атанасовъ едновременно съ надзираването работата по укрепяването следѣше съ голѣмъ интересъ боя, който водѣха Загорци. Той поиска разрешение отъ командира на полка да напустне работата и да настѣпи съ дружината си съ цель да имъ помогне, като атакува висотата „Босъ тепе“. Въ отговоръ на това искане командирѣтъ на 1-а дружина получи заповѣдь отъ командира на полка да настѣпи и да заеме въпросната висота. Едновременно съ това командирѣтъ на полка даде заповѣдь и на командира на 2-а дружина майоръ Панайотовъ, който се окопаваше на сѣщата позиция съ дружината си, да настѣпи по посока на с. Муратчалж и по-нататѣкъ къмъ висотата Босъ тепе, като атакува турцитѣ въ флангъ.

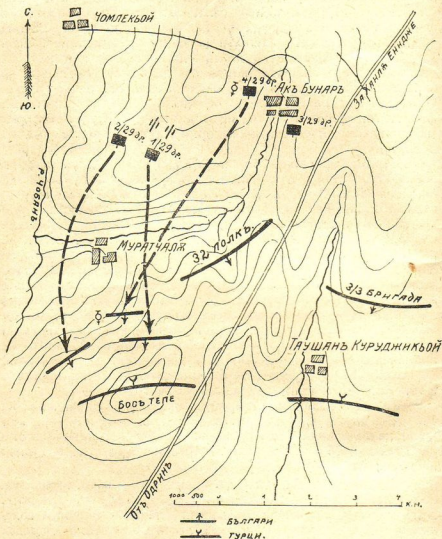
Следъ отдаването на горнитѣ заповѣди и отправление на 1-а и 2-а дружини къмъ посоченитѣ пунктове, командирѣтъ на полка полковникъ Златаревъ лично поведе останалитѣ отъ 4-а дружина 14-а и 15-а роти и картечната рота въ подкрепа на дружинитѣ.

1-а дружина настѣпи въ боенъ редъ като имаше въ първа линия на дѣсния флангъ 4-а рота, а на лѣвия — 1-а рота. Задъ тѣхъ въ дружинна подрѣжка следваха 2-а рота задъ 4-а, а 3-а рота задъ 1-а. Ротитѣ настѣпиха смѣло напредъ, направлявайки се къмъ височината „Босъ тепе“, която бѣше вече заета отъ турцитѣ. Когато тѣ стигнаха на около 800 кр. по склона на висотата, турцитѣ откриха ожесточенъ огънь по тѣхъ, което ги принуди временно да спратъ и откриятъ огънь. Командирѣтъ на дружината усили бойната частъ съ

3-а рота, която се пръсна въ верига влѣво огъ 1-а рота. Отъ тази позиция нашитѣ роти откриха честа стрелба по турцитѣ, които сжщо така стреляха съ голѣмо ожесточение. Голѣ-

СХЕМА

3Я БОЯТЪ ПРИ МУРАТЧАДЖА НА 9"ОКТОМВРИ

миятъ брой въ убити и ранени не стрескаше Ямболци. Нищо не можеше да разколебае тѣхната твърдостъ и желание часъ по-скоро да завладѣятъ неприятелската позиция. Въ числото

на загубитѣ, които даде дружината на тази позиция, бѣ и доблестниятъ и храбъръ командиръ на дружината майоръ Атанасовъ, който въ момента, когато бродѣше и окуражаваше хората въ веригитѣ, падна убитъ, пронизанъ отъ неприятелски куршимъ. Неговото мѣсто бързо се зае отъ командира на 1-а рота капитанъ Пирузевъ, който остави командуването на ротата на подпоручикъ Дерменджиевъ.

Следъ като подготви по-нататъшното си настѣпление съ огънь, дружината последователно по ротно започна да се превдига и приближава къмъ неприятелската позиция „Босъ тепе“, която на всѣка цена трѣбваше да завладѣе. Най-напредъ се превдигна смѣло напредъ 3-а рота, предвождана отъ командира ѝ капитанъ Илиевъ. Въ едно сравнително кѣсо време ротата се хвърля въ атакана неприятелската позиция и съ викъ „ура“ и „на ножъ“ я завладѣ. Турцитѣ, въ този участъкъ отъ позицията — хребета простиращъ се успоредно на пѣтя Акъ бунаръ — Одринъ, не дочакаха

Майоръ Атанасовъ Георги
к-ръ на 1-а друж. †9 X 1912 г.

удара и напустнаха окопитѣ си обзети отъ паника. Въ тази атака, между другитѣ жертви, които даде ротата, падна убитъ и ротниятъ ѝ командиръ капитанъ Илиевъ въ момента, когато начело на ротата си се движеше смѣло и неустрашимо къмъ неприятелската позиция.

Капитанъ Илиевъ Иванъ
к-ръ на 3-а рота †9 X 1912 г.

Следъ като превзе позицията на турцитѣ, 3-а рота продължаваше да ги преследва съ огънь. Последнитѣ, обаче, се опитаха наново да се задържатъ и заеха една малка висота на отсрещния гребенъ. Разярени отъ вѣроломно убийтия имъ ротенъ командиръ, съ измама, чрезъ вдигане на бѣли флагове, при първата позиция, войниците отъ 3-а рота се понесоха напредъ и съ острилото на ножоветѣ си обърнаха въ бѣгство турцитѣ и отъ тази позиция. На това мѣсто бѣха изброени 24 трупа на турски войници, промушени и убити всички изключително съ ножъ.

1-а рота настъпи право на височината „Босъ тепе“ и зае определения ѝ участък от позицията едновременно с 2-а рота. Тази рота беше в поддръжка, но в разгара на атаката, по инициатива на ротния командир, влезе в бойната част между 1-а и 4-а роти. 1-и и 2-и взводове от тази рота, водени начело от подпоручик Дерменджиев и фелдфебеля на ротата Тянка Яковаков, се хвърлиха самоотвержено в атака и първи се отзоваха на позицията, дето прегазиха находящите се на нея 10 турски трупа.

4-а рота съприсъщото на другите роти въодушевление, се хвърли смело в атака и малко по-късно от другите роти завладя фланга на неприятелската позиция.

2-а дружина на майор Панайотов настъпи в обхват срещу левия фланг на неприятелската позиция. Тя имаше в първа линия 6-а и 7-а роти, а 5-а и 8-а роти в поддръжка. При приближаване на неприятелската позиция 5-а рота, която се движеше зад десния фланг на бойния ред на дружината, по инициативата на ротния командир капитан Коев усили ротите от първа линия и облекчи настъплението им. Дружината се понесе в атака едновременно с другите дружини и зае левия фланг на неприятелската позиция, на който се затвърди. Турците и в този участък от позицията не дочакаха удара, а се пръснаха и отстъпиха въ безпорядък.

През времето докато траеше боята, 4-а дружина (14-а и 15-а роти) заедно с картечната рота се намираха зад бойния ред в полкова поддръжка. 13-а и 16-а роти от тази дружина не взеха участие въ боя, понеже не бяха се още завърнали въ полка. Дружината не взе непосредствено участие въ атаката на позицията, но заедно с картечната рота се разположи на нея и се затвърди до устройството на другите дружини. Командирът на полка полковник Златарев, който много добре съзнаваше важността от заемане турската позиция Босъ тепе, сам лично ръководеше боя. Неговата смелост и решителност бяха го довели въ веригите и той слезе от коня си едва на около 500 крачки от противниковата позиция.

3-а дружина на майор Симеонов до края на боя остана въ разпореждането на бригадния командир при югоизточната окрайна на с. Акъ бунар, гдето продължаваше да се окопа за всякава случайност на избраната при това село тилна позиция.

След като завладя височината „Босъ тепе“, полкът, по причина на настъпилата вече тъмнина, не преследва турците при оттеглянето им към крепостта Одрин. Дружините набързо се устройоха и, като се приведоха въ ред започнаха укрепването си. Хората вечеряха на позицията и съ всички мърки на охранение останаха на нея до сутринта.

Въ тоя кръвопролитенъ и ожесточенъ бой Ямболци се надпреварваха съ своята храбростъ и себеотрицание. Съ своята самопожертвеностъ тѣ оправдаха надеждитѣ, които въ тия съдбоносни моменти възлагаше на тѣхъ Отечеството. Тѣ се показаха истински негови синове, достойни за подражание. Съ своитѣ смѣли и енергични действия и чрезъ своя убийственъ флангови огънь отъ Босъ тепе, тѣ улесниха и Загорци, като принудиха турцитѣ, които се сражаваха предъ фронта имъ, да напуснатъ позициитѣ си и да отстъпятъ къмъ крепостта.

Въ този бой полкътъ загуби доста отъ своитѣ храбри и самоотвержени чинове. Убити бѣха 2 офицера, 3 подофицера и 22 войника, а ранени 1 офицеръ, 4 подофицера и 94 войника. Въ числото на убититѣ офицери бѣха командирътъ на 1-а дружина майоръ Атанасовъ Илия и командирътъ на 3-а рота капитанъ Илиевъ Иванъ, а между раненитѣ офицери-младшиятъ офицеръ отъ 3-а рота подпоручикъ Поповъ Ст.

Наблюдение на крепостта Одринъ

(10-и — 19-и октомврий)

Нощта на 9-и срещу 10-и октомврий полкътъ прекара на височината „Босъ тепе“, въ усилено укрепяване на позицията си и въ разузнаване съ патрулиране далечъ предъ фронта ѝ. Турцитѣ презъ нощта не предприеха нападение. Тѣ се задоволиха само да освѣтляватъ позицията съ прожектори. По причина на падналия дъждъ, който разкаля почвата, която въ по-голѣмата си частъ бѣше разорана, срещна се голѣма трудностъ при изкарване на артилерията на позицията.

На разсъмване на 10-и октомврий хората, макаръ и не напълно, бѣха успѣли да се окопаятъ. Позицията се заемаше: дѣсния флангъ — отъ 1-а дружина, срѣдата — отъ картечната рота, а лѣвия флангъ — отъ 2-а дружина. Задъ срѣдата на дружинитѣ бѣха заели позиция 5-а и 6-а батареи отъ 6-и не с. с. полкъ. 4-а дружина (14-а и 15-и роти) въ поддръжка бѣше се разположила задъ срѣдата на позицията.

Въ готовностъ да посрещнатъ и отблъснатъ врага, Ямболци съ вперенъ погледъ къмъ далечината очакваха на шрекъ всѣки моментъ появяването му.

Задачата, която бѣ дадена на полка и на другитѣ части отъ дивизията, бѣ да наблюдава зорко Одринската крепостъ и въ случай, че противникътъ се опита да настѣпи, да се държи твърдо на позицията и не му позволили нито крачка да напредне. Това се налагаше отъ нуждата да се запази нашата III армия (4-а, 5-а и 6-а дивизии), която водѣше ожесточени боеве за завладяването на крепостта Лозенградъ, отъ едно напредване на турцитѣ отъ крепостта, което би

попрѣчило и закъснило изпълнението на задачата ѝ. Задачата, дадена на полка, добиваше още по-голяма важност, като се знаеше, по-събранитѣ сведения, че въ Одринската крепостъ и околността ѝ турцитѣ разполагатъ съ 44 табура, 17 батареи и 24 ескадрона.

Къмъ 7 $\frac{1}{2}$ ч. сутринята на този день турскитѣ батареи, намиращи се задъ висотата Сжрж Мешеликъ, откриха огънь по позицията на полка, но скоро следъ това го пренесоха въ лѣво по позицитѣ на 32-и полкъ и още по-влѣво по тия на 3-а бригада отъ дивизията. Турцитѣ, следъ като обстреляха позицията ни съ артилерийски огънь, не предприеха настѣпление срещу нея съ пехотни части. Тѣ настѣпиха съ такива само срещу лѣвия флангъ на 32-и полкъ и срещу фронта на съседната нему 3-а пех. бригада отъ дивизията. Завързалия се ожесточенъ бой срещу тази бригада продължаваше до къмъ 6 ч. сл. пл. Турцитѣ бѣха отблъснати само съ артилерийски огънь, въ който взеха участие и батареитѣ, разположени въ участъка на полка. Загубитѣ имъ възлизаха на около 500 трупа.

Полкътъ, съ мѣрки за близко и далечно охранение, замръкна на позицията си, като продължаваше да усъвършенствува окопитѣ си. Презъ нощта валѣ проливенъ дъждъ, който напълни окопитѣ и измокри хората до коститѣ.

На разсъмване на 11-и октомврий се разреши на хората да се оттеглятъ задъ позицията на закрито, за да си починатъ и изсушатъ. Презъ това време частитѣ се охраняваха съ постове предъ окопитѣ и съ далечни патрулирания по фронта и фланговетѣ си.

Придружаващитѣ 1-о с. с. отдѣление до с. Фикелъ 13-а и 16-а рота отъ полка къмъ 4 $\frac{1}{2}$ ч. сл. пл. се завърнаха и присъединиха къмъ дружината си. 1-а бригада отъ дивизията, която бѣше придадена къмъ 9-а дивизия, премина на лѣвия брѣгъ на Тунджа и зае участъка на 3-а бригада, която остана при с. Провадия въ резервъ на дивизията.

Този день, когато Ямболци окуражени отъ на нанесенитѣ победи надъ турцитѣ до сега, почиваха задъ окопитѣ си, се получи и радостната новина, че нашитѣ победоносни войски отъ III армия следъ двудневни упорити боеве при Ереклеръ и Лозенградъ сж превзели Лозенградската крепостъ. Новината повдигна още повече духа и се посрещна отъ Ямболци съ голяма радостъ и възторгъ. Тази новина, както и тая за победата на български войски въ Македония съ заемането на Джумая, Кочене и напредването имъ къмъ Щипъ, затвърдяваше още повече вѣрата въ крайната победа. Радостта на Ямболци се изрази въ едно гърмогласно „ура“, което отекна въ далечнитѣ долини и чукари и караше да трепери врага, притаилъ се вече въ крепостята.

На днешния великъ за България день българския национален флангъ се развѣваше гордо надъ укрепленията на Лозенградската крепостъ. Този день ще остане паметенъ за българския народъ, понеже бѣ ознаменуванъ съ превземането на една силна и съвременна крепостъ, за която реорганизаторътъ на турската армия фонъ деръ Голцъ паша бѣше казалъ на времето, при полагане на основния ѝ камѣкъ, че тя не ще може да бѣде превзета за по-малко отъ три месеца, и то само отъ пруски войски.

Победата при Лозенградъ се разнесе като мълния по цѣла България. Тя накара да затупти отъ радостъ и вълнение всѣко българско сърдце. Народътъ ни се гордѣеше съ храбростта на своитѣ синове, които тамъ долу по Тракийскитѣ полета прославиха името му и това на победоносната българска армия по цѣлия свѣтъ.

Следъ поражението, което турцитѣ претърпѣха при Лозенградъ, тѣ се отказаха повече да напредватъ и бѣха принудени да отстъпятъ и да дирятъ упора въ една нова и удобна позиция, на която да дочакатъ нови подкрепления отъ Азия. Такава позиция тѣ избраха на линията Люле Бургасъ — Бунаръ Хисаръ, кждето се очакваха да се развиятъ нови кръвопролитни и отъ решающе значение сражения. Полкътъ, въ усилено укрепяване на позицията си, продължаваше да стои на нея и заедно съ другитѣ части отъ дивизията да наблюдава крепостта Одринъ отгдето всѣки моментъ можеше да се очакватъ изненади.

Следъ оттеглянето на турската армия на линията Люле Бургасъ — Бунаръ Хисаръ българското Главно командване реши да ѝ нанесе решителенъ ударъ на тази линия съ нашитѣ I и III армии. За да се обезпечи движението на I армия отъ единъ излазъ на турцитѣ отъ крепостта Одринъ въ северна и източна посоки при настѣплението ѝ къмъ Люле Бургасъ, на нашата 3-а дивизия, която сѣщо влизаше въ състава на тази армия и оставаше подчинена на нея, се възложи да охранява временно сегашния си участъкъ като едновременно съ това вземе съ дветѣ си бригади (1-а и 2-а) охраната въ източна посока отъ крепостта Одринъ и на линията Демиранлия — Гебилеръ — Оглу Паша до смѣняването ѝ отъ 6-а п. Плѣвенска дивизия.

До пристигане на частитѣ отъ тази дивизия, полкътъ на сегашната си позиция трѣбваше да остави една дружина въ охрана, която следъ здаването на полковия участъкъ да се присѣдини къмъ полка. За тази целъ командирътъ на полка рано сутринта на 12-и октомврий разпорежи до 3-а дружина да заеме цѣлиятъ участъкъ на полка. До вечерта 1-а и 2-а дружини бѣха смѣнени и се оттеглиха като войски за маневриране задъ позицията въ очакване деня за трѣгването имъ.

къмъ новоопредѣлената имъ позиция на линията Демиранлия — Гебелеръ — Оглу Паша.

Подъ охраната на 3-а дружина останалитѣ дружини отъ полка останаха на почивка задъ позицията до 13-и октомврий вечерята. Презъ това време турцитѣ не предприеха нападение съ пехотнитѣ си части. Тѣ се задоволиха само отвреме-навреме да обстрелватъ позицията съ рѣдкъ артилерийски огънь, който бѣше безрезультатенъ.

На 14-и октомврий къмъ обѣдъ следъ като получи заповѣдъ за тръгване къмъ новата позиция, полкътъ, въ състава на главнитѣ сили на бригадата, охранявана отъ авангардъ отъ 32-и полкъ, се отправи за с. Гечкенли и къмъ полунощъ пристигна въ това село и се установи при него на бивакъ. Походътъ, поради лошото време — дъждъ, размѣсенъ съ снѣгъ — бѣше много труденъ. Поради лошия и много разкаляня пѣтъ орджията затѣваха до главинитѣ и ставаше нужда да се изтеглятъ на много мѣста изъ калъта на рѣце отъ войницитѣ — нѣщо, което прѣчеше и доста закъсни движението на колоната.

На следния день, 15-и октомврий въ 6 ч. пр. пл., полкътъ съ мѣрки за охранение се отправи по пѣтя за с. Кюкюлеръ. Къмъ 8 ч. пр. пл., когато пристигна при кръстопѣтя Демиранлия — Кюкюлеръ и Гечкенли — Мусучъ, полкътъ се установи на бивалъ и тукъ прекара на почивка до къмъ обѣдъ. На почивката къмъ полка се присъедини и 3-а дружина, която бѣ смѣнена отъ позицията отъ 54-и полкъ на 3/9-а бригада.

Къмъ 2¹/₂ ч. сл. пл. 2-а, 3-а и 4-а дружини по заповѣдъ пристѣпаха къмъ окопаването си на гребена между рѣкитѣ Гаджа амуръ и Кайнарджи дере. Следъ окопаването, дружинитѣ се оттеглиха на бивака на полка и останаха да пренощуватъ, охранявани презъ нощта съ стражеви застави.

Въ 3 ч. сл. полунощъ на 16-и октомврий полкътъ, по заповѣдъ на бригадния командиръ, съ мѣрки за охранение се отправи въ походъ по пѣтя Гебелеръ — Оглу паша съ целъ да заеме нова позиция при последното село. При с. Гебелеръ, следъ като се присъедини къмъ него 1¹/₂ рота пионери, той продължи похода си и къмъ 8¹/₂ ч. пр. пл. пристигна при с. Оглу паша.

Въ свръзка въ дѣсно съ 32-и п. Загорски полкъ, при пѣтя с. Хаскъой — чифлика Кюшенъ, полкътъ съ четеритѣхъ си дружини и едно не с. с. артилерийско отдѣление зае позиция северно и северозападно отъ с. Оглу паша, на единъ фронтъ отъ 7 клм. и започна да се окопава. Дружинитѣ останаха да нощуватъ задъ участъцитѣ си, охранявани презъ нощта съ стражеви застави.

Късно вечерята на този день бригадниятъ командиръ получи заповѣдъ отъ дивизията и веднага я предаде на ко-

мандиритѣ на полковетѣ. Споредъ тази заповѣдъ нашата и първата бригади трѣбваше да напуснатъ позициитѣ си и да се отправятъ къмъ Люле Бургасъ за присѣдинението си къмъ I армия. Нашата 3-а бригада оставаше въ охрана на крепостъта съ заповѣдъ да смѣни 1-а бригада.

Нейно Величество Царица Елеонора на Ямболската гара между раненитѣ Ямболци

Понеже смѣната на 1-а бригада стана веднага, последната се отправи за мѣстоназначението си. Нашата бригада

трѣбваше да чака пристигането на части отъ 9-а дивизия, които да я смѣнятъ отъ позицията. Това очакване продължи до 19-и октомврий, презъ което време полкътъ продължаваше да усъвършенствува окопитѣ си.

На 19-и октомврий къмъ 3¹/₂ ч. сл. пл. полкътъ бѣше смѣненъ отъ позицията отъ 17-и пех. Доростолски полкъ отъ 9-а пех. Плѣвенска дивизия. Поради късното смѣняване авангарда 3-а дружина отъ 32-и полкъ трѣгна отъ с. Хаскѡй въ 5 ч. сл. пл. Полкътъ въ състава на главнитѣ сили на бригадата следваше по пѣтя на авангарда с. Хаскѡй—Лозенградъ.

Походътъ до Лозенградъ бѣше единъ отъ доста труднитѣ. Той продължи подъ проливенъ дѣждъ цѣла нощъ. Разкаляниятъ пѣтъ, пълноводнитѣ дерета и разваленитѣ по пѣтя мостчета спѣваха скоростта на движението. Голѣма трудностъ при движението срѣщаше нашата нескорострелна артилерия, съ слабитѣ, мѣстна порода коне които не можеха да теглятъ орждията. На всѣка крачка ставаше нужда да се извличатъ на рѣце и подтикватъ отъ войницитѣ, нѣщо, което много забавяше движението.

Разтегнатъ по дължината на пѣтя и измокренъ до коститѣ, полкътъ къмъ 8¹/₂ ч. пр. пл. на 20-и октомврий пристигна и се разположи на квартири въ казармитѣ на Лозенградъ. Тукъ се получиха тревожни новини за голѣмото и решително сражение, което се водѣло между нашитѣ части отъ III армия и турцитѣ. Поради критическото положение, въ което се намирала тази наша армия, особено на лѣвия ѝ флангъ (5-а дивизия), нашата 1-а бригада вмѣсто за Люле Бургасъ била отправена съ усиленъ маршъ за Бунаръ Хисаръ, кждето на 19-и октомврий влиза въ бой въ подкрепа на 5 а дивизия срещу турцитѣ.

Цѣлиятъ день 20-и октомврий полкътъ прекара на почивка въ Лозенградъ. Хората използуваха почивката за да се изсушатъ и приготвятъ за походъ. Поради стеклитѣ се събития бригадата, късно вечерята на този день, беше получила заповѣдь да се насочи вмѣсто къмъ Люле Бургасъ — за Бунаръ Хисаръ — гдето трѣбваше да влѣзе въ състава на III армия.

На 21-и октомврий 8¹/₂ ч. пр. пл. полкътъ, въ състава на бригадата, трѣгна отъ Лозенградъ на пѣтъ за Бунаръ Хисаръ. Поради лошия и много разкалянъ пѣтъ движението бѣше доста трудно. Честитѣ спирания за извличане и подпомагане на артилерията попрѣчи на скоростта на движението. Полкътъ пристигна въ 4¹/₂ ч. сл. пл. въ с. Яна и тукъ, по заповѣдь, остана да нощува на квартири.

Настъплението къмъ Чаталджа

Тридневното кървопролитно сражение между нашите части отъ I и III армии и турската армия при Люле Бургасъ и Бунаръ Хисаръ завърши съ пълното разгромяване на турската армия, която действуваше въ Тракия. На 20-и октомврий вечерята тази армия вече отстъпваше въ паническо бѣгство по всички пѣтища, които водѣха въ югоизточна посока къмъ Чаталджанската позиция.

Новината за съкрушителната ни победа надъ турците при Бунаръ Хисаръ завари полка въ с. Яна на пѣтя да вземе участие въ това сражение. Тази новина зарадва Ямболци и имъ вдѣхна нова надежда въ скорошното и окончателно сломяване на врага. Въ свръзка съ победата и голѣмата умора на хората отъ продължителните и свръзани съ голѣми трудности походи, както и на другите части отъ армията, така и на полка се даде два дена почивка — 22-и и 23-и октомврий, която той прекара въ с. Яна.

Дните на почивката се използваха отъ хората за почистване облѣклото и оръжието, а така сѣщо и за снабдяване съ всички необходими бойни и хранителни запаси, нуждни за предстоящите походи и боеве при преследването на врага.

Следъ почивката, която се даде на частите, бѣше изгубена всѣкаква връзка съ турците. Отъ изпратената по следите имъ наша конница се знаеше, че тѣ сѣ отстъпили въ паническо бѣгство по пѣтя за Виза, а оттамъ за Сарай. За възстановяване връзката съ противника нашата бригада получи заповѣдъ да настѣпи отъ с. Яна по пѣтя Бунаръ Хисаръ — Виза, да атакува противника дето го срѣщне и унищожи.

Рано сутринята на 24-и октомврий командирѣтъ на полка извика при себе си дружинните командири и, като имъ съобщи задачата, заповѣда да приготвятъ частите си за трѣгване въ походъ. Въ 9¹/₂ ч. пр. пл. бригадата настѣпи по пѣтя Бунаръ Хисаръ — Виза за преследване на врага. Полкѣтъ, една частъ въ главни сили на бригадата, а другата (две дружини) въ авангардъ, пристигна въ 8¹/₂ ч. сл. пл. въ гр. Виза и се разположи на квартири.

При по-нататъшното настѣпление на бригадата по пѣтя Виза — Сарай — Чифликъой къмъ Чаталджанската позиция, полкѣтъ, редувайки се съ 32-и полкъ въ авангардъ за охрана на колоната, на 25-и октомврий вечерята ношува на бивакъ при с. Сарай, на 26-и — при с. Брендюлъ, на 27-и — при Домусъ дамлара, на 28-и — при Караманъ дере, на 29-и — при с. Чифликъой, а на 30-и октомврий пристигна и се установи на квартиро-бивакъ въ с. Калфакъой.

Въ този нѣколкодневенъ непрекъснатъ походъ полкътъ не срещна противникъ. По пѣтя отъ Виза до Сарай, въ която посока бѣше отстъпила частъ отъ турската армия, на всѣка крачка се срѣщаха трупове на затънали въ калѣта и измрѣли турски войници. Встрани отъ пѣтя на много мѣста имаше цѣли изоставени съ палатките си биваци. Самиятъ пѣтъ бѣше обсянъ съ разхвърляни патрони, паласки, сандѣци съ патрони и гранати, изоставени коли, ракли и много други военни материали. Всичко това свидетелствуваше за паническото и безредно отстъпление на турцитѣ.

Въ своето паническо бѣгство турцитѣ, разярани отъ неуспѣха си, бѣха се предали на голѣми и нечувани жестокости. Навсѣкжде се срѣщаха следи отъ опустошени и изгорени села и множество убити и обезобразени по най-жестокъ и варварски начинъ българи. Въ паническото си бѣгство турцитѣ бѣха изплашили и увлѣкли съ себе си и голѣма частъ отъ турското население. Това население бѣше се отдало на голѣми грабежи и безчинства срещу беззащитното българско население, което, за да намѣри спасение отъ турските жестокости, бѣше избѣгало въ непристъпнитѣ планини и се завръщаше оттамъ следъ пристигането на нашитѣ части.

Походътъ отъ с. Яна до с. Калфакъой бѣше единъ отъ най-труднитѣ. По причина на непрестаннитѣ дъждове, лошитѣ и безъ това междуселски пѣтища, които на много мѣста не представляваха нищо освенъ едни балкански пѣтеки, бѣха заприличали на блата отъ калъ и вода. Движението по тѣхъ бѣше много трудно за пехотата, а още повече за артилерията и обозитѣ. Стрѣмнитѣ спускове по пѣтя, особено при преминаването на Караманъ дере, значително закъсневаха движението, понеже орждията и ракитѣ имъ трѣбваше по единично да се спускатъ и изкачватъ по стрѣмнинитѣ. Отекчителнитѣ и изморителни за хората задръжки, които намаляваха скоростта на движението, се причиняваха отъ една страна отъ честото затѣване на артилерията, която на рже трѣбваше да се извлича отъ калѣта, а отъ друга — отъ затъналитѣ по пѣтя обози на 4-а и 5-а дивизии, които се движеха много по-напредъ отъ колоната на бригадата. Всички тия прѣчки и несгоди ставаха причина да не може полкътъ да стигне навреме и си отпочине въ опредѣления му пунктъ за ношуване, а често пѣти и да бжде принуденъ да ношува по самия пѣтъ на движението.

Дългиятъ и уморителенъ седмодневенъ непрекъснатъ походъ съ неговитѣ голѣми лишения и трудности въ това студено, вѣтровито и дъждовно време не отчая Ямболци. Тѣ понасяха всички несгоди безъ роптание, съ непоколебима твърдостъ и вѣра въ крайния резултатъ на победата. Голѣмата умора, обаче, отъ непрекъснатото движение, безъ по-

чивка и безъ достатъчна и навременна храна, а често пжти и безъ такава, както и липсата на доброкачествена вода за пиене, допринесоха много за отслабване и изтощение на хората и пригодността имъ за всъквака зараза.

Още съ пристигането на полка въ с. Калфакъой много отъ хората започнаха да се оплакватъ отъ силно разстройство на стомаха. Това обстоятелство стресна всички и въ никого не остана съмнение, че многото турски трупове, които се срѣщаха по пжтя и по турскитъ биваци, сж били такива на умрѣли отъ холера неприятелски войници. Преминаването на полка презъ тия холерни мѣста допринесе за заразяването му отъ тази болестъ.

Първитъ заболявания отъ болестъта холера бѣха констатирани между войнициитъ отъ полка на бивака при с. Калфакъой. Тази опасна и много заразителна болестъ се разпространи бързо, както въ полка, така и въ другитъ части отъ нашата и съседнитъ дивизии. Селото Калфакъой въ едно скоро време бѣше се обърнало на долината на смъртъта за Балканци. Тази опасна болестъ не пощади Ямболци, въпрѣки бързитъ и енергични мѣрки, които се взеха за ограничаване и прекратяване на заболяванията.

Зап. подпор. Вълчановъ Д.
Василевъ, взв. к-ръ на 3-а
рота † 31 XII 1912 г.
отъ холера

На 2-и ноемврий числото на заболялитъ отъ болестъта холера възлизаше на 903 человекъ, а на 3-и ноемврий то достигна цифрата 1953 человекъ. Нѣкои отъ холерноболнитъ умираха само следъ единъ день или нѣколко часа следъ заразяването и то при ужасни гърчения и непоносими стомашни болки. Гледката бѣше покъртителна. Навсѣкжде се чуваха стенанията и пѣшканията на натъркалялитъ се по земята хора, които ежечасно очакваха смъртъта си. Въ едно кжсо време отъ тази болестъ загинаха отъ полка 165 человекъ.

Предъ чаталжанската позиция

Следъ сражението при Бунаръ Хисаръ — Люле Бургасъ разстроениитъ и деморализирани турски войски бѣха сполучили безпрепятствено да се добератъ до Чаталджанската позиция. На тази позиция, съ помощта на пристигналитъ имъ подкрепления отъ Мала Азия, тѣ смѣтаха да дадатъ отпоръ

на българската армия да попрѣчатъ на по-нататъшното ѝ напредване къмъ Цариградъ.

Когато нашитѣ I и III армии пристигнаха предъ Чаталджанската позиция, тѣ въ действителность имаха вече насреща си организираната турска армия, която бѣше заела тази позиция. На тѣхъ предстоеше да си избератъ и заематъ удобни позиции, на които, следъ като се укрепятъ, да предприематъ атака на тази позиция.

Заповѣдта за заемане на такава позиция полкътъ получи отъ бригадата на 30-и октомврий къмъ полунощъ на бивака при с. Калфакъой. Споредъ тази заповѣдъ, той трѣбваше да земе и се укрепи на гребена на висотата, която се издига югоизточно отъ с. Калфакъой, съ фронтъ къмъ с. Лазаркъой. За заемане на позицията полкътъ трѣгна отъ бивака въ 10 ч. пр. пл. на 31-и октомврий. Къмъ 2 $\frac{1}{2}$ ч. сл. пл. той стигна въ подножието на височината и остана тамъ докато се стъмни. До това време командирътъ на полка огледа мѣстността и разпредѣли участъцитѣ отъ позицията между дружинитѣ. Къмъ 6 $\frac{1}{2}$ ч. сл. пл. подъ прикритието на тъмнината, дружинитѣ излѣзоха на позицията и необезпокоявани отъ турцитѣ почнаха укрепяването си, което продължи до къмъ полунощъ. Следъ това частитѣ се оттеглиха задъ позицията и прекараха нощта, охранявани въ окопитѣ съ часови, а по-далечъ, по посока на противника, съ патрули.

Капелмайсторъ Атанасовъ
Илия † 3 XI 1912 г. отъ
холера

Днитѣ 1-и и 2-и ноемврий преминаха въ усилено укрепяване на позицията. Хората успѣха да си направятъ окопи до цѣль човѣшки ръстъ. Болестъта холера продължаваше да върлува все въ по-остра форма и на позицията. На много мѣста по бивацитѣ на дружинитѣ, намиращи се задъ позицията, се чуваха стенанията на новозаболѣлитѣ, нѣкои отъ които умираха на мѣстото си. Дълбоко замислени и опечалени, Ямболци гледаха съ боязнь какъ всѣки день измираха бързо по нѣколко отъ тѣхнитѣ другари. Довчерашнитѣ млади и жизнерадостни момчета, изнесли на плещитѣ си много трудности при походитѣ и боевете, запазени, при това, отъ

много куршуми и гранати, днесъ само въ нѣколко часа, умираха отъ непоносими стомашни болки, причинени отъ тази много опасна и заразителна болестъ. Всички бѣха озадачени отъ тази болестъ, която, явила се вече въ войнишкитѣ редове, покосяваше всѣки день много повече хора, отколкото кое да

Било голѣмо сражение. Болестъта холера бѣше се разпространила и обхванала много хора. Въ най-важния день, когато предстоеше да се нанесе решителния ударъ на турцитѣ, полкътъ бѣше намаленъ и достигна до половината отъ състава си. Въ не по-добро състояние бѣха и другитѣ полкове отъ нашата и съседнитѣ 4-а 5-а и 9-а дивизии.

Всѣки новъ день Ямболци очакваха заповѣдта да се хвърлятъ въ атака срещу Чаталджанската позиция, за която вече тѣ се готвѣха отъ нѣколко дена. Тѣ предпочитаха съ готовностъ да се пренесатъ въ жертва, само и само да завладѣятъ тази позиция, отколкото да измратъ отъ тази умразна и опасна болестъ. Тѣхниятъ духъ, колкото бѣше отпадналъ отъ нагазилата ги болестъ, толкова той бѣше високъ, когато ставаше дума да се нанесе последния съкрушителенъ ударъ на врага.

Отъ висотитѣ при с. Калфакъой, кждето полкътъ нѣколко дни подъ редъ се укрепяваше, се забелязваха въ далечината гребенитѣ, по които, като грамадни купчини отъ прѣстъ, се издигаха самитѣ укрепления на така наречената Чаталджанска позиция. Тази естествено силна позиция се намира на около 35 километра западно отъ Цариградъ. Тя има форма на джга съ изпъкналата си частъ къмъ северозападъ. Фланговетѣ на тази позиция се опиратъ: дѣсния — на Черно море, а лѣвия — на Мраморно море. Тя бѣше построена още презъ Руско-турската война въ 1877—78 год. и се състоеше отъ три реда стари укрепления, на брой 38, заемащи единъ фронтъ отъ 25 километра, които турцитѣ, когато нашитѣ армии се явиха да атакуватъ, бѣха успѣли да поправятъ, да ги усилятъ съ изкуствени препятствия и да ги въоръжатъ съ многочислена артилерия. Споредъ добититѣ сведения, тази артилерия отъ разенъ калибъръ достигаше около 200 орджия. Мѣстността предъ фронта на позицията е хълмиста, безъ пжтища и обрасла съ гора и трѣнливи храсталаци, а по фланговетѣ — блатиста, обстоятелство, което я правѣше много мжнопроходима, а особено за движение на нашата артилерия.

Армията, която турцитѣ бѣха успѣли да организиратъ и да противопоставятъ на нашитѣ две армии за отбрана на крепостъта въ деня, когато тѣ се явиха да я атакуватъ, възлизаше на около 100 хляди души.

Споредъ нарежданията на нашето Главно командване, атаката на Чаталджанската позиция трѣбваше да се произведе отъ нашитѣ I и III армии, обединени подъ общата команда на командувачия III армия, генералъ Радко Димитриевъ. Следъ пристигането на нашитѣ две армии предъ Чаталджанската позиция, последниятъ, въ очакване деня на самата атака, издаде предварителна заповѣдъ за начина, по който трѣбваше да стане тази атака. Споредъ тази заповѣдъ I армия, въ която влизаха 1-а, 6-а и 10 а пех. дивизии, трѣбваше

да атакува Чаталджанската позиция въ участъка отъ Мраморно море до Гьокчелийско село, а III армия, въ която влизаха нашата (3-а), 4-а, 5-а и 9-а пех. дивизии трѣбваше да атакува същата позиция отъ горепоменатото село до Черното море.

За непосредствено водене на атаката, въ участъка на III армия бѣха опредѣлени въ първа линия нашата 3-а пех. Балканска дивизия и 9-а пех. Плѣвенска дивизия, усилена съ 1-а бригада отъ 4-а Преславска дивизия. Въ втора линия въ поддръжка задъ нашата 3-а дивизия въ селата Чифликъ и Софасъ оставаше 5-а п. Дунавска дивизия, а задъ 9-а дивизия — 2-а и 3-а бригади отъ 4-а п. Преславска дивизия, разположени въ селата Собатчю и Акъ Аланъ.

Нашата 3-а п. Балканска дивизия, споредъ заповѣдта на командувачия армията, трѣбваше да действува въ участъка отъ с. Калфакъой до с. Тарфа, включително. Този участъкъ се раздѣляше на два участъци: дѣсенъ, на нашата (2-а) бригада — отъ с. Калфакъой до височината, която се намира на 1 $\frac{1}{2}$ клм. южно отъ с. Тарфа, и лѣвъ — на 1-а бригада (11-и и 24-и полкове) — отъ последната височина до съединението на пѣтищата Сербели—Тарфа съ Джелебкьой—Тарфа.

Споредъ заповѣдта по III армия, всичката артилерия на 5-а дивизия се придаваше на нашата дивизия. Частно за нашата бригада се придаваха къмъ нашитѣ 2-о и 3-о отдѣления отъ 1-и с. с. артилерийски полкъ, още три батареи отъ 1-и планински не с. с. полкъ и едно гаубично отдѣление отъ 5-и арт. не с. с. полкъ. Всичката тази артилерия възлизаше на 48 скорострелни орждия, 12 планински нескорострелни орждия и 12 нескорострелни гаубици.

Придадената къмъ нашата бригада артилерия до 2-и ноемврий бѣше вече се окопала задъ висотитѣ по цѣлото протежение задъ позицията на бригадата. За общъ неинъ началникъ и рѣководител бѣше назначенъ командирѣтъ на 6-и с. с. артилерийски полкъ полковникъ Вариклечковъ.

Атаката на Чаталджанската позиция (4-и и 5-и ноемврий)

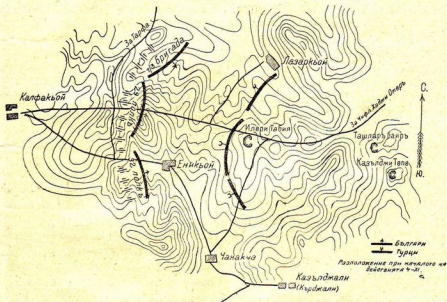
На 3-и ноемврий частитѣ отъ полка продължаваха да се укрепаватъ на позициитѣ си. По заповѣдъ на началника на дивизията, който на този день сутринѣта обиколи позициитѣ, 1-а дружина отъ полка съ настѣпването на нощта излѣзе на 1 $\frac{1}{2}$ клм. напредъ и зае срещуположния гребенъ, съ цель да охранява една отъ нашитѣ батареи, която трѣбваше да заеме позиция на този гребенъ.

Въ 10 ч. вечерѣта командирѣтъ на полка заедно съ другитѣ началници на частитѣ бѣше повиканъ при бригадния

командиръ, полковникъ Рибаровъ. На събралитѣ се началници командирътъ на бригадата съобщи, че е получилъ заповѣдъ отъ началника на 3-а пех. Балканска дивизия, споредъ която на утрешно число, 4-и ноемврий, въ 5 ч. пр. пл. частитѣ отъ дивизията ще настѣпятъ, за да атакуватъ Чаталджанската позиция. По този случай, възъ основа на заповѣдта по дивизията, бригадниятъ командиръ прочете на началниците на частитѣ издадената отъ него заповѣдъ за организиране на самото настѣпление. Споредъ тази заповѣдъ, бригадата трѣбваше да атакува Чаталджанската позиция въ участъка Казълджали (Кърджали) — укреплението Ташларъ Баиръ включително. На полка въ съставъ 3 дружини и картечната рота се даваше за обектъ атака на укреплението Ташларъ Баиръ, а на 32-и п. Загорски полкъ, сѣщо въ съставъ 3 дружини и картечната рота, се даваше за обектъ атаката на укреплението Казълджи Тепе. И дветѣ укрепления се намираха на главната отбранителната турска позиция.

Следъ като бригадниятъ командиръ даде своитѣ улѣтвания по изпълнение на издадената отъ него заповѣдъ, командирътъ на полка, полковникъ Златаревъ доложи на бри-

Атаката на Чаталджанската позиция на 4-и 5 ноемврий 1912 г.

гадниятъ командиръ, че повече отъ половината войници отъ състава на полка сѣ болни отъ холера и го помоли за отлагане на атаката за два-три дена, презъ което време ще може да се разчита да се завърнатъ въ строя около 500—600 души оздравѣли войници. Бригадниятъ командиръ, обаче, отговори, че по-горното началство знае за положението на

частитѣ отъ сведенията, които му се предсталяватъ ежедневно всѣка вечеръ и ако то намираше за възможно, само щѣше да отложи настѣпленieto.

Къмъ 11¹/₂ ч. презъ нощта командирѣтъ на полка се завърна на позицията. На предварително извиканитѣ командири на 2-а и 3-а дружини и картечната рота, които го очакваха около огъня при палатката му, той съобщи, че на утрешно число, 4-и ноемврий полкѣтъ ще настѣпи за да атакува Чаталджанската позиция. Въ десно отъ полка ще настѣпва 32-и п. Загорски полкѣ, а въ лево 1-а бригада отъ нашата дивизия.

Бѣше тъмна и непрогледна нощъ. Упѣтванията си командирѣтъ на полка даваше на дружиннитѣ командири по картата. Самиятъ обектъ — укрепленieto Ташларѣ Баирѣ, което споредъ заповѣдта по бригадата трѣбваше да се завладѣе отъ полка, се намираше отъ изходната позиция на полка на повече отъ 10 километра. Това укрепление даже и денемъ не можеше да се види отъ позицията на полка, защото се закриваше отъ височината, която се издигаше между селата Кърджали и Лазаркѣой. Тази височина имаше форма на единъ грамаденъ продълговатъ гребенъ съ посока отъ югоизтокъ къмъ северозападъ. Тя бѣше силно укрепена и съставляваше предна отбранителна позиция на турцитѣ. Това обстоятелство твърде много щѣше да затрудни частитѣ при опредѣляне посоката на движението. По тази причина командирѣтъ на полка даде обекти и насочи частитѣ по предмети и укрепления, които се намираха на предната неприятелска позиция и бѣха горе-долу известни отъ предварителното изучаване на неприятелското разположение отъ преднитѣ дни.

Следъ като свърши съ предварителнитѣ си упѣтвания командирѣтъ на полка прочете на дружиннитѣ командири издадената отъ него заповѣдъ за предстоящото настѣпление. Споредъ тази заповѣдъ въ бойна частъ се назначаваха 1-а и 3-а дружини, а въ полкова поддрѣжка — 2-а дружина и картечната рота. 4-а дружина отъ полка се назначаваше въ поддрѣжка на бригадата. За начало на настѣплението бѣше опредѣленъ — за 1-а дружина, като изнесена доста напредъ, 5¹/₂ ч. пр. пл., а за останалитѣ части отъ полка — 5 ч. пр. пл. Следъ завладяване на опредѣленитѣ имъ пунктове отъ предната неприятелска позиция, намираща се югоизточно отъ с. Лазаркѣой, дружинитѣ трѣбваше да се затвърдятъ на тѣхъ, за да дадатъ възможностъ на нашата артилерия да се устрои тамъ, за да може съ огъня си да ги подкрепи при по-нататъшното имъ настѣпление къмъ обекта отъ главната турска отбранителна позиция — Ташларѣ Баирѣ.

На командира на 1-а дружина, който се намираше съ дружината си на позиция на доста отдалечения насрещенъ

гребенъ, сжщата заповѣдь и упжтвания бѣха дадени по телефона.

Заповѣдта за атаката на Чаталджанската позиция завари полка въ не добро здравословно състояние. Хората бѣха доста отслабнали отъ нередовното снабдяване съ хранителни припаси презъ дългитѣ и изнурителни походи по лошитѣ кални и развалени пжтища. Кѣмъ всичко това трѣбва да се прибави и лошата и много заразителна болестъ холера, отъ която до надвечерието на атаката на Чаталджанската позиция бѣха заболяли и излѣзли отъ строя 1593 человекъ. Така че полкѣтъ бѣше останалъ съ половината отъ състава си и броеше всичко 49 офицери и 2150 войници, отъ които само 2095 бойци съ 4 картечници. Отъ този съставъ трѣбва да се извадятъ около 200 человекъ, които заболѣха въ деня на атаката и изостанаха на позицията.

Въ предстоящото настѣпление, полкѣтъ трѣбваше да действува въ една много пресѣчена мѣстность, прошарена съ множество уврази и дълбоки и стрѣмни долове. Тази мѣстность бѣше обрасла съ дървчета и драки, въ по-големата си частъ умотани съ бодлива дива шипка, които не позволяваха да се настѣпва съ широкъ фронтъ. Множеството драки представляваха естествена телена мрежа. Попадналъ човѣкъ между тѣхъ, мжчно можеше да се откопче безъ рани по лицето и ржцетѣ си.

Предлежащата мѣстность южно отъ пжтя, който минава по билото северно отъ с. Еникѣой и източно отъ пжтя, който се отдѣля отъ първия и влиза въ с. Лазаркѣой, е гола и открита. Обаче, и тукъ се срѣщатъ на мѣста малки пространства, обрасли съ храсталаци, сжщо много мжчно проходими. Дълбокиѣ долища, които се срѣщатъ тукъ, се обстрелваха фронтално и продълно съ пехотентѣ и артилерийски огнь отъ множеството укрепления и окопи, които турцитѣ бѣха построили на предната си позиция, която ни предстоеше на първо време да завладѣемъ.

Новината за атаката на Чаталджанската позиция се съобщиха отъ началстващитѣ лица на войницитѣ въ раннитѣ зори на 4-и ноемврий. Тя се посрещна отъ Ямболци съ радостъ и облѣкчение и имъ подеиствува подбодрително, понеже всѣки предпочиташе да умре отъ куршумъ, за скѣпата си Родина отколкото да стане жертва на тежката и мжчителна болестъ холера.

На 4-и ноемврий много рано сутринята частитѣ отъ полка се раздвижиха изъ окопитѣ си. Времето бѣше доста студено и мжгливо. 1-а дружина на капитанъ Пирузевъ, въ изпълнение заповѣдта на командира на полка, започна настѣплението въ 5 $\frac{1}{2}$ ч. пр. пл. Дружината се изтегли въ походенъ редъ изъ гората и следъ това се ризсипа въ боеенъ редъ. Въ първа линия бѣха 2-а и 4-а роти, а въ на дружин

поддръжка—1-а и 3-а роти. Поддържайки връзка съ 32-и пех. полкъ вдъсно, дружината се насочи къмъ дадения ѝ обектъ — укреплението, което се намира южно отъ с. Лазаркьой.

Малко време следъ опредѣления часъ за настѣпление, и то съ постепенното раздигане на мъглате, нашата артилерия откри честъ огънь въ подкрепа на настѣпващитѣ наши части. Повече отъ 400 български оржия зареваха отведнѣжъ по цѣлата Чаталджанска линия. Въ участъка на полка артилерийскиятъ огънь бѣше разхвърленъ и неефикасенъ, понеже артилериститѣ нѣмаха възможности предварително да се престрелятъ. Тѣ не знаеха мѣстонахождението на добре маскиранитѣ турски окопи и батареи. Напротивъ турската артилерия, която бѣше разположена на около 6,000 метра срѣдно отъ нашитѣ позиции, и която добре знаеше действителнитѣ разстояния до разнитѣ пунктове предъ позициитѣ, поражаваше доста чувствително нашитѣ части и имъ причиняваше доста загуби.

Турската артилерия забеляза нашата 1-а дружина и откри по нея огънь къмъ 6¹/₂ ч. пр. пл. Огънътъ ѝ въ този участъкъ, обаче, не бѣше действителенъ, понеже гранатитѣ прехвърляха, а шрапнелитѣ ѝ се пукаха доста високо безъ да причиняватъ загуби. Настѣплението на дружината не бѣше леко и безпрепятствено, защото предъ нея се изпречиха долове съ стрѣмни брѣгове, а при това и обрасли съ храсталаци и бодливи шипки. Щомъ като дружината излѣзе на височината, по която минава пѣттътъ Калфакьой—Лазаркьой, тя преустанови настѣплението, за да дочака да се изравни съ нея 3-а дружина, която настѣпваше влѣво отъ нея. Времето на чакането се използва отъ преднитѣ роти, за да си направятъ стрелкови трапчета, колкото за прикритие, понеже височината бѣше гола и се обстрелваше отъ турцитѣ.

3-а дружина на майоръ Симеоновъ настѣпи точно въ 5 ч. пр. пл. съ задача да атакува и завладѣе турскитѣ окопи, намиращи се влѣво отъ укреплението, което трѣбваше да атакува 1-а дружина. Съ мѣрки на охранение дружината се спушна по лѣхчината, която бѣше предъ позицията ѝ въ долината на рѣката, която тече по посока на Лазаркьой. Следъ едно трудно движение, въ колона по единъ, често задържано отъ преплетенитѣ съ бодливи шипки храсти, дружината започна да се изкачва къмъ голата височина, на която бѣше се разположила 1-а дружина. Като наближи въ подножието на гребена на височината, по заповѣдъ на дружинния командиръ, дружината се разгъна въ боенъ редъ, като имаше въ първа линия 10-а и 11-а роти, а 9-а и 12-а — въ дружинна поддръжка. Когато преднитѣ роти се измъкнаха отъ храсталака и се показаха на голия гребенъ на височината, тѣ попаднаха на кръстосания огънь на турскитѣ

батареи и претърпѣха значителни загуби. Всичко това не обезкуражи Ямболци. Тѣ продължиха енергично настѣплението, докато заеха напълно гребена на височината и започнаха да се окопаватъ. За тежкитѣ загуби на дружината може да се сѣди отъ това, че тукъ падна убитъ командирѣтъ на 11-а рота, поручикъ Ивановъ Коста и 17 долни чинове, а бѣха ранени 7 младши офицери отъ осемтѣ, които се числѣха въ дружината, и 135 долни чинове.

2-а дружина на майоръ Понайтовъ заедно съ картечната рота, като подрѣжка на полка, настѣпи въ колона по единъ край дѣсния брѣгъ на рѣчичката, която тече по направление на селото Лазаркѡй. Къмъ 7 ч. сутринѣта челото на дружината пристигна до окопитѣ на 1-а дружина, които тя бѣше построила презъ нощта, и тукъ се установи и започна да се устройва. По заповѣдъ на командира на полка, на дружината се раздадохъ 75 бомби, които току-що бѣха донесени отъ двама подофицери. Бомбитѣ се получиха не на време, едно че нѣмаше обучени хора, които да си служатъ съ тѣхъ, но нѣмаше и време кога да се обучатъ.

Ожесточениятъ огънь на турскитѣ батареи, необезпоявани на първо време отъ нашата артилерия, по причина на отдалеченостѣта ѝ, доста прѣчеше на настѣплението на нашитѣ дружини. Задрѣжката въ началото на 3-а дружина, вънъ отъ претърпянитѣ загуби отъ турския артилерийски огънь, се причиняваше и отъ 1-а бригада отъ дивизията, съ която тя трѣбваше да поддържа връзка въ лѣво. Тази бригада значително бѣше изостанала назадъ и трѣбваше дълго време да се чака до изравняването ѝ съ дружината.

Въ 11 ч. пр. пл. командирѣтъ на полка прати заповѣдъ до командира на 3-а дружина да не чака 1-а бригада, която бѣше се отдалечила на повече отъ 3 клм. отъ фланга ѝ, а да настѣпва.

Сжщата заповѣдъ бѣше изпратена и на командира на 1-а дружина. За да подкрепи и подтикне дружинитѣ отъ бойната частъ, командирѣтъ на полка извади картечната рота на позиция на пѣтя, който води за с. Лазаркѡй. Нейната подрѣжка, обаче, бѣше неефикасна, понеже разстоянието до турскитѣ окопи бѣше голѣмо и тя бѣ възпрепятствувана отъ турската артилерия, която още въ първия моментъ я обсипа съ доста силенъ шрапнеленъ огънь.

Мощността на турската артилерия не стрѣскаше Ямболци. Тѣ, макаръ и бавно, се приближаваха къмъ турското укрепление Илери Табия и подлежащитѣ въ лѣво отъ него окопи. По заповѣдъ на командира на полка, дветѣ наши батареи, които бѣха на позиция северно отъ с. Еникѡй, откриха огънь, който, макаръ и не действителенъ, привлече къмъ тѣхъ огъня на турскитѣ батареи и значително облекчи настѣплението на пехотнитѣ части.

Къмъ 3 ч. сл. пл. пристигна въ подкрепа на полка 1-а дружина отъ 42-и полкъ. Съ пристигането на тази дружина за усиление на бойната частъ командирътъ на полка изпрати отъ полковата поддръжка 5-а рота при 3-а дружина, а 7-а рота при 1-а дружина.

Подкрепени съ нови части дружиннитъ се привдигнаха бърже и енергично напредъ и на мръкване се приближиха на около 300 крачки отъ укреплението Илери Табия. Съ настъпване на нощната тъмнина, по заповѣдъ на командира на полка, полковитъ поддръжки се приближиха къмъ бойната частъ, като застанаха дветъ роти отъ 2-а дружина задъ и близо до 1-а дружина отъ 42-и полкъ — непосредствено задъ 3-а дружина.

Командирътъ на полка, като взе предвидъ рисковаността на една нощна атака, поради голѣмата тъмнина, увеличена съ падналата гъста мъгла и обстоятелството, че лѣвиятъ флангъ на полка е много изложенъ, предвидъ отдалечеността на 1-а бригада, реши да отложи атаката на укреплението за следния день сутринята. По този случай той донесе на бригадния командиръ, който отъ своя страна реши настъплението да се продължи рано сутринята на следния день.

Съ настъпване на нощта боятъ утихна и отъ дветъ страни. Нощната тъмнина се използва за окопаване на дружинитъ и размѣстване и окопаване на артилерията на новитъ ѝ позиции.

Нощта на 4-и срещу 5-и ноемврий бѣше една отъ най-тягостнитъ и мъчителнитъ за Ямболци. Намирайки се толкова наблизко до турцитъ, на около 600 кр. отъ преднитъ имъ окопи, тѣ бдѣха въ окопитъ си безъ да могатъ да шушнатъ или да се изкашлятъ, понеже всѣкакъвъ шумъ или глъчка не можаха да не бждатъ чути отъ врага. Особено трудно бѣше за пушачитъ, които на всѣка цена трѣбваше да се въздържатъ отъ пушене, за да не се издаде разположението на частитъ. Нощта бѣше мрачна и навжсена съ черни облаци, изподъ които непрекъснато ръмѣше дребенъ напоителенъ дъждъ. Вѣеше силенъ и студенъ вѣтъръ, който пронизваше коститъ и никому не даваше да се успокои, а особено на болнитъ, на които причиняваше и схващане на краката и ржцетъ имъ. Всички бѣха въодушевени отъ желанието по-скоро да се върви напредъ и превземе укреплението, за да се тури единъ пжтъ завинаги край на тази дълга и тягостна нощъ.

Бѣше 11 ч. къмъ полунощъ, когато командирътъ на полка получи заповѣдъ да поведе най-енергично настъпление, съ цель да атакува турцитъ, които заематъ укрепената позиция предъ фронта на полка. Следъ като получи заповѣдта, командирътъ на полка повика командиритъ на 1-а и 2-а дружини, картечната рота отъ полка и 1-а дружина отъ 42-и

полкъ, които бяха близко до него на позицията, и имъ съобщи, че полкътъ е получилъ заповѣдъ утре, 6 ч. сутриньта, да настѣпи, атакува и завладѣе укреплението Илери Табия, съ находящитѣ се предъ него и встрани окопи, на силно заетата предна турска позиция предъ фронта на полка. На събралитѣ се командири полковиятъ командиръ съобщи устно заповѣдта за реда, по който ще се извърши настѣплението и атаката на неприятелската позиция.

Соредъ тази заповѣдъ, въ бойна часть се назначаваха на дѣсния флангъ 1-а дружина, а влѣво отъ нея — 3-а дружина. 2-а дружина въ съставъ 3 роти, понеже 5-а рота бѣше придадена къмъ 3-а дружина, се назначаваше въ непосредствена поддръжка на 1-а дружина и трѣбваше да се движи задъ нея. 1-а дружина отъ 42-и полкъ и картечната рота отъ полка се назначаваха въ полкова поддръжка съ заповѣдъ да следватъ задъ 2-а дружина. Дружинитѣ трѣбваше да настѣпятъ въ 6 ч. сутриньта на 5-и ноемврий, като поддържатъ връзка вдѣсно съ 32-и п. Загорски полкъ, а влѣво — съ 1-а бригада отъ нашата 3-а дивизия.

Въ частностъ дружинитѣ имаха следнитѣ задачи: 1-а дружина да атакува и завладѣе укреплението Илери Табия и окопа предъ него; 3-а дружина да атакува и завладѣе окопитѣ на турцитѣ влѣво отъ укреплението и тамъ да се затвърди; поддръжкитѣ — 2-а дружина отъ полка, и 1-а дружина отъ 42-и полкъ, ако стане нужда да повторятъ и потретятъ удара, а картечната рота, следъ заемаването на неприятелската позиция, да излѣзе и застане на позиция между 1-а и 3-а дружини.

Понеже въ заповѣдта на бригадниятъ командиръ се казваше, че на полка се дава една дружина отъ 41-и полкъ за усиляване на лѣвия му флангъ, то командирътъ на полка, като смѣташе да назначи тази дружина въ поддръжка на лѣво-фланговата 3-а дружина отъ полка, остана дълго време въ очакване на тази дружина, за да предаде заповѣдта за престоющитѣ действия едновременно на двамата дружинни командири. Но като видѣ, че изпратенитѣ патрули да я търсятъ не я намѣриха и обстоятелството, че опредѣлениятъ часъ за начеване на настѣплението вече приближаваше, къмъ 5 ч. сутриньта той отиде при командира на 3-а дружина и като му предаде устно заповѣдта за действията, обясни му всичко въ свръзка съ тия действия. Предвидъ отдалечението на 1-а бригада, командирътъ на полка препорѣча на дружинния командиръ за обезпечаване на лѣвия флангъ да остави заслонъ откъмъ този флангъ, и то по възможностъ една отъ много пострадалитѣ роты въ вчерашния бой. Командирътъ на дружината доложи, че ще назначи 11-а рота, която броеше само 60 человекъ. Следъ това, въ очакване часа за настѣплението, командирътъ на полка се върна при другитѣ дружини.

отъ дѣсната колона. Когато пристигна тукъ, войниците бѣха вече се разшавали въ окопитѣ и, въ очакване часа за настѣпленіето, попѣлваха патронитѣ си.

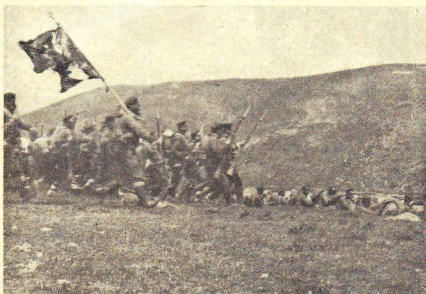
Наближаваше 6 ч. сутринѣта. Ямболци съ притаенъ дѣхъ получаваха последнитѣ нареждания на своитѣ началници. Тѣ бѣха увѣрени напълно въ победата и съ нетѣрпение очакваха да полетятъ напредъ и съ разпрвятъ съ врага. Никой не обръщаше внимание на силния и студенъ вѣтѣръ, който пронизваше дрехитѣ и проникваше чакъ до коститѣ.

Бѣше вече почнало да се развидѣлява. Околнитѣ предмети можеха вече да се забелязватъ отъ доста далечно разстояние. Мрачнитѣ силуетъ на укрѣплението „Илери Табия“ се очертаваше вече на хоризонта. Навредъ царуваше мъртва и зловеща тишина. Преди трѣгването командирѣтъ на полка счете за нужно да препорѣчва на командира на 1-а дружина, капитанъ-Пирузевъ, за избѣгване на голѣми загуби отъ огъня на турцитѣ, ротитѣ му, които бѣха останали въ много малъкъ съставъ отъ вчерашния бой, да се движатъ въ гѣста верига и да развиятъ колкото е възможно по-голѣма бѣрзина.

Часѣтъ бѣше вече точно 6. Ротнитѣ командири нервно вадѣха часовницитѣ си въ очакване заповѣдѣта за настѣпление. Чуваха се тихо гласовѣтъ на началстващитѣ — всичко е готово. Командирѣтъ на 1-а дружина подаде сигналъ съ свирчицата си за трѣгване. Ямболци, следъ като се прекръстиха и помолиха Бога да имъ дарува победа, като мрачни сѣнки, при пълна тишина, се понесоха като стена напредъ къмъ непрятелското укрѣпление. Долавяше се само слабъ шумъ отъ тракане на пушкитѣ и отъ хрущението на изсѣхналитѣ листа по земята при движението.

1-а дружина се предвождаше отъ храбрия си дружиненъ командиръ капитанъ Пирузевъ. Ротитѣ въ едноредиченъ строй бѣха въ една линия. Всѣка рота имаше по единъ взводъ въ подрѣжка. Задъ нея на около 100 крачки следваше 2-а дружина, цѣлата въ разгнати строй въ една линия. Още по-назадъ, на около 200 крачки, се движеше 1-а дружина отъ 42-и полкъ по ротнo въ две линии, а задъ нея — 2-ия взводъ отъ картечната рота. 1-ия взводъ отъ тази рота по заповѣдъ на ротния командиръ, остана въ очакване на изходната позиция. Не мина много време, когато 1-а дружина се отзова предъ голѣмия турски окопъ, който като змия опасваше височината предъ самото укрѣпление. Благодарение на голѣмата тишина при настѣпленіето, турцитѣ бѣха заварени въ окопитѣ полуспящи. Тѣ не подозираха близостѣта на Ямболци и се разбудиха и размърдаха, когато патрулитѣ стигнаха до самитѣ окопи. Отъ зашемаденостѣта си нѣкои се свестиха и нададоха гласове „Атешъ!“ (огънь), обаче, та-

къвъ, и то рѣдъкъ и безвреденъ, откриха само нѣколко души. Хвърленитѣ набързо нѣколко бомби отъ придружаващитѣ дружината подофицери, и свѣткавичното нахвърляне на Ямболци въ окопитѣ, съвършено ги смая и парализира. Почти всички турци бѣха избити съ ножъ — едни въ окопитѣ, а други при бѣгството имъ къмъ укреплението. Докато ротитѣ отъ 1-а дружина си разчистваха смѣткитѣ съ турцитѣ, които заемаха преднитѣ окопи, пристигна и 2-а дружина, водена отъ командира си, майоръ Панайотовъ. И дветѣ дружини наедно настѣпиха стремително къмъ укреплението „Илери Табия“. Турцитѣ, които заемаха това укреп-

Атаката на Илери табия отъ Чаталджанската позиция

ление, разбудени отъ произведения шумъ и гърмежи при атаката на преднитѣ окопи, откриха чествъ огънь по дружинитѣ, когато тия последнитѣ преодоляваха четиритѣхъ реда телена мрежа. Всичко това не стресна нито уплаши Ямболци. Тѣ ускориша движението и съ натѣкнати на пушкитѣ ножове се нахвърляха върху турцитѣ. Започна се една ожесточена борба, въ която по-голѣмата частъ отъ турцитѣ бѣха избити. Една сравнително малка частъ успѣ да се отърве и да избѣга, благодарение на гжстата мъгла, която въ това време падна надъ укреплението и околната на него мѣстность. Тази мъгла на първо време помогна на турцитѣ, понеже не ни даваше възможность да ги преследваме съ огънь

на по-далечно разстояние. Следъ завладяването на укреплението дружинитѣ започнаха набързо да се укрепяватъ.

1-а дружина отъ 42-и полкъ, която следваше задъ 2-а дружина отъ полка, като полкова подрѣжка, въ момента, когато се приближаваше до укреплението, зачу ненадейно отзадъ и отдѣсно стрелба. Тази стрелба произлизаше отъ две роти отъ 32-и пех. Загорски полкъ, които бѣха изостанали назадъ. Командирътъ на тази дружина, опасявайки се отъ огъня на тия две роти да не засегне дружината му, следъ като даде сигнала „отбой“, по който огънятъ не преставаше, се принуди да влѣзе съ дружината си въ укреплението, така че и тази дружина застана въ първа линия, обстоителството, което не влизаше въ съображението на командира на полка.

Въ момента, когато 1-а и 2-а дружини отъ полка се настаняваха въ укреплението „Илери Табия“, зачу се твърде усилена престрелка по него по посока отъ 3-а дружина. Командирътъ на полка, като помисли, че тази дружина е взела нашитѣ дружини въ укреплението за турци, бързо се затече въ тази посока и стигна до 10-а рота въ момента, когато боятъ бѣше въ разгара си. Понеже дружината бѣше останала назадъ, той заповѣда на ротния командиръ, капитанъ Тенекеджиевъ, да предаде на дружинния си командиръ да настѣпни енергично и часъ по-скоро да заеме обекта си, като едновременно съ това той съобщи, че укреплението е заето отъ останалитѣ дружини на полка.

Закъснението на 3-а дружина се дължеше на голѣмия долъ, който тя срещна предъ фронта си, и на упорството на турцитѣ, които бѣха се окопали на противоположния му брѣгъ отдето бѣха изгонени.

Следъ заемане на укреплението 2-ия взводъ отъ картечната рота зае позиция влѣво отъ укреплението, въ неприятелския окопъ на лѣвия флангъ на 1-а дружина.

Въ 7 ч. 15 м. пр. пл., когато командирътъ на полка се готвѣше да пише донесение на бригадния командиръ за завладяването на укреплението „Илери Табия“, последователно едно следъ друго префучаха надъ главата му три гранати, които се пръснаха на ската откъмъ наша страна. Тия гранати, които по погрѣшка бѣха изстреляни по укреплението отъ нашата артилерия, нараниха и изкараха отъ строя нѣколко души и коне отъ първия взводъ на картечната рота, когато този взводъ се движеше да заеме позиция вдѣсно отъ укреплението. Това стана причина този взводъ да не може да вземе участие въ боя. Изпратениятъ въ карьеръ щабъ-сигналистъ, фелдфебелъ Кирякъ Стояновъ, съ мжка презъ оранитѣ ниви, съ своя слабъ конъ, успѣ да се добере до бригадния командиръ, на когото предаде молбата на командира на полка за прекратяване на артилерийската стрелба

по укреплението като едновременно съ това му се доложи, че то е взето от полка.

Щом получи донесение за заемаването на укреплението „Илери Табия“, бригадният командир по телефона веднага доложи на началника на дивизията за заемаването му. За осигуряване на достигнатия успех началникът щаб на бригадата, по заповед на бригадния командир, помоли по телефона в дивизията да се изпрати значителна помощ на бригадата, понеже редовете на частите бяха доста намалели. Възговорът на това, от дивизията беше съобщено, че въпреки подкрепа се изпраща една дружина от 42-и полк, която щела да тръгне за позицията едва към 10 ч. пр. пл.

Към 7 ч. 35 м. пр. пл. турците откриха картечен огън от окопите, намиращи се вдъсно от укреплението „Илери Табия“, които трябваше да бъдат заети от 14-а и 15-а роти от 32-и п. Загорски полк. Командирът на полка при тази стрелба се убеди, че тия роти не си заели обекта и отиде да ги подтикне напред. Съ голъми трудности и чакане турците да пренесат огъня си в друга посока, тия роти се превдигнаха малко напред, но не можаха да заемат положение, което да улесни защитата на завладяното укрепление. Това обстоятелство окуражи и турската пехота, която започна въ тънки вериги да настъпва въ тази посока, както по билото, така и въ въ и вдъсно от него. Въ това време турската артилерия, която се намираше въ хресталака на 1200 крачки от укреплението продължаваше да обстрелва нашите вериги и да пръчи на окопаването им. Същата артилерия на вчерашния ден обстрелваше и 3-а дружина при настъплението и ѝ нанесе доста чувствителни загуби.

Към 8 ч. пр. пл. ожесточената стрелба между нашите и турските вериги временно поутихна, по причина на дъжда. Скоро, обаче, съ раздигане на мъглата, тя почна наново и още по-ожесточено на фронта на нашата 3-а дружина. Понеже тази дружина още не беше напълно зела обекта си, командирът на полка заповѣда на дружинния командир по-скоро да заеме опредѣления му участък — въ въ от укреплението, съ което да облекчи тежкото положение на 4-а рота, която изнемогваше от турския напор на лѣвия фланг на дружината си.

Въ 8½ ч. пр. пл. турците откриха ожесточена стрелба от всичките си батареи по укреплението „Илери Табия“. Подъ прикритието на този огън техните вериги започнаха да настъпват. Техното настъпление, обаче, беше бавно, по причина на нашия ожесточен пехотен и картечен огън който ги заставляваше често да се спират и укрепяват въ гънките на мѣстността и въ хресталака, съ какъвто беше обрасла мѣстността предъ укреплението.

Командирът на полка, който лично наблюдаваше ходът на боя, виждаше ясно гжститѣ турски вериги и много-бройни-тѣ имѣ поддръжки които съ спускаха по склоноветѣ на подлежащата мѣстност съ направление да обхванатѣ отъ всички страни завладяната отъ насѣ турска позиция. Нашата артилерия, поради голѣмата си отдалеченостъ, не бѣше въ състояние да бие и обезвреди турската артилерия, нито пъкъ поради мъгливото време да разпрѣсне турскитѣ пехотни части, които всѣки моментъ застрашаваха нашата позиция. Той много ясно съзираше опасността, на която бѣше изложенъ полкътъ, ако не му пристигне навреме обещаната отъ бригадниа командиръ помощъ.

Командирътъ на полка бѣше доста обезпокоенъ и отъ обстоятелството, че дветѣ роти (14-а и 15-а) отъ 32-и Загорски полкъ, които действуваха къмъ дѣсния флангъ, още не бѣха помръднали отъ мѣстото си. Той лично отиде при тѣхъ и за втори пѣтъ се помъжи да ги окуражи и подтикне напредъ. Опитътъ му, обаче, има не напълно задоволителенъ резултатъ. Едната отъ тѣхъ (15-а р.) вмѣсто да напредне и удѣлжи дѣсния флангъ на полка, излѣзе задъ лѣвия флагъ на 1-а дружина, а другата (14-а) само съ едната си полурота можа да успѣе — да удѣлжи дѣсния флангъ.

Къмъ 9 ч. сутринъа командирътъ на полка получи донесение отъ патрула, който бѣше изпратенъ вдѣсно за свързка съ преднитѣ части на 32-и полкъ, че забелязалъ нѣкои отъ частитѣ на този полкъ да отстъпватъ. Сжщиятъ патрулъ забелязалъ една дружина отъ 41-и полкъ да стои на висотата, кждето бѣха окопитѣ на 14-а и 15-а роти отъ 32-и полкъ. Това второ обстоятелство даде известна надежда на командира на полка, че това е именно дружината, която още миналата вечеръ му се изпращаше въ подкрепление. Затова той изпрати по адютанта си заповѣдь до тази дружина — да настѣпи къмъ редута, която заповѣдь дружинниятъ командиръ получи и отговори, че ще я изпълни.

Къмъ това време турцитѣ подъ прикритието на огъня на тѣхната артилерия удвоиха и утроиха усилията си и въ гжсти вериги започнаха усилено да напиратъ по фронта и фланговетѣ на нашата позиция. Тѣ наново бѣха посрещнати отъ огъня на Ямболци, които успѣха и този пѣтъ да ги приковатъ къмъ позициитѣ имѣ.

Ротитѣ на 1-а и 2-а дружини отъ полка и тия отъ 1-а дружина отъ 42-и полкъ заемаха укреплението „Илери Табия“ размѣсено. Тѣ, по причина на ожесточения ходъ на боя, още отъ момента на заемането му нѣмаха възможностъ и време, за да се устройватъ. Предвидъ на това, че въ укреплението нѣмаше мѣсто за всичкитѣ, то една часть отъ тѣхъ въ послѣдствие зае мѣстността предъ укреплението, друга въ вжтрешния ровъ и задъ насипа, а трета въ вѣншния ровъ.

3-а дружина едва къмъ 9 ч. сутринята зае турскитѣ окопи влѣво отъ укреплението „Илери Табия“. Между нея и 4-а рота, която се намираше на лѣвия флангъ на двужината си, заемаше позиция вториятъ взводъ на картечната рота. Още въ началото, по причина на турския кръстосанъ огънь, 3-а дружина се принуди да отстъпи на по-задния гребенъ и понеже дѣснофланговата ѝ 10-а рота, по заповѣдъ, отиде и зае позиция въ турскитѣ окопи, вдѣсно отъ укреплението, то между картечниците, които останаха на фланга, и 3-а дружина се яви едно твърде голѣмо незаето пространство.

Турцитѣ въ своя стремежъ да си възвърнатъ обратно укреплението „Илери Табия“ настѣпиха въ нѣколко вериги съ посока да обхванатъ лѣвия ни флангъ. Командирѣтъ на картечната рота капитанъ Стаматовъ, който съ дветѣ си картечници се намираше на този флангъ, откри окънь по тѣхъ и успѣ на първо време да спре тѣхното настѣпление. Малко време следъ това сжитѣ вериги, въпрѣки нашия силенъ картеченъ огънь, се спуснаха въ дола предъ укреплението и, използвайки мъртвото пространство въ дола, не следъ много време се появиха на отсамния му брѣгъ и напълно вече заплашваха нашия лѣвъ флангъ. Командирѣтъ на картечната рота, виждайки опасността, поиска отъ командира на 1-а дружина прикритие, което да запази фланга му, но тъй като дружината бѣше заангажирана въ ожесточенъ бой съ турцитѣ предъ фронта, дружинниятъ командиръ, въпрѣки обещанието, не може да изпрати такова.

Турската артилерия, която отъ дълго време търсѣше мѣстонахождението на нашитѣ картечници, най-после успѣ да ги открие и започна да ги обстрелва усилено съ бризантни гранати и шрапнели. Вследствие на този огънь четвъртата картечница бѣше заставена да замлъкне, понеже началникѣтъ на картечницата, мѣрачѣтъ и помощникъ мѣрачѣтъ бѣха ранени. Понеже моментѣтъ бѣше критически, началникѣтъ ма третата картечница, по заповѣдъ на ротния командиръ, пое управлението на четвъртата, като началникъ-мѣрачъ, и тя почна отново да дѣйствува.

Турскитѣ вериги, подъ прикритието на своята артилерия, настѣпваха пълзишкомъ и все повече и повече се приближаваха къмъ картечниците, като приемаха все по-надѣсно, съ цель да обходятъ лѣвия ни флангъ. Командирѣтъ на ротата, като виждаше критическото положение на фланга, прати донесение на командира на 1-а дружина, въ което, като му съобщаваше, че турцитѣ сж се доближили на около 250 крачки отъ флангъ му, молеше го за прикритие, но такова пакъ не се изпрати.

Между това положението предъ фронта на полка ставаше отъ минута на минута все по-критическо. Командирѣтъ на

полка виждаше единственото спасение на първо време въ пристигане на очакваната подкрепа отъ дружината отъ 41-и полкъ, но последната, въпреки прашанитѣ ѝ последователно нѣколко заповѣди да се яви въ помощъ, още не пристигаше. На последната заповѣдъ на командира на полка, полковникъ Златаревъ, командирътъ на тази дружина, майоръ Радусевъ, отговори, че тя не се отнася до него, тъй като командирътъ на полка въ залията си бѣше я адресиралъ до 241-а дружина, а въ помощъ на полка се изпращаше 441-а дружина. Командиръ на полка взе решение да отиде и насила да застави дружинния командиръ да изпълни заповѣдта му, но бѣше вече късно. Турцитѣ, подъ прикритието на падналата гъста мъгла и точния огънь на тѣхнитѣ близки батареи, се бѣха толкова наближили до укреплението „Илери Табия“, че имъ оставаше много малко да влѣзатъ въ него.

Къмъ 10 ч. пр. пл. борбата предъ фронта на полка бѣше достигнала върха на своето ожесточение. Останали малко на брой, по причина на гопѣтитѣ загуби въ убити и ранени, Ямболци се биеха съ ожесточено настѣрвение. Тѣ не искаха да изпунатъ отъ ржцетѣ си завладѣното съ толкова жертви укрепление „Илери Табия“. Още повече, че

Майоръ Панаиотовъ Василь
кръ на 2-а друж. † 5 XI 1912 г.

то бѣше гордостъ за тѣхъ, защото тѣ единствени отъ цѣлата ни армия, която атакуваше Чаталджанската крепостъ бѣха успѣли да завладѣятъ турско укрепление. Честъ, каквато не се падна никому другиму.

Всрѣдъ тази геройска съпротива на животъ или смъртъ за задържане укреплението, голѣмъ бѣше ужасътъ на Ямболци, когато въ последния критически моментъ захвана, поради мъглата, да ги поражава и нашата артилерия. Отчаянието на командира на 1-а дружина, въ което се казваше „Изби ни нашата артилерия“. Въ сѣщото донесение се съобщаваше, че турцитѣ сж почнали да се покачватъ по скатоветъ на укреплението и че командирътъ на 2-а дружина майоръ Панаиотовъ, при геройската съпротива за задържане на укреплението, е падналъ убитъ. Щомъ получи горното донесение, командирътъ на полка по щабъ-сигналиста прати донесение до бригадния командиръ, въ което, като съобщаваше горното обстоятелство, молѣше за пренасяне огъня на нашата артилерия по укрепленията, които се намиратъ влѣво и вдѣсно отъ „Илери Табия“. Едновременно съ това, като се надѣваше всѣки моментъ да получи подкрепление, той, за

да окуражи хората, прати съобщение до командира на 1-а дружина, което гласеше: „Държете се отчаено на позицията. Ида на помощ с дружина отъ 41-и полкъ“.

Къмъ 10¹/₂ ч. пр. пл. борбата за заддържане на позицията бѣше дошла до върха на своето ожесточение. Безброй гранати отъ турската артилерия съ страшень трѣсъкъ се сипѣха въ укреплението и сѣха смъртъ между и така оредѣлитѣ редове на Ямболци. Вдѣсно преднитѣ части на Загорци, не можейки да отстоятъ на турския натискъ, отдавна бѣха вече напуснали позициитѣ си. Ямболци, напротивъ, останали сами на себе си, безъ ничия друга подкрепа, въпрѣки, че и патронитѣ имъ бѣха на привършване, напръгаха последни свѣрхчовѣшки усилия за да задържатъ и отблъснатъ врага. Многото убити и ранени въ тази отчаяна борба, особено въ последния критически моментъ, отслаби доста много защитата на позицията. Между убититѣ въ тази ожесточена и отчаенъ борба бѣха: адютанта на 2-а дружина зап., подпоручикъ Василевъ Цвѣтанъ и подпор. Кулаксьзовъ Василь,

Зап. подпор. Василевъ Цвѣтанъ
адютантъ на 2-а дружина
† 5 XI 1912 г.

Подпор. Кулаксьзовъ Василь
ротень командиръ
† 5 XI 1912 г.

Когато командирътъ на картечната рота, капитанъ Стаматовъ, се убеди, че съ останалитѣ му трима прислужници при картечницитѣ борбата е вече почти невъзможна, той, следъ като видѣ, че се вече привършватъ и последнитѣ ленти съ патрони, даде заповѣдъ да се взематъ тѣлата на картечницитѣ и при невъзможностъ само затворитѣ и водителитѣ на патронитѣ и да се отсжи. Следъ тази заповѣдъ мѣрачътъ на 3-а картечница, ефрейторътъ Тодоръ Колевъ Малчевъ, съ невъзмутимо спокойствие, въпрѣки че картеч-

ниците бѣха обстрелвани съ бризантни гранати, продължаваше да коси редоветѣ на турскитѣ вериги додето се увѣри, че е изстрелялъ и последния патронъ. Тогава той съ свойственото му себеотрицание и георизъмъ, които го отличаваха въ всички дотогавашни боеве, стана отъ седалището на картечницата и се опита да я отнесе назадъ само и само да не я изостави въ ржцетѣ на турцитѣ. Но когато се увѣри, че това е невъзможно, подпомогнатъ и отъ взводния подофицеръ, заедно, подъ градъ отъ куршуми, отдѣлиха тѣлото на картечницата отъ лафета и незасегнати отъ неприятелскитѣ гранати и куршуми го спасиха и отнесоха при конетѣ отъ бойната частъ. Мѣрачътъ на 4-а картечница се помъчи и той да отнесе назадъ тѣлото на картечницата, но като нѣмаше кой да му помогне и, понеже неможа да извади и затвора, тъй като бѣше станала задържка, успѣ да отнесе само водителя на патронитѣ, като съ това направи изоставената картечница негодна за използване отъ турцитѣ. Къмъ сжщото това време нашата артилерия бѣше вече прекратила стрелбата си по Илери Табия, което даде възможностъ на турцитѣ, несмущавани отъ никого, да я заематъ и станатъ господари на нея.

Турцитѣ следъ като заеха укреплението Илери Табия, преследваха отстъпващитѣ остатъци на полка само съ пехотенъ и артилерийски огънь. Този неприятелски огънь доста прѣчеше за правилното организиране на отстъплентето, понеже много отъ раненитѣ войници при оттеглянето си назадъ бѣха се размѣсили съ останалитѣ още здрави войници. Нѣкои групи войници, записани въ отбраната на позицията, бѣха заградени отъ турцитѣ, но въпрѣки това тѣ не изгубиха самообладание, а съ острието на ножа си пробиваха пжтъ. Единъ отъ такивато случаи бѣ този съ командира на 6-а рота, подпоручикъ Иванчевъ, който бѣше заграденъ отъ едно турско отдѣление около 10 человекъ. Подпоручикътъ бѣше останалъ на позицията само съ редницитѣ Дончо Георгиевъ и Димитъръ Буровъ. Безъ да губятъ самообладание, нито той, нито горепоменатитѣ двама войници, тѣ и тримата се нахвърлятъ върху турцитѣ и като произвеждатъ суматоха и паника въ тѣхъ, избиватъ ги до единъ и така си пробиватъ пжтъ за да отстъпятъ.

Последни задъ отстъпващитѣ остатъци на полка се движеха командирътъ на полка и героятъ, който превзе укреплението Илери Табия — командирътъ на 1-а дружина, капитанъ Пирузевъ. Командирътъ на полка на конь, препускайки отъ единия флангъ на другия, окуражаваше войниците и организирайки ги даваше нареждания за мѣстата, кждето трѣбваше последователно да се заема позиция. Капитанъ Пирузевъ, движейки се спокойно съ групи отъ свои войници, когато стигна до гребена, на който дружината му се бѣше

установила прежния денъ, завари съ група войници въ сребковитъ ровчета командира на 1-а дружина отъ 42-и полкъ, майоръ Димитриевъ и командирътъ на 6-а рота отъ полка, поручикъ Иванчевъ. Двамата дружинни командири изпратиха подпоручикъ Иванчевъ на по-задния гребенъ, дето съ събрани отъ него войници да организира отбраната, а тѣ двамата се заеха да организиратъ събранитѣ около себе си войници и да ги насочватъ къмъ лѣвия флангъ. Въ това време, обаче, командирътъ на 5-а рота, капитанъ Коевъ, който съ единъ отъ взводоветъ се опита да настѣпи къмъ сѣщия флангъ, бѣ убитъ отъ пехотенъ куршумъ. Турската артилерия продължаваше да жари тази ариергардна позиция и не даваше възможностъ за затвърдяването на нея. Това обстоятелство принуди капитанъ Пирузевъ да вземе решение — събранитѣ

Капитанъ Пирузевъ Димитъръ
к-ръ на 1-а друж. † 5 XI 1912 г.

Капитанъ Коевъ Благой
к-ръ на 5-а рота † 5 XI 1912 г.

остатъци отъ дружинитѣ да отстѣпятъ на по-задния гребенъ, загдето бѣше изпратенъ подпоручикъ Иванчевъ. Когато даваше своитѣ нареждания за заемаването на този гребенъ, капитанъ Пирузевъ падна сѣщо убитъ отъ неприятелски куршумъ.

Следъ убиването на командира на 1-а дружина капитанъ Пирузевъ, остатъцитѣ на полка, малко на брой, продължиха оттеглянето си до хребета, североизточно отъ селото Еникьой. Тукъ съ сѣдействието на командира на полка се състави една обща сборна команда отъ остатъцитѣ на дружинитѣ и се зае позиция. Къмъ сѣщото това време, пристигна и 2-а дружина отъ 42-и полкъ, водена отъ адютанта на 1-а дружина, която, по заповѣдъ на командира на полка, зае позиция вдѣсно отъ сборната команда на полка.

Часътъ бѣше вече 11 пр. пл., когато командирътъ на полка бѣше успѣлъ да организира войницитѣ си на тази позиция. Къмъ това време той прати донесение до бригадниа командиръ, въ което изразяваше своето отчаяние съ следнитѣ думи: „Хубавото дѣло пропадна, благодарение на малкитѣ сили, съ които то се изпълни, и на голѣмитѣ загуби, които претърпѣхме въ офицери и войници. Не можахъ да отстоя на напора на многочисления противникъ. Само една дружина не е въ състояние да спаси положението.“ Къмъ това време пристигна и 1-а дружина отъ 41-и полкъ и зае позиция между сборната команда на полка и 2-а дружина отъ 42-и полкъ.

Първата грижа на командира на полка бѣше да ориентира пристигналиа дружиненъ командиръ съ създаденото положение и да му даде за случая нуждитѣ указания. Обаче, въ това време силенъ ураганъ отъ шрапнели и бризантни гранати се изсипа върху главитѣ на защитницитѣ и наново ги разстрои. Единъ шрапнель отъ тази ожесточена артилерийска неприятелска стрелба рани тежко командира на полка, полковникъ Златаревъ, въ дѣсния кракъ и го повали на земята. Отъ сжщата стрелба бѣше раненъ въ гърдитѣ и адютантътъ на полка, поручикъ Поповъ, въ момента когато окуражаваше разколебанитѣ вече войници. По заповѣдъ на командира на полка командуването на полка бѣ поето отъ командира на 3-а дружина, майоръ Симеоновъ. По нѣмане на носилка командирътъ на полка дълго време лежа усамотенъ въ ораната нива. Следъ това го качиха на единъ конь и при ужасни болки отъ трѣскането, при които той показа голѣма твърдостъ и самообладание, бѣше отведенъ назадъ къмъ превързочния пунктъ.

Когато командирътъ на бригадата получи донесението на командира на полка за напущане на укреплението „Илери Табия“, а следъ това и за тежкото раняване на командира полка, даде заповѣдъ на нашата артилерия да съсредоточи всичкия си огнь върху горепоменатото укрепление. Този нашъ артилерийски огнь прикова турцитѣ къмъ гънкитѣ на мѣстността и понеже на бригадниа командиръ при наблюдението му се стори, че турцитѣ вследствие на огъня не сж влѣзли въ него, той взема решение да ги атакува съ тритѣ дружини отъ 42-и полкъ. Но впоследствие, като взе предвидъ падналата мъгла и неизвестността кжде се намира 1-а бригада отъ дивизията, както и неясното положение на 32-и полкъ, отъ когото нѣмаше още никакво донесение, отказа се отъ решението си и даде заповѣдъ на полковетѣ да се оттеглятъ на позициитѣ си, на които бѣха достигнали на 4 XI вечерята, да се устроятъ и укрепятъ на тѣхъ, като не се увеличатъ понататѣкъ въ настѣпление.

На позицията, на която бѣше достигналъ на 4-и ноемврий вечерята, полкѣтъ остана до къмъ 5½ ч. сл. пл. Къмъ това време, къмъ което бѣше вече изтеглена нашата артилерия подъ прикритието на тъмнината, той, по заповѣдта на началника на дивизията, се оттегли и зае позицията, която заемаше презъ нощта на 3-и срещу 4-и ноемврий. Къмъ 10 ч. вечерята полкѣтъ бѣше смѣненъ отъ 42-и полкъ на нашата 3-а бригада и се оттегли на почивка на по-раншния си бивакъ, непосредствено задъ позицията.

На следния день, 6- ноемврий, въ 9 ч. пр. пл. полкѣтъ се отправи въ походъ за с. Калфакъой, кждето на 1½ километра североизточно отъ селото при шосето се установи на бивакъ. Къмъ 2 ч. сл. пл. къмъ полка се присѣдини и 4-а дружина отъ полка, която презъ време на боеветѣ на 4-и и 5-и ноемврий бѣше въ маневрени войски на бригадата заедно съ 2-а дружина отъ 32-и п. Загорски полкъ.

Като маневрени войски на брагата 4-а дружина отъ полка на 4-и ноемврий презъ цѣлия день настѣпваше въ въ строй подъ артилерийския огнь — дружината по ротно, а ротитѣ по взводно, съ задача да обхване лѣвия неприятелски флангъ. При това си движение дружината къмъ 6 ч. сл. пл. достигна с. Еникъой и остана да ношува при западната окрайна на това село.

На 5-и ноемврий 5 ч. пр. пл. дружината се изтегли въ походна колона отъ селото и до 6 ч. пр. пл. се установи при моста на шосето вънъ отъ селото, за да чака, споредъ получената заповѣдъ, 2-а дружина отъ 32-и полкъ. Понеже тази дружина, по сведенията, бѣше излѣзла вече напредъ, командирѣтъ на 4-а дружина, майоръ Кантарджиевъ, настѣпи съ дружината, споредъ получената по-рано за този день заповѣдъ, въ подкрепа на 10-а рота отъ 32-и полкъ, която споредъ сведения успѣла вече да обхване лѣвия неприятелски флангъ.

При настѣплението къмъ турските позиции, дружината на разсѣмване бѣше принудена да се развърне въ боенъ редъ по причина на пехотния и артилерийски огнь на противника. Въ този редъ тя къмъ 9 ч. пр. пл. бѣше достигнала на около 800—900 крачки отъ неприятелската позиция, безъ да влѣзе въ връзка или да получи сведения, както за 2-а дружина, така и за 10-а рота отъ 32-и полкъ, на която отиваше въ подкрепа.

При настѣплението на 32-и полкъ дружината, следъ като се опита да задържи и окуражи отстъпващитѣ войници отъ този полкъ, съ бой отстъпи на първоначалнитѣ позиции на горепоменатия полкъ следъ което на следния день се присѣдини къмъ полка.

Въ ожесточения и кръвопролитенъ бой на 4-и и 5-и ноемврий загинаха много отъ доблестнитѣ и самоотвержени

чинове на полка въ жертва предъ олтаря на Отееството. Убити бѣха: командирѣтъ на 1-а дружина, капитанъ Пирузевъ Димитъръ, командирѣтъ на 2-а дружина, майоръ Панайотовъ Василь, командирѣтъ на

Капитанъ Михайловъ Стефанъ
к-ръ на 2-а рота † 5 XI 1912 г.

5-а рота, капитанъ Коевъ Благой, командирѣтъ на 3-а рота, капитанъ Михайловъ Ст., командирѣтъ на 11 а рота, поручикъ Ивановъ Коста, адютантѣтъ на 2-а дружина, подпоручикъ Василевъ Цвѣтко и подпоручикъ Кулаксьзовъ Василь и 168 долни чинове. Ранени бѣха: командирѣтъ на полка, полковникъ Златаревъ Кръстю, командирѣтъ на 8-а рота, капитанъ Еневъ Петъръ, командирѣтъ на 9-а рота, поручикъ Филиповъ Ф., адютантѣтъ на полка, поручикъ Поповъ Димитъръ, взводнитѣ командири отъ 2 а рота, подпоручицитѣ Василевъ Василь и Якваковъ Т., отъ 5-а рота подпоручикъ Георгиевъ Антонъ отъ 9-а рота, подпоручикъ Таневъ Христо и Бобчевъ Ст., отъ 10-а рота, подпоручикъ Яламовъ Динко, отъ 11-а рота, подпоручикъ Куруджиевъ Ат., отъ 12-а рота, подпоручикъ Чаневъ Коста, офицерскитѣ кандидати отъ 11-а рота, Басанъ Челеби, портупей-юнкера отъ сжщата рота, Шейтановъ Ив., портупей-юнкера отъ 1-а рота Поповъ М. и 662 подофицери и войници. Безъ вѣстъ пропаднали: командирѣтъ на 4-а рота подпоручикъ Дерменджиевъ Ив. и 31 долни чинове.

Въ този бой турцитѣ сжщо така понесоха доста голѣми загуби, както въ убити, така и въ ранени. Между раненитѣ е билъ и командирѣтъ на 3-и турски корпусъ. Махмудъ Мухтаръ паша, когато се отивалъ съ щаба си къмъ укрѣплението „Илери Табия“, съ цель да окуражава отстъпващитѣ въ паника войници отъ неговитѣ подведомствени части.

Прекратяване на военнитѣ действия — сключване на първото примирие

Следъ несполучливитѣ атаки, предприети на 4-и и 5-и ноемврий срещу укрѣпената Чатаалджанска позиция, частитѣ отъ I и III армии презъ нощта на 5-и срещу 6-и ноемврий се оттеглиха, по заповѣдь, на първоначалнитѣ си позиции, отдѣто бѣха започнали атаката. Турцитѣ, за които това оттегляне остана незабелязано, не преследваха. Тѣ се опитаха на 6-и ноемврий съ слаби части да излѣзатъ напредъ и разузнаятъ за положението, но, посрещнати съ силенъ арти-

лерийски огън отъ нашитѣ войски, бѣха прѣснати и при-
нудени да се върнатъ въ окопитѣ си. Въ последующитѣ дни
тѣ се ограничиха само въ бомбардировка на нашитѣ части,
за което разходваха хиляди снаряди, безъ да причинятъ нѣ-
каква вреда. По всичко изглеждаше, че тѣ се чувствуваха
слаби да излѣзатъ съ откритата сила и атакуватъ нашитѣ
войски на позициитѣ, които тѣ заемаха, понеже съзнаваха,
че тѣхната сила се състои само въ непристъпнитѣ и силни
укрепления, които заемаха по цѣлата Чаталджанска позиция.

Времето отъ 6-и до 25-и ноемврий, следъ смѣната и от-
теглянето си отъ позицията, полкътъ прекара на бивакъ из-
точно отъ с. Калфакъой. Въ началото се пристѣпи къмъ
устройството и уреждането на частитѣ, които отъ загубитѣ
въ последнитѣ боеве и болестъта холера бѣха съвършено
намалѣли. Предвидъ на лошото време — постоянна мъгла,
дъждъ и студенъ вѣтръ, пристѣпа се къмъ направа на
землянки за хората и навеси за конетѣ. Скоро, обаче, тия
набързо стѣкмени жилища се оказаха негодни, понеже отъ
постоянния дъждъ се изми прѣстѣта отъ покривитѣ и тѣ се
пълнѣха съ вода. Предвидъ на лошото време и недобритѣ и
много разкаляни пѣтища, съобщенията съ тила се прекъснаха.
Това обсвоятелство стана причина, частитѣ да не могатъ ре-
довно да получаватъ хлѣбъ и други продукти, вследствие на
което хората се изтощиха и наново започнаха да заболяватъ
отъ болестъта холера.

Понеже полкътъ презъ време на престояването си на
този бивакъ бѣше назначенъ въ маневрени войски на 3-а
бригада, той бѣше въ постоянна бойна готовность и еже-
дневно изпращаше на позицията по една дружина за усвѣр-
шенствуване на окопитѣ и построяване нови такива. Съ свобод-
нитѣ отъ работа хора ежедневно се произвеждаха словесни
и строеви занятия за подтягане. Предвидъ на това, че пол-
кътъ, въ състава на бригадата, можеше всѣки моментъ
да бже извиканъ за подкрепа на нѣкои отъ участъ-
цитѣ на III армия, офицеритѣ използваха свободното време
за изучаване позициитѣ и скрититѣ пѣтища къмъ тѣхъ
въ участъцитѣ на 3-а, 5-а и 9-а пех. дивизии. Свободното отъ
работа по позициитѣ и занятие време войницитѣ използваха
за почистване облѣклото и оржжието си, което отъ походи-
тѣ и боеветѣ бѣше доста замърсено.

Въ непрестанна работа по уреждане на бивака, укре-
пване на позициитѣ и строеви занятия премина времето до
10-и ноемврий. Къмъ това време започнаха да се носятъ на-
стойчиво слухове по цѣлия бивакъ, че турцитѣ, считайки се
за победени, искали да сключатъ миръ. И действително, на
11-и ноемврий слухътъ, че турцитѣ молятъ за миръ, излѣзе
цѣла истина. На Чаталджанскитѣ позиции на този день, близо
до Хадемкъой бѣха се явили турски пратеници, които молѣха

за спиране на военните действия и незабавно [започване на преговори за примирие и сключване на миръ. Изпратенитъ отъ нашето Главно командване делегати посрещнаха турскитъ и имъ съобщиха, че България е съгласна да спре военните действия и да започне преговори за примирие.

Новината, че Турция се признава за победена и колѣно-преклонно проси миръ, се разнесе съ свѣткавична бързина по цѣлия бивакъ на полка. Съобщена на Ямболци, тази новина ги много зарадва, понеже това, което до вчера се носѣше само като слухъ, днесъ бѣше вече действителностъ.

На частитъ, които бѣха по позициитъ, бѣше съобщено, че военните действия се прекратяватъ и имъ се заповѣдваше да не стрелятъ, нито да предизвикватъ, понеже вече сж започнати преговори за примирие. На всички части по позициитъ и тия задъ тѣхъ, въ това число и полка, се обръщаше внимание да не намаляватъ бойната си готовностъ, понеже не се знаеше какъвъ ще бжде изходътъ отъ започнатитъ преговори.

Срещата на нашитъ и турскитъ делегати, които бѣха упълномощени да уговорятъ условията на примирието, се състоя на 14-и ноемврий въ единъ турски вагонъ, докаранъ до желѣзопътния мостъ при Бакчишкьой. Следъ нѣколкодневни срещи и преговори, най-после на 21-и ноемврий бѣ сключено примирие, по силата на което военните действия между дветъ страни се прекратяваха отъ 20-и ноемврий 7 ч. сл. пл. Споредъ постановленията на примирието, дветъ страни се задължаваха да изпратятъ свои делегати въ гр. Лондонъ, кждето ще се състои конференция, която ще изработи условията на окончателния миръ. Едновременно съ това, дветъ воюващи страни си запазваха правото за възобновяване на военните действия, когато споредъ интереситъ имъ се наложи това, обаче, при условие, че страната, която поиска да наруши примирието, е длъжна четири дена порано да предизвести противната за намѣрението и решението си.

По случай на сключеното примирие *Негово Величество Царя* отправи следната заповѣдъ къмъ армията, която се прочете и разтълкува на войницитъ:

ВИСОЧАЙША ЗАПОВѢДЪ
по
ДЕЙСТВУВАЩАТА АРМИЯ
№ 35

гр. Лозенградъ, 29-и ноемврий 1912 година.

Офицери, подофицери и войници!

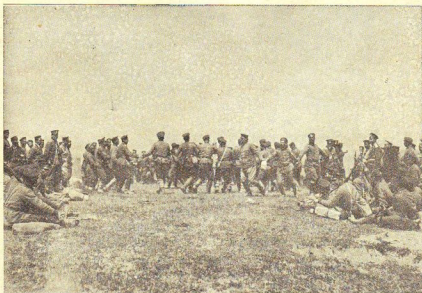
Съ сключването на примирието първиятъ периодъ отъ войната съ Турция се свърши. Като се повръщамъ къмъ не-

одавнатото минало, не мога съ чувство на особена гордост и признателност да не си спомня за славните дѣла, които Вие извършихте. България на вѣчни времена ще пази паметта на падналитѣ герои. Ваши братя, а на Васъ, останали между живитѣ храбrecи, настоящето и бждещитѣ поколения ще извиятъ лаврови вѣнци. Сега възползувайте се отъ почивката, за да се пригответе за нови усилия, въ какъвто случай, не се съмнявамъ, че Вие ще покриете Вашитѣ знамена съ още нови неуведаеми победни вѣнци.

На първообразното съ собствената на *Негово Величество* ржка написано :

„Фердинандъ“

Новината за сключеното примирие зарадва много Ямболци, че можаха достойно да изпълнятъ своя дългъ къмъ Царъ Родина и родъ. Тѣ, при голѣма радостъ и весело настрoение, събрани на групички около бивачнитѣ огньове, размѣняха мисли и коментираха помежду си това радостно и отъ голѣмо значение събитие. Въ тѣхъ се възкреси надеж-

На бивака при получаване вѣстѣта за примирието

дата, че е близко деньтъ, когато тѣ ще напустнатъ тия отдалечени мѣста и ще се върнатъ по домоветѣ си, тамъ, дето съ нетърпение ги очакваха тѣхнитѣ мили и близки. Радостната новина имъ даде новъ тласкъ и енергия за понасяне трудностигѣ, които предстояха до окончателното подписване на мира.

На почивка при Казълъ Бунаръ

Следъ сключването на примирието, за да се даде възможност на частитѣ да се устроятъ и починатъ, по-голѣмата частъ отъ българската армия при Чаталджанската позиция, получи заповѣдъ да се оттегли назадъ въ заблаговременно опредѣлени населени пунктове. На Чаталджанската позиция за всѣка случайностъ бѣха оставени две пехотни дивизии съ необходимата артилерия.

За почивка на полка, споредъ заповѣдта по бригадата отъ 24-и ноемврий, бѣше опредѣлено селото Муселимъ, за което село той се отправи на 25-и ноемврий къмъ обѣдъ. На пътъ за горното село полкътъ ношува вечерята въ този день северно отъ с. Акъ Аланъ, на 26-и — въ с. Гюмюшъ-бунаръ, кждето остана на почивка презъ цѣлия день на 27-и ноемврий. На 28-и ноемврий 8 ч. пр. пл. продължи похода си и ношува сжция день вечерята на 3 клм. отъ гара Синекли, а на 29-и въ 4 ч. сл. пл. пристигна въ с. Муселимъ. Понеже това село бѣше малко, съ около 15 кжщи, полкътъ, по заповѣдъ на командира на бригадата, продължи движението си и къмъ 7 ч. сл. пл. пристигна въ селото Казълъ Бунаръ, дето се установи на квартири.

Селото Казълъ Бунаръ се намира близо до станцията Черкезкой. Той има южно хигиенично разположение съ изобилна и доброкачествена вода. Селото е турско, напустнато отъ жителптъ му. Въ него намѣрихме много слама, която се използва за постелка на хората и храна на добитъка. Понеже бѣше много замърсено отъ заемащитѣ го разни тилови части, веднага се пристъпи къмъ почистването му и изгаряне на боклукитѣ. Тукъ полкътъ се разположи на удобни квартири, макаръ че една частъ отъ кжщитѣ му бѣха изгорени.

Походътъ на полка до това село бѣше много тягостенъ, по причина на силния студъ и проливния дъждъ, примѣсенъ съ снѣгъ, отъ който хората бѣха измокрени до коститѣ. Презъ време на движението се чувствуваше голѣма нужда отъ хлѣбъ и продукти, по причина на закѣсняване на обозитѣ, за които се употрѣбяха всички усилия за изкарването имъ изъ калъта и докарването имъ при частитѣ.

Въ селото Казълъ Бунаръ полкътъ остана до 18-и декемврий включително. Времето на престояването тукъ се използва първоначално за почистване и привеждане въ редъ на облъклото, въоръжението и снаряжението, а впоследствие въ строеви занятия и такива по полската и стражева служби.

На 8-и декемврий между селата Великой и Казълъ Бунаръ се отслужи панахида, съ която се почете паметъта на загиналитѣ отъ бригадата офицери и войници въ боеветѣ на 9-и и 10-и октомврий при с. Акъ Бунаръ и на 4-и и 5-и

ноемврий при атаката на Чаталджанската позиция. Следъ панихидата се отслужи благодарственъ молебенъ за живитѣ и за даруване на победи.

На панахидата и молебена присъжтствува цѣлата наша бригада, начело съ бригадниа командиръ. Следъ завършване на молебена, бригадниа командиръ, полковникъ Рибаровъ, държа прочувствана речъ предъ Ямболци и Загорци, въ която, следъ като описа подробно славнитѣ имъ и героични дѣла отъ началото на войната до сега, накрай изказа надеждата, че и за въ бждеще, ако обстоятелствата наложатъ това, тѣ ще запазятъ всичко придобито съ кръвта на падналитѣ имъ другари и ще увѣнччатъ съ още по-славни лаври тѣхнитѣ свещенни знамена за славата и величието на Престола и Отецеството. Едно гърмогласно „ура“, изтръгнато изъ гърдитѣ на хилядитѣ присъжтстващи, съпроводи последнитѣ думи отъ речъта на бригадниа командиръ. Накрая това малко тържество завърши съ церимониаленъ маршъ, следъ който частитѣ се отпавиха по квартиритѣ си.

Една частъ отъ времето при престояването въ с. Казлъ Бунаръ, начиная отъ 10-и декемврий, се употреби въ укрепяване избраната тилна позиция на линията на селата: Беюкъ Ханъ — Бейджилеръ — Куштемиръ, кждето ежедневно се изпращаха по една—две дружини отъ полка на работа. На 18-и декемврий полкътъ получи отъ 29-а допълняваща дружина 512 млади войници отъ набора 1912 год., които, споредъ нуждата, се разпредѣлиха по ротитѣ. Така че той къмъ този день, заедно съ завърналитѣ се ранени и оздравѣли отъ болестъта холера, броеше всичко: 3 щабъ-офицери, 44 оберъ-офицери, 6 кандидатъ-офицери и портупей юнкери, 3172 долни чинове—бойци и 422 нестроеви.

Полкътъ въ подкрепа на II армия при Одринъ

Сключеното примирие завари нашата II армия напълно обложила турския гарнизонъ въ Одринската крепостъ. Понеже тази армия бѣше останала съ доста намаленъ съставъ, по причина на излѣзлитѣ отъ нея части, наложи се тя да бжде усилена съ други такива, тъй като, по сведенията, съ които разполагаше нашето Главно командуване, командантътъ на Одринската крепостъ, Шукри паша, принуденъ отъ гладъ и болести, щѣлъ да наруши примирието като направи излазъ отъ крепостъта и ако този излазъ излѣзне несполучливъ, да се предаде тогава, поне съ оржие въ ржка.

Вследствие на горнитѣ обстоятелства, нашата 2-а бригада съ придаденото ѝ 3-о с. с. отдѣление отъ 6-и артилерийски полкъ на 18-и декемврий получи заповѣдъ отъ начал-

ника на дивизията, основана на такава отъ Щаба на действащата армия, да се отправя за гр. Баба-Ески, кждето да пристигне на 22-и декемврий и влѣзе въ разпорежданието на Щаба на действащата армия. На 19-и декемврий, рано сутринѣта, преди трѣгването на полка въ походъ, бѣха подведени подъ клетва младитѣ войници, които предния день бѣха пристигнали за попѣлване на полка. Следъ това полкѣтъ, въ състава на бригадата, се отправи за гр. Баба Ески и презъ чифлика Овламбей, с. Кара Мусулъ и Люле Бургасъ, въ които пунктове последователно ношува, на 22-и декемврий къмъ 5 ч. сл. пл. пристигна и се установи на квартири въ гр. Баба Ески.

Въ града Баба Ески полкѣтъ престоя до 31-и декемврий включително. Времето на стоението тукъ се използва въ строеви и словесни занятия съ младитѣ войници. Бързаше се въобще за пълната подготовка на тия войници, понеже отъ протакане на преговоритѣ за сключване на мира въ Лондонъ се виждаше, че тия преговори нѣма да иматъ добъръ край. Слуховетѣ, които се носѣха отъ завърналитѣ се изъ вътрешността на Царството оздравѣли отъ ранитѣ си войници, все повече и повече потвърждаваха съмнението, че турцитѣ нѣматъ сериозни намѣрения да сключатъ миръ, а само протакатъ преговоритѣ да печелятъ време, за да се подготвятъ наново да воюватъ.

Не бѣше се минало много време, откакто бѣха започнали да се прѣскаатъ горнитѣ слухове, ето че се получи и официално потвърждение на тѣхъ отъ помощника на Главнокомандувачия бѣлгарскитѣ войски. Последниятъ бѣше отпавилъ следната заповѣдъ по армията, която се прочете и разясни на всички офицери и войници отъ полка:

ЗАПОВѢДЪ
по
ДЕЙСТВУВАЩАТА АРМИЯ
№ 68

гр. Лозенградъ, 13-и декемврий 1912 г.

Офицери, подофицери и войници,

Отъ хода на преговоритѣ за мира става явно, че противникѣтъ не желае да отстъпи нито педя отъ земята, която нашето победоносно оржие зае. Той иска съ единъ замахъ на перото да унищожи онова, което вие заедно съ падналитѣ Ваши братя, храбреци, спечелихте. Героитѣ при Селиолу, Кърклизе, Бунаръ-Хисаръ, Люле-Бургасъ и Чаталджа ще оставятъ ли тая подигравка съ славното бѣлгарско воинство да мине безнаказано?! Прочее, пригответе се за нови победи и съ вашето неудържимо „напредъ“ докажете отново на про-

тивника и на цѣлия свѣтъ, че българското отечество заслужава по-голъмо уважение!

(Подп.) Помощникъ Главнокомандуващия,
отъ Генералния Щабъ Генералъ-лейтенантъ *Савовъ*.

За никого не оставаше вече съмнение, че прекъсването на преговоритѣ, които се водѣха въ Лондонъ, се очакваше всѣки день. Това обстоятелство наложи на полка да се приготвяла за да посрещне новата война.

Наближаваше краятъ на месецъ декемврий. Времето отъ день на день ставаше все по-лошо и по-мразовито. Постояннитѣ дъждове, които валѣха по тия мѣста, започнаха да се превръщатъ въ снѣжни виялици. Животътъ започна да става доста тягостенъ и отечителенъ. По причина на лошото време, произвеждаха се повече словесни занятия по квартиритѣ. Наближаваха и празниците „Рождество Христово“. Ямболци, макаръ и отдалечени отъ своитѣ близки, не забравиха да се поттегнатъ и избръснатъ. Въ деня на самитѣ празниците получиша подобрена храна и прекараха първия день отъ тия празници въ весело настроение по квартиритѣ си. Останалитѣ дни отъ празниците (26-и и 27-и декемврий) предвидъ бойната обстановка, въ която се намираха, се прекараха въ строеви и словесни занятия.

По причина, че голѣма частъ отъ турскитѣ кѣщи въ Баба Ески бѣха унищожени отъ гръцкото население, за по-широко разположение на хората, 3-а дружина отъ полка заедно съ картечната рота, на 26-и декемврий се разквартироваха въ с. Соофали. Въ свръзка съ добититѣ сведения, че е вѣроятна една вилазка отъ турския гарнизонъ въ Одринъ по посока на Баба-Ески или къмъ Узунъ Кюпри и Димотика, на 31-и декемврий сутринята командирътъ на бригадата получи заповѣдь направо отъ помощникъ Главнокомандуващия да действува най-енергично и се противопостави на такава една вилазка съвмѣстно съ нашитѣ войски отъ Източния секторъ, съ които незабавно да влѣзе въ връзка.

Въ допълнение на горната заповѣдь, къмъ 7¹/₂ ч. вечерята на сѣщия день бригадниятъ командиръ получи втора заповѣдь отъ началникъ Щаба на армията на 1-и януарий 1913 година да се отправи съ бригадата си за с. Хавса, гдето да се разположи на квартири и влѣзе въ връзка съ командувашия II армия въ Мустафа-паша и съ началника на Източния секторъ въ с. Гебелеръ. Въ заповѣдта се напомняше, че задачата на бригадата остава сѣщата, упомената въ първата заповѣдь отъ тази сутринъ. Съ получаване на горната заповѣдь бригадниятъ командиръ направи разпореждане за приготвление на полковетѣ отъ бригадата за походъ на следния день.

Денът 31-и декември хората от полка прекараха на почивка, като празникът, по квартирите си. Във този ден се дадоха въ ротите още по 32 новобранци от тия, които бяха предназначени за 32-и полк. Късно вечерта на ротите от полка беше съобщено да се приготвят за похода, който имъ предстоеше за следния ден.

Рано сутринта на 1-и януарий полкътъ въ състава на бригадата, като авангардъ на сжщата, се отправи въ походъ за село Хавса. Походътъ бѣше труденъ по причина на силния студенъ северенъ вѣтръ и снѣжната лапавица, която прѣчеше на движението. Къмъ 7 $\frac{1}{2}$ ч. сл. пл. полкътъ пристигна въ с. Хавса и се разположи на квартири, като взе мѣрки за близкото си охранение. Тукъ полкътъ остана до 8-и януарий включително, и прекара времето изключително въ строеви и словесни занятия.

Понеже селото Хавса бѣше малко, а при това съ изпочупени и изкъртени врати и прозорци, то за по-удобно разквартироване и снабдяване съ хранителни припаси полкътъ въ състава на бригадата на 9-и януарий се премѣсти и установи на квартири: 1-а дружина въ с. Асланлж, а останалите и картечната рота — въ селото Залувкѡй. Тукъ се получи заповѣдъ, че бригадата преминава въ непосредствено подчинение на II-та армия, която обсажда Одринската крепостъ, и се придава за действие къмъ нашите войски отъ Източния секторъ. По този случай отъ бригадата последваха нареждания, че въ случай на топовни гърмежи откъмъ крепостта, безъ да се чака нѣкаква друга особена заповѣдъ, покътъ въ пълна боева готовностъ да тръгне отъ селата Залувкѡй и Асланлж за селото Асѣтлж и се установи въ северната окрайна на това село. За охрана на квартирния районъ въ северната окрайна на селото Залувкѡй бѣше поставенъ единъ постъ при подофицеръ съ цель да предизвести полка въ случай, че се чуятъ топовни гърмежи.

Въ селото Залувкѡй полкътъ престоя до 14-и януарий включително. По-големата частъ отъ времето тукъ се изпълзува изключително въ почивка и почистване на облѣклото и снаряжението. На 15-и януарий полкътъ, въ състава на бригадата, по заповѣдъ на началника на Източния секторъ, се премѣсти повторно на квартири въ с. Хавса и остана въ това село до 18-и януарий. Слуховетъ за вѣроятното прекъсване на преговорите, които временно бѣха затихнали, започнаха наново усилено да се разпространяватъ между войниците отъ така наречената „обозна агенция“. Поводъ за това бѣше извършениятъ превратъ въ Турция.

На 10-и януарий бѣше извършенъ превратъ въ Турция, въ който бѣ убитъ тогавашниятъ министъръ на войната Назъмъ паша. Следъ този превратъ властта въ Турция бѣше заграбена отъ младотурците, чиято партия смѣташе

сваленото правителство, което обяви и води войната, за твърде много отстъпчиво, понеже бѣше се вече съгласило почти на всички наши искания, предявени отъ нашитѣ делегати въ Лондонъ, включително и отстъпването на гр. Одринъ, който дотогава много затагаше преговоритѣ.

Младотурцитѣ извършиха преврата съ цель да продължатъ войната. Още съ заграбването на властѣта тѣ заявиха, че идатъ да спасятъ честѣта на турската империя, и че въ никакъвъ случай нѣма да се съгласятъ да подпишатъ единъ унизителенъ и позоренъ за отечеството имъ миръ.

Когато вестѣта за вземане властѣта въ Турция отъ младотурцитѣ проникна, първоначално каго слухъ, между редоветѣ на българската армия, за никого не оставаше вече съмнение, че войната скоро ще започне отново. И този слухъ, скоро стана действителностъ. На 17-и януарий по обѣдъ, командирѣтъ на полка получи телеграма отъ началника на Източния секторъ, чрезъ бригадата, че преговоритѣ за миръ въ Лондонъ сж прекжснати и, че споредъ протокола за примирието, военнитѣ действия ще започнатъ на 21-и януарий 7 ч. сл. пл. Въ телеграмата се обръщаше внимание на частитѣ да взематъ мѣрки, за да не бждатъ изненадани, понеже се предполагаше, че турцитѣ може да ни нападнатъ безъ да дочакатъ четеридневния срокъ за започване на военнитѣ действия, както предвиждаше протокола за примирието.

По случай на предстоящото възобновяване на военнитѣ действия, помощникъ главнокомандващиятъ бѣше отправилъ следната заповѣдъ по Действуващата армия, която се прочете и разтълкува веднага предъ всички офицери и войници отъ полка:

ЗАПОВѢДЪ

по

ДЕЙСТВУВАЩАТА АРМИЯ

№ 91

гр. Димотика, 17-и януарий 1913 год.

Офицери, подофицери и войници,

Отъ воденитѣ досега преговори за мира се установи, че турцитѣ сж искали само да печелятъ време и да ни залъгватъ; обаче, въ това тѣ жестоко се измамиха. Намъ сжщо трѣбваше време да привлѣчемъ Македонскитѣ си войски и тѣзи, оставени въ Северна България, за да формираме нова многохилядна армия, да си починатъ останалитѣ армии и, най-главно, да си складираме нужднитѣ хранителни и фуражни припаси. Сега, когато отново сме напълно готови и то повече отъ тогава, когато почнахме войната, когато въ Лондонъ турскитѣ комисари отказаха да ни дадатъ границитѣ,

които по право на войната, като на победители, ни се следватъ, тогава въ такъвъ случай, какво трѣбва да направимъ?

За да съкрुшимъ окончателно волята на противника, трѣбва отново да го сразимъ и разпрѣснемъ неговитѣ набързо събрани и необучени пълчища, да го повалимъ на земята и тамъ, на бойното поле, да му диктуваме условията за мира.

Офицери, подофицери и войници!

Ще допустнете ли врагътъ да се настани отново въ земитѣ, напоени съ кръвта на вашитѣ доблестни другари? Помнете добре, че духоветѣ на падналитѣ борци при Селиолу, Петра, Лозенградъ, Кочани, Мехомия, Бунаръ-Хисаръ, Люле-Бургасъ, Чаталджа и Одринъ гледатъ на васъ отъ висинитѣ небесни. Нашитѣ бащи, майки, жени и деца ще ли ни допуснатъ да се завърнемъ по домоветѣ си, до гдето не прогонимъ противника отвъдъ моретата? До гдето не го изгонимъ отъ стария нашъ домъ, въ който той 500 години е смукалъ кръвта на нашето племе? Тѣ сж въ правото си да ни кажатъ: за васъ нѣма мѣсто тукъ!

Прочее, напредъ всички съ помощта на Всевишния и оржието къмъ нови още по-славни дѣла!

(Подп.) Помощникъ Главнокомандуващия,
отъ Генералния щабъ Генералъ-лейтенантъ Савовъ.

Вестта за прекжсване на преговоритѣ въ Лондонъ и за започване на войната не стретна нито уплаши храбритѣ и изпитани въ борбата Ямболци. Тѣ започнаха усилено да се приготвяватъ, за да смачкатъ турцитѣ и веднажъ завинаги да убиятъ тѣхното вѣроломство.

На 17-и януарий, когато се получи официалното съобщение за прекжсване преговоритѣ въ Лондонъ и предстоящото започване отново на военнитѣ действия, бригадниятъ командиръ получи заповѣдъ на следния день да се отправи съ бригадата и придадената му артилерия за селото Оглу паша. На 18-и януарий къмъ обѣдъ полкътъ, като авангардъ на бригадата, трѣгне въ походъ и къмъ 3½ ч. сл. пл. пристигна и се установи на квартири въ с. Оглу паша. Понеже селото не бѣше голѣмо полкътъ се разположи на тѣсни квартири въ една частъ отъ селото. Другата по-голѣма частъ отъ селото бѣше оставена за разполагане на 32-и попкъ и артилерията.

Днитѣ 19-и и 20-и януарий преминаха въ уреждане на квартиритѣ и привеждане въ редъ на облѣклото, въоръженieto и снаряжението. Предвидъ на предстоящото започване на военнитѣ действия, командирътъ на полка, заедно съ дружиннитѣ командири ходиха да огледатъ и се запознаятъ съ позицитѣ. Въ полка се получиха 300 бомби. За начина на действието съ тѣхъ (запалване и хвърляне) се направиха упражнения предъ всички войници отъ полка.

Възобновяване на военните действия

На 21-и януарий, 7 ч. сл. пл. изтичаше срока на примирието, следъ което трѣбваше да почнатъ военните действия. До обѣдъ хората прекараха времето въ подтягане за предстоящите действия. Следъ обѣдъ имаше малко строеви занятия и такива по развърщане на взвода и ротата въ боенъ редъ, за подготовка на младите войници. Съ трепетъ и вълнение Ямболци очакваха часа, когато се предполагаше, че ще започнатъ военните действия, за които се готвѣха усилено въ последните нѣколко дни.

Военните действия при Одринъ, споредъ заповѣдта на командувашия II армия, започнаха единъ часъ следъ изтичане срока на примирието. Точно въ 8 ч. вечерята назначенитъ за бомбардиране батареи откриха едновременно огънь по града и близката му околностъ, където сж разположени турските войски, казарми, складове и пр.

Бомбардирката, съ прекъсване около половинъ часъ, продължи презъ цѣлата нощъ на 21-и срещу 22-и януарий. Въ резултатъ на тази бомбардировка, която продължаваше и въ последующите дни, се забелязаха много пожари въ центъра и крайната на града. Полкътъ, въ боева готовностъ, бѣше готовъ въ случай на нужда да се притече на помощъ на частите отъ Източния секторъ, за което бѣше предупреденъ отъ командира на полка, въ случай на тревога да се стори при западната крайна на селото.

Дните отъ 22-и до 25-и януарий полкътъ прекара изключително въ занятия за потягането си. На 25-и януарий вечерята полкътъ получи заповѣдъ отъ командира на бригадата на следния день вечерята да смѣни 10-и Родопски полкъ, който заемаше позиция отъ редутъ № 16 включително до редутъ — 21 включително. Въ изпълнение на тази заповѣдъ командирътъ на полка, подполковникъ Поповъ, който временно замѣстваше следъ раняването командира на полка, полковникъ Златаревъ, и дружинните командири рано сутринта на 26-и януарий отидоха да огледатъ позицията на 10-и Родопски полкъ „Шарапъ-Юлу“. На позицията следъ огледа останаха командиритъ на 2-а и 4-а дружини, които бѣха назначени отъ командира на полка да заематъ позицията, а останалитъ съ командира на полка се върнаха въ с. Оглу паша.

Къмъ 3¹/₂ ч. сл. пл. полкътъ потегли за позицията. Преди тръгването войниците бѣха поздравени отъ к-ра на полка и к-ра на бригадата, които последователно казаха по-нѣколко насърчителни думи за предстоящите действия, цѣлта на които ще бже да наложимъ волята си на противника. Движейки се прикрито отъ погледитъ на противника, полкътъ къмъ 9 ч. вечерята пристигна и се установи съ 1-а и 3-а дружини

и картечната рота задъ позицията при нестроевата рота на 10-и полкъ. Преди това, командиритѣ — на 2-а дружина, капитанъ Илиевъ, и на 4-а дружина, майоръ Кантарджиевъ, пресрѣщнаха дружинитѣ си и ги отведоха къмъ участъцитѣ, които имъ бѣха опредѣлени да заематъ. Въ 11 ч. вечерята тѣ донесоха, че сж заели — 2-а дружина отъ полка, позицията на 1-а дружина отъ 10-и полкъ, а 4-а дружина — тая на 2-а дружина отъ сжщия полкъ. Останалитѣ дружини отъ полка и картечната рота се разположиха задъ позицията въ полкова поддръжка.

Следъ смѣната командирѣтъ на полка, който временно замѣстваше бригадниа командиръ въ дадения бригаденъ участъкъ до идването му отъ с. Оглу паша, донесе на началника на Северния отдѣлъ отъ Източния секторъ, генералъ Грънчаровъ, на когото бѣ подчинена бригадата, че е заелъ участъка и изиска да му се съобщи мѣстонахождението на дветѣ дружини отъ 54-и полкъ и 2-о отдѣление отъ 9-и артилерийски полкъ, които споредъ заповѣдта по бригадата се придаваха временно като поддръжка въ бригадниа участъкъ.

На днешния день, следъ подновяването на военнитѣ действия, нашата 7-а пех. дивизия въ съставъ 13-и, и 22-и и 49-и пех. полкове при Булаиръ на Галиполския полуостровъ разби съсрѣдоточената тамъ 50,000 турска армия при опита ѝ да атакува тази дивизия. Тази победа на нашитѣ войски зарадва псички останали части отъ армията. Тя бѣше ново доказателство за силата на българското оржие и скорошния край на неговото тържество. Турцитѣ сж атаката си на фронта при Булаиръ и съ десанта си въ сжщия този день при Шаркъой, находящъ се на около 20 клм. въ източна посока, въ тилѣтъ на нашата 7-а пех. дивизия, целѣха да пробиятъ нашия фронтъ и при успѣхъ да ударятъ въ грѣбъ нашата армия при Чаталджа и, съединени съ своитѣ войски тамъ, да снематъ обсадата на гр. Одринъ и освободятъ крепостта. Този турски планъ не успѣ. Тѣ дадоха нѣколко хиляди души загуба и се върнаха въ Булаирскитѣ укрепления, отдето започнаха атаката. Сжщата участъ постигна и стоваренитѣ при Шаркъой турски войски. Тѣ само въ единъ день бѣха сметени и натѣпкани въ морето.

Излазитѣ на турцитѣ къмъ Мусубейли

На 27-и януарий сутринята около единъ часъ преди да се разсѣмне, турцитѣ настѣпаха отъ дветѣ страни на пѣтя Мусубейли — Одринъ срещу участъка на полка и тоя на съседнитѣ части отъ 2/8-а бригада. Подъ прикритието на полската си и крепостна артилерия и използвайки тъмнината, тѣ успѣха да се доближатъ на около 100 крачки отъ позициитѣ на нашата 2-а дружина, която съ 5-а и 6-а роти зае-

маше преднитѣ окопи отъ двѣтѣ страни на редута № 21, а останалитѣ 7-а и 8-а роти бѣха задъ тѣхъ въ поддрѣжка.

Появяването на турцитѣ неочаквано предъ окопитѣ на полка не стана изненадано за хората, понеже тѣ бѣха навреме предупредени отъ поставенитѣ напредъ секрети и навреме посрещнаха турцитѣ съ силенъ и ожесточенъ пехотенъ огънь. Командирѣтъ на 2-а дружина, като чу стрелбата, смѣтайки, че турцитѣ атакуютъ, веднага се притече съ поддрѣжката 7-а и 8-а роти къмъ редута, отгдето се чуваше най-ожесточена стрелба. По пѣтя той получи донесение, че турцитѣ съ значителни сили настѣпватъ срещу редута № 21 и сж се доближили до него на стотина крачки. По заповѣдъ на дружинния командиръ ротитѣ увеличиха крачката и съ доближаване до окопитѣ веднага се развърнаха въ боенъ редъ. Къмъ сжщото време командирѣтъ на полка, следъ като получи по телефона донесение отъ дружинния командиръ за нападението на турцитѣ, изпрати веднага 3-а дружина въ подкрепа на 2-а дружина, а съ 1-а дружина и картечната рота се насочи къмъ редутъ № 17 и остана задъ него въ очакване на донесение.

Турцитѣ бѣха спряни отъ ожесточения огънь на цѣлата наша 2-а дружина. Тамъ, дето бѣха успѣли да проникнатъ въ окопитѣ, бѣха изтласкани съ ножъ. Разстроени напълно, тѣ скоро повърнаха назадъ, преследвани отъ огъня на нашата артилерия, която имъ преграждаше пѣтя къмъ Кумъ дере. Въодушевени отъ нанесената победа, бойната частъ на 5-а и 8-а роти, водени отъ ротнитѣ командири — капитанъ Райчевъ и подпоручикъ Дичевъ, се спузнаха да преследватъ бѣгащитѣ турци и въ увлѣчението си достигнаха на 600 крачки до турската предна позиция. Командирѣтъ на 2-а дружина, като забеляза това, прати веднага заповѣдъ да се върнатъ на позицията, но докато получатъ заповѣдта, една наша батарея ги смѣтна за турци и ги обстреля, за щастие безъ загуби. Виждайки опасността, че ще бждатъ избити отъ нашата артилерия, взводоветѣ се спузнаха съ викъ „ура“ къмъ близкото дере и това даде възможность на батареиния командиръ, който стреляше по тѣхъ, да схване грѣшката си и да прекрати огъня. Една частъ отъ войницитѣ, подъ командата на капитанъ Райчевъ, по скрити подстъпи успѣ да се върне презъ деня на позицията, а другата частъ, подъ командата на подпоручикъ Дичевъ, се прикри въ мъртвото пространство на Кумъ дере и се прибра на позицията на мръкване.

Тази смѣла турска атака бѣше отбита благодарение на храбростта, самообладанието и мъжеството на Ямболци. По сведения, тя бѣше предприета отъ една страна вследствие негодуванието на турското население въ крепостта, отъ бездействието на гарнизона, който оставаше българската арти-

лерия безнаказано да обстрелва и тормози града, а отъ друга, по заповѣдь отъ Цариградъ, въ свръзка съ нападението, което турцитѣ предприеха на 26-и януарий при Булаиръ и десанта имъ при Шаркьой.

Въ този бързъ и скоротеченъ бой, 2-а дружина, срещу която бѣше насочено нападението, имаше загуби 19 войници убити и 112 ранени, а 4-а дружина — само 1 убитъ и 4 войници ранени. Турцитѣ претърпѣха много голѣми загуби въ убити и ранени, които по цѣлия фронтъ на нападението се изчисляваха на 700 человекъ. Голѣма частъ отъ раненитѣ бѣха изостанали на бойното поле, дето намѣриха смъртта си. Една малка частъ отъ тѣхъ успѣ да се превдигне и прибере, и то чакъ на следния день.

Следъ отблъскването на турцитѣ, цѣлиятъ день 27-и януарий до вечерята премина въ слаба артилерийска стрелба отъ дветѣ страни. Презъ деня пристигнаха и се разположиха задъ участъка на полка покрай рѣката Съзлж-дере назначенитѣ въ обща бригадна поддръжка две дружини отъ 45-и полкъ и 2-о отдѣление отъ 9-и артилерийски полкъ.

Къмъ 9 ч. пр. пл. дѣсниятъ флангъ — 2-а дружина, по заповѣдь на командира на полка, бѣше усиленъ съ 10-и и 11-а роти отъ 3-а дружина. Въ 3 ч. сл. пл. дружиннитѣ командири на 54-и полкъ и началникътъ на артилерийското отдѣление излѣзоха да огледатъ позицията и да се запознаятъ съ подстъпитѣ къмъ нея, за да бждатъ готови всѣки моментъ да се притекатъ въ подкрепа.

Цѣлиятъ день 28-и януарий премина въ слаба артилерийска престрелка между дветѣ страни. Понеже 2-а дружина бѣше доста изморена, на мръкване тя бѣ смѣнена отъ 3-а дружина. Къмъ 9 ч. вечерята тъкмо що бѣше привършена смѣната, нощната тишина бѣше нарушена отъ пехотна стрелба, особено силна къмъ дѣсния флангъ въ участъка на 3-а дружина — Бааларъ Съртж. На поисканата помощ отъ двата полкови участъци, командирътъ на полка прати само две роти въ лѣвия участъкъ — 4-а дружина, понеже задъ 3-а дружина се намираше цѣлата 2-а дружина, която току-що бѣ смѣнена. Самъ командирътъ на полка съ дружинитѣ отъ 54-и полкъ, като бригадна поддръжка, се отправи по заповѣдь на началника на Северния отдѣлъ отъ Източния секторъ къмъ пунктъ № 17 при нужда да атакува турцитѣ въ флангъ и ги отблъсне.

Когато командирътъ на полка съ бригадната поддръжка бѣше вече близо при редута № 17, къмъ дѣсния флангъ се зачу едно мощно „ура“. Предполагайки, че турцитѣ атакуватъ въ тази посока веднага, по заповѣдь на командира на полка, се отправиха за тамъ шесть роти отъ бригадната поддръжка, съ целъ да атакуватъ турцитѣ, ако сж успѣли да заематъ нашитѣ окопи. Когато ротитѣ се приближиха къмъ

нашитѣ окопи, тѣ забелязаха, че войницитеѣ отъ 3-а дружина, прикрити въ гънкитѣ на мѣстността, се държатъ въ окопитѣ, които ужасно се обстрелваха отъ неприятелския пушеченъ и артилерийски огънь. Ротитѣ останаха задъ участъка въ готовность да дадатъ подкрепа, ако отъ такава се окаже нужна.

Къмъ 4 ч. пр. пл. на 29-и януарий, когато стрелбата отъ дветѣ страни стихна по цѣлия фронтъ, стана известно, че турцитѣ съ около единъ полкъ сж настъпили срещу участъка на 3-а дружина, но сж били отбити отъ огъня на тази дружина и съдействието, което оказало съ огъня си 2-о отдѣление на 9-и артилерийски полкъ, разположено на позиция задъ полковия участъкъ.

На разсъмване ротитѣ отъ полковата и бригадната поддръжки, които бѣха отишли въ подкрепа къмъ бойната частъ, се завърнаха на опредѣленитѣ имъ мѣста. Турцитѣ до вечерята не предприеха никакви пехотни действия. Тѣ се ограничиха да обстрелватъ позицията само съ артилерийски огънь.

Въ този нощенъ бой полкътъ даде загуби: убити 10 войници, а ранени: подпоручицитѣ Чоневъ Константинъ и Бакърджиевъ Стаматъ и 120 войници.

Днитѣ 30-и и 31-и януарий се прекараха сравнително спокойно. Турцитѣ се ограничиха въ обстрелване на позицията съ артилерийски огънь и от време-навреме съ рѣдъкъ пехотенъ огънь, на който нашитѣ части отъ бойната частъ не считаха за нужно да отговарятъ. Предвидъ на това, че времето силно застудѣ, по заповѣдъ на командира на полка се послаха окопитѣ съ слама за предпазване хората отъ простуда.

Полкътъ въ общъ резервъ на сектора въ с. Оглу Паша

Времето отъ 1-и до 3-и февруарий полкътъ прекара на същата позиция. Отъ страна на противника не бѣха предприети никакви пехотни действия; само от време-навреме се чуваха отдѣлни топовни гърмежи. Предвидъ на това, че времето бѣше започнало да се влошава, дружинитѣ ежедневно се смѣняваха и въ двата участъка на позицията. За предпазване хората отъ студа се раздадоха за постеля въ окопитѣ чувалчета, пълни съ торъ и слама, които донѣкжде облекчиха положението, Командирътъ на полка, вследствие на умората на хората отъ последователнитѣ безсънни нощи при турскитѣ излази отъ крепостъта и значителнитѣ загуби, които претърпѣ полкътъ въ убити и ранени при тия излази, поиска отъ началника на сектора да бѣде смѣненъ полкътъ отъ позицията отъ 32-и п. Загорски полкъ. Тази молба на командира на полка бѣше уважена и на 3-и срещу 4-и февр.

презъ нощта полкътъ бѣше смѣненъ отъ горепоменатия полкъ.

Следъ смѣната дружинитѣ последователно се оттеглиха отъ позицията и се разположиха на квартири въ с. Оглу паша. Въ това село полкътъ, като общъ резервъ на Северния отдѣлъ отъ Източния секторъ, остана до 18-и февруарий. По голѣмата частъ отъ времето тукъ се прекара въ почивка и словесни занятия предвидъ на много студеното и придружено съ силни снѣжни виелици време.

По заповѣдь отъ началника на Източния секторъ, на 9 и февруарий 1-а дружина зае позицията Шарапъ Йолу, а на 10-и сѣщия месецъ картечната рота смѣни сѣщата рота отъ 53-и полкъ на позицията при Бааларъ Съртж.

Къмъ срѣдата на месецъ февруарий започна много люта зима, придружена съ ужасни бури и снѣжни виелици, каквито мѣстнитѣ жители рѣдко сж запомвали по тия мѣста. Настанаха дни на тежки изпитания, които Ямболци посрѣщаха и понасяха безропотно и съ голѣмо търпение и мъжество.

Къмъ това време 1-а дружина и картечната рота бѣха на позицията. Липсата на гориво при това лошо време причини на тия части доста заболяване отъ простуда и измръзнали крака. Снѣжнитѣ виелици бѣха затрупали, както пѣтищата, така и позициитѣ. Това ужасно време затрудни извънмѣрно продоволствието, понеже не се намираше възможность да се получава редовно хлѣбъ и продукти. Ямболци, като виждаха всичкия тоя ужасъ, се задоволяваха безропотно само съ това, което можеше да се намѣри. Тѣ изобщо братски раздѣляха залька си.

На 18-и февруарий тритѣ дружини на полка въ 2¹/₂ ч. сл. пл. напуснаха селото Оглу паша и се отправиха за селото Скендеркѡй, кждето пристигнаха къмъ 6 ч. сл. пл. и смѣниха 57-и пех. полкъ въ участъка отъ Южния отдѣлъ на Източния секторъ. Сѣщиятъ день 1-а дружина бѣше смѣнена отъ позицията и се установи на почивка въ с. Оглу паша.

На позицията при Скендеркѡй полкътъ (2-а, 3-а и 4-а дружини) стоя до 27-и февруарий, въ който день бѣше смѣненъ отъ 57-и полкъ и се завърна въ с. Оглу паша. Охраната на позицията се извършваше сравнително по-леко по причина, че времето вървѣше вече къмъ подобрене и затопляне. Вънъ отъ това нѣмаше и нападение отъ противника, освентъ слаби и рѣдки артилерийски престрелки между дветѣ страни.

Въ селото Оглу паша полкътъ стоя на почивка до 4-и мартъ. На 3-и мартъ той бѣ приетъ отъ стария командиръ, полковникъ Златаревъ, който встѣпи въ длъжность, вече оздравѣлъ следъ раняването му въ боя на 5-и ноемврий. Съ нѣколко приветствени думи, предъ всички чинове отъ полка,

той пожела нови успѣхи на Ямболци въ подновената вече борба. Временниятъ командиръ на полка, подполковникъ Поповъ, следъ като благодари на Ямболци за отличното имъ държане презъ време на неговото командване, се отправи за 11-и пех. Сливенски полкъ, за командиръ на който полкъ бѣ назначенъ.

Презъ нощта на 4-и срещу 5-и мартъ полкътъ смѣни 32-и п. Загорски полкъ отъ позицията Шарапъ Йолу. 1-а дружина зае дѣсния, а 2-а дружина — лѣвия участъкъ отъ позицията. 3-а и 4-а дружини останаха въ полкова поддръжка. Картечната рота на полка, която отъ 10-и февруарий до 2-и мартъ бѣшела на позицията и току-що бѣ смѣнена отъ картечната рота на 32-и полкъ, остана на почивка въ с. Оглу паша.

Времето до 10-и мартъ премина само въ слаби артилерийски престрелки между дветѣ страни. По-усилено турската артилерия стреляше на 7-и мартъ, въ който день въ едно кжсо време изсипа по позицията на полка около 100 гранати и шрапнеля, отъ които бѣха ранени само трима войника и единъ конь. Повечето отъ турскитѣ гранати се забиваха въ земята безъ да експлодиратъ, а шрапнелитѣ се прѣскаха много нависоко безъ никакъвъ резултатъ. Ямболци тия нѣколко дни прекараха сравнително по-спокойно на позицията и получаваха редовно по единъ хлѣбъ и два пжти топла чорба на день. Слухътъ за скорошната атака на Одринската крепостъ и бързото подобряване на времето по тия мѣста имъ вдъхваха нови сили за сломяване упорството на врага и туряне край на самата война.

Боятъ за завладяване на преднитѣ турски позиции — „Пачаджиларъ“ и „Ески-Кумлукъ“

(12-и мартъ 1913 год.)

Утрото на 11-и мартъ завари полка съ 4-а дружина и картечната рота на 32-и п. Загорски полкъ на позицията на редутъ № 21 и съседнитѣ на него окопи на висотата Балаларъ Съртж, а 3-а дружина — на редутъ № 16 и окопитѣ влѣво и дѣсно отъ него на висотата Шарапъ Йолу. 2-а дружина въ полкова поддръжка на 4-а дружина бѣше разположена задъ седловината на висотата Шарапъ Йолу, а 1-а дружина въ полкова поддръжка на 3-а дружина, се намираще разположена въ оврага при чифлика Кюшенъ. Патроннитѣ коне на полка бѣха разположени въ дѣсно отъ 1-а дружина, а полковиятъ превързоченъ пунктъ — въ дола, който се спуска отъ висотата Шарапъ Йолу къмъ Сазлж дере.

Всички части на полка бѣха съединени помежду си и съ щаба на полка, който се намираше задъ седловината на Шарапъ Йолу, съ телефонна мрежа.

Къмъ обѣдъ командирѣтъ на полка бѣше се вече научилъ отъ хомандира на 10-и Родопски полкъ, че на разсѣмване всички части отъ II армия, които обсаждатъ Одринската крепостъ, ще настѣпятъ, за да я атакуватъ. Съ научаването на тази отдавна желана вѣстъ той веднага направи разпореждане до заведващия прехраната да снабди всички части отъ полка съ храна за два дни, която да се даде на рѣже на хората, а до командира на парковия взводъ да излѣзе напредъ и се разположи въ долината на Сазлж дере на пѣтя Оглу паша — чифлика Кюшенъ. На командира на нестроевата рота той предаде заповѣдъ да бжде готовъ и до второ разпореждане да чака въ с. Оглу паша.

Следъ като направи горнитѣ разпореждания, командирѣтъ на полка отиде на наблюдателния си пунктъ при Шарапъ Йолу да огледа мѣстността и се ориентира за действията, които предстояха съ настѣпване на нощната тъмнина. Отъ началника на Източния секторъ, генералъ-майоръ Вазовъ, който въ това време бѣше дошелъ при наблюдателния пунктъ, той лично се осведоми, че действително тази нощъ ще се настѣпи, за да се атакува крепостъта. По-късно на мръкване на командира на полка бѣше съобщена по телефона заповѣдта отъ Северния отдѣлъ на Източния секторъ за атаката на преднитѣ неприятелски позиции, което той, като замѣстникъ на бригадниятъ командиръ, получи и предаде на командира на бригадата, когато той къмъ 7¹/₂ ч. вечерята доде на позицията отъ с. Оглу паша.

Командирѣтъ на бригадата, полковникъ Рибаровъ, следъ оздравяването си бѣше налице и командуваше бригадата отъ 28-и февруарий. На днешния день той бѣше виканъ въ Щаба на Източния секторъ, заедно съ другитѣ старши началници, и лично бѣше уведоменъ отъ началника на сектора, че на 12-и мартъ ще се атакуватъ преднитѣ турски позиции отъ Одринската крепостъ. Следъ като получи подробни инструкции за предстоящитѣ действия, той се отправи за с. Оглу паша, кждето предупреди командира на 32-и п. Загорски полкъ и му заповѣда да приготи полка за трѣгване и заемане участка на бригадата.

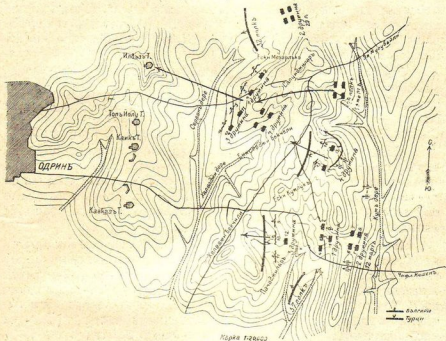
Когато бригадниятъ командиръ пристигна на позицията и получи отъ командира на полка писмената заповѣдъ за атаката на крепостъта; той къмъ 9¹/₂ ч. вечерята повика при себе си всички началници на отдѣлнитѣ части и имъ прочете издадената отъ него заповѣдъ за атаката на преднитѣ неприятелски позиции. Споредъ тази заповѣдъ, на полка, усиленъ съ 3-о отдѣление отъ 6-и артил. полкъ и една полурота пионери, се възлагаха да атакува и завладѣе преднитѣ укре-

пени позиции на турцитѣ на висотитѣ „Пачаджиларъ“ и „Екси Кумлукъ“.

Предстоеше да се действува по една вълниста и гола мѣстност съ много успоредни гребени, които иматъ направление отъ северъ къмъ югъ и свършватъ въ долината на рѣка Марица. Цѣлата мѣстностъ по-рано е била насадена съ лозя, които отдавна сж биле изкоренени.

Следъ като получи заповѣдта, командирѣтъ на полка се отправи къмъ землянката си, кждето го очакваха извикани по телефона заблаговременно дружиннитѣ командири и командирѣтъ на картечната рота. На събралитѣ се началстващи лица командирѣтъ на полка точно въ 11 ч. 20 м. съобщи, че на утрешно чрсло 12-и мартъ, точно въ 4 ч. пр. пл. войскитѣ отъ Източния секторъ ще атакуватъ преднитѣ позиции на турцитѣ. На полка, каза той, се възлага да атакува и завладѣе участъка Ески Кумлукъ — Пачаджиларъ.

Атаката на Одринската крепостъ 12-и 13 мартъ 1913 г.

Въ частностъ на дружиннитѣ командири бѣше заповѣдано: На 4-а дружина да атакува и завладѣе Ески Кумлукъ, а на 3-а дружина — Пачаджиларъ. 1-а дружина, като полкова подрѣзка, да следва задъ 3-а дружина и, ако се яви нужда, да повтори удара на Пачаджиларъ. На картечната рота отъ полка, която бѣше се завърнала на днешно число въ 9¹/₂ ч. вечерята отъ с. Оглу паша, командирѣтъ на полка заповѣда:

да се движи следъ 1-а дружина, и щомъ като се заеме предната неприятелска позиция, да излѣзе въ първа линия, да заеме позиция между 3-а и 4-а дружини и съ огъня си да облекчи по-нататъшното настѣпление на тия дружини. 2-а дружина отъ полка се назначаваше въ бригадна поддръжка съ заповѣдъ да следва задъ 1-а дружина, а на пионерната полурота да следва съ полковата поддръжка.

На дружиннитѣ командири бѣше съобщено, че южно отъ полка ще действува 57-и полкъ, който ще атакува Мезаръ тепе, а северно — 32-и пех. Загорски полкъ, който ще атакува Сапунджиларъ.

За облекчение на хората преднитѣ дружини трѣбваше да си свалятъ раницитѣ. Тѣ трѣбваше да се спустнатъ въ Кумъ дере съ такъвъ разчетъ, че точно къмъ 4 ч. пр. пл. на 12-и мартъ да излѣзатъ отъ него и се насочатъ къмъ обектитѣ си.

За изненада на противника се заповѣдваше бързина, действие съ ножа безъ всѣкакъвъ викъ „ура“. Следъ заема-нето на преднитѣ неприятелски позиции настѣплението трѣбваше да продължи до билото на Халваджи бекчили срещу Халваджи дере.

Въ заповѣдта си до командиритѣ на дружинитѣ командирѣтъ на полка бѣше точно указалъ мѣстата на патроннитѣ коне, полковия превързоченъ пунктъ и неговото мѣсто — редута № 21 на наблюдателния пунктъ при Бааларъ Съртъж, където трѣбваше да му се изпращатъ донесения.

Следъ като предаде заповѣдта си и изпрати дружиннитѣ командири и командира на картечната рота при частитѣ имъ, командирѣтъ на полка се отправи за наблюдателния си пунктъ, на който стигна къмъ 3 ч. пр. пл. Къмъ това време той завари 4-а дружина да се направлява вече за заемане изходното си положение въ Кумъ дере.

Бѣше ясна и лунна нощъ. Съ бинокъла си командирѣтъ на полка можа да забележи, когато 3-а дружина се спущаше къмъ Кумъ дере, както гласѣше заповѣдта му. Той продължаваше наблюдението си и видѣ когато дветѣ дружини точно въ 4 ч. пр. пл., подъ прикритието на гъста верига отъ патрули напредъ и за свръзка съ съседнитѣ части встани, се насочиха бързо и стройно напредъ къмъ обектитѣ си.

4-а дружина подъ командата на майоръ Кантарджиевъ настѣпи отъ Кумъ дере къмъ обекта си „Ески Кумлукъ“ въ 4 ч. и 5 м. преди пладне на 12-и мартъ. Въ първа линия бѣха 13-а и 16-а роти заедно съ командитѣ пионери, които се движеха задъ веригитѣ и бѣха предназначени за хвърляне на бомбитѣ и рѣзване на телената мрежа. Задъ тѣхъ въ втора линия, като поддръжка на дружината, следваха 14-а и 15-а роти. Вдѣсно настѣпваше 32-и пех. Загорски полкъ, а влѣво

— нашата 3-а дружина, съ които дружината поддържаше свръзка.

Движейки се скрито и при пълна тишина ротитѣ се доближиха незабелязано до неприятелскитѣ предни позиции. Близко до самитѣ турски окопи тѣ бѣха забелязани отъ турскитѣ часови, които откриха пушеченъ огънь по тѣхъ. Безъ да обръщатъ внимание на този огънь, ротитѣ безъ да се спиратъ и откриватъ огънь, стремително настѣпиха къмъ окопитѣ и, като достигнаха на около 30 крачки отъ тѣхъ, се нахвърлиха на ножъ съ викъ „ура“, въпрѣки че бѣ заповѣдано да се не вика, и изгласаха турцитѣ отъ окопитѣ, като една частъ избиха, а другата се разбѣга въ безпорядѣкъ. Безъ да се увличатъ въ преследване, ротитѣ заеха турскитѣ позиции и веднага откриха огънь по отстъпващитѣ турци, които прѣснати като пилци, дирѣха спасение въ близкитѣ долове. Въ сѣщото това време започнаха да прелитатъ куршуми както отдѣсно, така и отъ полунадѣсно. Тогава командирѣтъ на дружината изпрати въ тази посока отъ дружинната поддрѣжка, първоначално 14-а, следъ това и 15-а роти, за да изгонятъ турцитѣ отъ окопитѣ. При това настѣпление бѣше раненъ командирѣтъ на 14-а рота, капитанъ Печигарговъ, вследствие на което общото командуване на тия две роти се пое отъ командира на дружината, майоръ Кантарджиевъ. Той насочи веднага ротитѣ надѣсно къмъ окопа, отдето стреляха турцитѣ и облекчи положението на лѣвофланговата дружина отъ 32-и пех. Загорски полкъ, която съ трудностъ настѣпваше напредъ вследствие огъня на една картечница.

Щомъ като забелязаха настѣплението на нашитѣ две роти, турцитѣ откриха огънь по тѣхъ, но като видѣха стремителността имъ и че ще бждатъ избити на ножъ, но дочакаха удара и, хвърляйки пушкитѣ си, започнаха да викатъ „теслимъ“. Пленницитѣ на брой около 250—300 души бѣха предадени на Загорци, които ги отведоха назадъ къмъ Балаларъ Съртъж.

Следъ окончателното очистване на всичкитѣ окопи отъ къмъ дѣсна страна, дружината настѣпи къмъ Халваджи дере и по пѣтя взема като трофеи две полски нескорострелни орждия, изоставени отъ турцитѣ при бѣгството имъ.

Къмъ 6¹/₂ ч. пр. пл. дружината достигна и зае източния скатъ на Халваджи дере, като разположи въ бойна частъ и четеритѣхъ роти, понеже разстоянието между 3-а дружина влѣво и 32-и полкъ вдѣсно бѣше много голѣмо. Съ заемаването на позицията ротитѣ започнаха да се окопаватъ, но понеже работата не вървѣше успѣшно съ носимия инструментъ, по искането на дружинния командиръ къмъ 2. ч. сл. пл. се изпратиха отъ командира на полка шестъ коня, натоварени съ возимъ шанцовъ инструментъ.

Съ мѣрки на охранение, необезпокоявана отъ турцитѣ, дружината замѣрна на позицията въ непрекъснатата и усилена работа по укрепяването си. Понеже командирѣтъ на дружината се обезпокояваше отъ нощна атака, то, по молбата му само за презъ нощта се изпрати отъ бригадната поддръжка 8-а рота, която се разположи задъ срѣдната на дружината.

3-а дружина, подъ командата на майоръ Симеоновъ, настѣпи къмъ неприятелската позиция точно въ 4. ч. пр. пл. Тя имаше въ първа линия 9-а, 10-а и 11-а роти, а 12-а рота въ дружинна поддръжка. Настѣплението бѣше стремително и се извършваше при пълна тишина. Въпрѣки това, обаче, тя бѣше забелязана отъ турцитѣ на около 300 крачки отъ окопитѣ имъ и обстреляна отъ тѣхъ съ градъ отъ куршуми. Безъ да обръща внимание на стрелбата, която бѣше недействителна, и безъ да се спира дружината увеличи стремителността си и съ викъ „ура“ се нахвърля въ окопитѣ и укреплението и ги завладѣ. Турцитѣ, много изплашени, напустнаха позициитѣ си и въ паническо бѣгство се направляваха къмъ фронтовата линия, преследвани съ огънь отъ дружината. 12-а рота, която до това време бѣше въ поддръжка, получи заповѣдъ и излѣзе въ първата линия, за да запълни голѣмия промежутъкъ, който бѣше се явилъ между 3-а и 4-а дружини.

Къмъ 5 $\frac{1}{2}$ ч. пр. пл. дружината отново настѣпи и безпрепятствено зае гребена източно отъ „Серванъ дере“ предъ турската фортова линия. При това настѣпление тя взе трѣфеи 7 орджия, 7 зарядни ракли и 200 снаряда, които турцитѣ бѣха изоставили при паническото си бѣгство.

Малко време следъ заемане на позицията турцитѣ се опитаха съ една дружина да настѣпятъ срещу лѣвия флангъ, но бѣха принудени отъ огъня на 11-а рота, която бѣше на този флангъ, да отстъпятъ въ безпорядъкъ. Разярени отъ неуспѣха си, тѣ откриха силенъ артилерийски огънь отъ крепостта.

Съ настѣпване на нощта дружината усили работата по окопаването си и, за отстраняване на всѣкаква изненада, взе усилены мѣрки за охраната си.

1-а дружина подъ командата на майоръ Димитровъ настѣпи като полкова поддръжка задъ лѣвия флангъ на 3-а дружина. Още преди тя да почне настѣплението си, на командири на дружината бѣше заповѣдано да бди и да вземе мѣрки за запазване лѣвия флангъ на полка и откъмъ Мезаръ тепе, понеже пространството отъ това тепе до Пачаджиларъ, къмъ който бѣ насочена 3-а дружина, оставаше неатакувано отъ никого и твърде възможно бѣ противникътъ да направи проривъ на това мѣсто. Като взе предвидъ това, командирѣтъ на дружината още съ излизането си отъ Кумъ дере, развърна дружината съ 2-а, 4-а и 3-а роти въ първа

линия, а 1-а въ поддръжка. Въ този редъ дружината продължаваше настъплението си влѣво отъ 3-а дружина подъ най-силенъ неприятелски артилерийски огънь.

Въ 5¹/₂ ч. пр. пл. лѣвофлаговата 2-а рота откри огънь по една турска рота, която отстъпваше предъ фронта на 57-и полкъ влѣво и я разпръсна въ паническо бѣгство въ югозападна посока. При по-нататъшното си настъпление къмъ Халваджи Бекчили, следъ като турцитѣ напустнаха предната си позиция, дружината попадна подъ огъня на нашата артилерия и това попречи на 2-а рота, която претърпѣ нѣколко души загуба, да плени отстъпващитѣ отъ Мазаръ тепе турци. Скоро, обаче, се развидели и нашата артилерия поправи грѣшката си съ пренасяне на огъня.

Следъ като 57-и полкъ, който бѣше назадъ, излѣзе и се подравни съ 3-а дружина, дружината заедно съ придадената къмъ нея 5-а рота отъ 2-а дружина застана като полкова поддръжка задъ срѣдата на 3-а дружина и пристъпи веднага да се окопава.

2-а дружина, като бригадна поддръжка, подъ командата на капитанъ Илиевъ, къмъ 2¹/₂ ч. пр. пл. бѣше съсрѣдоточена задъ редутъ № 16, задъ лѣвия флангъ на полковата поддръжка (1-а дружина). Въ 3¹/₂ ч. пр. пл. дружината настъпи по пѣтя чифлика Кюшенъ — гр. Одринъ, като имаше въ първа линия 6-а и 7-а роти, а задъ тѣхъ на около 50 крачки въ остъпъ 5-а и 8-а роти. Ротитѣ бѣха изпратили патрули за охраната си и за поддържане свръзка съ 1-а дружина напредъ и съ 57-и полкъ влѣво.

Когато полковата поддръжка 1-а дружина излѣзе отъ Кумъ дере и се насочи къмъ Пачаджиларъ задъ 3-а дружина, 2-а дружина се спушна въ сѣщото дере и тамъ остана до 5 ч. пр. пл. Къмъ това време преднитѣ наши дружини — 3-а и 4-а бѣха вече атакували турцитѣ на преднитѣ имъ позиции и ги преследваха при бѣгството имъ къмъ фортовата линия. 57-и полкъ, който настъпваше влѣво отъ 3-а дружина, къмъ сѣщото това време се намираше въ затруднително положение. Неговитѣ предни части отстояха на 300 крачки отъ турскитѣ окопи и не можеха да напреднатъ следствие силния турски пехотенъ огънь. Това обстоятелство безпокоеше командира на 2-а дружина, понеже турцитѣ, които се държаха още на Мазаръ тепе, можеха да застрашатъ фланга и тила на нашитѣ 3-а и 1-а дружини, които бѣха настъпили вече много напредъ. За да помогне на 57-и п. полкъ, като принуди турцитѣ да отстъпятъ, командирътъ на дружината изпрати една охотническа команда отъ 20 человекъ да настъпи по лѣжчината, която водѣше къмъ фланга на противника и съ приближаването си да открие по него силенъ огънь. Къмъ 5¹/₂ ч. пр. пл., малко време следъ това, съ сѣщата задача по

следитъ на охотническата команда той изпрати и 7-а и 8-а роти.

Силниятъ огънь, който откриха ротитъ, заедно съ охотническата команда, срещу лѣвия флангъ на турцитъ, силно разколеба последнитъ и даде възможност на 57-и полкъ да ги отблъсне и да заеме позицията имъ Мезаръ тепе. Следъ това дружината настъпи задъ лѣвия флангъ на 1-а дружина и следъ като премина турскитъ окопи на висотата Пачаджиларъ, обстреляна съ силенъ артилерийски огънь, бѣше пригнудена да спре на около 400 крачки задъ тази дружина и да почне да се окопава.

Къмъ 8¹/₂ ч. пр. пл. дружината бѣше дадена въ разпореждане на командира на полка, който заповѣда на дружинния командиръ и последниятъ изпрати 5-а рота въ подкрепа на 3-а дружина, а 8-а — на 4-а дружина. Съ останалитъ 6-а и 7-а роти той до къмъ 11 ч. сл. пл. остана на позицията, съ заповѣдъ да вземе участие въ боя, ако нуждата наложи това.

При настъплението въ днешния бой особено се отличи командирътъ на 7-а рота капитанъ Друмевъ, който, въпрѣки силния неприятелски огънь, често, по свои личенъ починъ, излизааше напредъ къмъ незаетото пространство откъмъ нашия лѣвъ флангъ и всѣки моментъ освѣтляваше командира на дружината за положението къмъ този флангъ. Съ сжщата ревност и безстрашие се отличи и младшиятъ подофицеръ отъ 7-а рота Руси Димовъ. Той доброволно заедно съ петъ души свои избрани войници излѣзе, като патрулъ, и успѣ да се промъкне въ тила на турската позиция „Мезаръ тепе“ и следъ като се удостовѣрява, че турцитъ не сж още напустили тази позиция, произвежда съ огъня си суматоха въ тѣхнитъ редове и, връщайки се здравъ и незасегнатъ съ хората си, подробно дава сведение за разположението и силата имъ дотолкова, доколкото е можалъ да види въ тъмнината.

Картечната рота, подъ командата на капитанъ Стаматовъ, настъпи заедно съ полковата поддръжка (1-а дружина) и се движеше въ боенъ строй между ротитъ на тази дружина. Къмъ 5 ч. пр. пл. следъ като 3-а дружина завладѣ позицията на турцитъ на висотата „Пачаджиларъ“, ротата излѣзе напредъ и усили тази дружина, като зае позиция между нейнитъ 9-а и 12-а роти.

Къмъ 5³/₄ ч. пр. пл. редникътъ отъ картечната рота Василь П. Георгиевъ, отъ с. Сламене, наблюдавайки съ живъ интересъ развитието на боя, открива по блѣсъка на стрелбата едно турско орѣдие, което обстрелваше силно позицията и пречатствуваше на 3-а дружина при настъплението. По своя инициатива той обръща картечницата си къмъ орѣдието и изстрелва по него две ленти съ патрони, като съ това сполучва да го застави да замлъкне.

Това обстоятелство улеснява дружината и тя към 6¹/₂ ч пр. пл. безпрепятствено настъпва за по-нататъшното преследване на турцитѣ. Картечната рота, следъ като обстрелва отстъпващия въ паническо бѣгство противникъ, настъпва напредъ съ ротитѣ отъ дружината, подпомогната отъ тѣхъ за бързото пренасяне на картечниците и тѣхнитѣ патрони къмъ новата позиция. При това настъпление казаниятъ по-горе редникъ Василь П. Георгиевъ се спуска по посоката, кждето съзрѣлъ и стрелялъ по орждието и го намира съ двама лежащи около него ранени турски войници. Тогава той заставлява войнитѣ да кажатъ кжде е захвърленъ затворотъ на орждието и следъ като го намира, повѣрва го на извиканитѣ наши артилеристи, които съ намѣренитѣ при него много снаряди, го използватъ, за да обстрелватъ отстъпващитѣ къмъ крепостта турци.

Настъпвайки съ ротитѣ отъ 3-а дружина, картечната рота зае нова позиция на източния скатъ на Халваджи баиръ и веднага откри огънь по турцитѣ, които излизаха отъ Серванъ дере съ посока къмъ фортоветѣ. При това отстъпление тѣ не бѣха пощадени и отъ нашата артилерия, която много сполучливо ги жарѣше съ шрапнеленъ огънь. Къмъ 7¹/₂ ч. пр. пл. турцитѣ успѣха да се прибератъ въ близкитѣ до крепостта укрепления и засилиха стрелбата по нашитѣ позиции изключително съ артилерийски огънь. Този огънь бѣше много силенъ и пречеше за започване на работата по укрепяване на позициитѣ. Той не даде покой и на поддръжкитѣ, които за запазването си бѣха принудени да се приближатъ и закриятъ задъ гребена на самата бойна линия.

Въ днешния бой за завладяване на преднитѣ неприятелски позиции отъ Одринската крепостъ полкътъ участвуваше съ 44 офицера, 2723 долни чинове — бойци, 3 картечници и 12 орджия (3-о отдѣление отъ 6-и артилерийски полкъ подъ командата на майоръ Сарайдаровъ). Благодарение на бързината, изненадата и смѣлостта на Ямболци, силнитѣ турски позиции бѣха много бързо заети. Въ този кратъкъ, но упоритъ бой, полкътъ даде въ жертва убити 45 долни чинове, ранени: командирътъ на 12-а рота капитанъ Печигарговъ Парашкевъ, командира на картечната рота, капитанъ Стаматовъ Бойчо, командирътъ на 2-а рота, капитанъ Дечевъ Христо, подпоручицитѣ Ангеловъ Георги и Карамановъ Ст. и 74 долни чинове. Загубитѣ на турцитѣ бѣха значителни. Убититѣ, които бѣха натъркаляни по позициитѣ, бѣха изключително намушкани съ ножъ.

Атаката на Илдъзъ Табия*)

(13-и мартъ 1913 год.)

Следъ успѣшния бой, който има за резултатъ завладяването на преднитѣ турски позиции отъ Одринската крепостъ, полкътъ замръкна на достигнатитѣ позиции, като използва нощта за окопаването си. Ямболци, въодушевени отъ победата, работѣха безъ почивка предъ неизвестността за утрешния день. Тѣ бѣха, обаче, твърдо убедени въ близкото и окончателно сломяване на врага и бѣха решени, въпрѣки орѣдѣлитѣ си редове, да напрегнатъ последнитѣ си сили за завладяване на крепостта, като съ това допринесатъ своята данъ за победата надъ врага и туряне край на войната.

Къмъ 11¹/₂ ч. преди полунощъ на 12-и мартъ командирътъ на полка, който се намираше на наблюдателния си пунктъ при Ески Кумлукъ, получи по телефона заповѣдь отъ бригадниятъ командиръ, съ която, като му съобщаваше, че на разсъмване цѣлата II армия ще настѣпи да атакува Одринската крепостъ, заповѣдаваше му, да остави една дружина отъ полка въ бригадна поддръжка задъ 32-и п. Загорски полкъ, който ще атакува укреплението Куру чешме, а съ останалитѣ три дружини отъ полка, артилерийското отдѣление отъ 6-и артилерийски полкъ и картечната рота да настѣпи и атакува Илдъзъ табия. До това време на полка бѣше заповѣдано да разузнае за укреплението Топъ Йолу, което бѣше предъ фронта му и което се предполагаше, че ще атакува. Предвидъ на това командирътъ на полка доложи на бригадниятъ командиръ за трудността по изпълнение на тази задача, основавайки се на мжнотиитѣ, които ще се срещнатъ при премѣстване на артилерията, както и за трудното намиране на изходното мѣсто отъ полка при премѣстването му на съвсемъ друга посока на северъ, и то въ тъмнината, както и невъзможността на частитѣ да се ориентиратъ и да действуватъ въ една съвършено непозната мѣстностъ, но понеже заповѣдта не можеше да се отмѣни, трѣбваше да се пристѣпи бързо къмъ изпълнението ѝ.

За това къмъ 11 ч. и 50 м. преди полунощъ командирътъ на полка извика по телефона дружиннитѣ командири и, като имъ събщи, че полкътъ получава ново назначение — да атакува укреплението Илдъзъ Табия, което налага да се напустне фронта, който сега заема, заповѣда имъ, да се оттеглятъ веднага отъ заетитѣ позиции заедно съ картечната рота и патроннитѣ коне задъ висотата Пачаджиларъ. Отъ тази висота, споредъ нареждането на командира на полка, дружиннитѣ трѣбваше да се движатъ на северъ успоредно на

*) Укрепление отъ главната отбранителна позиция на Одринската крепостъ.

Кумъ дере къмъ Ески Кумлукъ, задъ която висота той ще ги очаква. Командирътъ на полка имъ събщи, че за водачи имъ изпраща трима конни ординарци, които ще ги присрещнатъ и отведатъ при него.

На командира на артилерийското отдѣление, който за-благовременно бѣше извиканъ при него, той заповѣда да премѣсти 7-а и 8-а батареи на нова позиция между гребенитѣ Енксерджи Бекчили и Сапунджиларъ, а 9-а батарея, като по-близо до района, на който ще действува полка, да остане на сжщата позиция и да поддържа огъня презъ нощта. Той събщи на командира на отдѣлението, че охранение откъмъ лѣвия флангъ му се дава една рота. Следъ като получи тази заповѣдъ командирътъ на артилерийското отдѣление направи разпореждане за премѣстване на казанитѣ две батареи и веднага отиде да търси указаното му мѣсто, за да избере позиции за батареитѣ. Когато батареитѣ пристигнаха при Ески Кумлукъ, тѣ останаха да чакатъ въ походенъ редъ връщането на командира на отдѣлението, за да ги отведе на опредѣленото имъ мѣсто, но понеже той се забави, отвеждането имъ къмъ това мѣсто се извърши отъ командира на полка, понеже той намираше, че стоението имъ въ походенъ редъ — запрэгнати — е опасно и безпомощно. Скоро следъ това дойде и командирътъ на отдѣлението, който ги отведе и разположи на избранитѣ отъ него позиции.

Когато командиритѣ на дружинитѣ получиха заповѣдта за оттеглянето си отъ позицията, тѣ пристѣпиха веднага къмъ изпълнението ѝ и къмъ 2 $\frac{1}{2}$ ч. следъ полунощъ на 13-и мартъ бѣха вече пристигнали при командира на полка, задъ северния край на висотата Ески Кумлукъ.

Следъ като съ мъжа се ориентира въ тъмнината за стария наблюдателенъ пунктъ на хребета Бааларъ Сартж, и следъ като заповѣда на адютанта на полка да го освѣти съ запаленъ фенеръ за ориентирание на дружинитѣ, командирътъ на полка извика при себе си дружиннитѣ командири и командира на картечната рота и като имъ обясни, че въ створъ на осветения наблюдателенъ пунктъ и развалената колиба се намира Илдъзъ табия, предаде имъ устно заповѣдта си за атаката и завладяването на Илдъзъ табия.*)

Споредъ тази заповѣдъ 1-а и 3-а дружини, картечната рота и придаденитѣ работнически команди къмъ дружинитѣ за рѣзание теленитѣ мрежи се назначаваха въ бойна частъ. На дѣсния флангъ 1-а дружина, като има задъ себе си картечната рота, а влѣво отъ нея — 3-а дружина. 4-а дружина се назначаваше въ полкова поддръжка съ заповѣдъ да се движи задъ 3-а дружина и да я поддържа при атаката. 2-а дружина се назначаваше въ бригадна поддръжка — задъ

*) Гледай крокито на стр. 93 за 13-и мартъ 1913 г.

32-и п. Загорски полкъ, а въ влѣво — 57-и п. полкъ, съ които тѣ трѣбва да влѣзатъ въ връзка чрезъ патрули. За патроннитѣ коне се даваха указания, че ще се намиратъ въ Кумъ дере, а превързочниятъ пунктъ — въ Мусубейлийското дере. Накрай командирѣтъ на полка съобщаваше, че ще се намира на наблюдателния си пунктъ при Бааларъ. Сържъ въ редутъ № 21 б.

За водачи на направляващата 1-а дружина бѣха придани изпратенитѣ отъ командира на 32-и п. Загорски полкъ двама войници за свръзка. Преди тръгването командирѣтъ на полка указа повторно на дружиннитѣ командири на свѣтлината на фенера, нахождящ се на наблюдателния пунктъ, който ще имъ служи за ориентировка.

Въ 3 ч. следъ полунощъ командиритѣ на дружинитѣ направиха своитѣ разпореждания до ротнитѣ командири за предстоящитѣ действия, а последнитѣ освѣтлиха своитѣ войници въ всичко, което имъ предстои. Понеже командирѣтъ на полка не бѣше сигуренъ, че дружинитѣ отъ полка въ тъмнината ще могатъ да се насочатъ точно къмъ целта, то той, преди тръгването, заповѣда на дружиннитѣ командири, като стигнатъ при Ески Мезарлъкъ, да се спратъ и окопаятъ и, когато почне да се развидѣлява, и може вече да се вижда очертанието на Илдъзъ табия, да настѣпятъ енергично напредъ за атакуването ѝ.

Съзнавайки дълбоко, че отъ предприетата атака зависи изходътъ на цѣлата война, Ямболци, дълбоко увѣрени въ силитѣ си, се прекръстиха и съ твърда крачка и съ вирнати глави тръгнаха къмъ пункта, който имъ бѣ опредѣленъ за насочване на атаката, въ строй по ротно за предпазване отъ артилерийския огънь и охранявани съ гжста верига отъ патрули. Къмъ сжщото това време влѣво къмъ 57-и п. полкъ бѣше започнало да се чува силна пушечна стрелба, а следъ малко отъ крепостта се откри и адски артилерийски огънь, който въ едно кжсо време се разпротрѣ и по разположението на полка. Месечината, която бѣше въ последната си четвъртъ, улесняваше донѣкжде движението презъ нощта.

Когато полкѣтъ стигна при Ески Мезарлъкъ, командирѣтъ на 1-а дружина влѣзе въ връзка съ 32-и п. Загорски полкъ вдѣсно. Дружинитѣ за всѣка случайностъ започнаха бързо да се окопаватъ. Наближаваше вече 5 $\frac{1}{2}$ ч. пр. пл. Започна да се развидѣлява и да се дига нощната дрезгавина. Това обстоятелство даваше вече възможностъ да се вижда доста надалечъ. Къмъ това време командирѣтъ на полка запита командиритѣ на преднитѣ дружини вижда ли се Илдъзъ табия и на какво разстояние сж отъ нея. Когато получи отговора, че тѣ се намиратъ отъ нея на 2,500 крачки, той веднага заповѣда да настѣпятъ напредъ.

Въ изпълнение на заповѣдта дружинитѣ настѣпиха като имаха: 1-а дружина — 1-а и 3-а роти въ предня — бойна частъ, като между ротитѣ се движеше картечната рота, а 2-а и 4-а роти следваха задъ тѣхъ въ поддрѣжка. 3-а дружина, която настѣпваше влѣво отъ нея, имаше въ бойна частъ 9-а и 10-а роти, а 11-а и 12-а — задъ тѣхъ въ поддрѣжка.

Когато дружинитѣ настѣпиха отъ Ески Мезарликъ къмъ Илдѣзъ табия тѣ бѣха обсипани съ шрапнели и гранати отъ всички турски батареи, които се намираха около Илдѣзъ табия и Топъ-Йолу. Но ентусиазмътъ на Ямболци бѣше толкова голѣмъ, че тѣ безъ да обръщатъ внимание на този адски пукотъ, вървѣха безспирно смѣло напредъ. Настѣплението на нашитѣ дружини се поддържаше отъ нашата артилерия, която отъ 2,000 метра разстояние бѣше открила ураганенъ огънь по турската артилерия и, като привличаше къмъ себе си нейния огънь, облекчаваше дружинитѣ отъ една страна, а отъ друга съ обезпокояването ѝ, правѣше огъня ѝ малко действителенъ.

Когато дружинитѣ отъ бойната частъ заеха гребена между Бостанлъ дере и Нишетъ дере, една частъ отъ ротитѣ имъ откриха пушеченъ огънь, а другата започна усилено да се окопава. Когато ротитѣ минаха Бостанъ дере, въ което за моментъ бѣха се спряли, за да се устроятъ, огънятъ откъмъ Илдѣзъ табия се прекрати, а само отъ Топъ Йолу табия стреляха още нѣколко батареи. При голѣмъ ентусиазмъ Ямболци, подъ звуковетъ на народния химнъ „Шуми Марица“ усилиха устрема си и се понесоха въ атака срещу Илдѣзъ табия. Въ този моментъ, когато тѣ бѣха се вече приближили до теленитѣ мрежи, кждето се предполагаше, че турцитѣ ще окажатъ най-голѣмата си съпротива, последнитѣ, за голѣма изненада на всички, умаломощени отъ огъня на нашата артилерия и съкрушени и изплашени отъ стремителното и безспирно настѣпление на Ямболци отъ фронта и на Загорци отъ фланга имъ, къмъ 8 ч. пр. пл. издигнаха бѣлъ флагъ на Илдѣзъ табия — знакъ за предаване. Веднага следъ това тѣ хвърлиха пушките си и събрани въ колона започнаха да слизѣтъ къмъ Серванъ дере.

Командирътъ на полка, който наблюдаваше съ бинокъла си хода на боя, като забеляза всичко това, заповѣда на полковата поддрѣжка 4-а дружина да се насочи на Каикъ табия, отдето противникътъ още стреляше съ пехотенъ и артилерийски отънь.

1-а и 3-а дружини следъ падането на укреплението Илдѣзъ табия се насочиха, по своя инициатива, право на Топъ Йолу табия. Въ това укрепление тѣ влѣзоха безъ съпротива, понеже една частъ отъ турцитѣ заблаговременно бѣше избѣгала, а другата, по-голѣмата частъ, сложи орж-

жието и се предаде. Дружинитѣ, безъ да обръщатъ внимание на пленниците, бързо тръгнаха по направление на Каикъ табия.

Когато командирѣтъ на полка, полковникъ Златаревъ, който съ щаба си следваше задъ бойния редъ на полка, настигна при Серванъ дере, близо до Деве баиръ, полковата поддръжка (4-а дружина), отъ гърлата на всички войници се изтръгна едно гърмогласно и величествено „ура“, предшествувано отъ думитѣ: „Да живѣе командирѣтъ на полка!“. Това възторжено „ура“ стресна и приведе въ ужасъ умърлушенитѣ турски войници—пленници, които дружинитѣ отъ бойната частъ бѣха събрали и оставили въ това дере. Този гърмотевиченъ викъ „ура“ показваше възторга на Ямболци отъ отлично изпълнения отъ тѣхъ дълъгъ и съзнанието, че въ тоя моментъ тѣ извършиха единъ грамаденъ подвигъ, пишейки съ кръвта си златната военна история на българския народъ. Въ отговоръ на този възторгъ, който му изрази Ямболци, командирѣтъ на полка ги поздрави съ славната победа, като едновременно съ това ги похвали за героичнитѣ имъ действия и имъ благодари за показаната храбростъ и себепотрицание отъ името на Царя и Отецеството.

Малко време следъ това пристигна и бригадниятъ командиръ, полковникъ Рибаровъ, който сжщо така бѣше посрещнатъ съ възторжени овации. Той, сжщо така, съ нѣколко думи похвали самоотвержеността, юначеството и неустрашимостта на Ямболци, като имъ изказа своята благодарностъ за блѣскавитѣ резултати.

Къмъ сжщото това време, къмъ което Ямболци бѣха вече завладѣли: Илдъзъ табия и Топъ Йолу табия българскиятъ националенъ флагъ се развѣваше по тия можщи турски укрепления. Отъ Деве баиръ ясно се забелязваше настѣпленieto на другитѣ наши части къмъ съседнитѣ укрепления и съпротивата, която имъ указваха турцитѣ. Последнитѣ, изплашени отъ победоносното и гърмогласно „ура“ на Ямболци, което караше да трепери и ехти цѣлата околностъ, напустнаха окопитѣ си въ паническо бѣгство къмъ града, обстрелвани отъ нашата 4-а дружина, която бѣше вече станала господаръ на Каикъ табия.

Заловенитѣ въ турскитѣ укрепления 40 офицери и 1500 души пленници бѣха отведени отъ 13-а рота въ Хавка, кждето бѣха нахранени, а на следния день тѣ бѣха изпратени при другитѣ пленници на острова при Одринъ.

Въ 8¹/₂ ч. пр. пл. полкѣтъ бѣше вече събранъ и приведенъ въ редъ на платото при Дьортъ Кая, североизточно отъ Каикъ табия. По заповѣдъ на командира на полка 3-а дружина зае позиция на платото съ фронтъ къмъ града, а 1-а и 4-а дружини и картечната рота — задъ срѣдата на сжщото плато. 2-а дружина, следъ като остави 5-а и 6-а роти да прикриватъ артилерията, съ 7-а и 8-а роти зае позиция

южно отъ Илдъзъ табия. Тукъ тя откри огънь по турцитѣ, които отстъпваха къмъ казармитѣ въ града, но скоро го прекрати, поради закриването на целта.

Къмъ 8 ч. 50 м. пр. пл., по заповѣдъ на бригадниа командиръ, артилерийското отдѣление, придадено къмъ полка, откри огънь къмъ гр. Одринъ, където сж били събрани много турски войници, и по Надърлъ табия, гдето по събранитѣ сведения е билъ командантътъ на крепостъта, генералъ Шукри паша. Този нашъ огънь продължаваше докато най-после упорството на турцитѣ бѣше сломено и тѣ прекратиха огъня си и на Западния и Южния сектори на крепостъта.

Понеже предъ фронта на полка нѣмаше вече никакъвъ противникъ и всичко избѣгало бѣше се изпокрило въ града, командирѣтъ на полка заповѣда на полковата музика да излъзе на Каикъ табия и да почне да свири народния ни химнъ „Шуми Марица“ и тържествени маршове. Гръмването на музиката въ едно скоро време привлече едно голѣмо множество граждани, които се надпреварваха да поздравляватъ офицеритѣ и войницитѣ съ „добре дошли“. Въ ентузиазъма си тѣ цѣлуваха ржцетѣ имъ и молѣха за малко хлѣбъ.

Между посрещачитѣ бѣше и българскиятъ свещеникъ Стоянъ попъ Ангеловъ, който молѣше бригадниа командиръ да се почака съ влизането въ града, за да се устрои на бригадата тържествено посрещане, като първа отъ войскитѣ, на която предстои да влѣзе въ града. Бригадниятъ командиръ отклони това желание, като го помоли да организира населението отъ града за гасене на нѣколкото пожари, които бѣха причинени отъ турцитѣ. Въ разярението си турцитѣ бѣха се заели съ паленето на казармитѣ и складоветѣ съ вещи и бойни припаси само и само да не попаднатъ плячка на българитѣ.

Къмъ 9 ч. пр. пл., когато бригадниятъ командиръ заедно съ командира на полка обсждаха презъ кжде да се настѣпи къмъ Надъръ табия, въ това време надъ нея се издигна бѣлъ флагъ. Дигането на флага забелязаха и войницитѣ отъ бойната линия, които бѣха надвесени надъ града. Тѣ първи забелязаха на една отъ улицитѣ на града да иде единъ турски офицеръ съ двама войници, които носѣха по единъ бѣлъ развѣтъ флагъ. Въодушевлението на войницитѣ бѣше тъй голѣмо отъ предаването на турцитѣ, че тѣ подѣха едно гръмогласно и величествено „ура“, подъ звуковетѣ на музиката, която за моментъ прекрати маршоветѣ и започна отново да свири „Шуми Марица“. Турскиятъ офицеръ се яви при бригадниа командиръ и, отдавайки му войнишка честь, доложи, че е изпратенъ отъ команданта на крепостъта Шукри паша, който слага вече оржжието, предава крепостъта и моли да бжде приетъ.

Командирът на бригадата, като задържа турските войници при себе си, каза на офицера—парламентьоръ да се завърне обратно при Шукри паша, комуто да предаде, че не може да го приеме, докато той не прекрати въ срокъ отъ 15 минути огъня отъ турска страна по всички други фронтове, иначе съ силата на оръжието ще му наложи исканията си. На началника на Източния секторъ, генералъ-майоръ Вазовъ, командирътъ на бригадата по телефона доложи, че Шукри паша слага оръжието и предава крепостта.

Следъ изпращането на парламентьора, по заповѣдъ на бригадниа командиръ, командирътъ на полка изпрати 11-а рота въ града съ заповѣдъ да забие на викалата на Султанъ-Селимовата джамия по единъ националенъ флагъ на четиритѣхъ викала. Къмъ това време 9¹/₂ ч. пр. пл. огънятъ отъ турцитѣ бѣше прекратенъ по всички фронтове, но нашитѣ войски отъ Южния и Западния сектори, знаейки вѣроломството на турцитѣ, не вѣрваха на тѣхъ и за известно време продължаваха стрелбата си.

Ротата съ мѣрки на охранение пристигна въ двора на джамията, кждето бѣха събрани много турски войници и граждани. Командирътъ на ротата, подпоручикъ Поповъ, загради джамията съ патрули и, като влѣзе вътре, заповѣда на всички безъ разлика да напустнатъ джамията и излѣзатъ на двора. Въ това време въ единъ отъ жглитѣ на джамията той забелязалъ нѣколко турски войници, които се опитвали да укрятъ едно тѣхно знаме. Следъ една кжса разправия, въ която сж били употребени на дѣло прикладитѣ на пушкитѣ и насочени вече ножове, знамето било отнето отъ турскитѣ войници и предадено на командира на ротата, подпоручикъ Поповъ.

Следъ прекратяването на огъня, по заповѣдъ на бригадниа командиръ, полкътъ трѣбваше да премине презъ града и излѣзе на западната му окрайнина. Полкътъ трѣгна отъ платото на Дьортъ кая начело на 1-а дружина, охраняванъ отъ една рота въ членъ отрядъ и патрули. Следъ охраняващата рота, начело на полковзта музика, следваха дружинитѣ съ развѣто знаме. Когато полкътъ влѣзе въ града, музиката съ своитѣ воинственни и тържественни маршове привлѣче гражданитѣ—християни, множеството на които задрѣсти тѣснитѣ и криви улици на града. Тѣ посрещнаха полка съ продължително и грѣмогласно „ура“, а нѣкои го съпровождаха до края на града. Възторгътъ и виковетѣ бѣха нескончаеми. Всички се притискаха да засвидетелствуватъ радостта си, като се ржкуваха съ войници и офицери. Женитѣ изказваха радостта си съ поднасяне букети и ржкоплѣскане. Турското население, отъ своя страна, не остана безучастно при посрещането. То смирено бѣше излѣзло по улицитѣ и мълчаливо отдаваше честь съ правене своето „темене“. Това обстоя-

телство още повече въодушевяваше българското и гръцкото население отъ града и то съ още по-голямъ ентусиазъмъ съ викъ „ура“ изразяваше радостта си.

Движението на войниците изъ улицитъ на града, предвидъ на топлото време, бѣше уморително. За да си починатъ командирътъ на полка установи полка на почивка на югъ отъ Кумъ махла. Предвидъ на това, че приближаваше обѣдъ, войниците извадиха каквото имаха въ раницитъ и започнаха да обѣдватъ. Набралитъ се около тѣхъ тълпи отъ народъ лакомо протѣгаха ръце да имъ се даде хлѣбъ. Това не бѣха хора сиромаси, понеже бѣха добре облѣчени, даже много отъ тѣхъ бѣха луксозно облѣчени. Но всичко това правѣше гладътъ, на който отъ дълго време тѣ бѣха изложени предвидъ обсадата на града. Ямболци и тукъ се показаха на върха на своето челолюбие. Тѣ раздадоха всичко каквото имаха съ рискъ да гладуватъ презъ цѣлия день.

Следъ почивката полкътъ получи заповѣдъ отъ бригадниа командиръ и се отправи къмъ военната болница, кждето югоизточно отъ нея се установи на бивакъ.

Паднали герои Ямболци при Одринъ

Въ боятъ на 13-и мартъ за завладяване на Одринската крепостъ всички чинове отъ полка показаха своята беззаветна преданность, храбрость и възвишенъ патристизъмъ въ защитата на Отечества си дългъ. Въ стремежа да се върви безстрашно напредъ всѣки гледаше да надпревари другаря

си. Огънът на турската крепостна артилерия съ своето силно и разрушително действие не можа да уплаши и да задържи храбрите и изпитани във борбата Ямболци. Силната и неуязвима турска крепост, щомъ бѣ решено тя да се атакува, не можа да устои на напора на българските войски и падна въ два дни. Това обстоятелство прослави цѣлокупния български народъ по цѣлия свѣтъ.

Въ този бой полкътъ даде въ жертва 10 убити, 74 ранени и 4 безвестъ пропаднали долни чинове. Сравнително малкото загуби на полка се дължатъ на бързината и стремителността, съ която Ямболци се нахвърлиха срещу турците — обстоятелство, което изплаши последните и ги принуди да се предадатъ. Турските загуби въ убити и ранени бѣха голѣми. Плененъ бѣ цѣлиятъ гарнизонъ, около 30,000 души, съ всичкото въоръжение на крепостта, което възлизаше на 423 орджия отъ разенъ калибъръ, а като военна плячка — всички складове съ бойни и санитарни материали, облѣкло, въоръжение и снаряжение.

Предъ фронта на бригадата бѣха пленени общо 40 офицери и 1825 долни чинове, а като трофеи бѣха взети: 7 знамена 27 скорострелни и нескорострелни полски орджия, 17 крепостни орджия, 6 мортири, 18 картечници, около 2,000 пушки и единъ барутенъ складъ съ 220 качета съ барутъ.

Почивката при Одринъ

Времето отъ 14-и до 21-и мартъ 1913 г. се прекара отъ полка въ почивка. На 14-и мартъ полкътъ бѣше поздравенъ за победите отъ началника на Източния секторъ генералъ-майоръ Вазовъ, а на следния день 15-и мартъ — отъ командувачия II армия генералъ-лейтенантъ Ивановъ.

Времето на почивката се използва за почистване на облѣклото и въоръжението и за погребване на убитите въ обща братска могила, което се извърши отъ команда, изпратена отъ полка още въ първите дни на почивката.

До 16-и мартъ полкътъ остана на бивака си при болницата и казармите северно отъ градъ Одринъ. На този день, по заповѣдь отъ началника на Одринския гарнизонъ, полкътъ се премѣсти и се разположи на бивакъ югоизточно отъ гр. Одринъ. Предвидъ, обаче, на лошото време и заболяванията на много отъ хората, съ разрешението на командувачия II армия, на когото бригадата, а въ това число и полкътъ, бѣха направо подчинени, следъ атаката на крепостта, полкътъ се разположи на квартири въ градъ Одринъ, въ Каикъ махле, въ кѣшиите, напустнати отъ турците. Въ тия квартири той остана на почивка до 20-и мартъ.

По случай превземането на Одринската крепостъ бригадниятъ командиръ донесе на началника на дивизията, отъ

когото получи следния отговоръ, който се прочете предъ всички чинове отъ полка:

Оглу-Паша

До командира на 2-а пех. бригада отъ 3-а пех. Балканска дивизия полковникъ *Рибаровъ*

„Пращамъ на Васъ и на всички чинове отъ бригадата Ви и артилер. отдѣление най-сърдеченъ поздравъ и чествяване, загдето бѣхте честити да вземете участие въ славната борба, за да сломятъ отбраната на грозната крепостъ Одринъ и първи да влѣзете въ града, комуто се предаде нейниятъ защитникъ Шукри паша. Мислено цѣлувамъ Васъ и всички храбреци Ямболци и Загорци, които съ своята храбростъ и беззаветностъ, честна служба, записахте славни дѣла на страницитъ на историята на своята Балканска дивизия и съ това съставлявате гордостта на всички насъ. Ваши съслуживци и бойни другари. Слава Вамъ и на Вашитѣ орли Ямболци и Загорци; слава на героитѣ, които останаха живи и вѣчна память на ония, които сложиха живота си за величието на България. Всички чинове отъ Щаба на дивизията и отъ 3-а бригада Ви изпращатъ сжщитѣ благопожелания и привети. Здравейте, живѣйте за още по-славни дѣла Аминъ. № 651. 15-и мартъ 1913 г. Чифл. Серкю.

Началникъ на Балканската дивизия
генералъ-майоръ *Сарафовъ*

Излизане на полка отъ състава на II армия

На 20-и мартъ бригадниятъ командиръ получи заповѣдь отъ командуващия II армия да се присъедини къмъ дивизията си, като съсрѣдоточи бригадата въ селата Великой и Казълъ Бунаръ. На 21-и мартъ въ 6 $\frac{1}{2}$ ч. пр. пл. полкътъ въ състава на бригадата напусна града Одринъ. На пжтъ за селото Великой той сжщия день къмъ 3 $\frac{1}{2}$ ч. сл. пл. пристигна въ с. Хавса и се установи за ношуване на бивакъ източно отъ селото. Тукъ той остана на почивка до 24-и мартъ. На 24-и мартъ въ 6 $\frac{1}{2}$ ч. пр. пл. полкътъ продължи похода си и къмъ 5 $\frac{1}{2}$ ч. сл. пладне пристигна въ гр. Баба Ески, кждето остана на бивакъ и презъ цѣлия день на 25-и мартъ. Рано сутринята на 26-и мартъ полкътъ тръгна отново на пжтъ и презъ гр. Люле Бургасъ и селата Къръщъранъ и Кара Мехмедъ, въ които пунктове ношува на 26-и, 27-и и 28-и мартъ на бивакъ, на 29-и въ 2 ч. сл. пл. пристигна въ с. Великой и се разположи източно отъ селото на бивакъ.

Походътъ до селото Великой не бѣше уморителенъ, понеже се извърши въ едно хубаво, приятно и прохладно време. Дневнитѣ маршове не бѣха продължителни и съпро-

водени съ чести почивки. Въпрѣки всичко това, на мнозина отъ хората краката се подбиха и трѣбваше да се превозятъ на кола. Лесното подбиване на краката се обясняваше съ измръзването имъ презъ тежката и сурова зима, която полкътъ прекара по позициитъ презъ време на обсадата на гр. Одринъ.

Сключване на второто примирие

Съ установяването си на бивака при съ с. Великоѡй командирътъ на полка взе мѣрки за засилване на хората, които бѣха доста отслабнали отъ многото несгоди, съ които бѣ свързана самата война. Той заповѣда на заведващия прехраната да полага особени грижи за приготвяване редовно доброкачествена и изобилна храна.

Още въ първитъ дни на този бивакъ Ямболци бѣха зарадвани отъ вестта за сключване на второто примирие. Рано сутринта на 1-и априлъ 1913 г. се получи съобщение въ полка, което гласѣше, че военнитъ действия съ турцитъ се прекратяватъ отъ 12 часа по обѣдъ. Тази новина се съобщи веднага на всички чинове отъ полка и се посрещна отъ тѣхъ съ голѣма радостъ и облѣкчение. Всички си отдъхнаха и почувствуваха, като че се сменя единъ тежъкъ товаръ отъ плещитъ имъ.

Следъ падането на гр. Одринъ, който затягаше по-рано преговоритъ, не оставаше този пътъ въ никого вече съмнение, че започнатитъ преговори не ще доведатъ до сключването на самия миръ. Радостната новина за прекратяването на военнитъ действия дойде въ единъ моментъ, когато и природата бѣше вече се пробудила отъ своя дълбокъ зименъ сънъ. Пролѣтната топлина, която бѣше облѣхнала земята, бѣше покрила всичко въ зеленина. Това обстоятелство, което до този моментъ навѣшваше въ войнишката душа тѣга за изоставенитъ отъ тѣхъ ниви, сега съ изгледитъ да се сключи скоро мира зарадва още повече и възроди войнишката душа. Ямболци, събрани на групички при палаткитъ на бивака си, коментираха това радостно събитие. Посрѣдъ пѣсни, шег и разни закачки, тѣ се унесоха въ сладки мечти за своитъ родни мѣста, гдето следъ сключването на мира ги очакваше толкова изоставена полска и домашна работа.

Наближаваше вече срѣдата на месецъ априлъ. Времето отъ денъ на день ставаше все по-хубаво и по-хубаво, но животътъ на бивака течеше съ една монотонностъ. Скуката отъ седенето на едно мѣсто и неизвестността кога ще се сключи мирътъ измѣчваше войнишката душа. По бивака започнаха да се носятъ слухове, че и да се сключи скоро мирътъ, една война съ нашитъ съюзници ставаше отъ денъ на день все по-вѣроятна и даже наложителна.

Това обстоятелство започна да се потвърждава и отъ вестниците, които пишеха, че нашитѣ съюзници искатъ да заграбятъ за себе си много отъ ония чисто български земи, за които България обяви и води войната. Съ една дума тѣ искатъ нова подѣлба на завладянитѣ земи, като не признаваха договоритѣ, които бѣхме сключили съ тѣхъ преди обявяването на войната, т. е. явно да ни ограбятъ. Къмъ всичко това трѣбва да се прибавятъ и неоснователнитѣ претенции на Ромъния, която за своя неутралитетъ искаше сега да ѝ се отстъпи гр. Силистра. Отъ всичко това ставаше ясно, че и да се сключи мирътъ съ Турция, не сж изключени нови изненади, и то този пътъ отъ страна на нашитѣ съюзници.

Като се имаше всичко това предвидъ, за да не бждемъ изненадани, нашето Главно командване взе мѣрки да посрещне всѣка изненада. То бѣше разпоредило за прехвърляне на първо време на частъ отъ нашитѣ войски отъ Тракия въ Македония.

Слухътъ, който отъ 10-и априлъ се носѣше по бивака, че нашата бригада ще замине за Македония, скоро се потвърди. На 12-и априлъ бригадата бѣше вече получила заповѣдъ на следния день, 13-и априлъ, да се отправи по дадения ѝ маршрутъ за Македония. Следователно, тя бѣше една отъ първитѣ части, които напуснаха Тракия на пътъ за Македония, преди още да се сключи миръ съ Турция.

ЧАСТЬ II

СЪЮЗНИЧЕСКАТА ВОЙНА

Причинитѣ на войната

Освободителната война, която българският народъ води за свободата на поробенитѣ си братя въ Тракия и Македония, завърши съ пълното разгромяване на вѣковната Турска империя. Голѣмиятъ дѣлъ отъ блѣскавата победа, нанесена на Турция въ тази война, се дължеше на българската армия, която действуваше въ Тракия и която срещна и разби тамъ по-голѣмата частъ отъ редовната, добре обучена и напълно стѣкмена турска армия. Нашитѣ съюзници — сърби, гърци и черногорци, — които действуваха въ Македония, и тѣ имаха успѣхи, но въ сравнение съ тѣзи на нашата армия тѣ бѣха незначителни, понеже тамъ тѣ срещнаха много по-слабъ и малочисленъ противникъ. Това обстоятелство вмѣсто да зарадва нашитѣ съюзници, породѣ завистъ и злоба въ тѣхъ и тѣ съсрѣдоточиха всичкото си внимание и лоши замисли, какъ и по какъвъ начинъ да ни ограбятъ.

Завистъта на нашитѣ съюзници се особено засили следъ подписването на първото примирие. Прекарали леко войната — срещу слабъ противникъ въ Македония, тѣ останаха тамъ въ бездействие и постепенно разширяваха окупацията си: сърбитѣ — въ Македония, а гърцитѣ — въ Западна Тракия. Всичко това се вършѣше, когато нашата армия храбро отстояваше позицитѣ си при Чаталджа, Булаиръ и Одринъ.

Тѣзи домогвания на нашитѣ съюзници се схващаха, както отъ българското правителство, така и отъ Главното ни командване. Обаче, моментътъ бѣше такъвъ, че се дирѣше изходъ по миролюбивъ начинъ да се уредятъ спороветѣ и разногласията. Една отбегнатостъ въ отношенията между съюзницитѣ, когато войната съ Турция не бѣ свършена, би окуражила последната и общата съюзнишка акция би пропаднала.

Положението, вследствие предявенитѣ искания отъ съюзницитѣ се особено изостри и влоши следъ сключването на мира въ Лондонъ — 17-и май 1913 година, споредъ който Турция отстъпваше на съюзницитѣ всичката територия западно отъ линията Мидия-Еносъ, съ изключение на Албания. Отъ този моментъ настѣпи най-критическиятъ периодъ, защото предстоеше разпредѣлянето на отстъпенитѣ територии — въпросъ, съ който, ако се бѣше занимавала конференцията въ

Лондонъ, нѣмаше да се дойде до разпадането на Балканския съюзъ.

Сърбия продължаваше да настоява за ревизия на договора, съ цель да получи територия отъ насъ, а Гърция съ която не бѣхме уговорили точно бждещитѣ граници, искаше Солунъ.

Напраздни останаха всички усилия на нашето правителство за изглаждане по миролюбивъ начинъ на възникналия споръ, понеже Сърбия и Гърция бѣха сключили на 19-и май 1913 година договоръ за ограбването ни. Нашето Главно командуване виждаше, че пжтътъ за миролюбиво изглаждане на спора е вече затворенъ. За да сплаши противниците ни и да помогне на нашата дипломация за по-бързото разрешаване на спора, то заповѣда на нашитѣ войски на 16-и юний презъ нощта да атакуватъ сърбитѣ и гърцитѣ и ги изтласкатъ отъ тѣхнитѣ позиции.

Съ това се тури началото на нещастната за насъ война съ съюзниците, въ която последователно се намѣсиха Турция, която използва благоприятния случай да си възвърне изгубенитѣ провинции, отнети ѝ споредъ Лондонския договоръ, а едновременно съ нея и Ромъния, която, недоболна, че доброволно ѝ отстъпихме града Силистра, използва случая да заграби нови земи отъ България. Така България бѣше принудена да се бие сама съ всички балкански държави.

Похода на полка къмъ Македония

На 12-и априлъ 1913 год. на бивака при с. Василикой, командирътъ на полка получи отъ бригадниятъ командиръ заповѣдта за заминаването на полка за Македония. Цѣлия день хората прекараха на почивка и въ приготовление за предстоящия походъ. На следния день 13-и априлъ, въ 1 ч. сл. пл. полкътъ напустна бивака си и се отправи въ походъ за гр. Чорлу, кждето пристигна къмъ 6¹/₂ ч. сл. пл. и се установи близо до гарата на бивакъ.

Деньтъ 14-и априлъ т. г. бѣше първиятъ день на най-голѣмия християнски празникъ — Великдень, който Ямболци посрѣщаха сега на война, далечъ отъ своитѣ близки. На този день въ 9 ч. пр. пл. полкътъ бѣше построенъ на площада предъ бивака си, въ очакване началника на дивизията, генералъ-майоръ Сарафовъ. Посрещнатъ съ подобаваща тържественостъ, началникътъ на дивизията, следъ като обиколи фронта на полка, поздрави Ямболци съ празника „Възкресение Христово“. Той използва случая и изказа лично похвалата и благодарността си къмъ Ямболци за блѣскавото изпълнение на Отечествения имъ дългъ при обсадата и атаката на Одринската крепостъ. Следъ него на своя редъ-Ямболци бѣха поздравени и отъ командира на полка, пол

ковникъ Златаревъ, който раздаде ордени за храброст на отличилитѣ се чинове отъ полка въ атаката на висотата Босъ тепе (9-и октомврий), както и на тия, които бѣха се отличили въ атаката на Чаталджанската позиция (4-и и 5-и ноемврий 1912 год.).

При едно весело и празнично настроение, съ пѣсни, разни забавителни игри и хора, подъ звуковетѣ на полковата музика Ямболци прекараха следобѣда на 14 и априлъ и цѣлия следващъ день, 15-и априлъ. Въ тия дни, по случай празника „Възкресение Христово“ Ямболци получиха по-добрена храна — вино, по нѣколко червени яйца и по единъ козунакъ на човѣкъ. Всичко това, макаръ и далечъ отъ роднитѣ огнища, будѣше въ тѣхнитѣ души приятни спомени и надежда за бѣдещия спокоенъ и миренъ животъ, който ги очакваше следъ благополучния край на войната.

На 16-и априлъ на станцията Чорлу почна товаренето и превозването на полка съ трена за гр. Деде Агачъ. Превозването се извърши по ешелонно. Въ първия ешелонъ бѣха 1-а и 3-а дружини и картечната рота, а въ втория — 2-а и 4-а дружини, щабътъ на полка и музикантската команда. Обозитѣ заминаха за Деде Агачъ по обикновенъ пѣтъ.

При потеглянето на влаковетѣ отъ гарата на пѣтъ за Деде Агачъ Ямболци, раздѣляйки се вече съ Тракийскитѣ бойни полета, съ снети шапки и устременъ погледъ въ далечината, хвърлиха последенъ братски привѣтъ къмъ тия свещени за тѣхъ мѣста — тамъ, гдето на вѣчни времена оставах да почиватъ много отъ тѣхнитѣ любими другари, пролѣли кръвта си въ изпълнение на Отечествония си дългъ за свободата на поробенитѣ си братя и обединението на цѣлия български народъ. Сега тѣ отнасяха съ себе си великитѣ и славни дѣла на починалитѣ тѣхни другари, съхранявани въ тѣхната паметъ, за да ги предадатъ за вѣчна слава на поколѣнието и на тѣхнитѣ мили и близки.

На Ямболци бѣше известно, че тѣ не си отиватъ по домоветѣ, гдето трѣбваше въ миренъ трудъ и усилена работа да се радватъ на плодоветѣ отъ тѣхнитѣ усилия и жертви. Тѣ отиваха сега въ Македония съ готовностъ да се противопоставятъ, ако това потрѣбва, срещу опасността, която този пѣтъ идѣше вече отъ довчерашнитѣ ни съюзници, които оспоряваха правата ни и бѣха вече показали враждебността си, като искаха на всѣка цена да присвоятъ по-голѣмата частъ отъ новоосвободенитѣ български земи за себе си.

Пжтувайки много натѣсно, по липса на достатъчно вагони, дружинитѣ последователно пристигнаха въ Деде Агачъ и на 18-и априлъ къмъ 6¹/₂ ч. сл. пл. цѣлиятъ полкъ бѣше събранъ и разположенъ на бивакъ югозападно отъ града до морския брѣгъ.

Дните 19-и и 20-и април полкът прекара на почивка в бивака си при Деде Агачъ. На 21-и април въ 10 ч. пр. пл. той започна да се товари и превозва по ешалонно съ-желѣзницата на пжтъ за гр. Демиръ Хисаръ и на 22-и къмъ обѣдъ въ пълния си съставъ, заедно съ обоза пристигна и се разположи на бивакъ на $1\frac{1}{2}$ клм. северо-източно отъ гарата на този градъ.

Превозването по желѣзницата до гр. Димиръ Хисаръ се извърши благополучно, но съ голѣми неудобства за хората и добитъка, които бѣха разположени много натѣсно по липса на достатъчно вагони. По причина на стрѣмния наклонъ на желѣзно-пжтната линия, на много мѣста ставаше нужда да слизатъ хората отъ вагонитѣ, за да може локомотивътъ на трена да изкара тежкия товаръ.

Цѣлиятъ день 23-и април полкътъ прекара на почивка на бивака си североизточно отъ гарата на Демиръ Хисаръ. На 24-и април той получи заповѣдъ да се премѣсти въ селото Долни Порой и къмъ $4\frac{1}{2}$ ч. сл. пл., на пжтъ за това село, ношува на квартири въ с. Хаджи бегли. На следния день рано сутринта полкътъ продължи похода си и къмъ 1 ч. сл. пл. пристигна и се установи на квартири въ с. Долни Порой. Въ това село той остана на почивка цѣлия день на 26-и и 27-и април 1913 год.

Война съ паразити

По разпореждането на бригадата, основано на такова отъ Щаба на дивизията, на 28-и април къмъ $3\frac{1}{2}$ ч. сл. пл.

полкътъ се премѣсти въ близкото село Шугово, въ което се разположи на квартири. Въ това село той остана до 15-и май включително.

Времето на престояването тукъ се използва изключително въ строеви занятия за потягане и словестни такива по военната дисциплина. Като една предпазителна мѣрка срещу една вероятна война съ гърцитѣ последва разпореждане, въ изпълнение на което войниците отъ грѣцки произходъ се изпратиха въ 6-а п. Бдинска дивизия, а за попѣлване на полка се изпратиха млади войници отъ 22-а допълняваща дружина.

На 5-и май стана раздаването на орденитѣ за храброст на отличнитѣ си чинове отъ полка при обсадата и атаката на Одринската крепостъ. При една тържественостъ предъ цѣлия полкъ командирѣтъ на полка връчи орденитѣ на отличилитѣ се, като въ една кратка и пламенна речъ, като изказа похвалата си и възвеличи геройскитѣ подвизи на Ямболци, изказа надеждата, че тѣ и за въ бждеще, ако събитията наложатъ това, ще се покажатъ достойни синове на Отецеството, както въ всички боеве отъ началото на войната до сега. Едно гърмогласно „Ще се стараемъ“, последвано отъ едно мощно и величествено „Ура“ съпроводи последнитѣ думи отъ речѣта на командира на полка.

Малкото празднество завърши съ церемоналенъ маршъ, следъ който ротитѣ се отправиха за квартиритѣ си.

Бѣше вече къмъ срѣдата на месецъ май. Времето на престояването въ с. Шугово, въпрѣки ежедневитѣ занятия, течеше бавно и отъ день на день ставаше все по-тягостно. Всички бѣха увѣрени, че упоритостъта и неотстъпчивостъта на нашитѣ съюзници вѣроятно ще наложатъ една нова война, за която слуховетѣ, които се носѣха между войниците, отъ день на день ставаха все по-настойчиви и достовѣрни. Ямболци още чувствуваха сили въ себе си и бѣха готови на всички жертви само и само да се тури единъ пжтъ край на това тягостно и неопредѣлено положение.

Такова бѣше положението, когато въ надвечерието на 15-и май полкътъ получи заповѣдъ да се съсрѣдоточи южно отъ гр. Кукушъ въ готовностъ да посрещне всѣка изненада отъ страна на гърцитѣ, които въ тази посока бѣха съсрѣдоточили една частъ отъ своята армия.

Рано сутринъта на 16-и май полкътъ напустна квартиритѣ си при с. Шугово и се отправи за гр. Кукушъ. На пжтъ къмъ този градъ той ношува на бивакъ при с. Гола. На следния день, 17-и май, продължи похода си и къмъ 5 ч. сл. пл. пристигна въ гр. Кукушъ, посрещнатъ радушно отъ населението на този градъ. Преминаваки презъ града, полкътъ къмъ 6 ч. сл. пл. се установи на бивакъ на 1 клм; югозападно отъ града.

На 18-и май сутринта на бивака при Кукушъ полкътъ бѣше поздравенъ отъ командира на полка съ сключването на мира съ Турция. По този случай на Ямболци бѣха прочетени и разтълкувани следнитѣ заповѣди отъ *Негово Величество Царя* и отъ Военния министъръ, отправени къмъ армията:

ВИСОЧАЙША ЗАПОВѢДЪ
по
ДЕЙСТВУВАЩАТА АРМИЯ
№ 79

гр. Адрианополъ, 18. май 1913 година.

Офицери, подофицери и войници,

Нечуванитѣ страдания на нашитѣ сънародници въ съседната Отоманска империя, които отдавна терзаеха сърдцата ни, предизвикаха великата борба за освобождаване на поробенитѣ още наши братя.

Офицери, подофицери и войници,

Вие оправдахте съ Вашитѣ действия презъ тази война напълно надеждитѣ на Отечеството и Моята несъкрушима вѣра въ Васъ. Като буенъ планински потокъ се устремихте по Одринскитѣ и Македонскитѣ полета и нищо не бѣше въ състояние да спре Вашия поривъ. Нито непрестаннитѣ дъждове, нито непроходимо калнитѣ пжтища, нито неизбѣжнитѣ лишения отъ облѣкло и обувки, храна и покривъ презъ лютата зима — нищо не Ви попрѣчи. За Васъ нѣмаше умора за да вървите напредъ и напредъ. Като орли се нахвърлихте на вѣковния врагъ, когото окончателно сломихте и вие покрихте съ неуведаема слава Българското оржие и възкресихте славнитѣ времена на Крума, Асена и Самуила.

Офицери, подофицери и войници,

Цѣлиятъ свѣтъ гледа съ благоговейно удивление на нашето триумфално победоносно шествие, и всички бързатъ да ни изкажатъ своитѣ симпатии, като на победители. Българското име е днесъ въ цѣлъ свѣтъ синонимъ на победителъ, на чудовищенъ герой. Нашето приятелство и дружба търсятъ всички днесъ.

Като сподѣлямъ тази Моя радостъ и благородна гордостъ съ своитѣ славни сътрудници, отъ генерала до последния редникъ отъ нашата армия, Азъ имъ благодаря за нечуванитѣ подвизи за геройското самопожертвуване и се надѣя, че тѣ ще намѣрятъ у себе си, ако потрѣбва, още по-големѣ физически и морални сили, за да оправдаятъ всички

Мои и на Отецеството надежди. Нека бждемъ готови за всичко, за да възвисимъ българското име до недосегаемъ пиедесталъ.

Офицери, подофицери и войници,

Мирътъ съ Турция е вече подписанъ и вие въ скоро време ще си отидете по домоветъ, увѣнчани съ ореола на победители, за да се предадете наново на мирна и ползотворна дейность за преуспѣване и процвѣтяване на нова България, но не забравяйте, че за това е необходима една мощна армия, която да гарантира мирното развитие на народа, промишлеността, търговията и културата.

Да живѣе България да живѣе храбрата българска армия, ура!!!

Тази заповѣдь заповѣдвамъ да се прочете въ всички роти, ескадрони, батареи и команди.

На първообразното съ собствената на Негово Величество ржка написано :

„Фердинандъ“

ЗАПОВѢДЪ

по

ДЕЙСТВУВАЩАТА АРМИЯ

№ 233

гр. Одринъ, 18. май 1913 година

Обявявамъ по Действуващата армия следната телеграма, получена отъ Министра на войната по случай подписването на мира :

„По случай подписването на мира, днесъ 17 того, моля Ви да предадете на г. г. офицеритъ и долнитъ чинове отъ действуващата армия, храбритъ и доблестни борци въ достопамятната Освободителна война, отъ моя страна и отъ страна на всички чинове отъ тила на армията най-сърдечни честитиявания и благопожелания. По тоя случай ние всички идемъ да признаемъ, че отъ тая Освободителна война чиноветъ отъ храбрата наша действуваща армия отъ генерала до редника — всички до единъ изпълниха своя свещенъ дългъ къмъ Короната и Отецеството съ безпримѣрна доблестъ и самопожертвуване и написаха нови златни страници въ нашата военна история, които ще останатъ паметни на вѣчни времена. Нека Всевишниятъ винаги да бди надъ нашата храбра армия, за да печели и въ бждеще още по-славни победи надъ враговетъ ни.

Подписалъ : Министъръ на войната,
Генералъ-лейтенантъ *Никифоровъ*

Сключването на мира съ Турция се посрещна отъ Ямболци съ ентузиазъмъ и въодушевление. Тѣ се почувстваха горди, ча наредъ съ другитѣ части отъ армията сж допринесли за общата победа надъ Турция. При неизвѣстността какъ ще си разреши спора ни съ съюзницитѣ, Ямболци, както всѣкога, така и сега, изказваха готовността си, ако стане нужда, да напрегнатъ силитѣ си и сломятъ новитѣ врагове.

Следъ сключването на мира съ Турция въ Лондонъ — 17-и май 1913 год. — настѣпи най-критическиятъ моментъ въ отношенията ни съ съюзницитѣ, понеже предстоеше разпределение на отстъпенитѣ отъ Турция територии. Сърбия продължаваше да настоява за ревизията на сключения помежду ни договоръ, съ цель да присвои по-голѣмата частъ отъ чисто българскитѣ земи въ Македония, по дѣсния брѣгъ на р. Вардаръ. Гърция, съ която не бѣхме уговорили точно границитѣ си, настояваше, отъ своя страна, да задържи за себе си града Солунъ и околноститѣ му.

Усилията на нашето правителство за изглаждане по миролюбивъ начинъ на възникналитѣ съ съюзницитѣ ни спорове, останаха напразни. Решени веднажъ да ни ограбятъ, нашитѣ съюзници сърби и гърци до последния моментъ останаха неотстъпчиви. За тази си цель тѣ на 19-и май 1913 год. сключиха помежду си договоръ, въ който виждаха гаранция за осществяване намѣренията имъ, като едновременно съ това бѣха взели враждебни и предизвикателни мѣрки срещу насъ на всѣка цена да ни ограбятъ.

Сърбитѣ, за да могатъ да задържатъ всички земи, на които извяваха претенции, бѣха струпали почти цѣлата си армия на Овче поле въ Македония и бѣха заели и укрепили всички важни позиции отъ върха Султанъ тепе на Осоговската планина до Валандово. Съвсемъ слаби части отъ армията си тѣ бѣха прѣснали по старата си граница за преграждане пѣтя на нашитѣ войски, които биха настѣпили отъ София, Видинъ и Бѣлоградчикъ къмъ вътрешността на тѣхната държава.

Гърцитѣ бѣха съсредоточили цѣлата си армия въ околноститѣ на гр. Солунъ, съ цель да отбраняватъ този градъ, а въ случай на успѣхъ да настѣпятъ по долината на р. Струма, въ връзка съ сръбската армия, съ която имаха общъ планъ на действие срещу насъ. Схващайки опасността, която идѣше отъ страна на нашитѣ съюзници, нашето Главно командване още следъ сключване на второто примирие съ Турция започна по части да отправява нашата армия първоначално въ Македония, а впоследствие, следъ сключване мира съ Турция, и къмъ цѣлата сръбско-българска граница.

Въ надвечерието на войната ни съ съюзницитѣ нашата армия бѣше групирана въ петъ отдѣлни армии. Тия армии

бѣха съсрѣдоточени: I и III на старата ни граница съ Сърбия, V — около гр. Кюстендилъ, IV — въ района на Царево село — Кочане — Щипъ и Радовишъ, а II — срещу грѣцката армия въ околноститѣ на гр. Солунъ. Въ II армия, въ състава на която се числѣше и 3-а Балканска дивизия, влизаше и нашиятъ 29-и полкъ, който, както видѣхме, бѣше вече се съсрѣдоточилъ южно отъ гр. Кукушъ въ очакване развитието на събитията.

Полкътъ въ охрана и отбрана на предната позиция южно отъ гр. Кукушъ

Изненадитѣ, които можеха всѣки моментъ да се очакватъ отъ едно ненадейно нападение отъ страна на гърцитѣ, съ които бѣхме въ съприкосновение, бѣха наложили да се опредѣли една предна позиция, на която да се срещне и даде на първо време отпоръ на врага. Тази позиция бѣше опредѣлена на линията: Али Ходжаларъ—Гьолъ Оваси—Бакчеларъ—Кара Пикарь—Джованлж—висотата кота 605.

До идването и разполагането на полка южно отъ гр. Кукушъ тази линия бѣше заета за охрана и отбрана отъ 14-и п. Македонски полкъ. Но понеже този полкъ излѣзе отъ състава на II армия, нашиятъ полкъ получи заповѣдъ да заеме тази линия. За охраната ѝ бѣха назначени 1-а и 3-а дружини, които на 18-и май въ 6 ч. сл. пл. се отправиха за заемането ѝ.

Презъ нощта на 18-и срещу 19-и май дружинитѣ отъ полка смѣниха 14-и п. Македонски полкъ отъ линията на охранението, като заеха: 1-а дружина — западния участъкъ — отъ селото Али Ходжаларъ до р. Галикъ, а 3-а дружина — източния участъкъ — отъ р. Галикъ до висотата кота 605. За началникъ на преднитѣ постове остана командирътъ на 3-а дружина, майоръ Симеоновъ, който съ 10-а рота, въ резервъ на преднитѣ постове, се установи на първо време въ с. Ени Махле.

Следъ заемането на охранителната линия дружинитѣ пристѣпаха къмъ укрепяването на избраната предна позиция при с. Кара-пикарь. Работѣше се първоначално само нощно време съ помощта на жителитѣ турци отъ това село. Изкаранитѣ презъ нощта окопи се старателно замаскирваха, за да не бждатъ забелязани отъ грѣцка страна. Понеже бѣха почнати преговори за опредѣляне на една линия, която никой отъ двѣтѣ противоположни страни не трѣбваше да преминава, на дружинитѣ, които бѣха въ охранение, бѣ напоменено да взематъ мѣрки за избѣгване на предизвикателства съ гърцитѣ. Окончателното установяване на тази линия стана между нашитѣ и грѣцкитѣ делегати на 30-и май.

До 3-и юний цѣлиятъ участъкъ на бригадата отъ с. Али Ходжаларъ до висотата кота 605 се охраняваше отъ полка, като дветѣ дружини, които го заемаха, за облекчение въ носене службата по охранението и пр. се смѣняваха последователно съ тия, които се намираха на почивка, на бивака на полка при гр. Кукушъ.

На 3-и юний, по заповѣдъ на бригадният командиръ, на полка се даде за охрана само западния участъкъ отъ охранителната линия, отъ чешмата при езерото Тузлу до рѣката Галикъ. Този участъкъ се зае отъ 2-а дружина, а 4-а дружина въ резервъ на преднитѣ постове се оттегли и остана заедно съ картечната рота до чешмата отдѣсно на шосето Кукушъ — Постолари, като почна да укрепява висотитѣ северно отъ това село. Източниятъ участъкъ на бригадата отъ р. Галикъ до висотата 605 се зае за охрана отъ една дружина отъ 32-и п. Загорски полкъ.

До срѣдата на месецъ юний времето премина въ усилено укрепяване на главната позиция — около гр. Кукушъ и на предната позиция на линията — висотата кота 304 — с. Гьолъ Оваси, включително до пѣтя Кукушъ — Кара пикарь — Коритенъ. Работата по укрепяването бѣше вече на привършване. Къмъ това време въ охрана на предната позиция бѣше 4-а дружина отъ полка, която бѣше получила заповѣдъ да разшири охранението си на западъ до с. Михайлово, северно отъ Аржанското езеро.

Сведенията на нашитѣ наблюдатели по охранителната линия показваха, че гърцитѣ се готвятъ сериозно за една война срещу насъ. Ежедневно по линията се забелязваше снованието на гръцки кавалеристи (разезди), които събираха сведения за разположението ни и появяването на група тѣхни началници за оглеждане и разузнаване на подлежащата мѣстностъ предъ фронта ни. Къмъ това време — срѣдата на месецъ юний, гърцитѣ бѣха съсрѣдоточили четири пехотни дивизии съ артилерия и кавалерия северно отъ гр. Солунъ, които ежедневно размѣстваха и концентрираха срещу фронта на нашата бригада.

Започване на военнитѣ действия

Дългото протакане на преговоритѣ и неотстъпчивостъта на нашитѣ съюзници принуди нашето Главно командване, безъ предварително обявяване на войната, да предприеме едно ненадейно нападение на сърбитѣ и гърцитѣ, съ единичката целъ да ги стресне и направи по-отстъпчиви. Това нападение, споредъ издадената за него заповѣдъ, трѣбваше да се извърши на 16-и срещу 17-и юний и то само отъ нашитѣ II и IV армии.

На нашата II армия, при това нападение, се възлагаше да настъпи на първо време само въ участъка при Лефтера и Чайаза, да атакува гърците и заеме устието на р. Струма. Въ частност на нашата бригада бѣше заповѣдано да заеме веднага и упорно да отбранява укрепената си предна позиция между долното течение на р. Женско и р. Куру Дереси.

Заповѣдта отъ бригадата за започване на военнитѣ действия се получи въ щаба на полка късно вечерята на 16-и юний. Новината бързо се разпространи между всички офицери и войници и не изненада никого. Тя породѣ въ Ямболци желание и мжстъ да си отмжстятъ на довчерашнитѣ ни съюзници, които съ неотстъпчивостта си подчертаваха до последния моментъ желанието си на всѣка цена да ни ограбятъ.

Въ изпълнение заповѣдта по бригадата — да се заеме и упорно отбранява предната наша укрепена позиция, командирътъ на полка рано сутринята на 17-и юний разпореди веднага за заемаването на опредѣления участъкъ на полка отъ бригадната позиция, включващъ се отъ пжтя: Кукушъ — Кара Пикарь — Гюрдене (Коритенъ) до висотата 304 включително. До това време дружинитѣ 1-а, 2-а и 3-а заедно съ придаденото къмъ полка 2-о полско с. с. отдѣление отъ 6-и артилерийски полкъ бѣха прѣснати на биваци при селата: Кара Пикарь, Постолари и висотата 304, съ изключение на 4-а дружина, която заемаше охранителната линия отъ с. Михайлово, северно отъ Аржанското езеро до р. Галикъ.

Съгласно заповѣдта на командира на полка, предадена по телефона на дружиннитѣ командири и на началника на полското с. с. отдѣление, позицията на полка се зае въ следния редъ: 2-а дружина на майоръ Илиевъ съ 5-а батарея отъ 2-и полски с. с. артил. полкъ — дѣсния участъкъ — висотата 304 до с. Женско. 4-а дружина на майоръ Кантарджиевъ съ картечната рота и 4-а батарея зае висотата южно отъ с. Кара Пикарь. 1-а дружина на майоръ Гарафуловъ съ 6-а батарея въ полкова поддръжка се разположи задъ 4-а дружина, северно отъ висотата на с. Кара Пикарь.

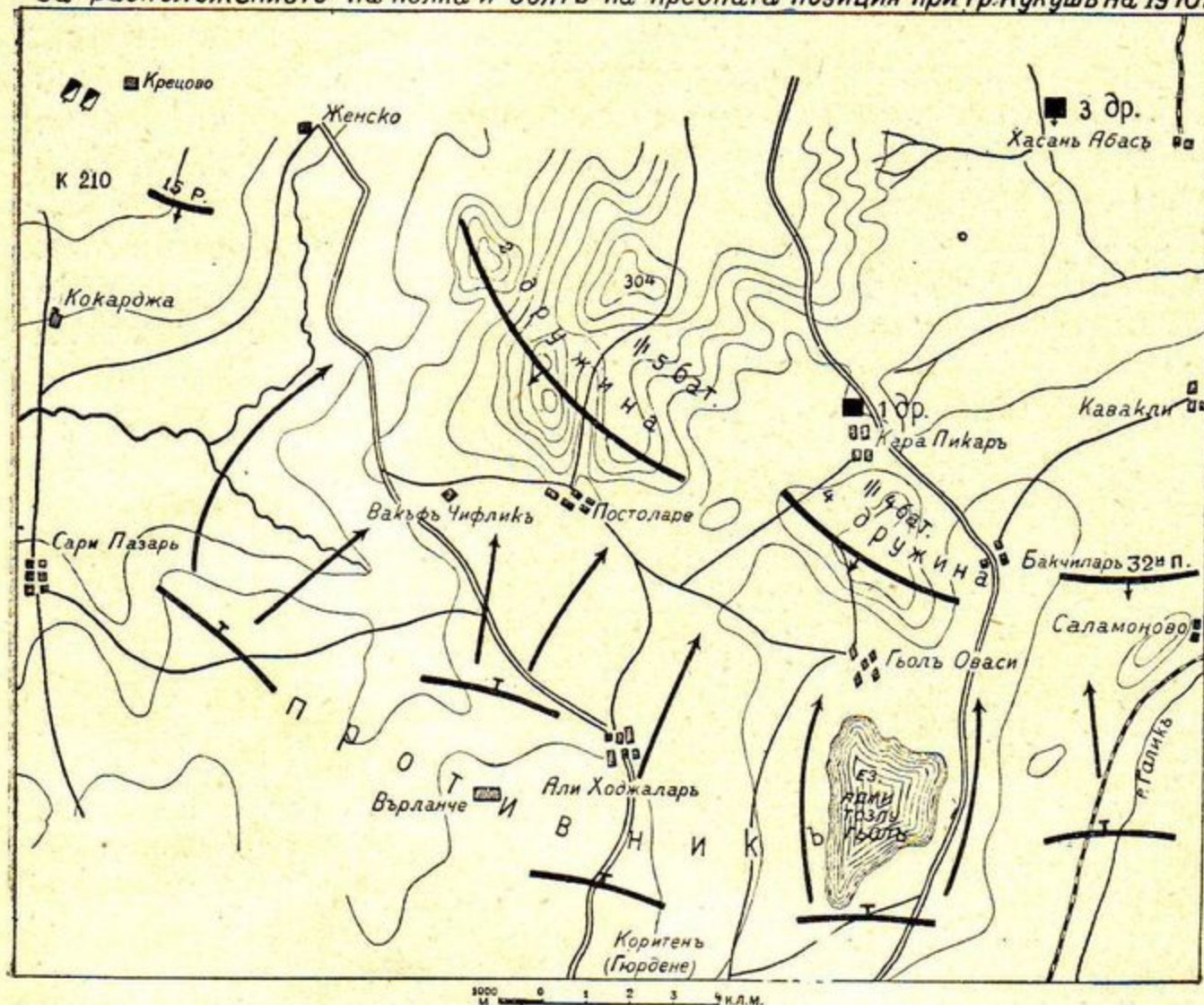
На дѣсния флангъ на висотата 210 западно отъ с. Женско зае позиция 15-а рота отъ полка, като дѣсно странично прикритие.

3-а дружина на майоръ Симеоновъ заедно съ една дружина отъ 32-и п. Загорски полкъ бѣше назначена въ маневрени войски на бригадата и се разположи между висота 304 и с. Хасанъ Абасъ.

Влѣво отъ полка позицията на бригадата се заемаше отъ 32-и п. Загорски полкъ, който полкъ бѣше въ връзка влѣво съ 110-а бригада (16-и и 25-и пехотни полкове). Вдѣсно отъ полка при селото Крецово се намираха два ескадро-

на конница за наблюдение на фланга и за свързка вдъсно съ 3-а бригада отъ дивизията, която имаше участъкъ за действие при гр. Гевгели.

КРОКИ
за разположението на полка и боятъ на предната позиция при гр. Кукушъ на 19 Юний

Денътъ 18-и юний Ямболци прекараха на позициитъ въ готовность да посрещнатъ врага. Още отъ сутриньта започнаха да се чуватъ топовни гърмежи въ северозападна посока къмъ долината на р. Вардаръ. Направено бѣше разпореждане до командира на двата ескадрона въ с. Крещово майоръ Начевъ да разузнае има ли неприятелски части между р. Вардаръ и Аржанското езеро и изобщо да донесе до кжде се простиратъ въ тази посока гръцкитъ разузнавателни части

Сведенията, които бѣха получени отъ нашитъ разузнавателни части въ този день потвърждаваха настѣплението на единъ гръцки полкъ съ артилерия срещу фронта на 42-и полкъ отъ 3-а бригада. А тия, които имаше самъ командирътъ на полка, потвърждаваха настѣплението на една гръцка кавалерийска дивизия срещу нашия краенъ дѣсенъ флангъ къмъ кота 210. Въ подкрепа на този флангъ, и по заповѣдь отъ командира на бригадата, въ 1 ч. 45 м. сл. пл. отъ маневренитъ войски замина за с. Маловци 3-а дружина отъ полка заедно съ 6-а батарея. Дружината, облекчена, къмъ 3 ч. пр. пл. на 19 юний пристага въ с. Маловци и влиза въ раз-

пореждане на командира на 3-а бригада отъ нашата дивизия.

Споредъ сведенията, които късно вечеръта на този день бѣха получени въ бригадата, войскитѣ на противника отъ Правишко сж биле изгонени отъ нашата 11-а дивизия и отстъпили задъ р. Струма, а тия които сж действували около Гевгели, атакувани отъ 3-а бригада на нашата дивизия, отстъпили отъ този градъ съ посока долината на Вардара. За Драмската бригада се съобщаваше, че заела охранителната линия на гърцитѣ следъ слаба съпротива.

Къмъ полунощъ на днешния день се получи заповѣдъ отъ бригадата да се усвършенствуватъ позициитѣ, за да бждатъ въ положение да противостоятъ успѣшно срещу превъзходенъ по число противникъ. Да се поддържа съприкосновение съ противника, като се преустановятъ всѣкакви по-нататъшни настѣпателни действия и се дочака изпатената въ подкрепа Сѣрска бригада, отъ която единъ полкъ по желѣзницата ще пристигне днесъ въ гр. Кукушъ.

Всички тия разпореждания показвахъ, че предвидъ голѣмото числено превъзходство на противника временно е изоставена мисълта за настѣпателни действия, а се налага упорита отбрана и готовностъ за посрещане на врага, който по сведения се насочваше да ни атакува.

За подкрепа на бригадата бѣ разпорежено до командира на 3/3-а бригада, майоръ Симеоновъ съ дружината и батареята бързо да трѣгне и се присѣдини къмъ маневренитѣ войски на бригадата при с. Хасанъ Абасъ.

Боеветѣ при гр. Кукушъ

(19-и, 20-и и 21-и юний)

На 18-и юний вечеръта Ямболци замръкнаха на преднитѣ си позиции при гр. Кукушъ, въ очакване на следния день да посрещнатъ на тѣхъ врага. По добититѣ сведения отъ положителни източници, гърцитѣ бѣха съсредоточили петъ пехотни дивизии за едновременно действие срещу фронта на нашата бригада и съседната влѣво 1-а бригада отъ 10-а п. Бѣломорска дивизия. Тѣхнитѣ предни части на 18-и юний вечеръта бѣха се приближили на около 5 километра отъ нашата позиция.

Утрото на 19-и юний завари Ямболци въ пълна боева готовностъ на шрекъ въ окопитѣ си. Въ 6¹/₂ ч. сутринята около три грѣцки дивизии съ артилерия се забелязаха да настѣпватъ съ фронтъ къмъ позицията на полка. Неприятелътъ се движеше въ дълги походни колони безъ да иска да скрива движението си, вѣроятно съ цель да повлияе чрезъ грамадното превъзходство на силитѣ си върху духа на защитниците на позицията.

Ямболци, на брой около 2528 стрелци съ 64 офицери и три полски батареи на единъ фронтъ около 8 километра, спокойно наблюдаваха отъ окопитѣ си настѣплението на противника. Отъ позицията на полка ясно се забелязваше движението на неприятелскитѣ колони. Тѣ се насочваха:*) първата колона по посока на с. Саламаново втората — по посока на Гьолъ Оваси, третата — къмъ с. Али Ходжаларъ, а четвъртата — отъ с. Варланче къмъ Вакъфъ чифликъ и с. Постоларе. Една гръцка дивизия съ артилерия и една конна бригада се движеше отъ Сари пазаръ къмъ с. Кокарджа.

Въ 8½ ч. пр. пл. гръцкитѣ дивизии се разгънаха въ боенъ редъ и спокойно настѣпиха срещу малочисленитѣ на брой, но силни по духъ Ямболци. Когато колоната, която настѣпваше край източния брѣгъ на езерото Тузлу къмъ с. Гьолъ Оваси, се приближи на действителенъ артилерийски изстрелъ, командирѣтъ на 4-а батарея отъ 6-и с. с. артил полкъ, който бѣше заелъ позиция задъ бойния редъ на 4-а дружина, откри огънь по нея. Огънятъ на тази батарея бѣше толкова сполучливъ, че бойниятъ редъ на колоната повърна назадъ и въ бѣгство започна да търси спасение въ гънкитѣ на мѣстността, обстоятелството, което още въ началото я напълво разстрои. Това даде урокъ на гръцитѣ да бждатъ по-предпазливи и тѣ, като използуваха гънкитѣ на мѣстността, продължиха настѣпленнето си, но сега вече по-скрито и по-предпазливо.

Понеже позицията на 4-а дружина бѣше доста издадена напредъ по отношение тая на 32-и п. Загорски полкъ, то неприятелскитѣ части, които настѣпваха срещу този полкъ, заемаха положение въ обхватъ на тази дружина. По тази причина, за осигуряване на лѣвия флангъ на полка, бѣха изпратени отъ поддръжката две роти, които продължиха фланга съ фронтъ къмъ изтокъ.

Въ 1 ч. сл. пл. неприятелътъ съ превъзходни сили почна да намира къмъ с. Саламаново. Намиращитѣ се тукъ части отъ 32-и п. Загорски полкъ, вследствие на този напоръ, отстъпиха на следващия гребенъ. За да се облекчи положението на този полкъ, 4-а батарея на поручикъ Георгиевъ последователно по орждейно промени позицията си на лѣвия флангъ на 1-а дружина безъ да прекратява огъня си по неприятелскитѣ части, които настѣпваха както къмъ 32-и п. Загорски полкъ, така и къмъ нашата позиция. Срещу тази неприятелска маса откриха огънь и останалитѣ батареи отъ 3-о с. с. артилерийско отдѣление.

Лошото положение на нашия лѣвъ флангъ вследствие обхода на противника принуди командира на полка да го

*) Гледай крокито на стр. 126 за боятъ на 19-и юний.

усили съ останалитѣ две роти отъ 1-а дружина, а следъ като изчерпи поддържката си, той изпрати въ разпореждане на командира на 4-а дружина и изпратенитѣ му две роти отъ Сърския полкъ.

Неприятелската колона, която настѣпваше откъмъ с. Али Ходжаларъ срещу фронта и дѣсния флангъ на 4-а дружина, бѣше допущана да се приближи до позицията. Изненадана, обаче, съ силенъ пехотенъ огънь, тя бѣше принудена да се развърне въ боенъ редъ и да преустанови настѣплението си. Впоследствие, когато се опита да настѣпи, тя само съ нѣколко сполучливи изстрели отъ 5-а батарея на капитанъ Тошковъ бѣше прѣсната и обърната въ бѣгство къмъ езерото Тузлу.

Колоната на неприятеля, която настѣпваше отъ с. Върланче къмъ Вакъвъ чифликъ, се насочи срещу позицията на 2-а дружина и 5-а батарея. Една частъ отъ тази колона се насочи къмъ фронта на позицията, а друга частъ съвмѣстно съ единъ коненъ полкъ — въ обходъ на дѣсния флангъ. Отдѣлнитѣ части на тази колона бѣха подкрепени съ огънь отъ нѣколко неприятелски батареи, разположени по фронта и откъмъ р. Галикъ.

Разположената на позиция въ този участъкъ 5-а батарея отъ 6-и полски с. с. полкъ откри едновременно огънь по неприятелския коненъ полкъ и по неговитѣ пехотни части. Първитѣ снаряди на тази наша батарея попаднаха върху лѣвия флангъ на дѣснофланговия ескадронъ, който моментално се разпрѣсна. Следъ това цѣлиятъ коненъ полкъ бѣше принуденъ въ галопъ да се оттегли назадъ и остана тамъ презъ цѣлия денъ да наблюдава.

Стрелбата на нашата батарея по неприятелскитѣ пехотни части въ едно скоро време ги разстрои и принуди да повърнатъ назадъ. Следъ това противникътъ почна да настѣпва на малки групи отъ по 5—6 челоука, разредени на 10—15 крачки, прѣснати по цѣлия фронтъ на позицията. Тия малки групи, които на вълни настѣпваха къмъ позицията, бѣха посрещнати отъ Ямболци съ честъ ожесточенъ пушеченъ огънь, който огънь, подпомогнатъ и отъ огъня на нашата батарея, прикова противника на около 1500 крачки отъ позицията и не му даде възможностъ нито крачка повече да непередва.

Неприятелската дивизия, която настѣпваше откъмъ Сари пазаръ къмъ с. Кокарджа, бѣше насочена въ обхватъ на нашия дѣсенъ флангъ. На този флангъ на височината кота 210 въ дѣсно странично прикритие се намираше 15-а рота отъ полка съ 2|3-а пионерна рота. Напорътъ на противника срещу тия незначителни наши части ги принуди да се оттеглятъ на по-заднитѣ висоти, следъ като дадоха въ убити и ранени по-голѣмата частъ отъ състава си.

Командирът на полка, виждайки застрашителното положение на нашия дѣсенъ флангъ, прати къмъ този флангъ 5-а и 8-а роти, които удължиха фронта на 2-а дружина чакъ до с. Женско, кждето участъкътъ отъ позицията бѣше естествено силенъ. Едновременно съ това той помоли бригадниа командиръ да разпореи до майоръ Симеоновъ да настѣпи съ 3-а дружина и 6-а батарея по долината на р. Женско за противодействие на неприятелския обходъ.

Следствие на силния напоръ на противника, изпратенитѣ 5-а и 8-а роти на дѣсния флангъ бѣха принудени да се оттеглятъ на съседнитѣ по-назадъ висоти. Командирътъ на 3-а дружина майоръ Симеоновъ получи заповѣдъ отъ бригадниа командиръ и настѣпи съ батареята по пѣтя за с. Женско. При селата Михайлово и Крецово той се натѣква на една неприятелска конна бригада и се принуждава да развърне дружината въ боенъ редъ. Следъ едночасова престрелка конната неприятелска бригада отстъпва. Командирътъ на 3-а дружина, като благоразсжда, че по-нататъкъ не трѣбва да се дири противника, който застрашава дѣсния ни флангъ, отправя се съ дружината и батареята за с. Крецово, което било вече изпразнено отъ населението. Продължавайки похода си, дружината къмъ полунощъ пристига въ с. Дурасанлъ и следъ два часа почивка, поради близостта на противника, въ 2¹/₄ ч. следъ полунощъ се отправя за главната позиция на полка при гр. Кукушъ, кждето въ 6¹/₂ ч. пр. пл. на 20-и юний, преди започването на боя пристига и влиза въ разпореждане на командира на бригадата, като маневрени войски на сѣщата.

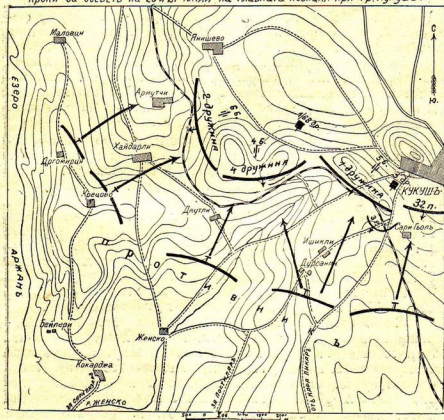
Въ днешния ожесточенъ и кръвопролитенъ бой Ямболци като гранитна скала се държаха на позициитѣ си и съ своя точенъ огънь косѣха грѣцкитѣ редове. Тѣ не допустнаха на никоя отъ грѣцкитѣ части да се доближи по-близко отъ 1200 крачки до тѣхнитѣ окопи. Героитѣ при Одринъ и Чаталджа на днешния день се биеха единъ срещу 10. Тѣ не се стреснаха отъ многобройната неприятелска артилерия, която сипѣше олово върху главитѣ имъ, нито се уплашиха отъ многобройнитѣ пожари, които заобикаляха позициитѣ имъ, предизвикани отъ запалването узрѣлитѣ вече ниви, отъ огъня на сѣщата тази артилерия.

Страхувайки се да се срещнатъ гърди съ гърди съ яростнитѣ защитници на позицията на бригадата въ лицето на Ямболци и Загорци, грѣцитѣ, ако и въ голѣмо числено превъзходство, подириха успѣха си въ обхода на фланговетѣ. Чрезъ това тѣхно действие тѣ добиха резултатъ, по причина на голѣмия фронтъ на самата позиция и липсата на наши сили да я защищаватъ, а съ това и да противодействуватъ на обходитѣ.

Къмъ 2 ч. сл. пл. на днешния день гърцитѣ бѣха вече успѣли да обходятъ дѣсния флангъ на полка и да застрашатъ тѣла му. Сжщитѣ успѣхи тѣ имаха и срещу 3/3-а бригада, която действуваше вдѣсно отъ полка, и съ това още повече влошиха положението ни. Не по-добро бѣше положението и на намиращитѣ се влѣво отъ насъ Загорци, на които гърцитѣ бѣха обходили лѣвия флангъ. Създаденото по този начинъ лошо положение, въ което се намираше цѣлата позиция на бригадата, принуди командира на последната да даде заповѣдь за отстъпление къмъ главната Кукушка позиция.

Бѣше около 3 $\frac{1}{2}$ ч. сл. пл., когато командирѣтъ на полка получи заповѣдта за отстъплението. Той веднага даде заповѣди на дружинитѣ и артилерийското отдѣление да отстъпятъ на главната позиция, на около 3—4 клм. южно отъ гр. Кукушъ, която заблаговременно бѣше добре укрепена.

Кроки за боеветѣ на 20 и 21 юний на главната позиция при гр. Кукушъ.

На полка бѣше опредѣленъ дѣсниятъ участътъ отъ позицията, отъ пжтя гр. Кукушъ — гара Кукушъ включително на западъ до редутъ № 1 южно отъ с. Янишево.

Заповѣдта за нашето отстъпление завари гърците отблъснати съ голѣми загуби и на едно далечно разстояние отъ позицията. Тѣ бѣха заети съ уреждането си и не забелязаха оттеглянето ни, следствие на което отстъплението се извърши въ пълнен редъ, необезпокоявано отъ тѣхна страна. Най-напредъ се оттегли артилерията, а следъ нея последователно и дружинитѣ отъ полка.

Полкътъ пристигна и зае опредѣлениятъ му участъкъ отъ позицията на бригадата въ 6 ч. сл. пл. Въ бойна частъ на дѣсния флангъ се разположи 2-а дружина съ картечната рота и 6-а батарея отъ 6-и полски с. с. полкъ. Влѣво отъ нея, въ центъра, позицията се зае отъ 4-а дружина и 4/6-а батарея, а на лѣвия флангъ — 1-а дружина съ 5/6-а батарея. 3-а дружина отъ полка остана въ маневрени войски на бригадата въ промеждутъка между нашия и 32-и полкъ.

Мѣстността, по която предстоеше да се развие боятъ, е вълниста, пресѣчена съ дълбоки уврази и намѣста насадена съ лозя и обработени ниви. Самата позиция на полка се състоеше отъ нѣколко отдѣлни връхчета, заблаговременно укрепени, покрай които минава желѣзопътната линия отъ гр. Дойранъ за гр. Кукушъ.

За охрана на дѣсния флангъ и за свръзка съ нашата 3/3-а бригада, която действуваше вдѣсно отъ полка, бѣше изпратенъ допълняващиятъ екадронъ отъ 10-и коненъ полкъ на майоръ Начевъ. Влѣво отъ полка позицията на бригадата се заемаше отъ 32-и п. Загорски полкъ.

Следъ заемане на позицията частитѣ се устройха и допълниха патронитѣ си. Вечеръта хората получиха топла храна и останаха да нощуватъ въ пълна бойна готовностъ на позицията съ мѣрки за близка охрана. На 3 клм. предъ позицията, по заповѣдъ на бригадния командиръ, останаха въ охрана две дружини отъ 68-и полкъ отъ Сърската бригада, подъ общата команда на подполковникъ Сребровъ. Тия дружини презъ деня прикриваха отстъплението на бригадата. Тѣ останаха въ охранение до къмъ 3¹/₂ ч. пр. пл. на 20-и юний, следъ което, по заповѣдъ на бригадния командиръ, се отпавиха — едната задъ срѣдата на полковия участъкъ, а другата задъ този на 32-и п. Загорски полкъ въ полкова поддръжка.

На 20-и юний много рано сутринъта Ямболци се раздвижиха по окопитѣ си въ очакване нападението на врага. Времето още отъ сутринъта бѣше много задушно, признакъ, че ще имаме голѣми и нетърпими горещини презъ деня. Къмъ 5 ч. сутринъта, малко време преди почване на боя, пристигнаха младитѣ войници отъ допълняващата дружина на полка, които веднага се разпредѣлиха по ротитѣ. Тѣ бѣха твърде млади, почти деца; много отъ тѣхъ не умѣха да пълнятъ пушката и да поставятъ мѣрника. Изобщо, бѣха много слабо обучени.

Къмъ 5 $\frac{1}{2}$ ч. сутринята отъ позицията ясно почнаха да се забелязватъ гръцки пехотни голѣми части да се промъкватъ въ гънкитѣ на подлежащата мѣстность. Гърцитѣ къмъ това време започнаха боя съ силенъ артилерийски огънь по цѣлия фронтъ. Подъ прикритието на този огънь, тѣ въ нѣколко колони се разгънаха въ боенъ редъ и се насочиха срещу позицията на полка. Къмъ 7 ч. пр. пл. боятъ по цѣлия фронтъ започна съ голѣмо ожесточение. Батареитѣ, разположени, въ участъка на полка, въ едно скоро време успѣха съ огъня си, по многото цели, които имаха насреща си, да разстроятъ противника и да възпрепятствуватъ на бързото и безнаказано негово настѣпление. Неприятелскитѣ пехотни части, които бѣха успѣли по гънкитѣ на мѣстността да се добератъ по-близо до позицията, бѣха посрещнати съ ожесточенъ пехотенъ огънь, който имъ нанесе голѣми загуби и значително намали напредването имъ.

Особено силно гърцитѣ напиха въ участъка на 1-а дружина, която заемаше най-издадения пунктъ отъ позицията на полка и срещу която мѣстността бѣше доста пресѣчена и представляваше добри подстъпи за настѣпващия. Но въ прѣки това, благодарение на силната позиция, която заемаше дружината, тя съ огъня си държеше противника на значително разстояние отъ окопитѣ си. По-лошо бѣше положението на 3-а рота, която трѣбваше да напустне по заповѣдь бойния редъ на дружината и да заеме окопа източно отъ шосето Кукушъ—гарата, който бѣше предназначенъ за заемане отъ 32-и полкъ. Този окопъ бѣше непосредствено северно отъ с. Сарж Гьолъ, обстоятелство, което спомагаше на гърцитѣ безнаказано да се доближатъ до позицията ѝ безъ да може тази рота да бѣде подкрепена отъ дружината си. Единствена и то слаба подкрепа тя имаше отъ окопитѣ на 32-и полкъ, северонизточно отъ нея. Напорътъ на гърцитѣ на днешния день срещу нея не можа да даде резултатъ, благодарение на твърдостта, съ която хората се държаха на позицията, макаръ и капнали отъ умора.

Предъ фронта на 4-а дружина отъ полка гърцитѣ настѣпиха въ две колони едновременно отъ селата Ишикли и Даутли. За нашитѣ 4-а и 5-а батареи се откриха добри и повече цели за обстрелване и тѣ, съвмѣстно съ пушечния огънь на стрелцитѣ отъ позицията, успѣшно поразиха тия неприятелски части и ги повърнаха назадъ. Повторниятъ опитъ на гърцитѣ да настѣпятъ срещу фронта на дружината бѣше обреченъ пакъ на неуспѣхъ. Нашитѣ батареи съсрѣдоточиха огъня си срещу тѣхъ и, обстрелвайки ги до късно вечерята, принудиха ги да отстъпятъ и се закриятъ, една частъ задъ Дуатлийския гребенъ, а друга — въ дола задъ с. Ишикли.

Предъ позицията на 2-а дружина отъ полка неприятелътъ бѣше забелязанъ въ 9 ч. пр. пл. да настѣпва по Крещовската долина. Къмъ 10 ч. пр. пл. той се яви по полегатитѣ склонове на гребена североизточно отъ селото, но обстрелянъ отъ 6-а батарея, бѣ принуденъ да се прикрие задъ гребена. Сжщата батарея принуди единъ неприятелски коненъ полкъ, който настѣпваше по долината източно отъ с. Крещово съ посока къмъ северъ, да отстѣпи въ карьеръ до излизането му отъ обсега на огъня ѝ.

Противникътъ изсипа градъ отъ шрапнели и гранати по позицията на дружината и батареята отъ съсрѣдоточения огънь на четири негови батареи, но освенъ нѣкои незначителни загуби на хора, не можа да засегне батареята и да я принуди да замлъкне, въпрѣки че тя, за да поражава неговата пехота, излизаше на открита позиция съ орждията си и стреляше съ право мѣрене.

Неприятелскиятъ артилерийски огънь срещу позицията на 2-а дружина продължи до смръкване, безъ да може да спомогне на своята пехота да напредне, понеже Ямболци, ако и да бѣха дали жертви, следѣха зорко всѣко мръдване на неговитѣ пехотни части и ги поражаваха съ огъня си.

Наближаваше 10 ч. пр. пл., а пкъкъ натискътъ на гърцитѣ да напреднатъ по цѣлия фронтъ не бѣше далъ още никакви резултати. Ямболци, въпрѣки голѣмата горещина, причинена отъ силното юнско слѣнце по тия мѣста, косѣха съ ожесточение неприятелскитѣ редове и покриха мѣстността предъ позициитѣ съ трупове. Цевитѣ на пушкитѣ имъ отъ честата стрелба се бѣха тъй нагорещили, че тѣ едва ги държахъ въ ръцетѣ си.

Гърцитѣ, въ ожесточението си, че повече не могатъ да напреднатъ, усилиха още повече огъня на артилерията си. Този огънь опожари много отъ неприбранитѣ по полето снопи, класоветѣ на непоженатитѣ още ниви и много отъ околнитѣ край позицията стърнища. Образувалитѣ се облаци отъ димъ, на многото около позицията на полка пожари, затрудняваха стрелбата, а особено наблюдението. Отъ пожаритѣ се повредиха и изгорѣха много отъ телефоннитѣ жици, обстоятелство, което доста затрудняваше и командването на отдѣлнитѣ и прѣснати части по позицията.

Малочислената наша артилерия, въпрѣки енергичното ѝ действие, не можеше да противодействува на неприятелската, особено на гаубичната такава, съ каквато ний не разполагаме. Неприятелската гаубична артилерия, освенъ загуби на хора, причиняваше голѣми разрушения по позицията и въ гр. Кукушъ, кждето десетки къщи бѣха разрушени и обгърнати въ пламъци. Ямболци, виждайки безсилието си да се борятъ съ тѣзи неприятелски батареи, не се отчаяха. Тѣ, въпрѣки умората си и голѣмата жажда, която изпитваха за

вода отъ силната горещина, стояха твърдо по позициитѣ си. Опитътъ да се докара вода въ бѣчви на позициитѣ не можа да успѣе, понеже колитѣ още въ движение по пѣтя биваха разбивани отъ неприятелската артилерия, която зорко бдѣше и за най-малкото движение по пѣтя за къмъ позициитѣ.

За да облекчи действията на частитѣ, които действуваха предъ фронта, грѣцкото командуване, което имаше сведения за нашитѣ сили, прѣснати на единъ фронтъ около 10 километра, предприе, както въ боятъ на вчерашно число, обходъ на фланговетѣ.

Къмъ 10 $\frac{1}{2}$ ч. пр. пл. нашитѣ части откъмъ дѣсния флангъ забелязаха настѣпление на единъ неприятелски пех. полкъ съ артилерия да настѣпва къмъ с. Армутчи. Сжщиятъ полкъ, придруженъ и съ кавалерия, забеляза и командирѣтъ на Сърската бригада, полковникъ Ивановъ, който съ една дружина отъ 67-и полкъ пѣтуваше съ трена за гр. Кукушъ. По заповѣдъ на бригадниа командиръ тренѣтъ спрѣ на спирката при с. Армутчи, при която веднага стана разтоварване на дружината. Две роти отъ тази дружина смѣло настѣпиха къмъ горепоменатото село, което малко преди това бѣше запалено отъ неприятелската артилерия. Нашитѣ роти преминаха горящето село и откриха огнь по неприятелската конна бригада, която се приближаваше къмъ селото. Въ мигъ тя бѣше прѣсната и въ кариеръ подири спасението си въ близкитѣ долове, Увлѣчени отъ успѣха си, ротитѣ излѣзоха доста напредъ и се поставиха въ невъзможностъ да бждатъ поддържани отъ ротитѣ на 2-а дружина, заемаща дѣсния флангъ на нашата главна позиция.

Неприятелскиятъ пехотенъ полкъ, който се приближаваше къмъ с. Армутчи, се развърна въ боенъ редъ и, подъ прикритието на артилерията си, премина въ настѣпление къмъ селото. Нашитѣ две роти го посрещнаха съ огнь отъ южната окрайна на селото, обаче, поради малочисленостъта си, не бѣха въ състояние да го спратъ. Противникътъ започна да ги заобикаля отъ двата фланга, вследствие на което тѣ се принудиха да отстъпятъ презъ горящото село къмъ дѣсния флангъ на нашата позиция. Преследвани отъ противника, ротитѣ се опитаха на нѣколко мѣста да го спратъ и задържатъ съ огнь. Когато неприятелскиятъ полкъ се приближи на действителенъ изстрелъ отъ главната позиция, командирѣтъ на 6-а рота откри по него бързъ друженъ ненадеенъ огнь откъмъ нашия дѣсенъ флангъ. За моментъ цѣлиятъ боенъ редъ на полка, вече доста разстроенъ, бѣ прикованъ въ равнината, но като не намѣри тамъ закритие въ паническо бѣгство, следъ като посла полето съ трупове, хукна къмъ селото Армутчи. Оттамъ остатѣшитѣ му се прибраха на висотитѣ задъ селото, откъдето бѣха дошли и повече до вечеръта не помислиха да предприематъ нѣщо.

Презъ всичкото това време неприятелската конница, прогонена по-рано, стоеше западно отъ селото и спокойно наблюдаваше бѣгството на своята пехота. Нашитѣ две роти отъ 67-и полкъ се върнаха на позицията доста пострадали.

Къмъ 6 ч. сл. пл. въ помощъ на полка пристигна една батарея отъ 1-и артилерийски не с. с. полкъ, която, по заповѣдъ на командира на полка, зае позиция на дѣсния флангъ.

Всички части отъ полка замръкнаха на позициитѣ си доста изтощени отъ ожесточената борба презъ цѣлия день. За предпазване отъ изненада презъ нощта хората въ бойна готовностъ стояха въ окопитѣ си, охранявани по цѣлата позиция съ постове, а напредъ съ патрули.

Къмъ 1 ч. презъ нощта противникътъ откри по цѣлата линия единъ твърде бързъ пехотенъ огънь, на който отъ наша страна отговориха само нѣкои роти, но после и тѣ прекратиха стрелбата. Предъ фронта на полка, съ малки прекъсвания, противникътъ продължи стрелбата презъ цѣлата нощ. По-силенъ и по-продължителенъ бѣше огънятъ на противника срещу 32-и п. Загорски полкъ, когото се опита и да атакува, но бѣ отблъснатъ съ огънь.

На 21-и юний, споредъ една телеграма, прехваната по апарата на 3/7-а бригада, гърцитѣ имаха заповѣдъ отъ кралъ Константина на всѣка цена да завладѣятъ позициитѣ при Кукушъ. На този день още отъ ранни зори, започна една силна пушечна и артилерийска стрелба и отъ дветѣ страни. Деньтъ изглеждаше да бжде още по-ужасенъ отъ вчерашния. Подъ прикритието на нощната тъмнина противникътъ презъ нощта срещу 21-и юний бѣше се приближилъ до нашитѣ позиции, на едни мѣста отъ 600—800 крачки, а даже и по-близко, а на други — между 1000—2000 крачки.

Неприятелската конна бригада рано сутринята излѣзна иззадъ висотитѣ западно отъ с. Армутчи и се опжти къмъ селото, обаче, само съ нѣколко изстрела отъ нашата артилерия бѣше заставена да се разпрѣсне и да се отдалечи на едно голѣмо разстояние отъ нашия дѣсенъ флангъ.

Още въ 5 ч. 40 м. пр. пл. боятъ съ най-голѣмо ожесточение се започна на лѣвия флангъ на полка и дѣсния на 32-и п. Загорски полкъ. Тукъ въ долината на р. аликъ, гърцитѣ бѣха съсредоточили една пехотна дивизия, която при своето разврѣщане и настѣпление бѣше поддържана вѣнъ отъ другата многобройна артилерия, но и отъ три гаубични батареи, които бѣха заели позиция задъ висотитѣ на дѣсния брѣгъ на р. Галикъ.

Настѣпвайки къмъ лѣвия ни флангъ, неприятелътъ къмъ 6¹/₂ ч. пр. пл. се приближи до окопитѣ на нашата 3-а рота, като много издадена напредъ, и до съседнитѣ на нея влѣво части отъ 32-и полкъ. Селото Сарж Гьолъ, предъ позицията на ротата, представляваше добри подстѣпи за противника.

Срещу позицията на ротата, бѣше съсрѣдоточенъ силенъ артилерийски огънь, поддържанъ и отъ пехотния. Отъ урагания огънь на артилерията ехтѣше цѣлата околна мѣстность. Не оставаше ни педя земя необсипана съ бризантни гранати и шрапнели отъ неприятелската артилерия. Би помислилъ човѣкъ, че жива душа не е останала на позицията. За щастие, обаче, стрелбата на гърцитѣ не бѣше дотамъ действителна.

Непоколебимитѣ Ямболци отъ 3-а рота съ рѣдка самоотверженостъ стояха по мѣстата си и съ огъня си даваха заслуженъ урокъ на противника. Капнали отъ умора, и угнетени отъ ужасната горещина, тѣ се държаха юнашки на позицията въ очакване всѣки моментъ подкрепление.

Напорѣтъ на противника на съседнитѣ влѣво отъ нашата 3-а рота части отъ 32-и полкъ и Сѣрската бригада ги постави въ тежко положение и тѣ се принудиха да отстъпятъ. Това обстоятелство влоши и безъ това тежкото положение на ротата, като откри свѣршенно фланга и тила ѝ.

Около това време командирѣтъ на ротата зап. подпоручикъ Петровъ Нейчо по телефона получи заповѣдь да се държи юнашки и да не отстъпва ни педя земя. Въ заповѣдта между това му се съобщаваше, че му иде помощъ. Точенъ изпълнителъ на тази заповѣдь, командирѣтъ на к-ръ на 3-а рота †21 VI 1913 г. 3-а рота при всичко че виждаше отстъплението на съседнитѣ влѣво отъ него части, самъ лично предаде заповѣдь на войницитѣ и вдигна лѣвофланговата си полурота за контѣратака на ония гърци, които бѣха повели атака откъмъ селото. Въ този моментъ, обаче, той бѣше сразенъ отъ неприятелски куршумъ.

Една частъ отъ гърцитѣ, която бѣше заела окопитѣ на 32-и полкъ, възползувана отъ уврага, който се простира задъ позицията на 3-а рота, се яви въ тилъ на ротата задъ лѣвия ѝ флангъ. Дѣсниятъ флангъ въ това време, подъ командата на младшия офицеръ, подпоручикъ Ангеловъ, водѣше упоритъ бой по фронта. Догде узнае за участъта на ротния си командиръ и да поеме командуването на ротата, гърцитѣ настѣпиха и откъмъ тила на ротата и я поставиха въ безисходно положение. Въ ржкопашенъ бой една малка частъ отъ ротата успѣ да се спаси като се промъкна къмъ заднитѣ висоти, а другата въ по-голѣмата си частъ бѣ избита отъ противника.

До къмъ 9 $\frac{1}{2}$ ч. пр. пл. дружинитѣ отъ полка съ приданената имъ артилерия се държаха твърдо на позицията. Отблъсквайки натиска на противника, на лѣвия флангъ — 1-а дружина и въ центъра — 4-а дружина, не мръднаха ни крачка отъ позицитѣ си. При геройската съпротива тукъ въ центъра на полковната позиция бѣ убитъ командира на 13-а рота поручикъ Райновъ Александъръ въ момента когато правъ въ окопа окуражаваше своитѣ войници. Тежката загуба на този младъ енергиченъ и жизнерадостенъ офицеръ ожесточи още по-вече неговитѣ войници, които съ още по-голъма твърдостъ и себеотрицание отстояваха твърдо на своята позиция.

Не така бѣше положението въ лѣвия участъкъ на бригадата — предъ фронта на 32-и п. Загорски полкъ. Лѣвия флангъ на този полкъ бѣше обхванатъ отъ многочисленъ противникъ, а съ това се застрашаваше вече пжтътъ ни къмъ Круша планина. Имаше се вече голъма опасностъ да бждемъ обкржжени и унищожени отъ десетъ пжти по-многочислени противникъ. Това обстоятелство принуди командира на бригадата да даде заповѣдъ за отстъпление.

Точно въ 9 $\frac{1}{2}$ ч. пр. пл. командирътъ на полка, полковникъ Златаревъ, получи заповѣдъ отъ командира на бригадата полкътъ да отстъпи на линията на селата Серсемли — Шекерли. Съ свито отъ тжга сърдце командирътъ на полка чрезъ ординарцитѣ, а тамъ, дето бѣше възможно по теле-

Поручикъ Райновъ Александъръ
к-ръ на 13-а рота
† 21 VI 1913 г.

фона, предаде на дружиннитѣ командири и началника на артилерията за получената заповѣдъ за отстъпление. Тази заповѣдъ се посрещна съ тжга отъ всички чинове отъ полка, понеже се налагаше да се напуснатъ тия чисто български мѣста и се оставятъ на произвола въ ржцетѣ на противника, който предъ полка нѣмаше никакви успѣхи.

Споредъ заповѣдта на командира на полка, най-напредъ трѣбваше да се изтегли презъ града артилерията, а последователно следъ нея и пехотата. Отъ артилерията първа се изтегли 6/6-а батарея по билото. презъ лозята, града и на височината при североизточния край на града зае пзция при 9/6-а батарея. Дветѣ батареи усилено обстрелваха противника, който настжпваше по долината на р. Галикъ. Следъ 6/6-а батарея се изтегли 4/6-а батарея, която зае ариергардна

позиция при горнитѣ две батареи. Най-после се изтегли 5/6-а батарея, която до последния моментъ обстрелваше съ ураганенъ огънь неприятелскитѣ части, които бѣха се вмѣкнали въ селото Сарж Гьолъ и ж. п. станция.

Отъ пехотата най-напредъ се изтегли дружината отъ 68-и полкъ на подполковникъ Сребровъ, а следъ нея следваха частитѣ на полка, имайки въ главата на колоната 2-а дружина. Последна отъ позицията се изтегли 4-а дружина на майоръ Кантарджиевъ, а най-последна — 14-а рота на капитанъ Печигарговъ, която, ако и да търпѣше голѣми загуби отъ доближилия се до позицията на 400 крачки противникъ, дочака отстъплението на всички части отъ полка и следъ това последователно се оттегли. Изобщо, оттеглянето на полка отъ позицията съ придадената му артилерия се извърши стройно, спокойно и въ пълненъ редъ, защото частитѣ му не бѣха разбити и здраво се държаха отъ тѣхнитѣ началници.

Гърцитѣ, поразени отъ отчаяната съпротива на шепата наши борци, не предприеха преследване, макаръ отстъплението да ставаше предъ тѣхнитѣ очи. Само тѣхната артилерия преследваше съ огънь до закриване на нашитѣ войски.

До висотата при североизточната окрайна на гр. Кукушъ, частитѣ отъ полка се оттеглиха подъ прикритието на две дружини отъ Сѣрската бригада и 2-о отдѣление отъ 6-и полски с. с. полкъ. По-нататъкъ, по пѣтя за серсемлийскитѣ височини, които бѣха опредѣлени за позиция на бригадата; частитѣ се охраняваха отъ ариергардъ отъ Сѣрската бригада подъ командата на командира на сжщата бригада,

На пѣтъ за Серсемлийскитѣ височини полкътъ получи заповѣдь да не се установява на позиция на линията Серсемли — Шекерли, а да продължава оттеглянето си за заемане на Круша балканъ на кота 848. Сжщата заповѣдь отъ бригадниятъ командиръ получиха и всички други части, които влизаха въ състава на бригадата. Позицията на линията Серсемли—Шекерли бѣше оценена отъ началника на дивизията като такава, която не можеше да служи за опорна отбрана, поради напора и численото превъзходство на противника предвидъ на близостъта си до гр. Кукушъ около 4 километра и невъзможността като неукрепена, въ едно скоро време да се укрепи.

Следъ голѣми трудности по балканскитѣ стрѣмни долове, следвайки по пѣтеката, която минава източно отъ с. Сневча, Ямболци, капнали отъ умора, къмъ 7 ч. сл. пл. пристигнаха на билото на Круша балканъ и се разположиха съ мѣрки на охранение заедно съ 2-о отдѣление отъ 6-и полски артилерийски полкъ на бивакъ за нощуване. На бивака при тѣх се присѣдиха и гаубичното отдѣление отъ 8-и артилерийски полкъ, което отъ Долни Порои идѣше да подкрепи бригадата въ боеветѣ при Кукушъ, но не бѣше успѣло.

Късно къмъ полунощъ на бивака при полка дойде и командирътъ на бригадата, полковникъ Рибаровъ. Отъ висотитъ на Круша балканъ, далечъ въ низината, ясно се забелязваха въ тъмнината високитъ огнени язици, които се виеха надъ цвѣтуция до преди два дни гр. Кукушъ. Сърдцето на Ямболци се свиваше отъ болка при вида на тия пожари, които се простираха и по всички български села, презъ които бѣше миналъ неприятелътъ.

Въ тридневнитъ кръвопролитни боеве при гр. Кукушъ Ямболци заедно съ Загорци и придаденитъ къмъ тѣхъ части храбро и самоотвержено отстояваха срещу главното ядро на гръцката армия на кралъ Константина. Това не бѣше единъ обикновенъ бой. Тукъ при Кукушъ 4500 въ началото наши борци, а впоследствие около 7.000 человекъ се сражаваха юнашки съ многочисленна гръцка армия около 50.000 человекъ. Гърцитъ и днесъ продължаватъ да вѣрватъ, че нашитъ сили при Кукушъ сж били около 40.000 души. Причината да си създадатъ такова мнение е онова упорство, съ което водѣха борбата Ямболци, Загорци и придаденитъ къмъ тѣхъ артилеристи и кавалеристи.

Въ тридневнитъ боеве при Кукушъ полкътъ имаше загуби убити: поручикъ Райновъ, подпоручикъ Петровъ и 143 долни чинове, Ранени: подпоручицитъ Миневъ, Драгиевъ, Русковъ и 510 долни чинове. Безвестъ пропаднали 240 долни чинове.

При кръвопролитнитъ боеве при Кукушъ Ямболци съ достоинство изпълниха дълга си къмъ Родината. Пролѣтата отъ тѣхъ кръвъ и коститъ на героитъ на вѣчни времена ще свидетелствуватъ за изпълнения дългъ къмъ свещения за насъ отечественъ кжтъ, който остана да робува подъ тежко и непоносимо робство.

Действията на полка по долината на рѣка Струма

Следъ ожесточенитъ боеве при Гевгели, Дойранъ, Кукушъ и Лакна отъ 19-и до 21-и юний, гърцитъ насочиха една часть отъ армията си, около петъ пехотни дивизии и една конна бригада, за преследване нашитъ отстъпващи войски въ посоката Дойранъ—Струмица. Друга една часть, около три пехотни дивизии, тѣ насочиха по посока на Рупелското дефиле, съ задача да води демонстративна атака на това дефиле и съ цель да привлѣче повече сили срещу себе си. Главниятъ ударъ тѣ смѣтаха да нанесатъ, съ по-голѣмата часть отъ армията си, която настѣпваше къмъ Струмица, а оттамъ, насочвайки се къмъ Петричъ, да се явятъ въ тилъ на нашитъ части при Рупелското дефиле.

За да се попрѣчи на противника да проникне въ долината на рѣка Струма и се яви въ тила на нашата IV армия, която водѣше упорити боеве съ сѣрбитѣ при Кочане и по долината на Злетовската рѣка, командващиятъ нашата II армия, генералъ Ивановъ даде заповѣдь на началника на 6-а дивизия, генералъ Теневъ, съ 2/6 а и 3/3 а бригади да задържи на всѣка цена противника, който настѣпваше по посока на Дойранъ—Струмица. На началника на нашата 3-а дивизия, генералъ Сарафовъ, въ състава на която влизаха: Сѣрската, 1/10-а и нашата 2/3-а бригади, той даде заповѣдь да задържи противника и не му позволи да проникне въ Рупелското дефиле.

Въ изпълнение заповѣдта на командващия армията, началникътъ на 3-а дивизия разпреди до командира на нашата бригада да продължи отстъплението си къмъ Демиръ Хисаръ, кждето да заеме позиция и възпрепятствува на противника да проникне въ Рупелското дефиле. Въ ариергардъ за прикриване главнитѣ сили на бригадата при отстъпление имъ къмъ Демиръ Хисаръ бѣше назначенъ полкътъ съ придаденитѣ му: 2-о с. с. отдѣление отъ 6-и артилерийски полкъ, една планинска батарея и 10-и коненъ полкъ.

Въ 7 ч. пр. пл. полкътъ като ариергардъ на бригадата, зае съ 2-а и 4-а дружини и артилерийското отдѣление, позиция на Круша планина, по висотитѣ южно отъ с. Попово, и на кота 848. Останалитѣ две дружини въ поддрѣжка се разположиха задъ поменатата кота. Конницата бѣше изпратена напредъ между Дойранското езеро и с. Попово и предъ фронта на полка за разузнаване. На позицията полкътъ остана до 8¹/₂ ч. сл. пл. Презъ това време се забеляза неприятелска конница, придружена съ артилерия, да се движи откъмъ Дойранското езеро. Отдѣлни разезди се движеха по долината на рѣка Галикъ, които съ влизането си въ селата причиняваха навсѣкжде пожари.

Въ 9 ч. сл. пл. полкътъ, по заповѣдь отъ бригадата, напустна позицията и, движейки се съ мѣрки за охранение, къмъ 4 часа сл. полунощъ на 23-и юний пристигна и се установи при станцията на с. Долни Порой. Къмъ 7 ч. сутринята къмъ полка се присѣдиниха и останалитѣ на позицията за прикриване отстъплението 15-а и 16-а роти отъ полка.

Следъ една продължителна почивка отъ около петъ часа, по причина на голѣмата умора на хората, полкътъ въ 9 ч. пр. пл. на 23-и юний съ мѣрки на охранение продължи похода си до с. Тузчели. Въ далечно охранение за поддржане съприкосновение съ противника бѣше оставена конницата, въ подкрепа на която бѣха оставени 15-а и 16-а роти да следватъ полка, следъ като достатъчно си отпочинатъ.

За предпазване на проходите презъ планината Бѣласица при селата Шугово и Горни Порой, командирътъ на полка,

по заповѣдъ на началника на дивизията, изпрати по едно отдѣление отъ по 10 челоѣка при подофицеръ на горепоменатитѣ пунктове и уведоми началника на дивизията, че тази нощъ ще нощува около с. Тузчели. Споредъ полученитѣ сведения отъ нашата конница, неприятелтъ въ съставъ около една дружина е билъ забелязанъ къмъ 2 $\frac{1}{2}$ ч. сл. пл. на висотитѣ на Круша планина около кота 848. Полученитѣ донесения единъ часъ по-късно гласѣха, че около 2—3 неприятелски дружини съ два взвода конница сж били забелязани да настѣпватъ по пѣтя за Долни Порой.

Движейки се съ голѣми трудности, поради горещината и липсата на вода за отоляване на жаждата, полкътъ къмъ 7 ч. сл. пл. пристигна при с. Тузчели и се разположи на бивакъ. Къмъ 1 ч. сл. полунощъ на 24 и юний, по заповѣдъ на началника на дивизията, 3-а дружина, подъ командата на майоръ Симеоновъ, заедно съ планинската батарея на капитанъ Овчаровъ, се отправи по балканската пѣтека презъ Тузчели — Лопошъ — Тодориче за заемане проходите: отъ Горни Порой за Каменно и она, който води отъ Шугово за с. Ключъ и за с. Габрина. Движейки се по стрѣмнитѣ склонове на Бѣласица планина, по казаната по горе балканска пѣтека, дружината, капнала отъ умора, следъ единъ продължителенъ походъ презъ нощта и презъ цѣлия день, къмъ 6 ч. сл. пл. на 24-и юний пристигна на върха на Бѣласица планина. 9-а и 10-а роти подъ командата на капитанъ Тенекеджиевъ зае прохода при с. Шугово, а 11-а и 12-а роти и планинската батарея, подъ командата на майоръ Симеоновъ, остана да пази прохода при с. Горни Порой.

Въ с. Тузчели полкътъ остана до 3 часа сл. полунощъ на 24-и юний. Къмъ това време той, по заповѣдъ на бригадниятъ командиръ се отправи съ мѣрки на охранение за с. Радево, кждето къмъ 9 ч. пр. пл. пристигна и се разположи на бивакъ северозападно отъ селото. Тукъ на Демирхисарската позиция, заедно съ 7-и допѣлняващи полкъ на полковникъ Михайловъ, полкътъ трѣбваше да заеме, укрепи и отбранява лѣвия участъкъ отъ позицията на бригадата, който се простираше отъ с. Пулево презъ с. Радево въ източна посока на около 800 метра отъ селото. Въ послѣдствие, вмѣсто 7-и допѣлняващъ полкъ, който оставаше въ маневренни войски, къмъ полка се придаде 2-а дружина отъ 42-и полкъ, съ която трѣбваше да заеме позицията.

Полкътъ зае опредѣления му участъкъ отъ позицията въ следния редъ: отъ лѣвия флангъ на Сѣрската бригада до оврага източно отъ с. Радево съ 2-а дружина. Влѣво отъ тази дружина позицията се зае съ 4-а дружина и картечната рота. 1-а дружина отъ полка и 2-а отъ 42-и полкъ останаха задъ срѣдата на участъка въ поддрѣжка.

Бѣше около 4 ч. сл. пл., когато дружинитѣ заеха мѣстата си на позицията и започнаха усилено да я укрепяватъ. Работата по укрепяването вървѣше трудно по липса на шанцовъ инструментъ. Стана нужда да се събиратъ копачи, мотики и лопати отъ близкитѣ до позицията села. На мръкване въ помощъ на полка бѣше изпратенъ 25-и п. Драгомански полкъ, който зае позиция влѣво отъ нашата 4-а дружина. Полкътъ замръкна на позицията, необезпокояванъ отъ противника, съ когото, поради бързото ни отстъпление и липсата на конни части, бѣше загубена всѣкаква връзка.

Цѣлиятъ день 25-и юний се прекара въ усилено укрепяване на Демирхисарската позиция. Взеха се мѣрки за наблюдаване на пжтекитѣ, които водятъ отъ гр. Съресъ за Крушево, кждето рано сутринята на днешния день бѣше изпратена една полурота отъ 2-а рота. 3-а дружина отъ полка, хората на която бѣха капнали отъ умора, отъ дългия и уморителенъ походъ по балканскитѣ урви, прекара днешния день въ почивка на Бѣласица планина. Отъ върховетѣ на тая планина дружината ясно забелязваше въ далечината настѣплението на противника отъ Круша планина къмъ позицитѣ на ротитѣ ѝ.

На 26-и юний рано сутринята, гърцитѣ, поддържани отъ огъня на тѣхната артилерия, насочиха частитѣ си къмъ Горни и Долни Порои. Точно въ 9 $\frac{1}{2}$ ч. командирътъ на полка получи заповѣдъ да се снесе отъ позицията и се отправи за желѣзопжтния мостъ на р. Струма, кждето ще получи ново назначение. Въ 10 $\frac{1}{2}$ ч. пр. пл. полкътъ съ придаденитѣ му части: планинската батарея на капитанъ Стаматовъ и гаубичното отдѣление на майоръ Славчевъ, съ мѣрки на охранение, се изтегли отъ Демирхисарската позиция и къмъ обѣдъ стигна при горепоменатия мостъ.

Когато полкътъ стигна при желѣзопжтния мостъ на р. Струма, командирътъ на полка получи заповѣдъ отъ бригадни командиръ да се отправи съ полка, дветѣ гаубични батареи и планинската батарея на върха Градище, северо-западно отъ гр. Петричъ, съ цель да обезпечи въ случай на нужда оттеглянето на нашитѣ войски, които отбраняватъ Демирхисарската позиция, въ Кресненското дефиле. Това изпращане на полка на поменатия връхъ се налагаше по причина отстъплението на войскитѣ на генералъ Теневъ въ североизточна посока отъ гр. Струмица, съ което долината на рѣка Струмица оставаше открита за противника и сериозно се застрашаваше нашия тилъ.

Следъ получаване на горната заповѣдъ, полкътъ въ 1 ч. сл. пл. се отправи въ походъ по шосето къмъ Рупелското дефиле и презъ селата Рупелъ и Кале Чифликъ, кждето има малка почивка, къмъ 8 ч. вечерята пристигна при моста презъ Струма на шосето за гр. Петричъ. По-нататѣшното движение

вече бѣше невѣзможно, поради задрѣстването на пѣтя отъ артилерията и обозитѣ на IV армия, които се оттегляха по сѣщия пѣтъ, вследствие на което полкѣтъ съ придадената му артилерия спрѣ при моста за ношуване.

Походѣтъ на полка, по причина на голѣмата горещина, бѣше извънредно труденъ. Хората, доста вече изтощени отъ нѣколкодневното движение безъ сѣнъ и почивка, падаха като снопи по пѣтя и късно вечерѣта по хладното догонваха и се присъединяваха къмъ ротитѣ си. Умората на хората бѣше толкова голѣма, че тѣ, щомъ заеха мѣстата си на бивака, легнаха и заспаха. Приготвената храна изостана, понеже сѣнѣтъ надвиваше глада, при тия тежки обстоятелства.

Едновременно съ установяването на полка за ношуване на бивака, получи се телеграма отъ началника на дивизията, въ която, като се съобщаваше, че нашата 3-а дружина на майоръ Симеонова е била заставена отъ противника да напустне позицитѣ си при Бѣласица планина, въ който бой е билъ раненъ командирѣтъ на дружината, заповѣдваше се веднага да се изпрати една облекчена дружина съ две планински орждия за гр. Петричъ съ цель да попрѣчи на противника да се спуствне по долината на р. Струмица. Командирѣтъ на полка веднага извика при себе си командира на 4-а дружина, майоръ Кантарджиевъ, и, като му разясни обстановката, заповѣда му съ две планински орждия отъ батареята на капитанъ Стаматовъ да се отправи съ дружината си по шосето за гр. Петричъ, кждето, споредъ обстановката, да действува за задѣржане на противника.

Веднага съ получаване на заповѣдѣта дружината, безъ никаква почивка, се отправи на пѣтъ за гр. Петричъ. Понеже пѣтътъ, по който трѣбваше да се движи, бѣше задрѣстенъ отъ обозитѣ на IV армия, то тя, като изостави артилерията да почива на бивака и впоследствие да я догонва, съ голѣми трудности следъ дълги уморителни чакания по пѣтя и провиране поединично между обозитѣ, къмъ 1 ч. 45 м. пр. пл. на 27-и юний продължи пѣтя си за Петричъ и по-нататѣкъ за изпълнение възложената ѝ задача.

На 26-и юний къмъ обѣдъ наблюдателитѣ на нашата 3-а дружина отъ висотитѣ на Бѣласица планина забелязаха, че противникѣтъ съ три дружини, три картечници и една планинска батарея настѣпва срещу прохода Горни-Порой. За отбраната на този проходъ, както видѣхме, бѣха изпратени 11-а и 12-а роти съ една планинска батарея. Настѣплението на противника срещу този проходъ завари горнитѣ роти на позиция. На изтокъ отъ прохода 12-а рота, на западъ едната полурота отъ 11-а рота, а другата полурота отъ тази рота, подъ командата на подпоручикъ Рашевъ, заедно съ планинската батарея на самия гребенъ. Прохода при с. Шугово се заемаше отъ 9-а и 10-а роти на дружината.

Настъплението на противника се поддържаше от артилерията му, по която нашата батарея не закъсне да открие огън, както по нея, така и по неговата пехота. По-голямата част отъ противника се насочи по билото срещу полуротата на подпоручикъ Рашевъ, въ подкрепа на която командирътъ на дружината изпрати 1-а полурота отъ 12-а рота на подпоручикъ Площакъ. Завърза се ожесточенъ бой, който продължи нѣколко часа. Въ разгара на този бой бѣше раненъ въ ржката командирътъ на дружината, майоръ Симеоновъ, който, като видѣ невъзможността на дружината да се съпротивлява срещу неприятелския полкъ, който заплашваше да се яви въ тила ѝ преди да се оттегли отъ позицията, даде заповѣдъ на батареята да се натовари и да отстъпи къмъ с. Коларево, като остави за свой замѣстникъ командира на 12-а рота, поручикъ Григоровъ.

Малкото наброй защитници на прохода, всичко около 300 человекъ, макаръ и въ болшинството си млади войници, отстояваха твърдо на позициитѣ си. Гърцитѣ, следъ като бѣха подробно освѣтлени отъ мѣстнитѣ жители-гъркомани за малочислеността на защитниците, удвоиха напора си и съвършено заплашиха тила на позицията. Подпоручикъ Рашевъ съ рѣдка самоотверженост сновѣше по позицията и окуражаваше хората си, които вече бѣха доста оредѣли. Въ момента, когато той, правъ въ окопа, насочваше огъня на хората си и повдигаше тѣхния духъ, единъ неприятелски куршумъ го прониза въ гърдитѣ и той се струпъли мъртавъ въ окопа между свойтѣ войници. Това обстоятелство не смути защитниците. Тѣ удвоиха усилията си и продължаваха да възпиратъ противника и да не му позволяватъ да се доближи до окопитѣ имъ, за да ги атакува.

Къмъ 9¹/₂ ч. сл. пл., 11-а и 12-а роти отъ 3-а дружина последователно отстъпахъ по посока на селото Коларево и останаха при това село на почивка до 7 ч. вечерята. Следъ това тѣ се отправиха за Петричъ, кждето пристигнаха къмъ полунощъ. На 27-и юний къмъ 7 ч. пр. пл. тукъ пристигна и 4-а дружина отъ полка подъ командата на майоръ Кантарджиевъ, който взе подъ обща команда тия две роти и батареята на капитанъ Овчаровъ.

Зап. подпоручикъ Рашевъ
Ив. Христовъ взв. к-ръ на
11-а рота † 26 VI 1913 г.

По заповѣдъ на командира на 4-а дружина, майоръ Кантарджиевъ, дветѣ дружини заеха позиция около шосето при Петричъ за отбрана долината на Струмица и обезпечаване оттеглянето обозитѣ на IV армия, които надлъжъ бѣха задрѣстили цѣлия пѣтъ. Следъ заемаването на позицията се присѣдиниха къмъ отряда и изостаналитѣ по назадъ 9-а и 10-а роти отъ 3-а дружина.

Дветѣ дружини останаха въ охрана и отбрана на Струмишката долина до 6 ч. сл. пл. на 27-и юний, когато получиха заповѣдъ да напустнатъ позицитѣ си и се присѣдинятъ къмъ полка.

Гърцитѣ, следъ като заеха билото на Бѣласица-планина, не предприеха преследване на ротитѣ отъ 3-а дружина. Тѣ останаха на билото на планината и презъ цѣлия день на 27-и юний, обстоятелство, което доста спомогна за спокойното оттегляне по долината на р. Струмица на обозитѣ на IV армия, които бѣха задрѣстили цѣлото протежение на пѣтя между Струмица и гр. Петричъ.

Въ боя на 26-и юний при Горни Порои 3-а дружина отъ полка имаше следнитѣ загуби: убити бѣха взводния командиръ на 11-а рота подпоручикъ Рашевъ и 15 долни чинове, а ранени командирѣтъ на дружината майоръ Симеоновъ и 64 долни чинове. Безвестъ пропаднали въ този бой имаше само около 10 человекъ.

На 27-и юний рано сутринята полкѣтъ (1-а, и 2-а дружини и картечната рота), по поводъ на донесението до началника на дивизията, че не може да продължи похода си за заемане на върха Градище по причина на задрѣстването на пѣтя отъ разнитѣ отстѣпващи обози, получи заповѣдъ отъ сѣщия да се постараетъ и на всѣка цена да заеме позиция въ дефилето на р. Струмица срещу Петричъ, а така сѣщо и пѣтекитѣ, които водятъ къмъ билото на Бѣласица планина.

Полкѣтъ, като изостави гаубичната си артилерия на позиция по висотитѣ на лѣвия брѣгъ на р. Струма, само съ дветѣ си дружини и картечната рота се спустана въ дола отъ лѣвата страна на пѣтя и презъ камънаци и драки къмъ 10 ч. пр. пл. при голѣма умора на хората пристигна на височинитѣ североизточно отъ Петричъ. Тукъ той зае позиция по дветѣ страни на пѣтя и започна да се окопава. Къмъ позицията на полка бѣха привлѣчени и намиращитѣ се тукъ две дружини отъ 67-и полкѣ.

Къмъ 2 ч. сл. пл. командирѣтъ на полка получи заповѣдъ отъ началника на дивизията, щомъ се изтеглятъ всички обози на IV армия и преминатъ моста на р. Струма, полкѣтъ да се изтегли на лѣвия брѣгъ на сѣщата рѣка, кждето да заеме ариергардна позиция и прикрива отстѣплението на нашитѣ части отъ Демирхисарската позиция. Понеже командирѣтъ на полка имаше вече донесение за мѣстонахождението

на 3-а и 4-а дружини, той прати заповѣдь до тѣхъ веднага да се изтеглятъ отъ позициитѣ си и се присѣдинятъ къмъ полка.

Въ 6 ч. сл. пл. съ мѣрки на охранение полкътъ трѣгна обратно къмъ дървения мостъ на р. Струма и къмъ 8 ч. сл. пл. се установи на югоизтокъ отъ с. Баня на самия пѣтъ, който води за къмъ Кресненското дефиле. Следъ една малка почивка частитѣ отъ полка заеха позиция по височинитѣ северно и североизточно отъ горепоменатото село и съ това дадоха възможностъ на 67-и полкъ, който заемаше позиция при рѣка Спанци, да отстѣпи спокойно отъ позицията си. Следъ това, по разпореждането на командира, мостътъ бѣше запаленъ и унищоженъ.

Действията на полка въ Кресненското дефиле

Къмъ полунощъ полкътъ получи заповѣдь, че остава въ ариергардъ заедно съ 67-и полкъ съ задача, ако нѣма предъ себе си противникъ по долината на Струма, да се оттегли на позиция на височинитѣ на южния изходъ на Кресненското дефиле на дѣсния брѣгъ на р. Струма при Бродъ. По причина на нощната тъмнина, полкътъ остана на позицията си до разсъмване. На 67-и полкъ, който бѣше се доста отдалечилъ на северъ по шосето, бѣ пратено съобщение, че влиза въ състава на ариергарда съ заповѣдь да спре и чака полка при Бродъ. Полкътъ прекара нощта на позицията си, необезпокояванъ отъ никакъвъ противникъ.

Рано сутринята на 28 и юний полкътъ зае позиция на висотата при Бродъ, както гласѣше заповѣдта по дивизията отъ вчерашно число. Понеже тази позиция нѣмаше добъръ обзоръ и обстрелъ, и способствуваше на противника за скрито приближаване до нея, командирътъ на полка, като началникъ на ариергарда, въ съвѣщание съ командира на 67-и полкъ, реши да продължи движението си на северъ съ целъ да заеме позиция съ по-добъръ обзоръ и обстрелъ. Такава той избра северно отъ притока на р. Струма — Гогорица, където установи двата полка и пристѣпа къмъ заемането ѝ.

67-и полкъ зае частта отъ позицията, която се простира вдѣсно отъ шосето, което води за гр. Джумая, а полкътъ — влѣво отъ шосето. Една частъ отъ артилерията се разположи задъ позицията на полка, а друга частъ — една полска батарея зае позиция на самото шосе. На позицията ариергардътъ остана до 9 ч. вечерта, следъ което, като остави една дружина въ предни постове, се оттегли и разположи на бивака задъ висотата при Св. Врачъ.

Сведенията на придадената конница къмъ ариергарда гласѣха, че противника въ съставъ единъ полуескадронъ съ две роти пехота е билъ забелязанъ да настѣпва по шосето.

южно отъ с. Баня, а една слаба неприятелска верига — да настъпва по посока на с. Кромидово.

На 29-и юний рано сутринята полкътъ бѣше заелъ ариергардна позиция на хребета, на който се намира с. Могила, северно отъ Св. Врачъ. Командирътъ на полка, като намѣри, че тази позиция е доста отдалечена отъ главнитѣ сили на бригадата, които заемаха позиция по склоноветѣ на Пирина на линията на с. Грънчаръ—с. Вранци—масива Дабия—в. Плава, изтегли полка и зае позиция на хребета между притоцитъ на р. Струма—Гоговачъ и Сазъ. На този день придѣденитѣ къмъ полка за усиление на ариергарда — 67-и пех. полкъ и планинската артилерия — бѣха получили друго назначение и излѣзоха отъ състава на ариергарда. Къмъ 12 ч. и 40 м. сл. пл. на тѣхно мѣсто за поддържка на ариергарда бѣше изпратенъ отъ маневреннитѣ войски на дивизията 70-ия пех. полкъ отъ Драмската бригада.

Така усиленъ полкътъ, като ариергардъ на дивизията получи нова заповѣдъ да настъпи и заеме южния изходъ на Кресненското дефиле и само при силенъ натискъ на противника да отстъпи, като печели колкото може повече време и държи противника по възможностъ по-далеко. Съ получаването на заповѣдта командирътъ на полка най-напредъ изпрати рекогносцировачния отрядъ на майоръ Войниковъ—два ескадрона отъ 10-и конни полкъ, да отблъсне неприятелскитѣ предни части и надникне какво става въ тилътъ. Следъ това 3-а дружина отъ полка къмъ 1¹/₂ ч. сл. пл., по заповѣдъ на командира на полка, настъпи презъ с. Могила за Св. Врачъ и зае позицията, която заемаше полкътъ на вчерашно число. Следъ нея последователно настъпиха и останалитѣ дружини отъ полка, които къмъ 10¹/₂ ч. вечерята се разположиха окончателно на позицията. Придадената артилерия къмъ полка не можа да следва полка по причина на разрушенитѣ мостове по шосето отъ нашитѣ пионери при отстъплението. Тя получи заповѣдъ да се присѣдини къмъ полка следъ поправка на мостоветѣ, за което бѣше направено разпореждане.

На позицията при Св. Врачъ полкътъ се разположи по следния начинъ: Вдѣсно отъ шосето — 2-а дружина; влѣво отъ него — 3-а дружина, лѣвиятъ флангъ на която се простираше северно отъ с. Св. Врачъ. 1-а и 4-а дружини и картечната рота въ полкова поддържка се разположиха задъ позицията на 3-а дружина. Следъ заемането на позицията конницата се прибра за ношуване на бивака при полковата поддържка, понеже охранението се зае отъ пехотата. За свръзка съ 16-а рота отъ полка, която бѣше изпратена на дѣсния брѣгъ на Струма, бѣше изпратенъ единъ взводъ отъ конницата.

На позицията полкът прекара спокойно. Забелязваният далеч пред нея един неприятелски разезд бѣше обстрелян отъ нашитѣ патрули и повече не се мѣрна предъ фронта ѝ. Придадениятъ къмъ полка за усиление ариергарда — 80-и полкъ отъ Драмската бригада, въ съставъ всичко 6 роти, по заповѣдь бѣше останалъ на старата позиция при артилерията.

На днешния день се констатира въ полка разпространението на опасната и много заразителна болестъ холера, отъ която заболѣха повече отъ 60 человекъ. Между заболѣлитѣ отъ тази болестъ бѣха петъ ротни командири и старшия полкови лѣкаръ д-ръ Златаревъ.

Цѣлия день 30-и юний полкътъ прекара на сжшата позиция. Командирѣтъ на полка бѣше уведоменъ, че по нѣма не нужда 70-и полкъ е изтегленъ назадъ въ маневрени войски на дивизията, и че въ случай на нужда, ще му се изпрати помощъ. Къмъ 6¹/₂ часа сутринта на този день повисотитѣ при селата Орманъ и Левуново бѣха забелязани нѣколко неприятелски разезди съ едно ядро около единъ ескадронъ, които бѣха прогонени отъ единъ отъ нашитѣ ескадрони. При завързалата се престрелка нашиятъ ескадронъ имаше загуба единъ убитъ конь и единъ раненъ войникъ.

На позицията при Св. Врачъ полкътъ остана на 1-и, 2-и и 3-и юлий. По сведенията на нашата конница неприятелски части, около две дружини съ картечна рота и около четири ескадрона, сж били забелязани по висотитѣ при селата Левуново и Спатово. Тия части не предприеха настѣпление срещу фронта на полка. По сведения тѣ събирали материали отъ мѣстнитѣ жители за поправка на разрушенитѣ отъ насъ мостове.

Изобщо, отъ сведенията на нашата конница и отъ мѣстнитѣ жители, противникътъ предприемаше движение за обходъ на фланговетѣ ни. Негови силни пехотни части бѣха забелязани да настѣпватъ къмъ Мелникъ и по-нататѣкъ къмъ Неврокопъ, а по дѣсния брѣгъ на Струма тѣ бѣха достигнали на висотитѣ при с. Вуксанъ. Пятътъ на движението имъ, както и пунктоветѣ, които бѣха достигнали, се очертаваха съ многото пожари, които тѣ причиняваха при достигането имъ.

Командирѣтъ на полка, следъ като се увѣри въ целта на противника да обходи фланговетѣ ни, донесе на началника на дивизията, който заповѣда на полка да отстъпи и заеме позиция между рѣкитѣ Сазъ и Гоговачъ нагребена югозападно отъ с. Бѣлица. Преди напускане на тази позиция командирѣтъ на полка разпореда до кавалерията да остане на мѣстото си до изтеглянето на полка и не мудаде възможность да предугади оттеглянето ни. На миньоритѣ, които бѣха приготвили фугасъ за разрушение на шосето, даде за-

повѣдѣ да го запалѣтъ на разсѣмване, следъ което да отстъпятъ съ оставената при тѣхъ полурота за охрана.

Следъ като се направиха горнитѣ разпореждания, точно въ 2 ч. пр. пл. на 3-и юлий полкѣтъ се изтегли въ следния редъ: 4-а дружина, артилерията, която прежния день бѣше пристигнала, 2-а дружина съ картечната рота, а задъ нея въ ариергардъ на колоната — 1-а дружина. 16-а рота отъ полка, която съ единъ взводъ конница се намираше на дѣсния брѣгъ на Струма въ прикритие, получи заповѣдъ да се оттегли и застане на висотитѣ при село Микрево.

Въ 6¹/₂ ч. пр. пл. полкѣтъ, като ариергардъ на дивизията, пристигна на позицията при р. Сазъ и до 8 ч. пр. пл. я зае въ следния редъ: 3-а дружина зае хребета непосредствено до шосето. 1-а дружина — продълговатата висота, нахождана се южно отъ с. Бѣлица. Между тия две дружини заеха позицията три роти отъ 4-а дружина. 2-а дружина и картечната рота въ полкова поддръжка се разположиха задъ срѣдата на бойното разположение на полка. Артилерията се разположи: една частъ на хребета между рѣкитѣ Сазъ и Гоговачъ, а друга частъ — вдѣсно отъ шосето, задъ разрушената кръчма.

Сведенията за противника въ този день бѣха следнитѣ: една негова дружина влѣзла въ селата Дрѣново и Янково, нахождани се на висотитѣ по дѣсния брѣгъ на Струма, и следъ като изклала по-голѣмата частъ отъ останалото въ селата население, опожарила тия села. Слаби неприятелски конни части около взводъ и отдѣлни разезди се явили северно отъ Св. Врачъ, следъ което се спузнали на западъ къмъ рѣка Струма. Противникѣтъ изобщо и въ този день се държеше надалечъ отъ позицията на полка, очаквайки резултата на неговитѣ обходни колони, крито водѣха бой съ нашитѣ части на западъ по висотитѣ на Малешевската планина, а на изтокъ — въ подножието на Пирина.

На 4-и юлий полкѣтъ осѣмна на ариергардната си позиция при Бѣлица. На сжщата позиция той остана и на 5-и и 6-и юлий. Въ готовностъ да посрещнати врага Ямболци почиваха задъ позицитѣ подъ прикритието на изпратената напредъ конница за далечно охранение и близко такова, разставено отъ ротитѣ. Силнитѣ и непоносими юлски горещини допринасяха много за разпространението на болестъта холера. Дружинитѣ, които не броеха повече отъ 500 человекъ, отъ день на день значително намаляваха. Постоянното движение безъ сънъ и почивка напредъ и назадъ по разнитѣ позиции извънредно изтощи хората и спомогна за бързото разпространение на болестъта. Ямболци, като виждаха тежкото положение, въ което се намираха почти всички части отъ нашата армия, безропотно понасяха всички тяжести и незгоди, съ които бѣше свързана войната. Тѣ ясно съзнаваха, че на

смѣна не могатъ да разчитатъ, понеже нѣмаше други прѣсни и отпочинали части, които да ги смѣнятъ.

Сведенията, които непрекъснато се получаваха отъ изпратената напредъ конница и отъ поставенитѣ наблюдатели на позицията, потвърждаваха постоянното прииждане на неприятелски части, както предъ фронта на позицията, а така сжщо и въ обходъ, и то далеченъ, срещу фланговетѣ. Силни неприятелски части, въ съставъ отъ тритѣ родове войски, бѣха забелязани на линията на старата ни позиция при Св. Врачъ по лѣвия брѣгъ на Струма, които се изчисляваха на около две пехотни дивизии. Такива части около една дивизия съ артилерия, бѣха забелязани въ нѣколко колони и по дѣсния брѣгъ на р. Струма около селата Гореме, Кърпелово, Каменица и Крушица. Тия части до голѣма степенъ заплашваха да се явятъ въ тилъ на дѣсния флангъ на нашата позиция.

Предвидъ на застрашителното положение на неприятелскитѣ войски, разположени при Гореме, Кърпелово и Крушица, за прикритие на 9-а с. с. батарея на поручикъ Продановъ, която се намираше на позиция на висотата Кара Али Кая, и за противодействие откъмъ тази посока, бѣха изпратени на тази висота 14-а и 15-а роти отъ полка подъ командата на командира на дружината, които заеха мѣстата си съ мѣрки на охранение на 5-и юлий 11.30 ч. сл. пл. Къмъ това време въ щаба на полка се получи съобщение, че началника на дѣсния участъкъ отъ главната позиция на дивизията разпоредилъ една дружина отъ 25-и п. Драгомански полкъ съ четата на войводата Чернопѣевъ да трѣгнатъ за висотата 1500, за да атакуватъ противника, находящъ се при Цапарево, а две роти отъ 16-и полкъ били изпратени да атакуватъ противника при Гореме съ цель да облекчатъ застрашителното положение отъ този противникъ на нашия дѣсенъ флангъ.

Въ 3 ч. 50 м. преди пладне на 6-и юлий командирѣтъ на полка получи съобщение отъ дивизията, съ което му се съобщаваше, че проектираната атака на Драгоманската дружина и четата на войводата Чернопѣевъ не ще успѣе да се произведе по-рано отъ 7-и юлий вечерѣта, предвидъ отдалеченостъта на противника на повече отъ 6 часа отъ висотата 1500, кждето горнитѣ части току-що бѣха пристигнали. На сжщитѣ части било заповѣдано да останатъ на гореказаната висота и ако противникѣтъ настѣпи, да го отблъснатъ.

Сведенията, обаче, които имаше командирѣтъ на полка за противника, който бѣше достигналъ до селата Кърпилово, Гореме и Цапарево, по дѣсния брѣгъ на Струма, гласѣха, че този противникъ къмъ 10 ч. 20 м. пр. пл. е започналъ да се спуща къмъ рѣката Струма, движейки се прикрито по долините, за което му способствуваше и самата мѣстность. Пред-

положенията въ случая бѣха, че той ще излѣзе срещу високата Кара Али Кая, значи въ тила на ариергардната позиция на полка. На началника на страничното прикритие се изпрати предупреждение да пази тила си отъ тия части и въ случай на натискъ, да се подава поляка назадъ, като не позволи на тия части да се явятъ въ тила му.

Страничното прикритие (16-а рота отъ полка), което бѣше североизточно отъ с. Ръчково, влѣзе въ контактъ съ патрулитѣ на неприятелскитѣ колони, които се спущаха отъ с. Каменица и Гореме и постепенно съ бой започна да се оттегля къмъ моста Сали-ага.

Едновременно съ настѣпването си въ обхватъ на нашия дѣсенъ флангъ и откъмъ дѣсния брѣгъ на р. Струма, противникътъ къмъ 2¹/₂ часа следъ пладне поведе настѣпление и къмъ фронта и лѣвия флангъ на позицията на полка — по лѣвия брѣгъ на сѣщата рѣка. До 2¹/₂ часа следъ пладне срещу фронта на ариергардната позиция на полка бѣха забелязани да идѣтѣ по шосето шестъ неприятелски пехотни полка съ около петъ батареи. Последнитѣ, следъ като достигнаха до с. Могила, свърнаха на северъ, вѣроятно за излизане на позиция срещу фронта и лѣвия флангъ на полка.

Въ 4¹/₂ часа следъ пладне неприятелската артилерия откри огънь по висотитѣ на изтокъ отъ с. Плоски, които се заемаха отъ нашитѣ войски на лѣвия участъкъ отъ главната позиция на дивизията. Подъ прикритието на този огънь единъ неприятелски полкъ се насочи отъ Св. Врачъ къмъ Лиляново въ обходъ на лѣвия флангъ на полковата позиция, но се натъкна тукъ на позицията на 432-а дружина, съ която завърза ожесточенъ бой. Другъ неприятелски полкъ, който отъ сѣщото село настѣпваше къмъ с. Могила, се разгъна въ боенъ редъ, като насочи едната си частъ срещу лѣвия флангъ на полка, а другата частъ — срещу главната позиция на бригадата — участъка на 232-а дружина.

Къмъ 5 часа следъ пладне, по заповѣдъ на командира на полка, гаубичното отдѣление зае позиция при 9-а батарея на поручикъ Продановъ съ фронтъ къмъ западъ срещу неприятелскитѣ колони, които се спущаха къмъ Струма. Къмъ 4 ч. 15 м. батареята на поручикъ Продановъ откри огънь по неприятелскитѣ части, които се спущаха къмъ дѣсния брѣгъ на Струма. Този огънь не можа да спре противника, който по скрититѣ подстъпи, които му даваше мѣстността, все повече и повече се приближаваше къмъ самата рѣка. Като видѣ това, командирътъ на полка намѣри за нужно и даде заповѣдъ за оттегляне на артилерията последователно на главната позиция.

Щомъ забеляза последователното оттегляне на нашата артилерия, неприятелската такава отъ склоноветѣ по дѣсния брѣгъ на Струма откри огънь по нашитѣ батареи. Нашата

9-а батарея влѣзе въ ожесточена борба съ неприятелските батареи, безъ, обаче, да открие точно позициитѣ имъ. Това обстоятелство окуражи неприятелската колона, която се движеше прикрито по дѣсния брѣгъ въ долината на Струма и тя се разгъна въ боенъ редъ и съ бързо настѣпление достигна и се изравни съ нашия дѣсенъ флангъ, простиращъ се до лѣвия брѣгъ на сжщата рѣка.

Страничното прикритие (16-а рота), притистнато отъ противника, преминъ въ бродъ рѣката Струма малко по-горе отъ височината Кара Али Кая и се присъедини къмъ дветѣ роти отъ 4-а дружина, които прикриваха нашата 9-а батарея при тази висота. Следъ това то се насочи къмъ моста Сали-ага и зае позиция, съ цель да бие въ флангъ противника, който би се приближилъ до рѣката.

Следъ оттеглянето на нашата артилерия, неприятелската пехота стана по-решителна и се опита на много мѣста да се доближи близко до нашия фронтъ, обаче, покойниятъ и точенъ огънь на Ямболци не ѝ позволиха това. Командирътъ на полка, следъ като донесе на началника на дивизията за положението на ариергарда, намирайки че той си е изпълнилъ назначението достатъчно да задържи противника на тази позиция, даде заповѣдь на полка за отстъпление къмъ моста Сали-ага.

Най-напредъ отстъпи 2-а дружина и картечната рота, като заеха позиция на висотата Кара Али Кая. Подъ прикритието на тѣхния огънь отстъпиха и останалитѣ части на полка. На мръкване се изтеглиха и дветѣ роти и батареята на поручикъ Продановъ. Противникътъ не бѣше решителенъ при преслѣдването си, понеже бѣше посрещнатъ отъ главната позиция на дивизията при Градешница съ огънь. Къмъ 1 часа сл. полунощъ полкътъ пристигна на висотата на изтокъ отъ моста Сали-ага, кждето, въ маневрени войски на дивизията, се разположи на бивакъ. По заповѣдь на началника на дивизията, предадена на командира на полка по телефона, всичката артилерия, която бѣше при полка, подъ прикритието на две роти отъ 2-а дружина, се върна 3 клм. назадъ за настаняване на главната позиция при Градешница.

Къмъ 5 часа сутринята на 7-и юлий на бивака при моста Сали-ага пристигна отъ Щаба на дивизията капитанъ Георгиевъ, който, като съобщи на командира на полка, че всички наши части, находящи се на главната позиция на дивизията източно отъ с. Бѣлица, сж били принудени да отстъпятъ, предаде му заповѣдта на началника на дивизията да заеме позиция при с. Ошава, съ цель да посрещне противника, който би настѣпалъ отъ Влашки колиби на северъ. Къмъ 11½ часа преди пладне полкътъ, безъ 5-а и 6-а роти отъ 2-а дружина, които останаха при моста Сали-ага за прикритие на артилерията, пристигна при горното село и взема мѣрки за

заемане на позиция на висотата при него. Въ 3¹/₂ часа следъ пладне командирътъ на полка получи съобщение отъ бригадни командиръ да се отправи веднага за с. Клеище за присъединение къмъ бригадата. Понеже получената заповѣдъ отъ бригадни командиръ бѣше възъ основа на такава отъ началника на дивизията, то, преди да трѣгне, командирътъ на полка събщи въ Щаба на дивизията, като донесе, че на мѣстото си остава конницата.

Следъ единъ уморителенъ походъ презъ ужасни урви и камънаци, полкътъ къмъ 10 часа вечерята пристигна въ с. Клеище и се разположи на бивакъ въ една нива северно отъ него. За охранение презъ ношъта бѣше назначена 3-а дружина, която разстави предни постове южно отъ селото.

При с. Клеище командирътъ на полка не намѣри Щаба на бригадата, както му бѣ съобщено. Отъ войниците отъ резерва на една планинска батарея той научи, че Щабътъ на бригадата се оттеглилъ заедно съ частитѣ въ с. Езерецъ. Командирътъ на полка събщи на бригадни командиръ за пристигането си въ Клеище, въ отговоръ на което получи заповѣдъ да се отправи за с. Езерецъ, откъдето съ Щаба на бригадата ще продължи пътуването си за изпълнение възложената задача на бригадата.

Оставенитѣ за прикритие на артилерията на позицията при Градешница 5-а и 6-а роти отъ 2-а дружина бѣха се оттеглили заедно съ артилерията при моста Сали-ага, за да се присъединятъ къмъ дружината си. Тукъ тѣ получаватъ заповѣдъ и заематъ позиция на дѣсния брѣгъ на р. Струма, северозападно отъ моста. Следъ изтеглянето на артилерията отъ тази позиция тѣ, като прикритие на сжщата, къмъ 11 часа следъ пладне пристигатъ на висотата 177, западно отъ отъ с. Кресна, кждето спиратъ да ношуватъ.

Въ 4 ч. пр. пл. на 8-и юлий полкътъ, съ мѣрки на охранение, отъ 4-а дружина, която бѣше вече събрала прѣснатитѣ си по охрана роти, трѣгна въ походъ за с. Езерецъ, въ което пристигна въ 6 ч. пр. пл. Следъ една малка почивка, по заповѣдъ на бригадни командиръ, той продължи похода си презъ селата Клисе махле—Сърбиново—Махла Кочева за с. Ораново, кждето трѣбваше да избере позиция и я заеме за отбрана. Походътъ бѣше доста мъчителенъ, понеже се извършваше по една стрѣмна съ разхвърлени отъ пороищата по нея камънаци. Движението бѣше бавно, предвидъ на многото бѣжанци, които съ керванитѣ си, на които носѣха найценното отъ покщината си, се точеха по сжщата пѣтека.

Картината, която се представляваше предъ очитѣ на Ямболци, бѣше колкото печална, толкова и покѣрителна. Много отъ бѣжанцитѣ, въ голѣмата си частъ стари мъже, жени и деца, бѣха избѣгали безъ никакви дрехи и покривки. Въпрѣки постигналото ги нещастие, тѣ бѣха съ високъ духъ.

По лицата имъ ясно се четѣше умразата и злобата имъ къмъ коварния врагъ.

Когато полкътъ приближи до с. Ораново, получи се заповѣдъ отъ бригадата, вмѣсто въ това село, да продължи пжтя си въ североизточна посока и се съсрѣдоточи при Огняръ махле. Въ това село той пристигна въ 7 часа 20 минути преди пладне и се установи съ мѣрки на охранение на бивакъ.

5-а и 6-а роти отъ 2-а дружина, които ношуваха при висотата западно отъ с. Кресна, получиха заповѣдъ отъ началника на дивизията да заематъ позиция на височинитѣ, на които били на вчерашно число, и ди влѣзатъ въ връзка съ 68-и пех. полкъ, който действуваше северно отъ моста Салиага. Но понеже мостътъ при Салиага бѣше разрушенъ отъ пионеритѣ следъ оттеглянето на частитѣ отъ този полкъ, тѣ получиха нова заповѣдъ и се присъединиха къмъ останалитѣ роти отъ дружината, които бѣха се установили на върха Далище, въ очакване нова заповѣдъ.

Цѣлиятъ день 9-и юлий полкътъ прекара на бивака си при с. Махала Огняръ. Командирътъ на полка, заедно съ командира на бригадата, който пристигна следъ обѣдъ съ 32-и п. Загорски полкъ обходиха и опредѣлиха позицията, която трѣбваше да се заеме. Къмъ 7 ч. сл. пл., обаче, последва заповѣдъ отъ дивизията чрезъ командира на Драмската бригада, частитѣ на когото бѣха на позиция при Ораново, полкътъ да се оттегли и да застане въ маневрени войски задъ махлата Огняръ. Но докато да се изпълни тази заповѣдъ, последва нова такава отъ дивизията нашата 2/3-а бригада да трѣгне къмъ желѣзния мостъ на Струма, северно отъ селото Симитлии.

Въ 12 часа сръднощъ полкътъ се отправи въ походъ като бѣше предупреденъ, че ще се движи самъ къмъ указания пунктъ, кждето, като пристигне, ще получи допълнителни нареждания отъ началника на дивизията.

2-а дружина отъ полка, която се намиралаше на върха Далище, получи заповѣдъ направо отъ дивизията да отбразява дѣсниия брѣгъ на Кресненското дефиле, като съобразява движението си съ 70-ия полкъ, който заемаше лѣвия брѣгъ на р. Струма. Предвидъ настѣплението на противника въ флангъ по посока отъ Джама къмъ Далище и боя, който се водѣше къмъ лѣвия флангъ на дружината, последната получи заповѣдъ и отстъпи къмъ с. Крупникъ, кждето на висотитѣ 850 югозападно отъ селото зае позиция и прекара нощта.

На разсъмванена 10-и юлий полкътъ пристигна при желѣзния мостъ на р. Струма северно отъ с. Симитлии. По заповѣдъ на началника на дивизията той продължи пжтя си до с. Симитлии и застана задъ хребета, находящъ се между двата

притока на р. Струма, непосредствено на югъ отъ Симитлии въ поддържка на частитѣ и артилерията, които бѣха на позиция на висотата 850, на дѣсния флангъ на която бѣше и нашата 2-а дружина.

Въ 2 часа следъ пладне, по заповѣдь на началника на дивизията се изпратиха 1-а и 2-а роти, подъ началството на командувашия 1-а дружина, капитанъ Генковъ, на гребена между дветѣ рѣкички, които протичатъ презъ Горна и Долна Сушица за далечно прикритие на артилерията, която се намираше на височината 850. Въ случай на натискъ отъ противника тия две роти трѣбваше да заематъ позиция на склона на висотата 850, предъ артилерията.

Въ 4 часа 20 минути следъ пладне 3-а дружина отъ полка се отправи по пѣтя за върха Руенъ и, по заповѣдь на началника на дивизията, се установи при върха Видренъ, задъ войскитѣ на бригадата отъ 10-а дивизия на полковникъ Атанасовъ, която водѣше бой съ противника на висотата Куматица на една линия съ висотата 850. Вдѣсно отъ тази бригада на позиция бѣше 6-а пех. дивизия.

Къмъ 1 ч. следъ полунощъ на 11 юлий, вследствие натиска на противника, частитѣ на полковникъ Атанасовъ бѣха се оттеглили отъ позицията при Куматица и бѣха заели предна позиция на висотата, която се намира на около 1700 крачки южно отъ върха Видренъ. Вследствие на това, къмъ сжщото време командирътъ на полка получи заповѣдь отъ началника на дивизията да се оттегли догдето е още тъмно между махала Тросково и чифлика Докатичево, задъ върха Видренъ, въ подкрепа на полковникъ Атанасовъ, като прибере дветѣ роти, находящи се предъ батареитѣ на висотата 850, както и 3-а дружина при Видренъ.

Въ 3 часа следъ полунощъ полкътъ трѣгна по посока къмъ Видренъ и къмъ 5 часа сутринята пристигна и се разположи задъ него въ разпореждане на началника на дивизията, като маневрени войски. Около 11 часа преди пладне къмъ него се присѣдиниха дветѣ роти отъ 1-а дружина и 3-а дружина на капитанъ Тенкеджиевъ, които бѣха получили за това заблаговременно заповѣдь при трѣгването на полка. 2-а дружина, която бѣше на дѣсния флангъ на висотата Видренъ, получи заповѣдь за присѣединението си къмъ полка направо отъ началника на дивизията и се присѣдини къмъ него въ 8 часа следъ пладне.

На днешния день на фронта бѣше пристигналъ Министърътъ на войната, който отправи следния позивъ къмъ чиноветѣ отъ нашата II армия:

„Изпратенъ съмъ отъ Негово Величество Царя и отъ Министерския съветъ да Ви изкажа тѣхния привѣтъ и благодарностъ за геройскитѣ дѣла, които II армия показа въ боеветѣ съ нашитѣ смъртни врагове — гърцитѣ. Вашата

храбростъ и устойчивостъ очуди свѣта, особено, като се има предвидъ, че имате работа съ единъ многочисленъ противникъ и при толкова несгоди. България ще Ви бжде винаги признателна и не ще забрави вашитѣ геройски подвизи и жертви. Ето защо, отъ името на Царя, на Правителството и на цѣла България ви моля, храбри синове на България, вие, които победихте Турция и досега издържахте на многочисления противникъ, да не отстъпвате до сключването на мира“.

Горниятъ позивъ на Министра на войната, въпрѣки постигнатитѣ успѣхи, показваше, че общото положение на България, особено следъ намѣсата на Ромъния и Турция въ войната на страната на нашитѣ противници, отъ день на-день ставаше все по-застрашително. Това се съзнаваше и отъ всички чинове на българската армия, която проявяваше отчаяни усилия за задържане на нашитѣ врагове, приближили се вече тъй близо до старитѣ ни граници.

Нашествието на ромънитѣ и турцитѣ

Решили веднажъ да ни ограбятъ, сърбитѣ и гърцитѣ следъ Лондонския миръ направиха всичко възможно да предразположатъ и привлѣкътъ Ромъния къмъ себе си.

Когато се объяви войната съ съюзниците, тази държава остана въ очаквателно положение и чакаше само момента да ни нападне. Когато тя се увѣри, че войната за България е загубена, тя на 28-и юний нахлу презъ Добруджа и Дунава въ Северна България.

Нашитѣ слаби допълняващи части, намиращи се въ нѣкои отъ гарнизонитѣ на Северна България, получиха заповѣдъ отъ нашето Главно командуване да не укажатъ никаква съпротива на ромънитѣ. Възползувана отъ това обстоятелство, ромънската армия, безъ да гръмне пушка, окупира почти цѣлата Северна България и въ едно непродължително време достигна до слабозащитената ни столица.

Нахлуването на ромънската армия въ Северна България не остана безъ отзвукъ на фронта. Зловещата новина проникна съ свѣткавична бързина до всички наши части въ Македония и стана причина за понижение на духа имъ въ единъ моментъ, когато тѣ водѣха най-ожесточенитѣ сражения съ противника.

Недоволна отъ доброволното отстъпване на гр. Силистра и алчна за заграбване на още български земи, Ромъния ни нападна дебнишкомъ откъмъ гърба въ момента, когато ние изнемогахме въ борбата си срещу бившитѣ ни съюзници. Историята не е записвала по-срамо и по-безчовѣчно отнасяне съ единъ съседъ отъ това, що извърши Ромъния спрямо нашата малка държава. Тя използва крайно затруднителното ни положение и, като се яви въ тила ни, спаси

сърбитъ и гърцитъ отъ грозящата ги катастрофа, понеже ни принуди да прекратимъ военнитъ действия, тъй като заплашваше да влѣзе и окупира столицата ни.

Поставяйки въ затруднително положение Отечеството ни, което не можеше да води борбата срещу толкова врагове, тази държава постигна целитъ си. Явявайки се като единенъ стражъ за равновесието на Балканитъ, тя наложи на нашия народъ срамния и позоренъ Букурещки договоръ, съ който обричаше Македония на ново робство подъ игото на своитъ протежета сърби и гърци, а сама за себе си заграби една отъ най-плодороднитъ земи отъ Отечеството ни — Добруджа.

Презъ времето докато траеше срамниятъ походъ на ромънитъ въ Северна България, последнитъ извършиха най-големитъ злодеяния, каквито не сж познати и запомнени да сж вършени и отъ най-варварскитъ страни. Войскитъ на тази държава, безъ да срещнатъ противникъ и безъ да гръмнатъ пушка, оплячкосаха всички краища, презъ които минаха, а следъ като се подписа Букурещкия договоръ, покрай многото безчинства, които сториха на българското население, тѣ при оттеглянето си покрай другата плячка не пощадиха даже и вратитъ и прозорцитъ на по-хубавитъ здания, които отнесоха съ себе си. Съ този свой варварски и сраменъ актъ, Ромъния записа единъ позоръ въ историята, който ще остане завинаги да черни и петни народа ѝ.

Следъ подписването на Лондонския миръ, турцитъ, за които не бѣха чужди разногласията между съюзницитъ, слѣдѣха развитието на събитията и не демобилизираха армията си. Тѣ очакваха само момента да се намѣсятъ отново въ борбата, съ целъ да си възвърнатъ изгубеното. Когато България се ввлѣче въ борба съ съюзницитъ, турцитъ, окуражени и отъ нахлуването на Ромъния, на 30 юний нахлуха съ войскитъ си въ Тракия. Първата си стѣпка за свое оправдаване, въпреки че бѣха подписали Лондонския миръ подъ гаранцията на великитъ сили, тѣ сториха като отдадоха всички тия действия на неотговорни елементи. Но когато видѣха, че великитъ сили не се интересуваха, а бѣха напълно изоставили България, постепенно разшириха своята окупация.

Нашето Главно командване, което въ тия критически моменти всецѣло бѣше погълнато отъ грижитъ си за войскитъ, които се сражаваха въ Македония, не бѣ въ състояние да отдѣли никакви части отъ този фронтъ и да ги противопостави нито срещу турцитъ, които разпрострираха своитъ действия по направление на границитъ ни, нито пъкъ срещу ромънитъ, които заплашваха да окупиратъ столицата ни.

Турцитъ, следъ като вземаха мѣрки да осигурятъ позициитъ си при Чаталджа и Булаиръ, въ нѣколко колони настѣпиха по направление на гр. Одринъ и понеже не срещ-

наха почти никаква съпротива отъ много малкото наши части, оставени колкото да пазятъ реда въ Тракия, въ десетина дена завладѣха всичкитъ си изгубени територии въ Тракия, включително и самия гр. Одринъ. Слабиятъ нашъ Одрински гарнизонъ, следъ като даде отчасти отпоръ на позициитъ между Свиленградъ и Одринъ, се оттегли на старата турско-българска граница.

Българското население въ Тракия нѣма щастието да се радва за по-дълго време на своето освобождение. Изплашено, унило и убито духомъ предъ страха отъ турскитъ звѣрства, то хукна да бѣга и дири спасение по всички пѣтища, които водѣха къмъ старата граница. Малката частъ отъ него, която имаше смелостта да остане, подвѣргната на звѣрствата на турци и гърци, стана жертва на своята наивностъ, а само една частъ, която можа да се спаси, изостави имотитъ си плячка на нашитъ врагове и подири спасение въ България.

Съ намѣсата въ войната на Ромъния и Турция стана явно, че България неще може да се бори съ всички балкански държави. По тази причина нашето правителство поиска отъ великитъ сили да се намѣсятъ за прекратяването на войната, което нашитъ врагове отначало не приеха. Но въ последствие, когато гръцката армия се видѣ заградена отъ нашитъ войски въ Кресненското дефиле, противникитъ ни побързаха да я спасятъ, като се съгласиха и настояваха бързо за прекращаване на военнитъ действия.

Боятъ при върхътъ Видренъ (13-и, 14-и и 15-и юний)

Утрото на 12-и юлий звари частитъ, които отбранаваха долината на р. Струма предъ входа на Кресненското дефиле, въ следующето положение:

На дѣсния брѣгъ на рѣка Струма, на предна позиция предъ върха Видренъ — с. Симитлии — 1-а бригада отъ 3-а пех. Балканска дивизия и Сърската бригада. Нашиятъ полкъ, въ маневренни войски на дивизията, бѣше разположенъ на главната позиция при върха Видренъ. Всички по-горе изброени части по дѣсния брѣгъ на Струма, бѣха подъ общата команда на командира на 110-а бригада, полковникъ Атанасовъ.

На лѣвия брѣгъ на рѣка Струма, на линията: южно отъ с. Ораново — южно отъ махала Огняръ и висотата кота 1378, заемаха позиция: Драмската бригада (69-и и 70-и пех. полкове), по една дружина отъ 42-и и 68-и пех. полкове и единъ планински взводъ, 32-и пех. Загорски полкъ съ артилерийското отдѣление на майоръ Никифоровъ — въ маневренни войски на дивизията — бѣше разположенъ задъ горе-

поменатитѣ части въ пространството между Махала Огняръ и висотата кота 1378.

Въ 8 ч. пр. пл. на този день, по заповѣдь на началника на отряда полковникъ Атанасовъ, 1-а и 2-а роти отъ полка подъ общата команда на дружинния командиръ, се отправиха вдѣсно отъ бойния редъ на отряда за влизане въ връзка съ лѣвия флангъ на 6-а дивизия, като заеха позиция по продължение на хребета при с. Дубочица, кждето завършваше лѣвиятъ флангъ на тази дивизия.

Предъ фронта на полка цѣлиятъ день мина спокойно. Хората работѣха по укрепяването на главната позиция при върха Видренъ. Презъ нощта се водѣше пушечна стрелба само предъ лѣвия флангъ на отряда — Сърската бригада. По сериозенъ бой въ тозн день се водѣше срещу нашитѣ части, находящи се по лѣвия брѣгъ на Струма. Тукъ бѣха настѣпили два неприятелски полка, които бѣха отблъснати съ голѣми загуби.

На днешния день следъ пладне се присѣдини къмъ полка и командирътъ на 2-а рота, капитанъ Филиповъ, който заедно съ първата полурота отъ тази рота, бѣше изпратенъ още при заемане на Демирхисарската позиция да охранява лѣвия флангъ на тази позиция при с. Крушево.

Рано сутринта на 13-и юлий гърцитѣ, които още презъ нощта на 12-и срещу 13-и бѣха се доближили до предната позиция, заемана отъ отряда на полковникъ Атанасовъ, откриха ожесточенъ огънь срещу нея. Боятъ, който се завърза на предната позиция, завари полка на главната позиция, висотата Видренъ, въ следното положение: на дѣсния флангъ на позицията отъ рѣка Желѣзница до подножието на самия връхъ Видренъ — 2-а дружина съ две картечници; 7-а рота отъ тази дружина бѣше на лѣвия брѣгъ на рѣката Желѣзница за охрана на долината на сжщата рѣка, по която противникътъ можеже да настѣпи скрито. Влѣво отъ 2-а дружина на самата висота Видренъ бѣше разположена 4-а дружина съ една картечница; 1-а и 3-а дружини — въ полкова поддръжка — бѣха разположени: първата—задъ 2-а дружина, а втората — задъ 4-а дружина.

Още съ почването на боя на предната позиция, командирътъ на полка разпореи окопитѣ да се заематъ само съ постове, а дружинитѣ отъ бойната частъ да се разположатъ на закрито, за да не страдатъ отъ огъня на неприятелската артилерия.

Подъ прикритието на силенъ артилерийски огънь гърцитѣ се насочиха по цѣлия фронтъ на нашата предна позиция. Натискътъ имъ особено се почувствува къмъ лѣвия флангъ, който се заемаше отъ Сърската бригада. Къмъ 5 ч. сутринта, по разпореждането на началника на цѣлия участъкъ, полковникъ Атанасовъ, въ подкрепа на Сърската бригада се

върща назадъ и наредъ съ другитѣ части отъ Сѣрската бригада се насочва къмъ по-заднитѣ позиции.

Къмъ 11 ч. пр. пл. вследствие силния неприятелски пехотенъ и артилерийски огънь и голѣмия натискъ на противника, започнаха да отстъпватъ последователно всички части отъ 1|10-а и 3|3-а бригади и, безъ да се спиратъ на главната позиция, продължиха движението си по течението на рѣката Желѣзница. Задъ висотата Видренъ се установи и зае позиция само планинската батарея.

Къмъ 2 $\frac{1}{2}$ часа следъ пладне цѣлата предна позиция бѣше вече очистена отъ нашитѣ войски, отстъплението на които се извършваше подъ прикритието на нашия полкъ отъ главната позиция на висотата Видренъ. Следъ оттеглянето на нашитѣ войски отъ предната позиция, неприятелътъ настъпи и започна силно да намира на фронта на нашата 4-а дружина. Срещу нея той бѣше насочилъ огъня на всичката си артилерия. Нашата малочислена артилерия изостави борбата си съ неприятелската такава, а насочи огъня си по неговата пехота и успѣ да я задържи на гребена на бившата наша предна позиция.

Къмъ 3 часа следъ пладне нашето положение се доста влоши. Една неприятелска колона се яви по долината на р. Желѣзница и се насочи въ обходъ на дѣсния ни флангъ. Срещу тази колона откри огънь нашата 2-а дружина, която, подпомогната и отъ 7-а рота, находяща се по лѣвия брѣгъ на рѣката, успѣ да я прогони и застави да се изпокрие въ гънкитѣ на мѣстността. За по-голѣма сигурностъ откъмъ тази посока, командирътъ на полка изпрати заповѣдъ до командира на 1-а дружина, който съ 1-а и 2-а роти се намираше вдѣсно по височинитѣ източно отъ с. Падежъ, да бди и въ случай на нужда да се яви въ тилъ на неприятелската частъ.

Виждайки тежкото положение, въ което се намираше полкътъ на Видренската позиция, само съ две дружини, безъ никаква поддържка, началникътъ на участъка съобщи на командира на полка, че му предава 16-и, 41-и и 67-и пех. полкове и му възлага отбраната на Видренската позиция, която се простираше отъ р. Желѣзница до дѣсния брѣгъ на р. Струма. Това известие въ нищо не измѣни тежкото положение, въ което се намираше полкътъ, понеже освенъ 67-и полкъ, който се устройваше и се готвѣше да заеме лѣвия флангъ на позицията, другитѣ два полка (16-и и 41-и) бѣха отстъпили далечъ по течението на р. Желѣзница и тѣхната подкрепа, докато се устройатъ и пристигнатъ, се смѣташе като такава, която едва ли навреме може да бжде осъществена. А въ действителностъ боятъ всѣки моментъ все повече и повече се усилваше. Противникътъ съ прѣсни части настъпа между махала Тросково и седловината и, прикритъ

отъ залесена мѣстностъ, силно поразяваше ротитѣ на 4-а дружина съ своя пехотенъ и артилерийски огънь. Ротитѣ на тази дружина, въпрѣки това, твърдо се държаха на позицията и съ огъня си косѣха неприятелските редове.

Ожесточеността на боя достигна най-голѣмия си пeдѣлъ къмъ 5 ч. сл. пл. Въ това време бѣше пронизанъ въ гърдитѣ командирѣтъ на 13-а рота, капитанъ Кирковъ, кoтoто на конь отведоха къмъ превързочния пунктъ. Този много храбъръ офицеръ бѣше отъ 21-и пех. Сръдногорски полкъ. Войната ни съ съюзницитѣ го заварва на оздравяване отъ ранитѣ си, придобити въ войната ни съ турцитѣ. Заминавайки по желание на фронта, виждайки, че ще закъснѣе да се яви въ полка си и да не може да вземе участие и си отмъсти на съюзницитѣ, пожелава и остава въ полка, кждето, като добре дошелъ, по липса на офицери, бива назначенъ да командува 13-а рота.

Следъ раняването и отвеждането на капитанъ Киркова, за моментъ настъпи едно колебание между войницитѣ отъ ротата. Забелязвайки това, командирѣтъ на полка, полковникъ Златаревъ, се качи на коня си и за моментъ се яви между войницитѣ на тази рота. Необръщайки никакво внимание на куршумитѣ, които свистѣха наоколо му, нито пъкъ отъ пукашитѣ се надъ позицията множество шрапнели, той ободри войницитѣ и, като назначи току-що пристигналия съ млади войници за попълване на полка капитанъ Стояновъ да командува ротата, затвърди положението и спокойно съ въра въ твърдостта на хората си продължи да снове и да наблюдава пакъ какво става по позицията.

Къмъ 6 часа следъ пладне въ подкрепа на полка пристигнаха: 42-и полкъ — майоръ Кантарджиевъ, 1-а и 3-а дружини отъ полка — всичко шестъ роти, и една дружина отъ 16-и полкъ. По заповѣдъ на командира на полка, всички тия части застанаха въ поддържка: 42-и полкъ — задъ 4-а дружина отъ полка, шестѣхъ роти отъ полка — на пжтеката задъ втория връхъ на висотата Видренъ, а дружината отъ 16-и полкъ, до пристигането на останалитѣ дружини отъ сжщия полкъ, който трѣбваше да смѣни вечерята 2-а дружина отъ полка, остана временно задъ тази дружина.

Къмъ дѣсния флангъ на полка боятъ сравнително бѣше по-лекъ. Всѣки усилия на противника тукъ да обходи фланга бѣха отбити отъ 2-а дружина съ огънь. Съ настъпване на тъмнината започнаха да замлѣкватъ единъ по единъ топовнитѣ, а следъ това и пушечнитѣ гърмежи. Само отвремени навреме се завързваше престрелка между нашитѣ и неприятелските патрули и секрети, които намѣста не бѣха подалечъ отъ 100—120 крачки. Понеже къмъ 11 ч. сл. пл. временно командирѣтъ на 4-а дружина, капитанъ Печигарговъ, се нарани тежко въ окото, при падане отъ единъ храстъ,

командирът на полка разпореда да се отведе на превързочния пункт, а за неговъ заместникъ назначи капитанъ Дрънски, който съ поемане командването на дружината разпореда да се приближатъ поддържките до веригите, понеже, предвидъ близостта на противника, можеше да се очаква атака отъ негова страна всъки моментъ.

Къмъ полунощъ, на запитване отъ началника на отряда, полковникъ Атанасовъ, за положението, командирътъ на полка му доложи по телефона, че полкътъ и утре ще се държи твърдо на позицията, както и днесъ, при условие, ако фланговите части, особено на лѣвия флангъ — 68-и пех. полкъ — се задържи на позицията. Това съмнение бѣше изказано отъ командира на полка предвидъ близостта на противника до нашите окопи намѣста отъ 100—120 крачки, и че ако при това положение бждемъ принудени да отстъпимъ презъ деня отъ огъня на противника, това би ни коствувало огромни загуби, понеже въ такъвъ случай трѣбваше да се отстъпва само по две пѣтеки, и то по надолниците, а после да се изкачваме на висотите при село Желѣзница.

Този докладъ изглежда, че обезпокои началника на отряда и той въ едно скоро време къмъ 12 ч. и 30 м. сл. полунощъ на 14-и юлий заповѣда на командира на полка по телефона частите да се оттеглятъ отъ позицията преди разсѣяване и да заематъ нова такава на линията Мушанци—Покровникъ.

Въ 3 ч. пр. пл. на 14-и юлий всички части отъ позицията на висотата Видренъ започнаха да се изтеглятъ отъ нея подъ прикритието на ариергардъ отъ 16-и полкъ. 67-и полкъ се изтегляше по пѣтеката, която води къмъ с. Мушанци, а 41-и, 29-и и 16-и полкове — по тая, която води отъ дѣсния флангъ на позицията къмъ с. Желѣзница. Отстъплението си извърши въ редъ при пълна тишина, безъ да бжде забелязано отъ противника, макаръ че той се намираще тъй близо до нашите окопи. На командира на 7-а рота, който се намираше на лѣвия брѣгъ на р. Желѣзница, се съобщи за отстъплението отъ дружинния му командиръ, а на 1-а и 2-а роти, които бѣха при с. Падежъ, се изпрати заповѣдъ за присѣдиняване къмъ полка въ 7¹/₂ часа сутринята на 14-и юлий, когато полкътъ бѣше вече заелъ мѣстото си задъ дѣсния флангъ на новата позиция при Мушанци, като маневрени войски.

Въ 10 ч. и 20 м. преди пладне на 14-и юлий командирътъ на полка бѣше предизвестенъ отъ началника на отряда, че на днешно число всички части, находящи се на лѣвия брѣгъ на рѣка Струма, подъ командата на полковникъ Рибаровъ, ще минатъ въ настѣпление, а сѣщо и IV армия, която е изпратила вече две дружини къмъ нашия дѣсенъ флангъ. Като му съобщаваше горното, началникътъ на отряда му

предаде, по заповѣдь на началника на дивизията, да изпрати къмъ позицията Видренъ две роти, които да настѣпятъ по дветѣ пѣтеки, по които частитѣ отстъпиха снощи отъ позицията. За изпълнение на тази заповѣдь къмъ 10¹/₂ часа преди пладне се изпратиха къмъ позицията Видренъ 5-а и 6-а роти отъ 2-а дружина. Ротитѣ доближиха до позицията, но понеже я намѣриха заета отъ противника, направиха своето донесение и останаха да чакатъ втора заповѣдь.

Къмъ 5 ч. сл. пл. командирѣтъ на полка получи съобщение отъ началника на отряда, командира на 110-а бригада (16-и и 25-и полкове) полковникъ Атанасовъ, че на днешно число 6-а пех. Бдинска дивизия съ 11 дружини и 11 планински с. с. орждия ще настѣпи съ цель да атакува противника и заеме височината Руенъ. Едновременно съ горното съобщение, командирѣтъ на полка, полковникъ Златаревъ, получи заповѣдь подъ негово командуване да настѣпи съ нашия 29-и и 25-и пех. Драгомански полкове и 7-а с. с. планинска батарея (3 орждия) по посока на Махала Желѣзница — Креставъ връхъ — Махала Габрово Българско — Махала Пресова, съ цель да завладѣе обратно височината Видренъ, като държи връзка вдѣсно съ частитѣ отъ 6-а пех. Бдинска дивизия, които ще атакуватъ върхътъ Руенъ.

Следъ като получи горната заповѣдь, командирѣтъ на полка повика началникитѣ на частитѣ и имъ разясни задачата, която имъ предстояше да изпълнятъ. Следъ това той прати заповѣдь на находящитѣ се напредъ 5-а и 6-а роти да се присѣдинятъ къмъ полка и, като взема двама водачи отъ 69-и полкъ, къмъ 6 часа следъ пладне тръгна съ отряда по дадената посока съ всички мѣрки на охранение. Отрядѣтъ при движението си напредъ замръкна при с. Падежъ и понеже никой отъ водачитѣ не знаеше пѣтя по-нататѣкъ, то за водачъ се взе единъ войникъ отъ случайно срещнатия, къмъ това село разездъ.

Съ голѣми трудности и чести спирания поради мрачната нощъ, къмъ 1 ч. следъ полунощъ на 15-и юлий колоната пристигна и се установи на висотата при една отъ прѣснатитѣ колиби на Габрово Българско. За пристигането и установяването си командирѣтъ на полка донесе на началника на дѣсния боенъ участѣкъ, полковникъ Атанасовъ, като го уведоми, че е установилъ колоната до разсѣмване за направяне реконсцировка, която да му позволи да може да изпълни възложената му задача.

Отъ сведенията, които се получиха отъ нашитѣ разезди, се установи, че късно вечеръта на вчерашно число една рота отъ 65-и полкъ, която е била на лѣвия флангъ на 6-а дивизия, била отблъсната отъ две неприятелски дружини, които заели позиция съ фронтъ на западъ. При това положение командирѣтъ на полка смѣтна за необходимо, че ще трѣбва

тия дружини да се отблъснат и тогава да се продължи настъплението за атаката на висотата Видренъ.

За да изучи по-подробно положението, командирът на полка прати донесение до командирите на 1-а и 2-а бригади от 6-а дивизия, като предполагаше, че поне една от тях е на левия фланг на дивизията въ тази посока, въ което, като обясняваше задачата си, молѣше да му се окаже задачата на бригадите. Следъ като прати донесението, къмъ 4 $\frac{1}{2}$ часа преди пладне той, начело на отряда, продължи пътя си и къмъ 6 $\frac{1}{2}$ часа преди пладне достигна до предните махали на с. Габрово, кждето отрядът излѣзе въ тила на една рота отъ 65-и полкъ. Командирът на тази рота обясни на командира на полка разположението на двете дружини от тяхния полкъ. Командирът на полка преустанови движението, като заповѣда да се пратят патрули, които да влѣзат въ връзка съ дружините от този полкъ.

Къмъ 7 ч. пр. пл. отъ командира на 1-а бригада отъ 6-а дивизия се получи съобщение, че 6-а п. Бдинска дивизия се намирала къмъ 5 ч. 45 м. пр. пладне на изходния си пунктъ, между височината Заного и махала Пресова. 2-а бригада отъ тази дивизия, която се намирала въ северния участък на дивизията, водила бой съ противника северно отъ нея и понастоящемъ настѣпвала къмъ обекта си — върха Руенъ. Къмъ същото това време се получи донесение и отъ командира на 65-и полкъ, подполковникъ Кюркчиевъ, писано въ 6 ч. 35 м. пр. пл., съ което се съобщаваше, че полкътъ му заемалъ позиция съ две дружини между Крастьвъ връхъ и с. Дубочица и че противника въ съставъ около 4—5 дружини, съ който водилъ бой на 14-и юлий, понастоящемъ се намиралъ на около 400—500 крачки предъ позицията му. Горното като допълни, той молѣше да бжде подкрепенъ отъ отряда въ атаката на в. Руенъ, предвидъ на малкото сили, съ които разполагалъ.

Началникът на отряда, полковникъ Златаревъ, като схвана отъ горните донесения, че отрядътъ му се намира тѣкмо на изходния пунктъ, даде заповѣдъ на частите да се приближатъ до висотата, на която се намираше 7-а рота отъ 65-и полкъ. Следъ това той събра на висотата началниците на частите и, като ги освѣтли за положението, заповѣда имъ енергически да настѣпятъ и заематъ върха Видренъ.*) Споредъ дадената отъ него устна заповѣдъ, въ бойна частъ се назначаваха нашите (29-и) полкъ, подъ командата на майоръ Илиевъ. 25-и пех. Драгомански полкъ, въ съставъ 3 дружини (9 роти), подъ командата на майоръ Михайловъ, се назначаваше въ маневрени войски на отряда, съ заповѣдъ първоначално да се разположи задъ висотата влѣво отъ артилерията

*) Гледай крокитъ на стр. 161 за боятъ на 15-и юлий.

на която бѣше опредѣлена позиція на висотата източно отъ с. Габрово. 5-а и 8-а роти отъ 29-и полкъ се назначаваха на крайния дѣсенъ флангъ на 65-и полкъ. Висотата, отъ която командирѣтъ на полка, като началникъ на отряда, правѣше своитѣ разпореждания, се обстрелваше отъ неприятелската артилерия, която откри огънь още щомъ забеляза отрядѣтъ да се приближава къмъ висотата. Когато полкътъ се развърна въ боенъ редъ, отъ командира на 2-а бригада на 6-а дивизия се получи съобщение до началника на отряда, съ което молѣше полкътъ да ускори настѣплението и съ това спомогне на неговата бригада да завладѣе върха Руенъ. Началникѣтъ на отряда, полковникъ Златаревъ, даде заповѣдь на 29-и полкъ да се движи ускорено напредъ, съ цель да привлече повече неприятелски сили къмъ себе си, съ което да даде възможность на 6-а дивизия да завладѣе върха Руенъ.

Въ 8½ часа преди пладне на 15-и юлий нашиятъ 29-и полкъ имайки въ бойна часть 1-а и 4-а дружини и картечната рота, а въ поддържка 6-а и 7-а роти отъ 2-а дружина и цѣлата 3-а дружина, настѣпи въ обхватъ срещу дѣсния флангъ на противника, който заемаше съ силни части върховетъ Видренъ и Руенъ, както и билото между тия два върха. Бойната часть на полка, макаръ и обсипана отъ неприятелската артилерия съ градъ отъ шрапнели, бързо се приближи къмъ неприятелската позиція. 4-а дружина атакува преднитѣ части на противника и следъ като отблъсна и тѣхнитѣ поддръжки, зае продълговатата неприятелска височина предъ фронта ѝ Тя, обаче, не можѣ да използва успѣха си, защото съ заемането на тази височина попадна подъ силния кръстосанъ огънь, както на дѣсния си флангъ отъ противника, който заемаше дѣсния брѣгъ на Желѣзничката рѣка, така и откъмъ лѣвия флангъ отъ огъня на неприятелскитѣ части, които заемаха южния склонъ на Краставъ връхъ. За обезпечение дѣсния флангъ на 4-а дружина, командирѣтъ на сборната бригада, полковникъ Златаревъ, разпoredи до 1-а дружина отъ полка да ускори движението си и облекчи дѣсния флангъ на тази дружина, въпрѣки че и тя се намираще подъ силенъ неприятелски артилерийски огънь, а до полковата поддържка 3-а дружина да настѣпи съ две роти и облекчи сжщата дружина къмъ лѣвия флангъ.

Като направи горнитѣ разпореждания, командирѣтъ на сборната бригада, полковникъ Златаревъ, донесе на началника на дѣсния боенъ участъкъ, полковникъ Атанасовъ, и го помоли да изпрати макаръ една малка часть срещу Краставъ връхъ, която да облекчи положението на 29-и полкъ, за да може по-бързо да настѣпва. Очакваното съдействие, обаче, не се получи. Оставаше на полка самъ да вземе мѣрки за отстранение опасността на лѣвия флангъ откъмъ Краставъ връхъ.

Картечната рота на полка се движеше въ интервала на ротитѣ отъ 4-а дружина и поддържаше съ огънь тази дружина при атаката ѝ на продълговатата висота. Когато 4-а дружина зае тази висота, командирѣтъ на картечната рота, който съ ротата си обстрелваше дѣснофланговитѣ части на противника, изпрати къмъ 10¹/₂ ч. пр. пл. една картечница на позицията на 4-а дружина, която къмъ това време водѣше ожесточенъ бой съ противника, който бѣше я обхваналъ отъ три страни. Неприятелѣтъ, прикритъ въ гѣнкитѣ на мѣстността, бѣше се приближилъ срещу фронта на дружината на около 300 крачки и се готвѣше да мине въ атака, но, посрещнатъ съ ненадейния огънь на картечницата и вихровия огънь на 13-и и 14-а роти, преустанови настѣпление си и се прикри въ гѣнкитѣ на мѣстността. Срещу лѣвия флангъ на дружината, обаче, изъ канаритѣ на Краставъ връхъ, една грѣцка рота се приближи много близо до 13-а рота и я поражаваше въ флангъ. Срещу тази рота се изпрати веднага единъ взводъ отъ поддържката на дружината подкрепенъ съ огънь и отъ ротитѣ на 3-а дружина, която бѣше се развърнала въ боенъ редъ влѣво отъ 4-а дружина. Въ едно кжсо време тази грѣцка рота бѣше принудена да отстъпи въ безпорядѣкъ. Къмъ 11 ч. пр. пл. противникѣтъ усили още повече огъня си, който доста увеличи загубитѣ на 4-а дружина. Къмъ това време 15-а рота бѣше вече загубила ¹/₄, отъ състава си, а картечницата — цѣлата си прислуга, излѣзла отъ строя. Въпрѣки това, 4-а дружина се държеше здраво на позицитѣ си.

1-а дружина отъ полка, която действуваше на дѣсния флангъ на бойното разположение на полка, бѣше посрещната отъ силни неприятелски части, които настѣпваха откъмъ Куматица, и я приковаха на скатовеѣ, които се спущатъ къмъ рѣка Желѣзница. Движението си дружината извършваше по единично и бавно по причина на откритата мѣстность, която се обстрелваше силно отъ неприятелската артилерия. Тази дружина имаше вече много голѣми загуби въ офицери и войници, въ това число дружинния командиръ капитанъ Генковъ, който бѣше излѣзналъ отъ строя, като раненъ.

Къмъ 1¹/₂ часа следъ пладне гърцитѣ насочиха напора си изключително по 4-а дружина, която заемаше най-изгодно положение за тѣхното скрито настѣпление срещу фронта ѝ. Срещу нея действуваха две неприятелски дружини, поддържани отъ други намиращи се близо до долината на р. Желѣзница. Противникѣтъ използва скрититѣ подстъпи и по единично и на групи се приближи до окопитѣ на дружината, която се готвѣше вече да атакува. Като схвана това, командирѣтъ на дружината, капитанъ Дрѣнски, начело на дружината поддържка, се хвърли въ контѣръ-атака и отблъсна про-

тивника, но по причина на голѣмитѣ загуби отъ огъня на заднитѣ неприятелски части, които стреляха отъ скалитѣ надъ главитѣ на преднитѣ свои части, ротитѣ 13-а, 14-а и 15-а се върнаха на позицията си и откриха силенъ огънь. Неприятелътъ, следъ като устрои разнебитенитѣ си части съ нови подкрепления, насочи огъня си преимуществено по 15-а рота, която вследствие на голѣмитѣ загуби, останала безъ началници, отстъпи и застана задъ 13-а рота. Неприятелътъ щомъ забеляза отстъплението на 15-а рота, опита се на групи да заеме позицията ѝ, но нашата планинска батарея съ огъня си покоси първата група и принуди останалитѣ да се разбѣгатъ.

До къмъ 2 $\frac{1}{2}$ часа следъ пладне противникътъ не се опитваше повече да настѣпва. Къмъ това време той съ голѣми сили се приближи до позицията на 13-а рота, но тя, ако и да бѣше останала безъ началници, продължаваше твърдо да се държи на позицията и съ огъня си косяше неговитѣ редове. Командирътъ на 4-а дружина, капитанъ Дрѣнски, схващайки наново критическото положение, въ което се намираше дружината му, съ малкото на брой войници отъ 13-а, 14-а и 16-а роти се хвърли наново въ контръ-атака и отблъсна наново противника, който въ безпорядъкъ отстъпи на старитѣ си позиции и оттамъ продължаваше да води борбата съ огънь. Въ тази атака бѣше раненъ командирътъ на дружината, капитанъ Дрѣнски и взводния к-ръ на 15-а рота подпоручикъ Бяновъ Ташко Атанасовъ, който впоследствие почина отъ ранитѣ си. Понеже тя остана безъ началници, върна се на позицията, но, държейки се твърдо на нея, подпомогната и отъ батареята, не позволи на противника повече да се превдигне предъ фронта ѝ.

Въ 3 $\frac{1}{2}$ часа следъ пладне началникътъ на дѣсния участъкъ, полковникъ Атанасовъ, съобщи на началника на отряда, полковникъ Златаревъ, че частитѣ му отстъпили отъ позицията Мушанци—Покровникъ на позиция при Логодашъ и, като има това предвидъ, въ случай на отстъпление, да се оттегли съ отряда си задъ дѣсния флангъ на новата позиция мах. Чаиръ—Логодашъ и застане тамъ въ маневренни войски. Следъ получаването на горното не добро известие, отрядътъ на полковникъ Златаревъ продължаваше да се държи още твърдо на позициитѣ си, въпрѣки, че 29-и полкъ бѣше вече

Подпор. Бяновъ Ташко Атанасовъ взв. к-ръ на 15-а рота
† 15 VII 1913 г.

изгубилъ половината отъ офицерския и подофицерския съставъ, а отъ редниците повече отъ 500 човѣка.

Въ 4 $\frac{1}{2}$ часа следъ пладне положението на отрада бѣше вече се доста влошило. Гърците, следъ като бѣха заели отстъпената позиция Мушанци—Покровникъ, явиха се въ обходъ на лѣвия ни флангъ и заплашваха вече тила ни. Виждайки ясно тази опасностъ, началникътъ на отряда даде заповѣдь по телефона на командиритѣ на частитѣ да почнатъ да отстъпватъ. За прикриване на отстъплението бѣше назначенъ 25-и пех. Драгомански полкъ, който трѣбваше да заеме позиция на висотата, на която се намираше батареята. Сжщиятъ полкъ въ ариергардъ трѣбваше да охранява отряда презъ време на движението му по посока на мах. Чаиръ—Логодашъ.

Къмъ 5 ч. сл. пл. подъ прикритието на 25-и полкъ последователно започнаха да отстъпватъ: най-напредъ 1-а дружина, следъ нея 3-а съ картечната рота, а най-после 4-а дружина отъ полка. Противникътъ, следъ като зае позицията, се установи на нея и продължаваше да обстрелва нашитѣ отстъпващи части само съ огънь. Безброй шрапнели се пукаха надъ главитѣ на нашитѣ части. Единъ шрапнелъ се пукна надъ началника на отряда полковникъ Златаревъ въ момента, когато той даваше указание на батареиния командиръ за отстъплението и го рани въ лѣвия кракъ. Въ дѣсния кракъ той бѣше раненъ въ атаката на Чаталджанската позиция презъ 1912 год.

Когато началникътъ на отряда, полковникъ Златаревъ, се отправляваше къмъ превързочния пунктъ, по пѣтя го настигна 1-а дружина отъ полка, на която той даде заповѣдь да заеме позиция съ фронтъ къмъ с. Падежъ съ цель да обезпечи отстъплението на 25-и пех. Драгомански полкъ. На адютанта на полка той заповѣда да предаде на командиритѣ на полковетѣ да се установятъ съ мѣрки на охранение северно отъ мах. Лешко, кждето да се устроятъ. За неговъ замѣстникъ, като началникъ на отряда (29-и и 25-и пех. полкове) той остави командуващия 29-и полкъ, майоръ Михайловъ.

Подъ прикритието на ариергарда отъ 25-и полкъ, отрядътъ къмъ 8 ч. вечерта се установи на бивакъ при мах. Лешко. Къмъ 10 часа вечерта замѣстникътъ на началника на отряда, майоръ Михайловъ, прати донесение до началника на дѣсния участъкъ, полковникъ Атанасовъ, съ което му донесе, че вследствие силния натискъ на противника, голѣмитѣ загуби на офицери и войници, а най-вече на обхода на лѣвия флангъ на отряда отъ противника, който обходъ е заплашилъ пѣтя на отстъплението, отрядътъ е отстъпилъ и се установилъ северно отъ мах. Лешко, кждето остава да ношува.

На бивака при с. Лешко отрядът остана да прекара нощта на 15-и срещу 16-и юлий, със задача да се отправи на път на следващия ден за присъединяването си към войските на дѣсния участък на полковникъ Атанасовъ, които заемаха позиция на линията Чаиръ—Логодашъ.

Въ ожесточения бой на днешния ден полкътъ имаше следнитъ загуби:

Капитанъ Друмевъ Петъръ
врем. к-ръ на 2-а дружина
† 15 VII 1913 г.

Капитанъ Стояновъ Алексан-
дъръ к-ръ на 13-а рота
† 15 VII 1913 г.

Убити: временния командиръ на 2-а дружина, капитанъ Друмевъ Петъръ, командирътъ на картечната рота, капитанъ Стаматовъ Бойчо и 103 долни чинове.

Ранени: командирътъ на сборната бригада, полковникъ Златаревъ и временно командиритъ на 1-а дружина, капитанъ Генковъ и на 4-а дружина, капитанъ Дрънски; командиритъ: на 1-а рота, подпоручикъ Теневъ, на 3-а рота подпоручикъ Плошаковъ, на 10-а рота подпоручикъ Курджиевъ, на 13-а рота капитанъ Стояновъ (впоследствие починалъ отъ ранитъ си), на 14-а рота подпоручикъ Бъчеваровъ и на 15-а рота поручикъ Шоповъ; взводнитъ командири: на 15-а рота подпоручикъ Чаушевъ и подпор. Бяновъ Ташко Атанасовъ, (умрѣлъ впоследствие отъ ранитъ си), на 13-а рота офицерския кандидатъ Бъчеваровъ, на 4-а рота подпоручикъ Шоповъ и 363 долни чинове. Безвестъ пропаднали 125 долни чинове.

На 16-и юлий рано сутринта полкътъ се отправи на походъ по посока на шосето Царево село — Джумая и къмъ 5 часа следъ пладне пристигна при махала Селища, където се установи на бивакъ за ношуване. По причина на много намаления съставъ, той се сведе въ две дружини: 1-а и 3-а.

дружики образуваха 1-а дружина, а 2-а и 4-а — 2-а дружина. Така сформирани полкът, към 7 часа след пладне се прие временно от майора от Генералния щаб Рачев.

До 4 ч. сл. пл. на 17-и юлий полкът почива на бивака си при мах. Селища. Времето на почивката се използва за почистване на пушките и патроните. Въ 4 ч. сл. пл. полкът се превдигна напред и застана въ маневрени войски задъ 16-и Ловчански полк, който заемаше позиция на висотите северно отъ махала Чаиръ. Вечерта полкът прекара спокойно на бивака си задъ позицията, охраняванъ съ предни постове отъ 2-а дружина.

Сключване на примирието и мирътъ въ Букурещъ

На 18-и юлий, следъ като добре се разсъмна, пръсна се слухъ между войниците на бивака, че е сключено вече примирие. Не се мина много време и към 9 ч. пр. пл. въ щаба на полка се получи официална телефонограма, съ която се съобщаваше, че въ гр. Букурещъ е подписанъ протоколъ за примирие, споредъ който военните действия се прекратяватъ отъ 1 часа следъ пладне на днешно число.

Новината веднага бѣше съобщена на войниците, съ заповѣдъ да бждатъ въ боева готовност и на шрекъ до настѣпване на опредѣления часъ, въ който се прекратяваха военните действия. Цѣлиятъ день 18-и юлий полкътъ прекара на бивака си задъ позицията на 16-и пех, Ловченски полк. На следния день, къмъ обѣдъ, той се премѣсти и установи на стария си бивакъ при махала Селища. Тукъ се яви новоназначениятъ командиръ на полка, отъ инженерните войски полковникъ Добревски, който прие отъ майоръ Рачевъ командването на полка.

На 20-и юлий много рано сутринта полкътъ се отправи въ походъ по пѣтя отъ мах. Селища за гр. Джумая. Следъ една голѣма почивка при дървения мостъ на р. Струма, при Джумая, полкътъ продължи похода си и към 4 часа следъ пладне пристигна при с. Добрава, северно отъ Джумая, и тукъ се установи на бивакъ за нощуване. На бивака при с. Добрава полкътъ прекара до 29-и юлий. Първите дни отъ стоянето тукъ се използваха за укрепяване на избраната позиция, северно отъ гр. Джумая, за което се редуваха по редъ дружините на работа. Последващите дни се прекараха въ пълна почивка и въ почистване на облъклото, въоръжението и снаряжението.

Примирието, което отначало бѣ сключено за петъ дни, следъ изтичането имъ се продължи безъ срокъ до сключването на мира. На бивака времето течеше бавно и монотонно. Ямболци, въпрѣки че бѣха заети съ работа по укрепяване

на тилнитѣ позиции и домакински такива, тжгуваха, понеже ясно виждаха, че идеалътъ, за който се бориха и за който дадоха безброй жертви, бѣше напълно пропадналъ. Фактътъ, че цѣлата българска армия бѣше принудена да отстъпи тъй близко до самата ни стара граница, идѣше да потвърди всичко това. Всички бѣха увѣрени, че мирътъ нѣма да донесе нищо добро за Отечеството ни. Всичко това, разбира се, измъчваше твърде много войнишката душа, което ясно се четѣше по опечаленитѣ лица на всички офицери и войници отъ полка.

Следъ нѣколкодневно тягостно и мъчително очакване, най-после на 28-и юлий къмъ 4 часа следъ пладне се получи телефонограма, че на днешно число е подписанъ мирътъ въ гр. Букурещъ, а малко по-късно и заповѣдъ за отправяне на полка на пътъ за България. Тази новина, съобщена на Ямболци, ако и да внесе известно облекчение, се посрещна отъ тѣхъ мълкомъ, безъ всѣкакъвъ шумъ и веселие, понеже сключениятъ миръ не бѣше благоприятенъ за нашето Отечество.

Въ гр. Букурещъ, България, заобиколена отъ всички страни съ врагове, бѣше принудена да приеме условията, които ѝ се просто продиктуваха, и да подпише мира безъ да има право въ нѣщо да възрази. Въ този градъ се извърши едно международно грабителство, жертва на което бѣше станало нашето Отечество. Нашиятъ народъ, който направи свѣрховъшки усилия и даде многобройни жертви по бойнитѣ полета на Тракия и Македония, въ гр. Букурещъ губѣше всичко въ полза на своитѣ врагове.

Споредъ Букурещкия договоръ, който България бѣ принудена да подпише на 28-и юлий 1913 год., тя губѣше всички ония земи, за които обяви и води войната съ Турция. Вънъ отъ това, тя губѣше една голѣма частъ отъ старата си територия и въ Добруджа. На българскиятъ народъ, който бѣ ограбенъ отъ своитѣ врагове, не оставаше нищо друго, освенъ да се примири съ злата орисница, що му бѣше предложила съдбата, и да дочака момента, когато ще бжде въ състояние да си възвърне всичко загубено, което тъй несправедливо и жестоко му отнѣха неговитѣ врагове.

* * *

Така злополучно се завърши за България тази война, въ която Ямболци се биха храбро и самоотвержено и излѣзоха съ честъ отъ непосилната имъ борба срещу многочисления противникъ. Изправенъ да брани интереситѣ на своето Отечество, полкътъ изгуби въ тази война голѣма частъ отъ своитѣ доблестни и самоотвержени офицери, подофицери и войници, положили живота си за благото и преуспѣването на своята Родина. Тѣхниятъ силенъ и мощенъ духъ винаги ще витае надъ насъ и ще ни крепи и напътствува, за да

изградимъ по-свѣтли дни за нашата мила и изстрадала татковина.

Завръщането на полка въ гр. Ямболъ — демобилизацията

На 30-и юлий полкътъ, споредъ получената заповѣдь, трѣбваше да напустне бивака при с. Добрава и да се отправи на пътъ за България. Още въ раннитѣ зори на този день Ямболци се раздвижиха по бивака въ приготовление за предстоящия походъ. Набързо тѣ събраха палаткитѣ си и, следъ като направиха утрешната си закуска, въ стройни редове се строиха предъ мѣстото на бивака си.

Точно въ 5 $\frac{1}{2}$ часа сутринъта пристигна командирътъ на полка, който, следъ като ги поздрави съ сключването на мира и съ предстоящия походъ, преди тръгването прочете имъ следната Височайша заповѣдь къмъ армията:

ВИСОЧАЙША ЗАПОВѢДЬ
по
ДЕЙСТВУВАЩАТА АРМИЯ
№ 120
28-и юлий 1913 год., ст. София.

Офицери, подофицери и войници,

На providението било угодно щото нашето отечество и ний, българското славно воинство, да изпиемъ горчивата чаша на войната до дъно. Преди 10 месеца вий, призвани отъ висшитѣ интереси на отечеството, се спустнахте въ борбата съ самоотвержение, достойно за единъ жизнеспособенъ и свободолюбивъ народъ. Вий развърнахте вашитѣ знамена на свободата и скъсахте веригитѣ на робството. Въ боеветѣ при Селиолу, Гечкенлий, Лозенградъ, Бунаръ Хисаръ, Одринъ, Караагачъ, Люле-Бургасъ, Чаталджа и Булаиръ Вий удивихте свѣта съ вашата храбрость, дисциплина и други военни добродетели. Войната въ Турция се свърши съ пълно тържество на нашето оржжие. Вие възкресихте славата на Крума, Симеона, Самуила, Калояна и Иванъ Асеня. Вашитѣ подвизи ще се разказватъ отъ вѣкове въ вѣкове. Честъ и слава вамъ за това. Вѣчна паметъ на загиналитѣ герои.

Войници,

Въ минутата, когато трѣбваше да се завърнете въ своитѣ жилища, насъ ни сполетѣ друга напасть. Нашитѣ съюзници, съ които имаме опредѣлени договори, ни измѣниха и поискаха да ни отнематъ това, което бѣше купено съ кръвта на десетки хиляди герои Възмутенъ отъ това вѣроломство, Българскиятъ народъ отъ Държавния глава до

последния скроменъ селянинъ и работникъ, не можеше да се помири съ такова ограбване. Нѣмаше да се намѣри патриотъ българинъ, който доброволно и безъ борба да се откаже отъ Битоля, Охридъ, Дебъръ, Солунъ, Стрессъ и другитъ български земи, гдето живѣятъ наши родни братя. Предизвикани отъ наши съюзници, ний трѣбваше по неволя да подедемъ тежката борба отново. Тя би се увѣнчала съ успѣхъ, ако редъ непредвидени политически условия не ни парализираха силитъ. Притиснати отвсѣкжде, ний бѣхме принудени да подпишемъ Букурещкия миръ, защото нашето отечество не бѣше въ състояние, безъ рискъ да загуби всичко, да се бори съ всичкитъ свои петъ съседи. Изтощени и изморени, но не и победени, ний трѣбваше да свиемъ своитъ славни знамена за по-добри дни.

Славни войници!

Сега, когато вий напускате радовѣтъ на вашитъ доблестни полкове, азъ считамъ за свой священный дългъ да ви изкажа отъ името на България моята сърдечна и дълбока благодарностъ за всички жертви, трудове и страдания, които пренесохте презъ тази гигантска борба. Нека Богъ ви награди за всичко направено отъ васъ, а историята и потомството ще съдятъ, оценятъ и отбележатъ съ златни букви вашитъ заслуги. Желая ви да се завърнете живи и здрави по домоветъ си и се предадете на вашитъ мирни занятия съ обновени сили и енергия. Нека около васъ да цвѣти свободата и народното благосъстояние. Разказвайте на вашитъ деца и внуци за доблестта на българския войникъ и ги гответе, за да довършатъ единъ день славното дѣло, което вий започнахте.

Сбогомъ славни юнаци и драги мои съратници.

На първообразното съ собствената на Негово Величество рѣчка написано :

Фердинандъ

Въ 6 часа сутринъта полкътъ потегли на пѣтъ и къмъ 1¹/₂ часа следъ пладне пристигна при с. Бобошево и се установи при него за нощуване на бивакъ. На следния день, 31-и юлий, рано сутринъта полкътъ продължи пѣтя си по шосето за гр.Дупница, кждето, следъ единъ уморителенъ походъ, вслѣствие на голѣмата горещина и голѣмиятъ задушливъ прахъ, къмъ обѣдъ пристигна при тоя градъ и се установи на почивка. Следъ почивката, полкътъ посрѣдъ тържественнитъ звуци на музиката и акламиранъ отъ гражданството съ „ура“, премина градътъ и къмъ 2¹/₂ часа следъ пладне се установи при с. Червенъ-бръгъ, кждето и остана да пренощува.

Днитъ 1-и и 2-и августъ бѣха прекарани на почивка при горното село, предвидъ на голѣмата умора на хората

отъ похода, а при това и доста изтощени отъ непрестанните походи и боеве докато траеха военните действия.

Продължавайки по-нататъкъ пътя си къмъ постоянното си мѣстоквартировање — гр. Ямболъ, полкътъ на 3-и августъ вечерята ношува на бивакъ при гр. Самоковъ, на 4-и августъ — при с. Долна Баня, а на 5-и августъ вечерята — пристигна и се установи на бивакъ при Костенецъ-баня — на дѣсния бръгъ на р. Марица, при Мукавяната фабрика.

На бивака при Костенецъ-баня полкътъ престоя на 6-и, 7-и, 8-и и 9-и августъ въ очакване реда си да се превозе съ желѣзницата до гр. Ямболъ. На 9-и августъ тукъ, на гарата, при задушешни благопожелания и прегрътки, съпроводени съ гърмогласно и тържественно „ура“, Ямболци изпратиха своите другари Загорци, съ които рамо до рамо изнесоха войните, за постоянното имъ мѣстоквартировање — гр. Нова-Загора.

На 10-и августъ на своя редъ Ямболци се натовариха на трена и на 11-и на разсѣмване пристигнаха на гарата при гр. Ямболъ. Полкътъ, начело на когото следваше командирътъ на бригадата, полковникъ Рибаровъ, подъ тържественните звуци на полковата музика, въ стройни редове, крачеше къмъ града. Тукъ той бѣше тържественно посрѣщнатъ отъ хилядното множество граждани и селяни, дошли отъ околните села, които отъ ранни зори изпѣлваха улиците и площадите, презъ които трѣбваше да премине колоната къмъ казармите. Едно бурно и непрекъснато „ура“, избликъ на голѣма радостъ и вълнение, се изтрѣгваше отъ гърдите на войниците и хилядното множество посрещачи, които съ своето притискане да обсипватъ своите мили и близки съ цвѣтя, покрай сълзи отъ радостъ и умиление, доста затрудняваха движението на колоната.

Къмъ 8^{1/2} ч. пр. пладне, полкътъ зае опредѣленото му мѣсто предъ площада на казармите. Въ присѣствието на хилядното множество народъ и представителите на всички официални власти и учреждения на града, се отслужи панахида за загиналите въ дветѣ войни, а следъ това благодарственъ молебенъ за останалите живи. Панахидата завърши при особена трогателностъ и извика много сълзи отъ скръбъ и умиление всрѣдъ множеството, между което се намираха много майки, бащи, деца, невести и близки роднини на загиналите. Припѣвътъ „Вѣчна память“, съ който завърши панахидата, просълзи всички чинове отъ полка при спомена за тѣхните загинали другари, които сега липсваха между редовете имъ, и за великите подвизи, на които тѣ бѣха запазили отлични спомени въ своята память.

Следъ завършване на молебена и преминаването на церемониаленъ маршъ предъ бригадния командиръ, една частъ отъ полка се отправи за казармите, а останалата се раз-

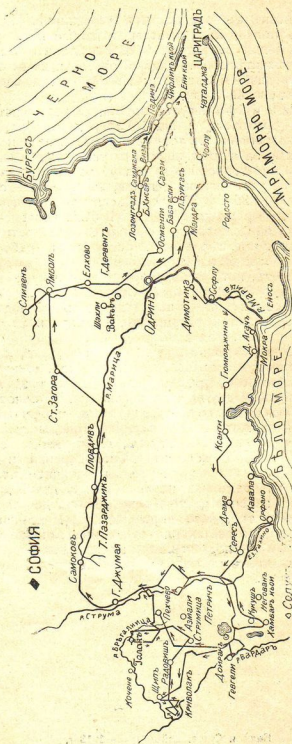
положи на бивакъ въ околноститѣ на сжщитѣ. Следъ разпушането на полка, нови чувства и излияния на радостъ те размѣниха между завърналитѣ се и оцѣлѣли отъ войнитѣ Ямболци съ тѣхнитѣ близки, дошли отдалече да ги зърнатъ да имъ се нарадватъ и цѣлунатъ; Тия трогателни сцени продължиха до късно вечеръта.

Днитѣ 12-и и 13-и августъ преминаха въ почитване на облѣклото и оржжието и здаването му въ съответнитѣ складове. Едновременно съ това се приготвяваха и уволнителнитѣ билети на подлежащитѣ на уволнение и снабдяването имъ съ удостоверения за пътуване по желѣзницитѣ.

На 14-и августъ всички запасни, съ изключение на наборитѣ 34-и, 35-и, 36-и и 37-и, се уволниха и се разотидоха по домоветѣ си. Преди тръгването тѣ бѣха поздравени отъ тѣхнитѣ началници, които съ нѣколко силни и патриотични думи, следъ като имъ сърдечно благодариха за храброто имъ държание въ боеветѣ, изказаха пожеланията си за миренъ и щастливъ животъ, като едновременно съ това изказаха надеждата, че ако интереситѣ на Отечеството ги призоватъ наново, тѣ ще се явятъ съ сжщата готовность да продължатъ борбата за изкарване и довършване на народното дѣло на по-добъръ и по-щастливъ край.

Посрѣдъ едно громко и величествено „ура“, съпроводено отъ звучитѣ на полковата музика и при взаимни сърдечни сбогвания и прегръдки, запаснитѣ се раздѣлиха съ своитѣ началници и другари, като изказаха готовностьта си единъ день пакъ да се наредятъ подъ победното знаме на полка и си отмжстятъ на коварнитѣ и подли врагове.

На следния день, 15-и августъ, следъ изпращането на запаснитѣ, полкътъ се сведе въ мирновременния си дведружиненъ съставъ. Останалитѣ неуволнени войници отъ младитѣ набори се разпредѣлиха поравно между дветѣ дружини. Отъ този день започна да тече вече мирната деятельность на полка, въ която той, като имаше предвидъ всички поуки, добити отъ току-що завършилата се война, започна усилено да ги прилага и се подготвява, за да бже единъ день добъръ и надежденъ стражъ за преуспѣването и величието на своята Родина.

Бойният път на Ямболци през войните 1912—1913 год.

С П И С Ъ К Ъ

на убититѣ и умрѣли отъ рани и болести офицери отъ 29-и пех. Ямболски полкъ презъ войнитѣ 1912—1913 години

№ по редъ	Чинъ, име, презиме и фамилия	длъжностъ	мѣстожи-телство	Дата на смъртта	Где е убитъ, умрѣлъ и погребенъ
1	Майоръ Атанасовъ Георги	К-ръ на друж.	Сливенъ	9.10.12.	Муратчалж (Одринско)
2	" Панайотовъ Василъ	"	Ямболъ	5.11.12.	Чаталджа
3	Кап. Пирузевъ Димитръ	"	Ямболъ	5.11.12.	"
4	Капитанъ Коевъ Благой	К-ра на рота	Дуганово	5.11.12.	"
5	Капитанъ Друмевъ Петръ	"	Шуменъ	15. 7.13.	мах. Габрово Българско (Джумайско)
6	Капитанъ Илиевъ Иванъ	"	Сливенъ	9.10.12.	Муратчалж (Одринско)
7	" Стояновъ Александръ	"	Севлиево	15. 7.13.	мах. Габрово Българско (Джумайско)
8	" Димитровъ Георги	"	Търново	15. 7.13.	"
9	" Михайловъ Стефанъ	"	Сливенъ	5.11.12.	Чаталджа
10	" Стаматовъ Байчо	"	Г. Орѣхово	15. 7.13.	мах. Габрово Българско (Джумайско)
11	Пор. Райновъ Александръ	"	Сливенъ	21, 6.13.	Кукушъ
12	Подпор. Кулакшзовъ Вас.	"	—	5.11.12.	Чаталджа
13	Капелм. Атанасовъ Илия	Капелм.	Варна	3.11.12.	"
14	Зап. Пор. Ивановъ Коста	К-ръ на рота	Ст. Загора	3.11.12.	Чаталджа
15	Зап. Подпор. Рашевъ Иванъ	Вз. к-ръ	Търново	26. 6.13.	Гор. Порой
16	" Петровъ Нейчо	К-ръ на рота	Градецъ	21. 6.13.	Кукушъ
17	" Василевъ Цвѣтанъ	Адют. на др.	Сливенъ	5.11.12.	Чаталджа
18	" Кючуковъ Василъ	Вз. к-ръ	Ямболъ	5.11.12.	"
19	" Вълчановъ Дим.	"	Ямболъ	31.10.12.	"
20	Подпор. Бяновъ Ташко	"	Ямболъ	15. 7.13.	мах. Габрово Българско (Джумайско)

С П И С Ъ К Ъ

на убититѣ и умрѣли отъ рани и болѣсти подофицери и редници отъ 29-и пех. Ямболски полкъ презъ войнитѣ 1912—1913 год.

№ по редъ	Чинъ, име, презиме и фамилия	рота	Мѣстожи-телство	Дата на смъртта	Кѣде е убитъ, умрѣлъ и погребенъ
1	Редн. Алекси Ив. Димитровъ		Барганлий	1.12.12.	Кайрякьой
2	" Ангелъ К. Стайковъ		Урумбеглий	6.11.12.	Калфакьой
3	" Антонъ В. Боневъ			11.11.12.	Серъ
4	" Атанасъ Г. Гартамановъ	13	Читалово	1.11.12.	Калфакьой
5	" Атанасъ Ив. Стоевъ	9	Исм. Факж	9.11.12.	Черкезкьой
6	" Атанасъ Н. Пъстраковъ	16	Ямболъ	26.12.12.	Чорлу
7	" Атанасъ Н. Йовковъ		Арпачъ	28.11.12.	Калфакьой
8	Ст. п. Атанасъ Ст. Стоиловъ	5	Довруклий	5.11.12.	Калоракьой
9	Редн. Атанасъ Д. Илиевъ	2	Мансарлий	4.11.12.	Калфакьой
10	Ст. п. Атанасъ Димитровъ	1	Сремъ	5.11.12.	"
11	Ефр. Атанасъ Н. Димовъ	5	Елхово	5.11.12.	"
12	Мл. п. Александръ П. Терзиевъ	6	Ямболъ	9.10.12.	Акъ Бунаръ
13	Редн. Алекси Т. Сотировъ	11	Дуваларе	4.11.12.	Калфакьой
14	" Атанатъ П. Петровъ	11	Ямболъ	4.11.12.	"
15	Ефр. Атанасъ П. Зафировъ	12	Г. Дервентъ	4.11.12.	Чанакчий
16	Редн. Ангелъ И. Караивановъ	8	Енибеглий	5.11.12.	"
17	" Атанасъ Ж. Неновъ	8	"	5.11.12.	"
18	" Ангелъ Н. Митевъ	8	М. Боялъкъ	1912	Калфакьой
19	" Атанасъ Д. Чираковъ	12	Урумбеглий	28.12.12.	"
20	" Атанасъ П. Драгановъ	13	"	1912	"
21	" Атанасъ Г. п. Стефановъ	12	Асеново	1912	"
22	" Атанасъ Д. Дойчевъ		Бургуджикъ	1912	"
23	" Атанасъ Ст. Жековъ	16	Г. Дервентъ	5.11.12.	Софа
24	" Атанасъ Ж. Пенчевъ	4	Енибеглий	8.11.12.	Калфакьой
25	" Ангелъ Н. Митевъ	4	"	8.11.12.	Чаталджа
26	" Андонъ П. Андоновъ		Константин.	22.11.12.	Калфакьой
27	" Атанасъ Г. Минчевъ	12	Лалково	1912	Чаталджа
28	" Ангелъ Г. Поповъ	12	"	1912	"
29	" Андонъ К. Бѣлевъ	16	Попово	11.11.12.	Черкезкьой
30	" Ангелъ П. Трандафиловъ	9	Хамбарлий	1912	Чаталджа
31	" Апостолъ Н. Стояновъ		Джумалий	1.11.12.	Софасъ
32	" Ап. Ат. Апостоловъ		"	1.11.12.	"
33	" Атанасъ П. Драгановъ	13	Исм. Факж	1912	Калфакьой
34	" Атанасъ Ст. Велчевъ		Докузекъ	1912	Тарфа

35	Редн. Алекси Ст. Колевъ	2	Арнауткьой	4.11.12.	Калфакьой
36	Ст. п. Атанасъ Димовъ		Автаны	1912	Лозенградъ
37	Редн. Атанасъ С. Вълкъсь		Автаны	1912	Чаталджа
38	" Ангелъ Ив. Карапчански		Гидиклий	6.11.12.	"
39	" Атанасъ А. Арнаудовъ	н.р	Дерменкьой	1912	Тарфа
40	" Андонъ Я. Костадиновъ	16	Калфакьой	14.11.12.	Костенецъ
41	" Атанасъ К. Атанасовъ		Мансарлий	1912	Чаталджа
42	" Ангелъ Д. Терлемезовъ		Странджа	5.11.12.	"
43	" Ангелъ С. Кънчевъ	6	Чинкеджа	1912	Калфакьой
44	" Атанасъ Д. Стархидоровъ	6	Суруджалий	1912	"
45	" Андонъ К. Дичевъ		Ямболъ	6.11.12.	Чаталджа
46	" Атанасъ Ж. Георгиевъ		"	28.10.12.	Карамандере
47	" Атанасъ Д. Бърневъ		Мансарбий	1912	Чаталджа
48	" Атанасъ Д. Илиевъ	2	"	1912	"
49	" Апостоль Т. Станчевъ	4	Ямболъ	4.11.12.	"
50	" Ангелъ К. Стайковъ	15	Урумбеглий	30.10.12.	Калфакьой
51	" Атанасъ С. Балабановъ	15	Деветакъ	30.10.12.	"
52	" Атанасъ А. Николовъ	16	Дерменкьой	1912	Софасъ
53	" Атанасъ Г. Минчевъ	16	Дерекьой	1912	"
54	" Ботю А. Арабаджиевъ	3	Башатлий	1912	Чифликьой
55	" Бохоръ Д. Исаковъ		Ямболъ	5.11.12.	Чаталджа
56	" Рахми Н. Теневъ	1	Вардунъ	1912	Лозенградъ
57	" Василь Милевъ	12	Оризана	8.11.12.	Ст. Загора
58	Мл. п. Велчо Ст. Кавалджиевъ	15	Струпецъ	1.11.12.	Калфакьой
59	Редн. Велко В. Жечевъ	10	Мурсатлий	21.11.12.	"
60	Ефр. Вълко П. Бакаловъ	8	Дерекьой	30.11.12.	Чифликьой
61	Редн. Вълко Ст. Георгиевъ	8	Еникьой	25.11.12.	Калфакьой
62	" Велико Г. Колевъ	9	Хамбарлий	5.11.12.	Чаталджа
63	" Вълко Ф. Вълчевъ	2	Арнауткьой	4.11.12.	"
64	" Василь П. Марковъ	2	Мансарлий	4.11.12.	Калфакьой
65	" Вълко Ж. Вълковъ	1	Стралджа	13.11.12.	Софасъ
66	" Алекси Добревъ	6	Ямболъ	4.11.12.	Калфакьой
67	Ст. п. Велико К. Яламовъ	4	Дерменкьой	5.11.12.	Калфакьой
68	Редн. Вълко М. Ивановъ	7	Бейкьой	5.11.12.	Чанаклий
69	" Василь А. Маджаровъ	1	"	5.11.12.	"
70	" Вълчо Т. Ивановъ	3	Башатлий	5.11.12.	"
71	" Видю Д. Апастоловъ	2	Саманларе	5.11.12.	"
72	" Василь Ив. Василевъ	2	Арнауткьой	6.11.12.	"
73	" Втъю Р. Пъевъ	3	Енимахле	1912	"
74	Ефр. Василь П. Гиневъ	7	Войника	6.11.12.	"
75	Редн. Вълчо Щ. Вълчевъ		Башатлий	16.10.12.	Башатлий
76	" Вълко А. Каритковъ		Водень	1912	Калфакьой
77	" Вълканъ Д. Вълкановъ	3	Елхово	1912	Симитлий
78	" Вълко Ж. Митковъ		Мешелий	11.11.12.	Калфакьой
79	" Вълканъ Р. Геневъ	9	Дуваларе	1912	Софасъ
80	" Вълко С. Манчевъ	2	Кулаклий	4.11.12.	Тарфа
81	" Видю Д. Апастоловъ	1	Арнауткьой	19.12	Калфакьой
82	" Василь Ивановъ		Дръново	6.11.12.	"

83	"	Вълко Ст. Вълковъ	8	Арнауткой	4.11.12.	Чаталджа
84	"	Велико Р. Великовъ		Автания	1912	"
85	"	Велико Ст. Великовъ		"	1912	Лозенградъ
86	"	Вълко Г. Чобановъ	16	К. Бунаръ	6.11.12.	Еникьой
87	"	Вълко Добревъ		Митирисъ	1912	Софасъ
88	"	Велю Ст. Казанджиевъ		Стралджа	4.11.12.	Чаталджа
89	Мл. п.	Вълко Т. Андоновъ		"	13.11.12.	Калфакьой
90	Редн.	Вълко З. Петковъ	3	Тюркменъ	6.11.12.	Чаталджа
91	"	Василь Г. Гаджуровъ	1	Ямболъ	5.11.12.	"
92	"	Василь Д. Ивановъ	7	Доуруклий	8.11.12.	Калфакьой
93	"	Грудю П. Боневъ	2	Джумалий	11.11.12.	Лозенградъ
94	Ст. п.	Георги Д. Гърбушевъ	7	Войника	21.11.12.	Калфакьой
95	Редн.	Георги Д. Шимовъ	11	Читалово	9.11.12.	"
96	"	Господинъ Ст. Митевъ	7	Войнина	23.11.12.	"
97	"	Генчо Ивановъ	16	"	6.11.12.	Б. Градъ
98	Ефр.	Георги Г. Йорговски	11	Пашакьой	9.11.12.	Камракьой
99	Редн.	Георги Великовъ		"	14.11.12.	"
100	"	Георги В. Димовъ		"	7.11.12.	"
101	"	Георги Д. Пеневъ	2	Арнауткой	3.11.12.	Калфакьой
102	"	Георги И. Пачевъ	16	Дерекьой	9.11.12.	Странджа
103	"	Георги И. Помаковъ	4	Инджекьой	11.11.12.	Лозенградъ
104	"	Георги К. Динковъ	10	Сремъ	12.11.12.	"
105	"	Георги К. Радевъ	8	Сар. Еникьой	20.11.12.	Еникьой
106	"	Георги Костовъ	н.р.	М. Боялъкъ	30.12.12.	Чорлу
107	"	Георги Петровъ		Борисово	3.11.12.	Калфакьой
108	"	Георги У. Колевъ		М. Манастиръ	3.11.12.	"
109	"	Георги Р. Стояновъ	3	Арпачъ	15.12.12.	Ст. Загора
110	"	Георги Х. Тодоровъ	2	Урумбеглий	1.12.12.	Сливенъ
111	"	Георги Щ. Атанасовъ	1	Ахлатлий	11.11.12.	Чаталджа
112	"	Господинъ Д. Стойчевъ	7	Войника	1.12.12.	Черкезкьой
113	"	Господинъ Симеоновъ		"	3.11.12.	Калфакьой
114	"	Георги Т. Камбуровъ	15	Г. Боялъкъ	1912	"
115	"	Георги Ст. Дудулаковъ	1	Мураданлий	1912	"
116	"	Георги П. Таневъ	10	Синаплий	1912	"
117	"	Георги М. Пъевъ	10	Конево	1912	"
118	"	Георги К. Радевъ	11	Еникьой	1912	"
119	"	Георги Д. Георгиевъ	4	Авлалий	1912	"
120	Мл. п.	Георги Я. Карапченски	4	Ямболъ	8.11.12.	"
121	Редн.	Георги П. Митевъ	4	Авлалий	1912	"
122	"	Георги Ст. Марковъ	8	Ахлатлий	12.11.12.	"
123	"	Георги М. Ивановъ	8	"	1912	"
124	"	Господинъ Ж. Зурлевъ	2	Симеонovo	1912	"
125	"	Ганю Атанасовъ	1	Арнауткой	9.11.12.	"
126	"	Господинъ Н. Господиновъ	2	"	4.11.12.	"
127	"	Дичо Д. Петковъ	6	Топузларе	5.11.12.	Чанаклий
128	"	Георги М. Дичевъ	6	"	5.11.12.	"
129	"	Георги Д. Петровъ	6	"	5.11.12.	"
130	"	Георги П. Ивановъ	6	Ямболъ	5.11.12.	"

131	Редн. Георги Йв. Коеджиевъ	10	Сремъ	5,11,12.	Чзнакчий
132	" Георги Д. Гайдарджиевъ	4	Ямболъ	9,10,12.	Босъ Баиръ
133	" Цвѣтко Г. Колевъ	3	Тюркменъ	9,10,12.	"
134	Мл. п. Г. Ст. Симеоновъ	3	Ямболъ	9,10,12.	"
135	Редн. Георги Ж. Мутафовъ	9	Г. Джумая	5,11,12.	Чаталджа
136	" Господинъ Г. Чапкъновъ	5	Елхово	5,11,12.	"
137	" Георги А. Дучевъ	1	Могила	5,11,12.	"
138	" Георги Н. Георгиевъ		Араплий	1912	Софасъ
139	Редн. Георги К. Михалевъ		Араплий	1912	Софасъ
140	" Георги Ивановъ		Дермендере	1912	Араплий
141	" Георги Б. Ивановъ	3	Бейкъой	1912	Чаталджа
142	" Господинъ П. Димитровъ	10	"	1912	Казлъбунаръ
143	" Георги А. Панковъ	10	Воденъ	1912	Калфакъой
144	" Георги Д. Сербезовъ		Вакъвъ	20,12,12.	Казлъбунаръ
145	" Георги Н. Кутлюовъ	12	Воденъ	1912	Калфакъой
146	" Господинъ Д. Господин.	5	Елхово	11,11,12.	"
147	" Георги Я. Дяневъ		Кабиляре	1912	Чаталджа
148	" Георги З. Господиновъ		Константин.	5,11,12.	"
149	" Георги Д. Арnaudовъ		Мешелий	28,11,12.	Софасъ
150	" Георги Ив. Ангеловъ	12	Пашакъой	10,10,12.	Калфакъой
151	" Георги Т. Камбуровъ	15	Урумбеглий	20,12,12.	"
152	" Георги Т. Николовъ	15	"	18,12,12.	"
153	" Георги И. Желъзковъ	15	"	3,11,12.	"
154	" Георги А. Мариновъ	9	Хамбарлий	1912	Чаталджа
155	" Георги Ив. Пармаковъ	9	"	1912	"
156	" Георги А. Визиревъ	11	Читалово	10,10,12.	"
157	" Георги Х. Чалдъковъ		Яйладжикъ	28,11,12.	Калфакъой
158	" Господинъ С. Дойчевъ		Джумалий	6,11,12.	"
159	" Господинъ М. Димитровъ		"	1,11,12.	Софасъ
160	" Георги Н. Станчевъ		Харманкарж	6,11,12.	Софасъ
161	" Георги В. Георгиевъ	1	Азапкъой	5,11,12.	Чаталджа
162	" Груди Ст. Гочевъ		Александр.	1912	Залъфъ
163	" Георги Д. Георгиевъ		Автаны	1912	Лозенградъ
164	" Георги П. Митевъ		"	1912	"
165	" Георги Д. Даковъ	2	Гюбелъ	1912	Калфакъой
166	" Георги И. Помаковъ	8	Ии. Сарлий	13,11,12.	Чаталджа
167	" Господинъ Р. Господин.	7	Кукурево	7,11,12.	Калфакъой
168	" Георги К. Моневъ		Мансарлий	1912	Черкезкъой
169	" Генчо П. Атанасовъ		"	1912	Чаталджа
170	" Георги В. Петковъ		"	1912	"
171	" Господинъ Славовъ		Мидирисъ	1912	Софасъ
172	" Георги Ив. Симеоновъ		Сейменъ	1912	Чаталджа
173	" Георги Д. Петровъ		Топузларе	6,11,12.	"
174	" Гани Ив. Колевъ	4	Соруджалий	1912	Лозенградъ
175	" Господинъ А. Стефановъ		Ямболъ	5,11,12.	Чаталджа
176	Мл. п. Георги И. Поповъ		"	5,11,12.	"
177	Редн. Георги К. Шайтановъ		Могила	1912	"
178	" Георги Г. Петровъ		Градецъ	6,11,12.	"

179	"	Георги В. Дановъ	Каракюртъ	5.11.12.	Чаталджа
180	"	Господинъ М. Мариновъ	1 Конево	21.11.12,	"
181	"	Георги Ив. Боневъ	Сърнево	1912	Калфакъой
182	"	Господинъ С. Стойновъ	14 Хасъ Беглий	1912	Тарфа
183	"	Ганю Р. Димитровъ	15 Ачларе	1912	Чаталджа
184	"	Димитръ Ст. Мановъ	15 Шахлий	27.11.12.	Калфакъой
185	"	Дженко Л. Желъзковъ	16 Г. Дервентъ	20.11.12	"
186	"	Димитръ Г. Стояновъ	10 Сремъ	2,11;12.	"
187	"	Димитръ Ал. Ивановъ	6 Барганлий	1,12,12.	"
188	"	Димитръ А. Камулката	5 Х. Беглий	5.11.12,	"
189	"	Димитръ Д. Стаматовъ	Дерекъой	3.11.12.	"
190	"	Димитръ Ивановъ	14 Стралджа	3.11.12.	Бор. Градъ
191	"	Димитръ К. Теневъ	4 Авлалий	3.11.12.	Калфакъой
192	"	Димитръ Павловъ	2 Пашакъой	3.11.12.	"
193	"	Димитръ Нейковъ	13 Автаня	30 12,12.	Чорлу
194	*	Димитръ С. Желъзковъ	16 Г. Дервентъ	20,11.12.	Калфакъой
195	"	Димитръ Тодоровъ	Борисово	3.11.12	"
196	"	Димитръ Й. Златевъ	2 Ин. Сарлий	28.10.12.	Ямболъ
197	"	Дочо М. Ив. Кисъовъ	Ямболъ	6.11.12.	Калфакъой
198	"	Драганъ К. Момчиловъ	2 Симеоново	13.11.12.	Лозенградъ
199	"	Драганъ Яневъ	Топчи	7.11.12.	Калфакъой
200	"	Денко Д. Миневъ	2 Арнауткъой	7.11.12.	"
201	"	Димо Добревъ	оп. Гюлюмяново	9.11.12.	Странджа
202	"	Димитръ Мариновъ		3.11.12.	Калфакъой
203	"	Димитръ Ж. Дрековъ	6 Сейменъ	9.11.12.	Одринъ
204	"	Димитръ Д. Миневъ	5 Елхово	5.11.12.	Чаталджа
205	"	Димитръ Т. Желевъ	5 "	9.10.12.	Босъ Баиръ
206	Ефр.	Димитръ Г. Ивановъ	11 Ямболъ	4.11.12.	Чаталджа
207	Редн.	Доню Ив. Доневъ	к.р Саманларе	5.11.12,	"
208	"	Дим. М. Трандафиловъ	9 Дюкменъ	5.11.12,	"
209	"	Дико К. Георгиевъ	6 Чинкоджа	4.11.12.	Чанакчий
210	Редн.	Димо В. Димовъ	4 Акъ Махмеди	9:10.12.	Босъ Баиръ
211	"	Димитръ М. Господиновъ	3 Бейкъой	9.10.12.	"
212	Мл. п.	Добри Ив. Камбуровъ	3 Кортенъ	9.10.12.	"
213	Редн.	Диню Т. Чобанозъ	4 Автаня	4.11.12.	Чаталджа
214	Редн.	Диню В. Байкинъ	7 Пашакъой	5.11.12.	Чанакчий
215	"	Димитръ П. Димитровъ	6 Чинкоджа	5.11.12.	Чанакчий
216	"	Дойчо Г. Бойковъ	6 "	5.11.12.	"
217	"	Диню Ив. Димовъ	6 Бейкъой	5.11.12.	"
218	"	Димитръ Ст. Дончевъ	3 Енимакхле	2.11.12.	Калфакъой
219	"	Димитръ Д. Ивановъ	2 Саманларе	1912	"
220	"	Добри Ив. Ахмаковъ	2 Мансарлий	1912	"
221	"	Димитръ К. Таневъ	2 Асеново	1912	"
222	Мл. п.	Драгия Т. Диневъ	4 Авлалий	1912	Чанакчий
223	Редн.	Диню П. Дараджановъ	4 "	1912	Тарфа
224	"	Добри Т. Стояновъ	3 Тюркменъ	6.11.12.	Чаталджа
225	"	Драгия Т. Таневъ	3 "	1912	"
226	"	Димо Г. Яневъ	7 Пашакъой	1912	Калфакъой

227	Редн. Димитръ Г. Вълковъ	3	Ново село	1912	Калфакъой
228	" Димитръ Д. Митровъ	9	Хамбарлий	1912	"
229	" Димитръ С. Камбуровъ	9	"	1912	"
230	" Димо Н. Димовъ	8	Елеменлий	1912	"
231	" Димо Х. Василевъ	12	Омана	1912	"
232	" Димитръ А. Диковъ	11	Г. Боялъкъ	1912	"
233	" Деню Т. Деневъ	11	Еникъой	1912	"
234	Ефр. Димитръ Ст. Драгановъ	3	Арпачъ	1912	Чифликъой
235	Редн. Димитръ Ст. Манчевъ	15	Урумбеглий	27.11.12	Калфакъой
236	" Д. Ив. Гаргадиневъ	15	Пашакъой	1912	"
237	" Димо Р. Колевъ	13	Ян. Балабанл.	8.11.12.	"
238	" Дими Н. Джипуновъ		Ахлатлий	8.11.12.	"
239	" Димитръ Т. Ивановъ		Башатлий	5.12.12.	Чаталджа
240	" Добри П. Стояновъ		Бургуджикъ	1912	Калфакъой
241	" Димитръ К. Пюскилиевъ	16	Г. Дервентъ	5.11.12.	Караджакъой
242	" Димитръ А. Диковъ		Гючбейлеръ	6.11.12.	Чаталджа
243	" Димитръ С. Колевъ	12	Дермендере	18.12.12.	Чорлу
244	" Димитръ К. Гинчевъ	10	"	21.11.12.	Калфакъой
245	" Дженко К. Теневъ	9	Дюкменъ	10.11.12.	"
246	" Драгоя Ст. Манковъ	9	"	12.11.12.	"
247	" Димитръ И. Асжмовъ	6	Елхово	1912	"
248	" Димитръ Д. Недѣлковъ	5	"	1912	"
249	" Дженко М. Яржмовъ	5	Енибеглий	4.11.12.	Чаталджа
250	" Дусисосъ Д. Ивановъ	4	"	4.11.12.	"
251	" Димитръ Т. Димитровъ	8	"	1.11.12.	Калфакъой
252	" Димитръ П. Кушевъ		Лалково	1912	Чаталджа
253	" Димо Ст. Яневъ	6	Попово	6.12.12.	Чаталджа
254	" Димитръ Ю. Геновъ	2	"	15.11.12.	Черкезкъой
254	" Димитръ Ст. Поповъ	13	Ст. Карадж.	1912	Карамандере
256	" Димитръ Г. Салабашевъ	15	Урумбеглий	1.12.12.	Калфакъой
257	" Драганъ П. Чалъковъ	11	Читалово	20.10.12.	Чаталджа
258	" Димитръ Г. Пиловъ	11	"	10.10.12.	"
259	" Драганъ М. Драгановъ		Хамбарлий	8.12.12.	Калфакъой
260	" Димитръ А. Губеровъ		Хасъ Беглий	5.11.12.	Тарфа
261	" Диню М. Георгиевъ		Джумалий	5.11.12.	Чаталджа
262	" Димо Т. Стояновъ		"	2.11.12.	Софасъ
263	" Димитръ С. Михалевъ		Харманкарж	6.11.12.	"
264	" Димо М. Йорговъ		Пашакъой	2.12.12.	Лозенградъ
265	" Димитръ Г. Минковъ		Кулаклий	1912	Чаталджа
266	" Диню Ст. Дочевъ	5	Александров	1912	"
267	" Димитръ Д. Ивановъ	2	Арнаутокъой	4.11.12.	Калфакъой
268	" Димитръ Нейковъ		Автания	1912	Чорлу
269	" Димитръ Ст. Димитровъ		Дерменкъой	1912	Чифликъой
270	Ефр. Димитръ Ив. Паскалевъ	4	"	1912	Чаталджа
271	Редн. Димитръ Д. Стояновъ		Митирисъ	1912	"
272	" Делю Т. Таневъ	11	Сар. Еникъой	1912	"
273	" Дойчо Г. Бойковъ	6	Соруджалий	1912	"
274	" Димитвъ Ст. Тосуновъ		Ямболъ	10.11.12.	Калфакъой

275	"	Добри Х. Добревъ	Батишница	10 10.12.	Ямболъ
276	"	Делчо Ст. Кочевъ	1 Ржжана	1912	Л. Бургасъ
277	"	Димо П. Георгиевъ	6 Събраново	10.12.12.	Калфакъой
278	"	Даню Д. Танчевъ	Златица	16.10.12.	Бун. Хисаръ
279	"	Димитръ Ст. Милчевъ	1 Могила	1912	Калфакъой
280	Редн.	Дим. Д. Кабаивановъ	2 Арнауткьой	1912	Калфакъой
281	"	Димъ М. Георгиевъ	7 Дерменкьой	1912	"
282	"	Дженко М. Атанасовъ	8 Ахлатлий	1912	Чаталджа
283	"	Димитръ П. Георгиевъ	16 Попово	1912	Софасъ
284	"	Едрю Т. Сжбевъ	8 Сейменъ	5.11.12.	Чанакчи
285	"	Енчо Ст. Миховъ	7 Хасбеглий	2.11.12.	Калфакъой
286	"	Ефтимъ Х. Ефтимовъ	Саманларе	5.11.12.	Чаталджа
287	"	Еню К. Каневъ	11 Сар. Еникьой	1912	"
288	"	Желѣзко Н. Павловъ	14 Араплий	24.11.12.	Калфакъой
289	"	Жеко Н. Жековъ	3 Башатлий	6.11.12.	"
290	"	Жеко Ив. Жековъ	10 Кап. Еникьой	21.11.12.	"
291	"	Желѣзко Д. Сжбевъ	1 Стралджа	13.10.12.	Демиркьой
292	"	Жечю Ив. Георгиевъ	к.р Кукорево	15.11.12.	Черкезкьой
293	"	Жечо П. Станевъ	Араплий	21.11.12.	Калфакъой
294	"	Жечо С. Ивановъ		6.11.12.	"
295	"	Желю Б. Стояновъ	3 Башатлий	2.11.12.	"
296	"	Желѣзко Ив. Железковъ	6 Гючбейлеръ	2.11.12.	"
297	"	Желю Ст. Желевъ	2 Саманларе	1912	"
298	Мл. п.	Желю К. Жиковъ	10 Борисово	1912	"
299	Редн.	Желю Д. Георгиевъ	16 Г. Боялъкъ	1912	"
300	"	Желѣзко Г. Димитровъ	Бургуджикьой	1912	"
301	"	Жеко Ст. Жековъ	16 Г. Дервентъ	6.11.12.	"
302	"	Желѣзко Ст. Пасковъ	5 Елхово	1912	Чаталджа
303	"	Желю Ст. Христовъ	16 Попово	8.11.12.	Калфакъой
304	"	Желѣзко П. Желѣзковъ	15 Урумбеглий	3.12.12.	"
305	"	Желю Д. Георгиевъ	Гючбеилеръ	6.11.12.	Чаталджа
306	"	Желю В. Михалевъ	Башатлий	14.11.12.	"
307	"	Желю Д. Кърджиловъ	Учларе	6.11.12.	"
308	"	Желю Ст. Георгиевъ	2 Арнауткьой	4.11.12.	Калфакъой
309	Ст. п.	Желѣзко Г. Костовъ	Автания	1912	Чаталджа
310	Редн.	Желю Радевъ	Сърнево	1912	Калфакъой
311	"	Злати И. Стойковъ	4 Урумбеглий	15.11.12.	Караджакъой
312	"	Злати З. Желѣзковъ	13 Ян. Балабан.	24.11.12.	Калфакъой
313	"	Злати Д. Костовъ	6 Крушево	5.11.12.	Чанакчий
314	"	Злати В. Белевъ	Саманларе	6.11.12.	Карамандере
315	"	Заф. И. Каракапзамеловъ	14 Ямболъ	5.11.12.	Чаталджа
316	"	Иванъ Б. Димитровъ	15 Бѣл. Клад.	2.11.12.	Калфакъой
317	"	Иванъ В. Чилевъ	"	7.11.12.	"
318	"	Иванъ Г. Карапѣва	1 Сремъ	11.11.12.	Лозенградъ
319	"	Иванъ Диневъ	16 Вардунъ	8.11.12.	Странджа
320	"	Иванъ Динковъ	7 Гюб. Курфали	19.11.12.	Елхово
321	"	Иванъ А. Карадимовъ	5 Ямболъ	1.11.12.	Калфакъой
322	"	Иванъ М. Илчевъ	16 Попово	3.11.12.	"

323	Редн. Иванъ М. Янковъ	6	Чинкоджа	24.11.12.	Калфакъой
324	" Иванъ Минчевъ	4	Автана	9.11.12.	Черкезкый
325	" Иванъ М. Драгановъ	1	К. Муратлий	7.11.12.	Калфакъой
326	" Иванъ Д. Мирчевъ	13	Аспарухово	5.11.12.	Карамандере
327	" Иванъ Петровъ		Войника	2.11.12.	Камракъой
328	" Иванъ Х. Пулевъ	12	Г. Боялъкъ	1.11.12.	Калфакъой
329	" Иванъ Х. Билмиевъ	7	Урумбеглий	12.11.12.	Чорлу
330	" Илия В. Желевъ	2	Николаево	3.11.12.	Дупница
331	" Йорданъ В. Димитровъ	3	Тюркменъ	9.10.12.	Бозъ Тепе
332	" Йорго Р. Ивановъ	2	Юруджикъ	4.11.12.	Калфакъой
333	" Иванъ Т. Ивановъ	1	Акъ Мухмеди	11.11.12.	"
334	" Иванъ Н. Гургур	1	Могилка	5.11.12.	"
335	" Иванъ Д. Василевъ	1	"	5.11.11.	"
336	" Исакъ Х. Коенъ	2	Ямболъ	1912	"
337	" Илия Х. Такевъ	4	"	9.10.12.	Бозъ Баиръ
338	" Иванъ М. Радевъ	3	Тюркменъ	9.10.12.	"
339	" Иванъ Н. Караковъ	11	Гидикклий	4.11.12.	Чаталджа
340	" Илия К. Койновъ	11	Читалово	4.11.12.	"
341	" Иванъ Т. Петровъ	6	Чинкоджа	5.11.12.	Чанакчий
342	" Иванъ Д. К. Ивановъ	6	Топузларе	5.11.12.	"
343	" Иванъ Т. Симеоновъ	8	Сейменъ	5.11.12.	"
344	" Илия М. Гашевъ	1	Дзакъкой	1912	Калфакъой
345	" Иванъ Ц. Ивановъ	3	Башатлий	1912	"
346	" Иванъ Т. Ганевъ	2	Арнауткый	5.11.12.	"
347	" Иванъ П. Пенчевъ	4	Зимница	1912	Тарфа
348	" Иванъ Д. Тодоровъ	4	Авлалий	1912	Калфакъой
349	" Йовчо П. Стойковъ	12	Кукорево	8.11.12.	Тарфа
350	Ефр. Иванъ Ст. Славовъ	12	Дермендере	9.11.12.	"
351	Редн. Иванъ П. Митровъ	11	Гол.Боялъкъ	1912	Тарфа
352	" Иванъ А. Торловъ	1	Енибеглий	1912	"
353	" Иванъ К. Ивановъ	9	Хамбарлий	1912	"
354	Ефр. Йовчо Т. Тиковъ	13	Ян. Балабан.	5.11.12.	Калфакъой
355	Редн. Илия Д. Шиваровъ	12	Гаджилово	7.11.12.	"
356	" Иванъ Й. Георгиевъ	3	Бейкый	1912	Чифликъой
357	" Юрданъ Ст. Недѣлчевъ	к.р	Ташъ Тепе	1912	Калфакъой
358	" Иванъ Г. Пукачевъ	к.р	Кукурево	8.11.12.	"
359	" Иванъ М. Ивановъ		Ахлатлий	7.11.12.	"
360	" Иванъ К. Георгиевъ		Бейкый	1912	"
361	" Иванъ М. Гуляновъ		Воденъ	1912	Чаталджа
362	Мл. п. Иванъ Г. Франсзовъ	16	"	4.11.12.	"
363	Редн. Иванъ П. Митровъ		Гючбейлеръ	3.11.12.	"
364	" Иванъ Д. Станевъ		"	21.11.12.	"
365	" Илия М. Златевъ	9	Дюкменъ	1912	К. Бунаръ
366	" Иванъ Х. Пулевъ		Елеменлий	1912	Калфакъой
367	" Илия Г. Пѣевъ	5	Елхово	1912	Чаталджа
368	Ст. п. Иванъ Г. Червенковъ		Мураданлий	29.10.12.	Карам. Дере
369	Редн. Иванъ Е. Георгиевъ	3	Кулъкой	28.11.12.	Калфакъой
370	" Иванъ П. Кафеджиевъ		Омана	1912	Лозенградъ

371	"	Иванъ В. Ивановъ	Омана	1912	Лозенградъ
372	"	Илия Г. Илиевъ	3 Попово	6.11.12.	Черкезкой
373	"	Иванъ М. Петровъ	12 "	6.11.12.	Софасъ
374	"	Иванъ Н. Бѣлевъ	16 "	11.11.12.	"
375	"	Иванъ С. Ивановъ	16 "	10.11.12.	"
376	"	Иванъ Андоновъ	8 "	16.11.12.	Калфакъой
377	"	Иванъ Ст. Недѣлчевъ	Ташъ Тепе	2.11.12.	"
378	Мл. п.	Иванъ Г. Жечевъ	к.р. Хамбарлий	1912	Елхово
379	редн.	Иванъ А. Гебешевъ	Яйладжикъ	28.11.12.	Калфакъой
380	"	Иванъ С. Атанасовъ	9 Исм. Факж	9.11.12.	Черкезкой
381	"	Иванъ Д. Чакъровъ	"	1912	"
382	"	Иванъ Т. Груевъ	Пашакъой	9.11.12.	Чаталджа
383	"	Илия Хр. Ярмовъ	Яйладжикъ	1912	Калфакъой
384	"	Иванъ В. Чилевъ	Пашакъой	6.12.12.	"
385	"	Иванъ Ст. Чакмаковъ	2 Арнауткъой	4.11.12.	"
386	"	Иванъ Г. Калфата	Автания	1912	Чаталджа
387	"	Иванъ К. Таслаковъ	"	1912	Лозенградъ
388	"	Иванъ Т. Драгановъ	"	1912	"
389	"	Иванъ М. Таневъ	4 "	1912	Черкезкой
390	"	Иванъ К. Русевъ	Гидиклий	7.11.12.	Калфакъой
391	"	Итанъ А. Миховъ	Ст. Войвода	1912	Чаталджа
392	"	Иванъ П. Мариновъ	Доуроклий	8.11.12.	"
393	"	Иванъ Г. Терзиевъ	13 Кукорево	20.10.12.	Провадия
394	"	Иванъ Н. Ивановъ	Мансарлий	1912	Чаталджа
395	"	Иванъ Ст. Пеневъ	х. Димитрово	10.12.12.	Калфакъой
396	"	Иванъ Начевъ	Сърнево	1912	Дервишъ мог.
397	"	Иванъ П. Кабаковъ	1 Ачларе	1912	Чаталджа
398	"	Иванъ П. Петровъ	4 Зимница	1912	Калфакъой
399	"	Иванъ Хр. Атанасовъ	12 Гаджилово	1912	Чаталджа
400	"	Иванъ В. Атанасовъ	16 Попово	1912	Калфакъой
401	"	Илчо Т. Станчевъ	Козарево	1912	Чаталджа
402	"	Иванъ К. Стойковъ	Сеймень	1912	София
403	"	Колю Р. Елдъровъ	6 Топузларе	19.11.12.	Калфакъой
404	"	Киро Ив. Кендаловъ	4 Ямболъ	13.10.12.	Демиркой
405	Мл. п.	Киранъ К. Петковъ	5 "	9.12.12.	Чорлу
406	Редн.	Колю Н. Георгиевъ	Ст. Карадж.	8.11.12.	Келфакъой
407	"	Киро Стояновъ	4 Барганлий	26.11.12.	Елхово
408	"	Колю Атанасовъ	16 Башатлий	25.12.12.	Лозенградъ
409	"	Колю В. Атанасовъ	15 "	28.11.12.	Калфакъой
410	"	Колю Г. Ангеловъ	3 Могила	13.11.12.	"
411	"	Колю Ст. Михавъ	"	14.11.12.	"
412	"	Колю Т. Ганевъ	3 Башатлий	9.11.12.	"
413	"	Коста Ж. Йонковъ	10 Сремъ	28.11.12.	"
414	"	Коста П. Костовъ	13 Дермендере	6.11.12.	Странджа
415	"	Костадинъ М. Поповъ	16 Талашманлий	3.11.12.	Калфакъой
416	"	Кънчо Ст. Кънчевъ	3 Бейкой	27.10.12.	Ямболъ
417	"	Купенъ Ат. Купеновъ	12 Омана	1912	Калфакъой
418	"	Купи П. Жейновъ	12 Дермендере	5.11.12.	"

419	" Костадинъ Ж. Андоновъ	12 Ямболъ	1912	Калфакъой
420	" Кръстю Д. Лазаровъ	12 Урумбеглий	17.12.12,	"
421	" К. Я. Атанасовъ	10 Мурсатлий	1912	"
422	" Куни П. Донеъ	8 Сейменъ	1912	"
423	" Коста А. Навестъ	8 Елеменлий	1912	"
424	Редн. Къню Н. Мишевъ	8 Енибеглий	3.11.12.	Калфакъой
425	" Кръстю Д. Поповъ	8 "	4.11.12.	"
426	" Коста М. Шишковъ	10 Автаня	4.11.12.	Чаталджа
427	" Колю В. Колевъ	3 Енимакхле	9.10.12.	Бозъ Баиръ
428	" Колю Т. Колевъ	3 Башалий	9.12.12.	"
429	" Кръстю Д. Кръстевъ	12 Е. Джумая	4.11.12.	Чанакчи
430	" Кръстю Ст. Василевъ	10 Сърнево	4.11.12.	"
431	Мл. п. Кръстю М. Кираджиевъ	11 Ямболъ	5.11.12.	Чаталджа
432	Редн. Коста Ив. Костовъ	13 Дуваларе	5.11.12.	Еникъой
433	Ефр. Колю Д. Колчевъ	11 Гючбейлеръ	4.11.12.	Калфакъой
434	Редн. Къню М. Тодоровъ	2 Мансарлий	4.11.12.	"
435	" Колю Г. Минковъ	1 "	11.11.12.	"
436	" Кръстю М. Лъсковъ	1 Ямболъ	5.11.12.	"
437	" Кемалъ Н. Бохоровъ	9 Ямболъ	5.11.12.	"
438	" Кою Д. Петковъ	6 Топузларе	9.11.12.	Чаталджа
439	" Колю Г. Дойковъ	2 Саманларе	9.11.12.	Калфакъой
440	" Колю Д. Кюмюрджиевъ	2 Арнауткъой	4.11.12.	"
441	" Коста А. Костовъ	Ахлатлий	14.11.12.	Хапса
442	" Коста П. Миховъ	"	7.11.12.	Калфакъой
443	" Колю А. Дженковъ	Елеменлий	1912	"
444	" Колю Д. Миховъ	6 Енибеглий	9.11.12.	"
445	" Кирзия Г. Илиевъ	н.р. Пашакъой	9.10.12.	Бозъ Баиръ
446	Ф-лъ Костадинъ К. Калчевъ	к.р. Хамбарлий	5.11.12.	Калфакъой
447	Редн. Кирякъ Т. Киряковъ	Ачларе	7.11.12.	Чаталджа
448	" Колю Д. Дриновъ	Сонгурларе	1912	Тарфа
449	" Колю М. Ивановъ	Пашакъой	1912	Чаталджа
450	" Куманъ К. Кумановъ	Авлалий	3.11.12.	"
451	" Къню П. Савовъ	2 Арнауткъой	30.12.12.	Лозенградъ
452	" Колю К. Куртевъ	2 Калфакъой	10.11.12.	Калфакъой
453	Мл. п. Кирчо Г. Пехливановъ	муз. Карапча	5.11.12.	"
454	Редн. Кою Г. Атанасовъ	5 Ст. Ръка	8.11.12.	Софасъ
455	" Коста П. Костовъ	Мансарлий	1912	Чаталджа
456	" Койчо В. Койчевъ	Сар. Еникъой	1012	Странджа
457	" Койчо П. Ляшевъ	Топузларе	13.11.12.	Калфакъой
458	Ст. п. Колю Ст. Цвѣтковъ	7 Ямболъ	9.11.12.	Чаталджа
459	Редн. Колю Г. Колевъ	1 Могила	1912	Калфакъой
460	" Кънчо М. Тодоровъ	1 Мансарлий	1912	Чаталджа
461	" Лазаръ Желъсковъ	10 Сремъ	18.11.12.	Лозенградъ
462	Мл. п. Ламбо Хр. х. Георгиевъ	6 Рмболъ	5.11.12.	Чанакчий
463	Редн. Лазаръ П. Стайковъ	12 Гаджилово	5.11.12.	"
464	" Леонъ С. Леви	11 Ямболъ	1912	Калфакъой
465	" Михалъ Г. Михалевъ	5 Александрово	19.11.12.	"
466	" Михалъ М. Хлѣбаровъ	Ямболъ	5.11.12.	"

467	"	Митю Т. Стояновъ	13	Ст. Карадж.	24.11.12.	Калфакъой
468	Ст. п.	Маври М. Бекяровъ	4	Ямболъ	30.10.12.	Чифликъой
469	Редн.	Малчо Лушевъ		Алхатлий	6.11.12.	Калфакъой
470	"	Моисъ К. Какумовъ	12	Ямболъ	30.11.12.	Чаталджа
471	"	Милчо В. Марковъ			19.11.12.	Калфакъой
472	"	Минко Колевъ			7.11.12.	"
473	"	Михаилъ Славовъ		Ямболъ	9.11.12.	"
474	"	Михо Стояновъ		Каваклий	11;12.12.	Лозенградъ
475	"	Митю Г. Недевъ	10	Авлалий	4.11.12.	Чаталджа
476	Ефр.	Матей М. Мариновъ	15	Е. Джумая	5.11.12.	Еникъой
477	Редн.	Митю Н. Великовъ	4	Автаны	9.10.12.	Бозъ Баиръ
478	"	Минчо Д. Минчевъ	2	Мансарлий	9.10.12.	Деветъ мог.
479	Мл. п.	Михаилъ Г. х. Михалевъ	3	Сремъ	4.11.12.	Чаталджа
480	Редн.	Минчо Ст. Ганевъ	3	Башатлий	4.11.12.	"
481	"	Минчо Д. Димовъ	2	Саманларе	1912	Калфакъой
482	"	Маринъ Г. Станевъ	3	Авлалий	1912	"
483	"	Минчо Ив. Дочевъ	1	Сърнево	1912	"
484	"	Митю Ст. Банчевъ	2	Симеоново	1912	"
485	"	Мартинъ Г. Мартиновъ	2	Х. Балабанлий	1.11.12.	"
486	"	Момчо Ст. Младеновъ	2	Чинкоджа	13.11.12.	"
487	"	Марко Т. Ивановъ	7	Хасъ Беглий	13.11.12.	"
488	"	Минчо С. Димитревъ	3	Мидирисъ	13.11.12.	Софасъ
489	"	Мирчо П. Димитровъ	11	Созополь	13.11.12.	Калфакъой
490	"	Минчо Г. Галгамановъ	12	Читалово	12.12.12.	"
491	"	Митю В. Митевъ	10	Мурсатлий	12.12.12.	"
492	"	Митю К. Митевъ	15	Стралджа	9.11.12.	"
493	"	Маринъ К. Айджиолу	6	Казанъ Тепе	5.11.12.	Чанакчий
494	"	Митю М. Куртевъ		Башатлий	5.12.12.	Калфакъой
495	"	Моню Ив. Василевъ		Бейкъой	1912	Одринъ
496	Мл. п.	Михалъ П. Димитровъ	3	Бейкъой	1912	Казлъ Бунаръ
497	Редн.	Михаилъ Христовъ		Гаджилово	9.11.12.	Чаталджа
498	"	Михо Ст. Лесичевъ		Кап. Еникъой	1912	Калфакъой
499	"	Маринъ М. Мариновъ	13	Ст. Карадж.	1912	"
500	"	Митю Ст. Яневъ		Кашлакъой	1912	Кашлакъой
501	"	Марко Ж. Караивановъ	7	Александрово	1912	Одринъ
502	"	Миню Ив. Гадишевъ	8	Арнауткъой	4.11.12.	Чаталджа
503	"	Митю Нейковъ		Автаны	1912	Чорлу
504	"	Минко К. Минковъ	2	Кукорево	6.11.12.	Чаталджа
505	"	Минчо Дечевъ		Мидирисъ	1912	Бозъ Баиръ
506	"	Никола Г. Стояновъ	8	Мураданлий	5.11.12.	Чанакчий
507	"	Никола Д. Караколевъ	6	Ямболъ	5.11.12.	"
508	"	Никола К. Златаровъ	6	"	5.11.12.	"
509	"	Недѣлко Т. Пеневъ	6	Синаплий	5.11.12.	"
510	"	Минко П. Петровъ		Соруджалий	1912	Калфакъой
511	"	Михаелъ М. Биджарановъ		Ямболъ	6.11.12.	Чаталджа
512	"	Минчо Р. Узуиовъ	8	Нова Махала	6.11.12.	Лозенградъ
513	"	Минчо Д. Димовъ	2	Симеоново	1912	Чаталджа
514	"	Никола М. Илиевъ	6	Топузларе	22.11.12.	Лозенградъ

515	" Никола А. Балджиевъ	14 Дерекъой	2.12.12.	Калфокъой
516	" Никола К. Димитровъ	6 Елхово	12.11.12.	Чорлу
517	" Никола Михайловъ	3 Башатлий	26.12.12.	"
518	Ст. п. Нено К. Вълчевъ	13 Башатлий	2.12.12.	Калфакъой
519	Редн. Нико К. Вълновъ	1 Харманкарж	11.11.12.	"
520	Ст. п. Нико К. Стояновъ	2 Сжд. поле	11.11.12.	"
521	Редн. Нено Т. Таневъ	3 Тюркемъ	4.11.12.	Чаталджа
522	" Никола П. Мансарлийски	9 Ямболъ	4.11.12.	"
523	" Никола Ст. Циновъ	" Воденъ	1912	"
524	" Недѣлко А. Дечевъ	10 Попово	16.11.12.	Черкезкьой
525	" Недѣлко А. Недѣлчевъ	Ташъ Тепе	2.11.12.	Калфакъой
526	" Никола П. Петровъ	К. Тарлж	6.12.12.	Инджекъой
527	" Начно Г. Стояновъ	Пашакъой	2.11.12.	Хафса
528	" Недю Ив. Желевъ	Хаджиларе	1912	Калфакъой
529	" Никола Ив. Кашаваровъ	6 Акъ Бунаръ	6.11.12.	с. Бѣлградъ
530	" Ненчо К. Кондовъ	Мансарлий	1912	Чаталджа
531	" Нейко К. Кадънковъ	Ямболъ	5.11.12.	"
532	" Недѣлко Ст. Димитровъ	Ахлатлий	1912	Калфакъой
533	" Ончо Д. Бадъковъ	Яйладжикъ	28.11.12.	"
534	" Ончо Д. Ончевъ	"	1912	с. Бѣлградъ
535	" Павли П. Димитровъ	2 Мидирисъ	29.10.12.	Ямболъ
536	" Пенчо Ст. Чорбаджиевъ	4 Ямболъ	30.10.12.	Калфакъой
537	" Пенчо П. Мишевъ	11 Дуваларе	1.11.12.	"
538	" Пеню В. Колевъ	1 Могила	17.11.12.	Лозенградъ
539	" Паню Ив. Райчевъ	1 Азапкьой	9.11.12.	Калфакъой
540	" Нено Ст. Трифоновъ	Авлалий	6.11.12.	"
541	" Петко Б. Петковъ	7 Войника	6.11.12.	Странджа
542	" Петко Г. Желевъ	"	19.11.12.	"
543	" Петръ А. П. Цвѣтковъ	8 Самоводене	7.11.12.	Ст. Загора
544	" Петръ Г. Чапкъновъ	15 Урумбеглий	6.11.12.	Видренъ
545	" Петръ Ив. Пехливановъ	7 Крушево	4.12.12.	Сливенъ
546	Мл. п. Петръ К. Кючудовъ	1 Арнауткьой	12.11.12.	Синеклий
547	Редн. Петръ М. Ашлаковъ	1 Лалково	30.11.12.	Калфакъой
548	" Петръ П. Стояновъ	Сърнево	8.11.12.	"
549	" Петръ М. Стояновъ	Джумалий	8.11.12.	"
550	" Паско Е. Филиповъ	6 Чинкоджа	30.12.12.	Муратлий
551	" Петръ Ст. Кардашевъ	6 Хамбарлий	9.11.12.	Странджа
552	" Пеню М. Тонковъ	16 Ямболъ	1.11.12.	Калфакъой
553	" Пеню Т. Ивановъ	3 Арпачъ	4.11.12.	"
554	" Пеню Д. Ивановъ	1 Сралджа	10.11.12.	"
555	" Парушъ Ив. Желѣзковъ	1	1912	"
556	" Панайотъ П. Ивановъ	2 Ямболъ	1912	"
557	" Петръ Ив. Жечевъ	12 Омана	4.11.12.	Чанакчий
558	" Петръ М. Господиновъ	6 Топузларе	6.11.12.	"
559	" Павли Д. Ивановъ	3 Енимакле	9.10.12.	Бозъ Баиръ
560	" Петръ И. Атанасовъ	1 Ямболъ	5.11.12.	Калфакъой
561	" Парушъ В. Парушевъ	1 Стралджа	5.11.12.	"
562	" Пеню Г. х. Пеневъ	1	6.11.12.	"

563	" Пеню М. Ивановъ	5 Могила	6.11.12.	Калфакъой
564	" Петко Р. Стояновъ	3 Бейкъой	1912	"
565	" Петръ Г. Ивановъ	8 М. Боялъкъ	1912	"
566	" Петко Д. Сеовъ	7 Пашакъой	14.11.12.	"
567	Редн. Петръ Й. Ивановъ	7 Войника	14.11.12.	"
568	" Панайотъ П. Шаховъ	12 Ямболъ	4.11.12.	"
569	" Петръ С. Вълковъ	11 Читалово	10.11.12.	"
570	" Пеню Д. Дочевъ	11 Дуванджа	1912	с. Побачка
571	" Петко М. Чалбиевъ	10 Маноличъ	1912	"
572	" Петко Г. Карапорязовъ	10 Яйладжикъ	28.11.12.	"
573	" Петръ Ив. Костовъ	13 Ян. Балабанл.	5.11.12.	Калфакъой
573	" Петръ Ст. Йондовъ	13 Бургуджик.	1912	"
574	" Петръ Т. Петровъ	10 Ур. Чифликъ	16.11.12.	Чифликъой
575	" Петко Д. Ивановъ	3 Енимакхе	1912	"
576	" Петко Ив. Радевъ	6 Чинкоджа	5.11.12.	Чанакчи
567	" Петръ Г. Кароловъ	12 Дермендере	5.11.12.	"
578	" Петръ Т. Райковъ	8 Зимница	5.11.12.	"
579	" Петръ Ж. Станковъ	14 Араплий	1912	Араплий
580	" Пани Д. Тодоровъ	Башатлий	15.12.12.	Башалий
581	" Пейчо Д. Сжбевъ	"	12.10.12.	Одринъ
582	" Пеню Ст. Никовъ	Бургуджик.	1912	Калфакъой
583	Ст. п. Петръ А. Камбуровъ	Водень	1912	Чаталджа
584	Редн. Петръ Г. Стояновъ	Гаджилово	4.11.12.	"
585	" Пейчо М. Пейчевъ	5 Енибеглий	8.11.12.	Калфакъой
586	" Петко Ж. Петковъ	Кап. Еникъой	1912	Баба-Ески
587	" Петръ П. Костовъ	Мураданлий	1912	Калфакъой
588	" Панаиотъ Ст. Христовъ	Аджимлеръ	1912	Гор. Джумая
589	" Петръ К. Дойчевъ	Омана	1912	Чаталджа
590	" Петръ Д. Куртевъ	6 Попово	4.11.12.	Черкезкъой
591	" Петръ х. Стояновъ	2 "	12.11.12.	Тарфа
592	" Павли Д. Павловъ	15 Урумбеглий	30.12.12.	Калфакъой
593	" Петръ Г. Чиликовъ	"	6.11.12.	Бургасъ
594	" Петръ А. Чолаковъ	"	1912	Калфакъой
595	" Петръ П. Паруловъ	11 Шафлий	1912	"
596	" Петко Д. Тилевъ	7 Джумалий	1.11.12.	Чаталджа
597	" Петръ К. Ивановъ	Харманкарж	9.11.12.	Софасъ
598	" Павли Ж. Узуновъ	Джумалий	3.11.12.	"
599	" Петръ Т. Стояновъ	К. Деро	9.11.12.	"
600	" Петко Хр. Калъчевъ	Пашакъой	4.11.12.	Чаталджа
601	" Петко М. Челебиевъ	Авбалий	1912	Софасъ
602	" Петръ Г. Петровъ	Александр.	1912	Калфакъой
603	" Петко Д. Хасъма	5 "	1912	"
604	" Петко Хр. Иваиовъ	5 Читалово	1.11.12.	Чаталджа
605	" Петко Г. Филчевъ	2 Арнауткъой	2.11.12.	Калфакъой
606	" Петръ Д. Петровъ	Автаниа	1912	Лозенградъ
607	" Панайотъ Н. Райновъ	Сейменъ	1912	Чаталджа
608	" Петко Г. Лячевъ	Топузларе	17.11.12.	Калфвкъой
609	" Петръ Ст. Ганевъ	3 Тюркменъ	28.10.12.	Чаталджа

610	Редн. Паско Е. Филиповъ	6	Чинкоджа	1912	Калфакъой
611	" Петко Г. Боневъ	6	Соруджалий	1912	"
612	" Панайотъ Т. Казанджиевъ		Ямболъ	9.10.12.	Босъ тепе
613	" Петръ М. Тодоракевъ		"	5.11.12.	Чаталджа
614	" Панайотъ Д. Богдевъ		"	5.11.12.	"
615	" Петръ Г. Кондевъ		Драгоданово	1912	Софасъ
616	" Петко Д. Гевевъ		Златица	16.10.12.	Бун. Хисаръ
617	" Панко Г. Радевъ		Могила	1912	Калафакъой
618	" Петко Д. Димитровъ	5	Александр.	1912	Чаталджа
619	" Ради Г. Радевъ	6	Войника	20.11.12.	Лозенградъ
620	" Рашко Р. Вълковъ	5	Александр.	26.11.12.	Калафакъой
621	" Романъ Мариновъ		Ямболъ	11.11.12.	"
622	" Руси Д. Желѣзковъ	3		27.11.12.	"
623	" Руси Ив. Русевъ	12	Дермендере	10.10.12.	Д. Къой
624	" Руси Ст. Ангеловъ	4	Автания	2.11.12.	Калафакъой
625	" Ради М. Радевъ	6	Бухалий	5.11.12.	Чанакчи
626	" Руси Ст. Русевъ	10	Ст. Караджово	1912	Чифликъой
627	" Ради Ив. Дочевъ	10	Сърнево	1912	Калафакъой
628	" Руси Г. Георгиевъ	11	Сар. Еникъой	1912	"
629	" Рашко Ив. Рашковъ	3	Енимакле	3.11.12.	"
630	" Руси Г. Митраджиевъ	5	Ямболъ	5.11.12.	Чаталджа
631	" Руси П. Абраджиевъ	1	Могила	5.11.12.	Калафакъой
632	" Ради Ст. У. Радевъ	1	Старалджа	6.11.12.	"
633	" Рачо Т. Боколски		Омана	1912	Чаталджа
634	" Радойко Стойковъ	4	Автания	1912	"
635	" Ради Т. Жечевъ	1	Могила	6.11.12.	"
636	" Руси Б. Желевъ	5	Мая Курфали	1912	"
637	" Славъ Г. Славовъ	2	Борисово	7.11.12.	Калафакъой
638	Редн. Сотиръ Д. Гърчето	12	Ямболъ	23.11.12.	Калафакъой
639	Мл. п. Стоилъ С. Стоиловъ	5	Доуруклий	30.10.12.	Чифликъой
640	Редн. Ставри Г. Апостоловъ		Мураданлий	5.11.12.	Калафакъой
641	" Стайко Г. Стайковъ	6	Попово	3.11.12.	Странджа
642	" Станчо Т. Мазевъ		Исм. факж	9.11.12.	Калафакъой
643	" Стойко Р. Станчевъ	н,р	Ташъ Тепе	3.11.12.	"
644	" Стоянъ Г. Митревъ	12	Курталанъ	7.11.12.	Лозенградъ
645	" Стоянъ Д. Атанасовъ	7	Бълг. Бейкъой	15.11.12.	Калафакъой
646	" Стоянъ Д. Ходжовъ	15	Яйладжикъ	28.11.12.	"
647	" Стоянъ Ив. Жабовъ	12	Елеменлий	14.11.12.	Лозенградъ
648	" Стоянъ Петровъ		Дере-макле	2.11.12.	Калафакъой
649	" Сжби Г. Сжбевъ	9	Хамбарлий	11.11.12.	"
650	" Сжби Ст. Сжбевъ	11	Сар. Еникъой	16.11.12.	Лозенградъ
651	" Сжби С. Косевъ	4	Курталанъ	10.11.12.	Странджа
652	" Стоянъ М. Чобановъ	1	Могила	4.11.12.	Калафакъой
653	" Стоянъ К. Арнаудовъ	2	Сар. Еникъой	1912	"
654	" Стойко М. Господиноаъ	6	Топузларе	4.11.12.	Чанакчи
655	" Стоянъ К. Сжбевъ	1	Азакпкой	5.11.12.	Калафакъой
656	" Стойчо Ив. Стойчевъ	1	Стралджа	6.11.12.	"
657	" Стефанъ Т. Шоповъ	3	Е. Джумая	4.11.12.	Чаталджа

658	Редн. Стоянъ Ст. Николовъ	8	Елеменлий	1912	Калафакъой
659	Ефр. Стоянъ П. Добриновъ	8	Дерекъой	1912	"
660	" Стоиль Д. Гаргаджиевъ	7	Пашакъой	14.11.12.	"
661	Мл. п. Стоянъ Ив. Бъчваровъ	7	Дермендере	1912	"
662	Редн. Сжби Ив. Сжбевъ	3	Бейкъой	1912	"
663	" Стоянъ Г. Георгиевъ	11	Сар. Еникъой	1912	"
664	" Стоянъ Д. Стояновъ	11	Хасанбеглий	12.11.12.	"
665	" Станю Н. Станевъ	11	Мурсатлий	1912	"
666	Ст. п. Стойко Ц. Стояновъ	12	Ст. Караджово	1912	"
667	Редн. Стоянъ К. Гандевъ	12	Яйладжикъ	1912	"
668	" Стати Иа. Желевъ	10	Хаджиларе	1312	"
669	Редн. Стоянъ Д. Джапуновъ	8	Ахлатлий	5.11.12.	Чанакчий
670	" Стойко Д. Стойковъ	6	К. Бунаръ	5.11.12.	"
671	" Стоянъ Н. Стоевъ		Ахлатлий	3.11.12.	Калафакъой
672	" Стоянъ Ст. Сираковъ		"	10.11.12.	"
673	" Стоянъ Велино		Башатлий	3.11.12.	Чаталджа
674	" Стоянъ Г. Пехливановъ		Воденъ	1912	Чаталджа
675	" Стоянъ В. Пехнивановъ		"	1912	Калафакъой
676	" Стоянъ Р. Маджуровъ	5	Елхово	1912	Чаталджа
677	" Стоянъ К. Арабаджиевъ		"	1912	Калфакъой
678	" Стойко И. Гаджиловчето		Гаджилово	1912	Симитлий
679	" Стоянъ Ив. Апостоловъ	11	Кайбиларе	7.11.12.	Калфакъой
680	" Стоянъ Г. Стойковъ		Мешелия	17.11.12.	Вели Меше
681	" Станю Ив. Димитровъ		Омана	1912	Чаталджа
682	" Стойко Г. Стойковъ	16	Попово	31.10.12.	Калафакъой
683	" Стоянъ Н. Димитровъ		Ст. Караджово	1912	"
684	" Стоянъ Д. Стояновъ		Ташъ Тепе	1912	"
685	" Стоянъ П. Чиликовъ	15	Урумбеглий	23.11.12.	"
686	" Стоянъ Д. Вълевъ	6	Хамбарлий	1912	Чаталджа
687	" Стоянъ Ж. Котомбаловъ		Яйледжикъ	12.11.12.	Калафакъой
688	" Стоянъ М. Срачешеръ		"	23.11.12.	"
689	" Сандю Т. Кашеровъ	4	Дуваларе	1912	Чаталджа
690	" Станко Ст. Димовъ	5	Александр.	1912	Калафакъой
691	" Стойко Т. Донеъ	2	Автания	1912	Чаталджа
692	" Стоянъ Г. Костовъ		"	1912	Лозенградъ
693	" Стою Б. Петковъ	7	Дерекъой	9.12.12.	Чифликъой
694	" Славъ П. Славовъ	11	Арнауткъой	6.11.22.	Калафакъой
695	" Сстоянъ И. Кръстевъ		Мансарлий	1912	Чаталджа
696	" Стойко Д. Стойковъ		Мидирись	1912	Лозенградъ
697	" Стоянъ П. Панковъ	14	Сар. Еникъой	1912	Чаталджа
698	" Стойчо В. Стойчевъ		Сейментъ	1912	Калафакъой
699	" Стойко Ив. Балеъ		Чинкоджа	1912	"
700	" Стоянъ Ив. Керановъ		Ямболъ	5.11.12.	Чаталджа
701	" Стефанъ Д. Русевъ		"	5.11.12.	Странджа
702	" Станю К. Кодуковъ	3	"	1.11.12.	Калафакъой
703	" Стойко Недѣлковъ		Сърнево	1912	Дервишъ м.
704	" Стефанъ К. Мариновъ		П. Тръмбешъ	1912	"
705	" Сжби Г. Сжбевъ	4	Елхово	1912	Чаталджа

706	Редн. Стоянъ П. Стояновъ	8	Ахлатлий	1912	Дервишъ м.
707	" Ст. В. Чиркишлийски	16	Сейменъ	1912	Чаталджа
708	" Стоянъ Г. Карамановъ	16	Попово	1912	Тарфа
709	" Тоню.Ив.Базака (Коневъ)	6	Чарганъ	29.10.12.	Лозенградъ
710	Ст. п. Таню Г. Гърбушевъ	7	Войника	27.11.12.	Калфакъой
711	Редн. Тодоръ Г. Стояновъ		Чарганъ	13.11.12.	"
712	" Тодоръ М. Пехливановъ			13.11.12.	"
713	" Тодоръ Р. Вичевъ		Автания	7.11.12.	"
714	" Тодоръ Яневъ			11.11.12.	"
715	" Тома П. Йовевъ		Ахлатлий	7.11.12.	"
716	" Тома М. Милчаковъ	3	Г. Боялъкъ	8.11.12.	Странджа
718	" Тодоръ Хр. Митевъ	10	Мурсатлий	1912	Калфакъой
719	" Тоню П. Комитовъ	9	Исм. Факж	1912	"
720	" Тодоръ Н. Стояновъ	12	Башалий	1912	"
721	" Тодоръ Р. Димовъ	4	Авлалий	1912	"
722	" Тома П. Олчевъ	8	Елеменлий	1912	"
723	" Тодоръ В. Паневъ	5	Елхово	5.11.12.	Чаталджа
724	" Тодоръ Г. Генчевъ	3	Карамуратл.	5.11.12.	"
725	" Толю А. Юрдановъ	1	Стралджа	5.11.12.	Калфакъой
726	Мл. п. Тодоръ П. Тодоровъ	15	Кайбиларе	5.11.12.	Еникъой
727	Редн. Тодоръ С. Петровъ	10	Петъ Могили	5.11.12.	Чаталджа
728	" Теню К. Теневъ	4	Зимница	9.10.12.	Бозъ Баиръ
729	" Теню М. Мариновъ	4	Ин. Сарлий	9.10.12.	"
730	" Тончо А. Георгиевъ	1	Стралджа	1912	Калфакъой
731	" Теню К. Къневъ	2	Кабасакалъ	13.12.12.	Димотика
732	" Тодоръ Георгиевъ		Башатлий	10.11.12.	Чаталджа
733	" Тодоръ П. Стояновъ		"	10.11.12.	"
734	" Тодоръ К. Мариновъ	12	Дермендере	5.11.12.	Калфакъой
735	" Тодоръ Ст. Хаджиевъ		Елеменлий	4.11.12.	Залъфъ
736	" Тодоръ Ст. Балджиевъ	11	Кайбиларе	6.11.12.	Калфакъой
737	" Таню П. Таневъ		Мураданий	1912	Чаталджа
738	" Тодоръ Я. Паловъ	11	Пашакъой	15.11.12.	Калфакъой
739	" Тодоръ П. Тодоровъ		Дели Кочъ	1912	Чаталджа
740	" Тодоръ Ст. Тронковъ	13	Аспарухово	1.11.12.	с. Бѣлградъ
741	" Тодоръ П. Христовъ		Джумалий	5.11.12.	Чифликъой
742	" Тодоръ Р. Дичевъ		Автания	1912	Калфакъой
743	" Тоди Ив. Райчевъ	1	Азапкъой	5.11.12.	Чаталджа
744	" Тодоръ П. Караивановъ	5	Александр.	1912	Калфакъой
745	" Тоню К. Христовъ		"	1912	"
746	" Тодоръ М. Коевъ		Автания	1912	Лозенградъ
747	" Тончо Ив. Новачевъ	14	Калфакъой	14.11.12.	София
748	" Тодоръ Атанасовъ		Мансарлий	1912	Чаталджа
749	" Тошко Ст. Желѣзковъ	8	Чѣрганъ	6.11.12.	"
750	" Тошко М. Ивановъ	6	Чинкоджа	1912	"
751	" Тоти Г. Точевъ		Ямболъ	5.11.12.	"
752	" Тодоръ С. Дражевъ		"	5.11.12.	Чаталджа
753	" Тодоръ Г. Гинчевъ	3	Дѣдово	4.11.12.	Калфакъой
754	" Фоти М. Вѣлковъ		Башалий	12.11.12.	"

755	Редн. Филипъ Т. Димитровъ	2	Арнауткьой	7.11.12.	Калфакьой
756	" Хаимъ Самуиловъ	16	Ямболъ	6.11.12.	Странджа
757	" Христо А. Недѣлковъ	4	Джумалий	11.11.12.	"
758	" Христо Василевъ	д.д	Башалий	15.11.12.	Ямболъ
759	" Христо Г. Палагаровъ	16	Г. Дервентъ	1.11.12.	с. Бѣлградъ
760	" Христо З. Николовъ	н.р	Кап. Еникьой	10.12.12.	Лозенградъ
761	" Христо К. Костадиновъ	10	Сремъ	24.12.12.	Калфакьой
762	" Христо Ст. Христовъ		Александр.	7.11.12.	"
763	" Христо П. Димитровъ		Ямболъ	8.11.12.	"
764	Ефр. Христо Д. Пѣевъ	1	"	9.11.12.	"
765	Редн. Христо Н. Костовъ	10	Сремъ	4.11.12.	Чаталджа
766	" Христо М. Дончевъ	3	Башалий	9.10.12.	Бозъ Баиръ
767	" Христо Ив. Христовъ	3	"	9.10.12.	"
768	" Христо Ив. Недѣлковъ	5	Елхово	5.11.12.	Чаталджа
769	" Христо Д. Ивановъ	9	Енибеглий	5.11.12.	"
770	" Христо Г. Христовъ	3	Ямболъ	5.11.12.	"
771	" Христо М. Стояновъ	8	Ташъ Тепе	2.11.12.	Калфакьой
772	" Христо Г. Топчето	4	Ин. Сарлий	5.11.12.	"
773	" Христо Д. Дженковъ	11	Синаплий	1912	"
774	" Христо К. Костовъ	11	Читалово	8.11.12.	"
775	" Христо П. Ганчевъ	15	Урумбеглий	3.11.12.	"
776	" Христо П. Христовъ	к.р	Ташъ Тепе	12.11.12.	Еск. Кумлукъ
777	" Храчанъ М. Захарянъ	8	Ямболъ	5.11.12.	Чанакчи
778	" Христо Т. Мариновъ		Ташъ Тепе	2.11.12.	Калфакьой
779	" Христо Г. Атанасовъ		Гаджилово	5.11.12.	Софасъ
780	" Христо Г. Гендовъ	12	Дермендере	2.11.12.	Калфакьой
781	Редн. Христо Д. Ивановъ		Мешалий	17.11.12.	Вели Меше
782	" Христо Г. Салабашевъ	14	Урумбеглий	1.11.12.	Калфакьой
783	" Христо Д. Георгиевъ	11	Читалово	8.11.12.	"
784	" Христо Ив. Великовъ		Башатлий	21.11.12.	Чаталджа
785	" Христо Г. Боневъ		Джумалий	5.11.12.	Софасъ
786	" Христо Т. Трифоновъ		Пашакьой	9.11.12.	Чаталджа
787	" Христо М. Божковъ		Александр.	1912	"
788	" Христо Н. Димитровъ	7	Доуруклий	8.11.12.	"
789	" Цвѣтко М. Кокодуля		Ин. Сарлий	2.12.12.	Калфакьой
790	" Цвѣтко Г. Цвѣтковъ	3	Тюркменъ	9.11.12.	Акъ Бунаръ
791	" Шидеръ В. Стояновъ		Харм. Карж	9.11.12.	Софасъ
792	" Щилиянъ Т. Мандаджиевъ	2	Саманларе	1912	Калфакьой
793	" Юрданъ М. Минчевъ	8	Елхово	4.12.12.	"
794	" Юрданъ Ст. Узуновъ		Пашакьой	14.11.12.	"
795	" Юрданъ В. Димитровъ	3	Тюркменъ	9.11.12.	Бозъ Баиръ
796	" Юрданъ Б. Ивановъ	11	Гидиклий	4.11.12.	Чаталджа
797	" Юрданъ П. Митевъ	11	Авлалий	1912	Калфакьой
798	" Юрданъ Ив. Гочевъ	13	Ст. Караджово	1912	"
799	" Юрданъ П. Чобановъ		Автания	1912	Лозенградъ
800	" Юрданъ П. Митевъ		"	1912	Чаталджа
801	" Юрданъ В. Златевъ	х.	Димитрово	10.12.12.	Калфакьой
802	" Юрданъ Р. Недевъ		Чинкоджа	1912	"

803	Редн. Юрданъ Б. Милановъ	7	Падарево	1.11.12.	Чаталджа
804	" Христо Я. Скарлатовъ		Г. Боялъкъ	1.11.12.	Калфакъой
805	Мл. п. Яни К. Яневъ	6	Александр.	5.11.12.	Чанакчи
806	Ф-лъ Яни М. Донеъ	4	Шахлий	1912	Тарфа
807	Редн. Янко Е. Михалевъ	4	Ин. Сарлий	21.11.12.	Тарфа
808	" Янко Ж. Мирчевъ	2	Стралджа	11.11.12.	Калфакъой
809	" Яни Д. Тонеъ	3	Терзелий	9.10.12.	Бозъ Баиръ
810	" Янко Д. Илиевъ	2	Арнауткьой	1912	Калфакъой
811	" Янко Н. Янковъ		Саманларе	8.11.12.	
812	" Янко Д. Тонеъ	3	Г. Детелина	9.19.12.	Акъ Бунаръ
813	" Алекси Добревъ	6		2. 1.13.	Мурсатлий
814	" Алекси М. Георгиевъ		Германъ	1913	Кукушъ
815	" Алекси Щ. Димитровъ	10	Еникьой	25. 4.13.	Баба Ески
816	" Арександръ Г. Коларовъ		Ямболъ	8. 6.13.	Одринъ
817	" Атанасъ Н. Георгиевъ	14	Урумбеглий	23. 3.13.	Баба Ески
818	" Атанасъ К. Сергмахмудовъ	8		5. 7.13.	Крупникъ
819	Мл. п. Атанасъ Петровъ		Ямболъ	18. 7.13.	Дупница
820	Редн. Атанасъ Р. Апостоловъ	8	Ахлатлий	8. 8.13.	Кост. Баня
821	" Атанасъ Ж. Тодоровъ	д.д	Башатлий	27. 3.13.	Ямболъ
822	" Атанасъ Е. Ралевъ	1	Азапкьой	2. 1.13.	Муратлий
823	" Андонъ Р. Андоновъ	12	Омана	1913	Калфакъой
824	" Атанасъ Т. Чорбаджиевъ	12	"	30. 1.13.	Баял. сартж
825	" Ангелъ Д. Борсуковъ	11	Урумбеглий	30. 1.13.	"
826	" Атанасъ А. Колевъ	5	Ямболъ	27. 1.13.	"
827	" Атанасъ Н. Гигонъ	8	Борисово	27. 1.13.	"
828	" Атанасъ Г. Стояновъ	7	Крумово	1913	Калфакъой
829	" Ангелъ В. Петковъ	7	Елхово	1913	Синеклий
830	" Атанасъ Н. Рубчевъ		Омана	1913	Беласица
831	" Атанасъ Ж. Мавровъ		"	1913	Дем. Хисаръ
832	" Ангелъ Т. Ивановъ		"	1913	Одринъ
833	" Андонъ П. Андоновъ		"	1913	Чаталджа
834	" Атанасъ Д. Чиликовъ	11	Читалово	12. 7.13.	Кукушъ
835	" Атанасъ Ст. Ташковъ	11	"	15. 6.13.	Г. Джумая
836	" Ангелъ Ж. Кировъ	д.д	Шахлий	29. 7.13.	Цар. село
837	" Атанасъ Д. Сюлюмезовъ	1	Азапкьой	1913	Ямболъ
838	" Атанасъ Г. Радевъ		Зимница	16. 7.13.	р. Струма
839	" Андонъ Ж. Петковъ	11	Еникьой	1913	Бѣласица
840	" Албертъ Д. Бохоровъ		Ямболъ	9. 7.13.	Кукушъ
841	" Атанасъ Г. Кръстевъ		"	21. 3.12.	Сливенъ
842	" Атанасъ А. Шевкеновъ		"	29. 5.13.	Ямболъ
843	" Александъ Г. Махалджийски		Ветренъ	25. 3.13.	Одринъ
844	" Атанасъ Г. Стояновъ		Чамджасъ	19. 3.13.	"
845	" Ангелъ П. Косевъ		К. Муратлий	20. 1.13.	Кушукавакъ
846	" Атанасъ Н. Ароновъ	2	Бистрица	1913	Кукушъ
847	" Боянъ Б. Желевъ	1	Сливенъ	29. 6.13.	Радомиръ
848	" Божилъ Ст. Божиловъ		Бейкьо	1913	Кукушъ
849	" Боню Димитровъ	8	Каваклий	3. 7.13.	Крупникъ
850	" Боянъ Сл. Дичевъ	16	К. Бунаръ	24. 6.13.	Кукушъ

851	Редн. Балчо Д. Ивановъ	Талашманли	10. 7.13.	Кукушъ
852	Редн. Божилъ Ценева	7 Зеленигр.	5. 8.13.	София
853	" Божко К. Божковъ	14 Ново Село	1913	Гор. Джумая
854	" Ботю К. Тодоровъ	15 Златарица	1913	Габрово
855	" Василь М. Филиповъ	14 Ямболъ	21. 6.13.	Кукушъ
856	" Василь Т. Пешевъ	5 Косача	5. 8.13.	Дупница
857	" Велико Стойковъ	10 Ачларе	3. 2.13.	Чорлу
858	" Велико Ст. Младеновъ	6 Чинкоджа	12. 3.13.	Одринъ
859	" Велчо Т. Коларовъ	12 Омана	1913	Бѣлградъ
860	" Василь Г. Драгановъ	2 Самоковъ	13. 3.13.	Пачаджиларъ
861	" Вълко Г. Копринковъ	2 К. Бунаръ	12. 3.13.	"
862	" Велико Д. Драгуловъ	1 К. Муратлий	9. 3.13.	Бааларъ Сар.
863	Мл. п. Владимиръ Г. Павловъ	п.л. Елхово	12. 3.13.	Шарапйолу
864	Редн. Вълко Д. Янчевъ	9 Дюкменъ	1913	Кукушъ
865	" Велико Г. Мъндовъ	7 Хамбарлий	12. 4.13.	Одринъ
866	" Вичо Хр. Ивановъ	15 Урумбеглий	3. 3.12.	Калфакъой
867	" Василь Ф. Пейчевъ	Яйладжикъ	12. 4.13.	Кукушъ
868	Мл. п. Велко Т. Кърджиевъ	Пашакъой	22. 4.13.	Кукушъ
869	Редн. Вълчо Р. Вълчевъ	5 Александр.	1913	Крес. Дефиле
870	" Видю Г. Атанасовъ	Войника	25. 4.13.	Босилевградъ
871	" Вълко Г. Желевъ	Мансарлий	1913	Г. Джумая
872	" Вълчо Г. Салаковъ	Стралджа	22. 6.13.	Кукушъ
873	" Вълчо К. Ивановъ	"	22. 9.13.	Кукушъ
874	" Вълко Д. Петковъ	Топузларе	25. 6.13.	Кукушъ
875	" Вичо Д. Бъчваровъ	Ямболъ	15. 7.13.	Пехшево
876	" Василь Д. Мисирковъ	"	6. 4.13.	Гали Беевъ
877	Ст. п. Василь Н. Ханъмовъ	13 " "	21. 6.13.	Кукушъ
878	Реди. Велико Д. Драгуловъ	К. Муратлий	13. 3.13.	Одринъ
879	" Василь Г. Драгановъ	Кулаклий	1913	Одринъ
880	" Василь Г. Донкинъ	10 Костенецъ	1913	Бѣласица
881	" Гани Д. Желѣзковъ	4 Ямболъ	28. 1.13.	Ямболъ
882	" Господинъ М. Енчевъ	5 Елхово	18. 1.13.	Чаталджа
883	" Гавраиль Андреевъ	2 Симеоново	6. 7.13.	Любимецъ
884	" Генко Ст. Гайдарски	1	10. 7.13.	Г. Джумая
885	" Георги Андоновъ	3 Стара рѣка	7. 1.13.	Ямболъ
886	" Георги Д. Сяровъ	9 Ченге	23. 3.13.	Одринъ
887	" Георги Желѣзковъ	2 Бейкьой	11. 2.13.	Лозенградъ
888	" Георги К. Пѣевъ	6 Тасъ Тепе	22. 4.13.	Чорлу
889	" Георги К. Магарановъ	11 Бѣлово	14. 7.13.	Дупница
890	" Жеорги Н. Канджевъ	14 Дерекъой	17. 7.13.	"
891	" Георги П. Ивановъ	7 Куредере	10. 4.13.	Лозенградъ
892	" Георги П. Вълковъ	3 Читалово	14. 3.13.	Оглу Паша
893	" Георги Поповъ	4 Ахлатлий	1. 3.13.	Ямболъ
894	" Георги Я. Славовъ	4 Дискотна	5. 7.13.	Симитлий
895	" Господинъ П. Беновъ	2 Арнауткьой	23. 2.13.	Лозенградъ
896	" Георги К. Миневъ	15 Урумбеглий	12. 3.13.	Е. Комлукъ
897	" Г. Д. Костадиновъ	15 " "	12. 3.13.	"
898	" Георги Я. Имерлиевъ	14 Ямболъ	12. 3.13.	"

899	Редн. Георги Я. Ангеловъ	14	Урумбеглий	12. 3.13.	Е. Комлукъ
900	" Георги Г. Карапченски	15	Карапче	12. 3.13.	"
901	Мл. п. Георги П. Вълчевъ	к.р	Мурсатлий	12. 3.13.	Пачеджиларъ
902	Ст. п. Георги П. Колевъ	9	Ямболъ	12. 3.13.	"
903	Редн. Гани Б. Желевъ	5	Г. Детелина	27. 1.13.	Бааларъ Сърта
904	" Господинъ Д. Кърпковъ	5	Войника	28. 1.13.	"
905	" Георги С. Хлѣбаровъ	6	Ямболъ	28. 1.13.	"
906	" Георги М. Грековъ	6	Даутбеглий	27. 1.13.	"
907	" Георги А. Тънкопишевъ	9	Ямболъ	29. 1.13.	Печаджиларъ
908	" Георги Ф. Апостоловъ	1	Самоковъ	13. 3.13.	"
909	" Георги П. Жечковъ	1	Стралджа	9. 3.13.	Бааларъ Сърта
910	" Георги Ст. Франсзовъ	14	Г. Дервентъ	29. 1.13.	"
911	" Георги К. Хаджиевъ	12	Лалково	30. 1.13.	"
912	" Георги Б. Дойчевъ		Еркечъ	15. 7.13.	Кукушъ
913	" Георги Ив. Добревъ		Х. Беглий	12. 3.13.	Пачеджил.
914	" Господинъ П. Желѣзковъ	10	Бургуджикъой	15. 7.13.	с. Габрово
915	" Георги И. Пулевъ		Воденъ	15. 7.13.	"
916	" Георги Л. Желѣзковъ	16	Курталанъ	13. 7.13.	"
917	" Георги Б. Димитровъ	11	Кайбиларе	14. 2.13.	Одринъ
918	" Георги П. Димитровъ	4	Кап. Еникъой	1913	Чанта
919	" Георги Ф. Чакъровъ		Константин.	1913	Бѣласица
920	" Георги Т. Стойковъ		Машалий	26. 7.13.	"
921	" Господ. Д. Юргайджиевъ		Соуджакъ	15. 7.13.	Соуджакъ
922	" Георги М. Трифоновъ	13	Ст. Краджово	1913	Петричъ
923	" Георги К. Кара Динковъ	15	Урумбеглий	13. 1.13.	Калфакъой
924	Редн. Господинъ Д. Ноившевъ	15	Урумбеглий	13. 3.13.	Одринъ
925	" Георги К. Русанинъ		"	14. 2.13.	Ам. Беглий
926	" Георги П. Пешковъ	9	Хамбарлий	15. 5.13.	Хамбарлий
927	" Георги Д. Геолгиевъ	9	"	1913	"
928	Ефр. Георги Т. Колевъ	9	"	1913	Улъ Паша
929	Редн. Георги Д. Кавръковъ	11	Читалово	10. 7.13.	Кукушп
930	" Георги Драгановъ	с.р	"	11. 3.13.	Ямболъ
931	" Георги П. Ивановъ		Курудере	9. 4.13.	Лозенградъ
932	" Георги П. Ивановъ	8	Кулата	15. 6.13.	Кукушъ
933	" Георги Я. Бѣлевъ	19	Аспарухово	26. 6.13.	Дж. планина
934	" Господинъ Р. Тянковъ		Джумалий	15. 7.13.	Солунъ
935	" Георги Ст. Балджиевъ		Яйладжикъ	1913	Порой
936	" Господинъ В. Атанасовъ	2	Михайлово	1913	"
937	" Георги Д. Болградовъ		Сливенъ	15. 7.13.	с. Женско
938	" Гани М. Ганевъ	2	Арнауткьой	6. 1.13.	Баба Ески
939	" Генчо М. Атанасовъ	8	"	16. 3.13.	Одринъ
940	" Гани В. Христовъ		Автания	1913	Кукушъ
941	" Георги В. Вѣлевъ		Автания	1913	Чорлу
942	" Георги С. Табаковъ		Бал. Бунаръ	12. 3.13.	Одринъ
943	" Георги Т. Арабаджиевъ	3	Войника	11. 6.13.	Пехчево
944	" Георги П. Георгиевъ	8	Дерменкьой	1913	Кукушъ
945	" Георги Ив. Божковъ	11	Еникъой	1913	Кукушъ
946	" Гани В. Златевъ		х. Димитрово	13. 3.13.	Одринъ

947	Редн. Георги Н. Ивановъ	6	Чинкоджа	1913	р. Бистрица
948	" Георги Д. Гърчето		Ямболъ	21. 6.13.	Кукушъ
949	" Георги Г. Ивановъ		"	21. 6.13.	"
950	" Господинъ Д. Колевъ		К. Муратлий	17. 7.13.	Одринъ
951	" Генчо Г. Станчевъ	3	Люб. Махала	22. 6.13.	Кукушъ
952	" Ганчо Ив. Таневъ		Велчево	15. 7.13.	Дем. Хисаръ
953	" Георги Ив. Димитровъ		Ст. Войвода	1913	Кукушъ
954	" Георги М. Атанасовъ		Здравецъ	1913	Китка
955	" Георги П. Вълчевъ	15	Крумъ	12. 7.13.	Г. Джумая
956	" Георги Р. Митевъ	2	Дерменкьой	14. 2.13.	София
957	" Георги Х. Георгиевъ	1	Кулаклий	1913	Кукушъ
958	" Георги Ф. Апостоловъ	1	Самоковъ	1913	Одринъ
959	" Господинъ Ст. Петровъ	10	Бургуджикьой	1913	Дан. планина
960	" Давидъ С. Леви	12	Ямболъ	17. 3.13.	Лозенградъ
961	" Димитръ Георгиевъ	5	Бургасъ	2. 3.13.	Одринъ
962	" Димитръ Д. Стойковъ	3	Мидирисъ	21. 1.13.	Лозенградъ
963	" Димитръ Илиевъ	14	Урумбеглий	6. 6.13.	Ямболъ
964	Димитръ Ст. Кушевъ	2	Мансарлий	17. 2.13.	Ямболъ
965	" Димитръ Ст. Върковъ	3	Ахлатлий	2. 2.13.	Сливенъ
966	" Димитръ Т. Митковъ	13	Якезлий	23. 1.13.	Лозенградъ
967	" Димо Диневъ	2	Саранлий	4. 1.13.	Чорлу
968	Ст. п. Диню Ж. Петковъ	6	Ямболъ	29. 1.13.	Оглу Паша
969	Редн. Диню Минчевъ	13	Ст. Войвода	2. 3.13.	Одринъ
970	" Добри П. Минковъ	8	Белибе	28. 1.13.	"
971	" Драганъ А. Чирпанлиевъ	11	Гидиклий	26. 6.13.	Скеча
972	" Драго П. Юрдановъ	3	Кортенъ	18. 1.13.	Лозенградъ
973	" Делчо Н. Митковъ	14	Бръгово	20. 6.13.	Дупница
974	" Димо Ив. Георгиевъ	2	Саманларе	10. 2.13.	Чорлу
975	" Димо Ж. Кайряка	4	"	10. 2.13.	"
976	" Димитръ П. Митровъ	2	Пашакьой	15. 2.13.	Софасъ
977	" Димитръ К. Цивковъ	8	Яйладжикъ	12. 6.13.	Кукушъ
978	" Диня Я. Тенчевъ	6	Топузларе	27. 1.13.	Бааларъ сарт
979	" Димо Ст. Тоталбвъ	2	Саранлий	12. 3.13.	Пачаджил.
980	" Димитръ П. Карагьозовъ	11	Пашакьой	30. 1.13.	Бааларъ сарт
981	" Димитръ Я. Бакърджиевъ	15	Г. Боялъкъ	12. 3.12.	Е. Комлукъ
982	" Д. Георгиевъ Стояновъ	14	Ихтиманъ	12. 3.12.	"
983	" Димитръ Ст. Миховъ	7	Х. Беглий	12. 3.13.	"
984	" Дженко Ст. Дженковъ	3	Читалово	13. 3.13.	Ялджа Табия
985	" Димитръ С. Стояновъ	9	Ташъ Тепе	12. 3.13.	Пачаджиларъ
986	Ефр. Димитръ П. Славовъ		Ахлатлий	21. 6.13.	с. Порой
987	Редн. Димитръ Ив. Марковъ	д.д	"	15. 7.13.	Дрън. глава
988	" Димитръ Г. Станевъ		Бейкьой	1913	Одринъ
989	" Димитръ Г. Ракаджиевъ		Воденъ	22. 6.13.	Кукушъ
990	" Димитръ В. Тончевъ	16	Курталанъ	13. 7.13.	с. Габрово
991	" Димитръ П. Караколевъ	6	Елхово	1913	Одринъ
992	" Димитръ М. Ивановъ	13	Кайбиларе	15. 7.13.	Пехчево
993	" Димитръ Ив. Апостоловъ	13	"	4. 7.13.	Кукушъ
994	" Добри К. Добриковъ		Урумово	1913	Кукушъ

995	Редн. Димитръ Х. Драгоевъ	11	Пашакъой	15. 6.13.	с. Габрово
996	Редн. Дженко Г. Генковъ	11	Пашакъой	9. 5.13.	Кукушъ
997	" Димитръ В. Дачевъ	11	Попово	30. 6.13.	Кукушъ
998	" Дойчо Й. Петровъ	10	Ченге	21. 6.13.	Кукушъ
999	" Димитръ М. Василевъ	15	Урумбеглий	1. 2.13.	Калфакъой
1000	" Димитръ П. Димитровъ	2	"	1913	Кукушъ
1001	" Димитръ Г. Сжбевъ	2	Хамбарлий	1913	Дъсч. кладен.
1002	" Димитръ Г. Кардашиевъ	9	"	1913	Крупникъ
1003	" Димо Ст. Дженковъ	9	"	1913	Кумъ Дерѣ
1004	" Димитръ С. Демирджиевъ	11	Читалово	20. 7.13.	Кочериново
1005	" Димитръ Ст. Ташковъ	11	"	10. 7.13.	Кукушъ
1006	" Димитръ И. Караманлиевъ		Шахлий	10. 9.13.	Ямболъ
1007	" Димитръ Г. Карагеоргиевъ		Воденъ	1913	Чатаджа
1008	" Добри Ц. Добревъ	9	Аспарухово	20. 6.13.	Кукушъ
1009	" Дочо Д. Колевъ	3	Дуваларе	1913	Чамъ Тепе
1010	" Делчо Р. Трифоновъ		Пашакъой	16. 5.13.	Рупель
1011	" Делчо Г. Делчевъ		Александр.	1913	Кочериново
1012	" Димитръ Е. Атанасовъ		Ново-село	12. 3.13.	Одринъ
1013	" Диню К. Коняровъ	4	Авлалий	24. 7.13.	Кукушъ
1014	" Данчо С. Даневъ	16	Азапкъой	20. 6.13.	Кукушъ
1015	" Делчо Г. Делчевъ		Александр.	1913	Кр. дефиле
1016	" Добри Г. Добревъ		Автания	1913	Кукушъ
1017	" Димитръ Д. Къневъ		Гидиклий	20. 6.13.	Габр. колиби
1018	" Делю С. Делевъ		Енимахле	25. 8.13.	Енимахле
1019	" Делчо Продановъ	7	"	1913	Дупница
1020	Мл. п. Димо М. Шидерски		Стралджа	12. 6.13.	Кочариново
1021	Редн. Динко Г. Яланжийски		Топозларе	22. 6.13.	Кукушъ
1022	" Димитръ Н. Стояновъ		Ямболъ	12. 5.13.	Ямболъ
1023	" Диню М. Дичковъ	д.д	Падаклий	1913	Т. Сейменъ
1024	" Дачо М. Даковъ	9	Омарчево	12. 3.13.	Одринъ
1025	" Диню В. Драгановъ		Г. Ботево	16. 7.13.	Бѣласица
1026	" Дочо Димитровъ		Балванъ	11. 3.13.	Одринъ
1027	" Димитръ Поповъ		Драгаганово	1.10.13.	Ямболъ
1028	" Димо Ст. Колевъ	1	Елхово	1913	Одринъ
1029	" Димо Ст. Тотоновъ	1	Саранлий	12. 3.13.	Одринъ
1030	" Димитръ Н. Бойчевъ	2	К. Бунаръ	1913	Одринъ
1031	" Димитръ Т. Куртевъ	6	Елхово	1913	Кукушъ
1032	" Динко Ив. Динковъ	10	Войника	15. 7.13.	Габр. колиби
1033	" Деню Г. Янковъ	10	Хасбеглий	1913	Вѣтрень
1034	" Диню К. Димовъ	11	Ст. Карадж.	1913	Кукушъ
1035	" Димитръ Хр. Драгоевъ	11	Пашакъой	1913	Габрово
1036	" Димитръ В. Андоновъ	12	Попово	1913	Кукушъ
1037	" Д. Георгиевъ Стояновъ	14	Ихтиманъ	1913	Одринъ
1038	" Димитръ С. Татеновъ	14	Русокастро	1913	"
1039	" Еню Мариновъ	13	Сърнево	23. 6.13.	Кукушъ
1040	" Желѣзко Д. Абаджиевъ	д.д	Урумбеглий	26. 6.23.	Ямболъ
1041	" Желѣзко С. Колевъ	5	Александр.	13. 3.13.	Оглу Паша
1042	" Желю К. Тоневъ	9	Аспарухово	13. 5.13.	Баба Ески

1043	Редн. Жеко Д. Тотевъ	3	Бейкъой	12. 3.13.	Пачаджилар.
1044	" Желѣзко Д. Дерменджиевъ	6	Елхово	27. 1.13.	Баал. Сартж
1045	" Жеко Ив. Едревъ	10	Ямболъ	13. 3.13.	Ялд. Табия
1046	" Желѣзко Д. Нейковъ	15	Александр.	13. 3.13.	Е. Комлукъ
1047	" Жеко В. Пелеклиевъ	15	Ачларе	13. 3.13.	"
1048	" Желѣзко Ст. Гущеровъ		Воденъ	22. 6.13.	Кукушъ
1049	" Желѣзко Ж. Тодоровъ	11	Гючбейлеръ	15. 7.13.	Габрово
1050	" Желю Г. Дараджановъ	4	Авалалий	1913	Кукушъ
1051	" Желю П. Желевъ	11	Сар. Еникъой	1913	Кочариново
1052	" Желю К. Желевъ	8	Елхово	1913	Кукушъ
1053	" Злати Я. Танчевъ	3	Топузларе	27. 1.13.	Баал. Сартж
1054	" Злати Г. Стойковъ	13	Аспарухово	15. 7.13.	Джан. план.
1055	" Здравко И. Русковъ		Голакъ	21. 6.13.	Кукушъ
1056	" Иванъ А. Стойковъ	9	Борисово	9. 2.13.	Лозенградъ
1057	" Иванъ А. Стояновъ	8	Зимница	24. 3.13.	Одринъ
1058	" Иванъ В. Ивановъ	14	Факия	25. 3.13.	Одринъ
1059	" Иванъ Г. Бомбевъ	14	Дермендере	4. 8.13.	Дупница
1060	Мл. п. Иванъ Д. Тодоровъ	2	Симеоново	27. 3.13.	Одринъ
1061	Редн. Иванъ Д. Ивановъ	5	Хасбеглий	6. 2.13.	Чорлу
1062	" Иванъ Д. Касмалиевъ	д.д	Топузларе	8. 7.13.	Ямболъ
1063	" Иванъ Я. Добревъ	11	Дермендере	15. 4.13.	Пловдивъ
1064	" Иванъ К. Денчевъ	4	Зимница	11. 1.13.	Муратлий
1065	" Иванъ Славовъ	н.р	Сърнево	23. 8.13.	Дупница
1066	" Иванъ Ст. Марчевъ	9	Ямболъ	19. 3.13.	Баба Ески
1067	" Иванъ Ст. Ивановъ	10	Гаджилово	6. 5.13.	Чорлу
1068	Редн. Илия М. Златевъ	9	Борисово	7. 7.13.	Черкезкой
1069	" Илия Н. Резковъ	16	Габрово	22. 3.13.	Одринъ
1070	" Йорданъ Димитровъ	14	Благодетел.	17. 7.13.	Деде Адачъ
1071	" Йорданъ Д. Шоповъ	1	Араплий	30. 4.13.	Дупница
1072	" Йорданъ Теневъ	12	Г. Курфалий	31. 7.13.	Калфакъой
1073	" Йорданъ Х. Ехтимански	6	Вѣстрень	28. 1.13.	Баал. Сартж
1074	" Иванъ Ив. Вълкановъ	6	Топузларе	28. 1.13.	"
1075	" Иванъ М. Ангелковъ	14	Доспей	12. 3.13.	Е. Комулакъ
1076	" Иванъ Д. Джуреловъ	10	Ямболъ	13. 3.13.	Илд. табия
1077	" Иванъ К. Запалковъ	9	М. Боялъкъ	13. 3.13.	Пачаджилар.
1078	" Иванъ Ст. Ивановъ	15	Ямболъ	12. 3.13.	Е. комлукъ
1079	" Иванъ А. Колевъ	15	"	12. 3.13.	"
1080	" Иванъ П. Геновъ	14	"	12. 3.13.	"
1081	" Иванъ Н. Поповъ		Ахлатлий	2. 2.13.	Хапса
1082	" Иванъ А. Маноловъ	13	Бейкъой	2. 4.13.	Калфакъой
1083	" Иванъ Д. Ангеловъ	16	Дермендере	1. 2.13.	К. Бунаръ
1084	" Иванъ Г. Козаровъ	9	Дюкменъ	1913	Гевгели
1085	" Иванъ П. Димитровъ	11	Кайбиляръ	15. 7.13.	Д. Хисаръ
1086	" Иванъ Д. Вълковъ	11	Пашакъой	1913	Бѣласица
1087	" Иванъ А. Арабаджиевъ	8	Соуджакъ	13. 3.13.	Одринъ
1088	" Иванъ Д. Радилковъ	8	Шахлий	1913	Кукушъ
1089	" Йовчо Юрдановъ		Хаджиларе	1913	Кукушъ
1090	" Иванъ Динковъ		Ново село	12. 3.13.	Одринъ

1091	Редн. Иванъ Ю. Бояджиевъ	Сливенъ	23. 6.13.	Дойранъ
1092	" Илия К. Стояновъ	1 Азакъкой	1913	Кукушъ
1093	" Иванъ Ст. Новаковъ	5 Александр.	1913	Бѣласица
1094	" Иванъ К. Панайотовъ	Гидиклий	18. 6.13.	Мал. Паякъ
1095	" Иванъ Д. Недѣлчевъ	Зимница	21. 6.13.	Кукушъ
1096	" Илчо Ст. Господиновъ	9 Ин. Сарлий	14. 6.13.	Кукушъ
1097	" Иванъ Н. Куртевъ	д.д Сейменъ	1913	Бургасъ
1098	" Иванъ Г. Златевъ	Ямболъ	2. 6.13.	Ямболъ
1099	" Илия М. Тонковъ	"	13. 7.13.	Кукушъ
1100	" Иванъ Д. Ивановъ	д.д Пандаклий	1913	Атеренъ
1101	" Иванъ Б. Тодоровъ	2 Пирне	3. 1.13.	Чорлу
1102	" Иванъ Г. Димитровъ	16 Соколъ	1. 7.13.	Петричъ
1103	" Иванъ Трифоновъ	Ст. Войвода	1913	Одринъ
1104	" Иванъ Т. Видевъ	2 Тюркменъ	1913	Кукушъ
1105	" Иванъ Ст. Кондевъ	8 Сейменъ	1913	Сейменъ
1106	" Киро Ивановъ	8 Пашакъкой	10. 3.13.	Дупница
1107	" Колю Ангеловъ	14	21. 3.13.	"
1108	Ст. п. Колю В. Филиповъ	3 Арнауткъой	27. 7.13.	Г. Джумая
1109	Редн. Колю Д. Търкоша	5 Александр.	18. 5.13.	Чорлу
1110	" Колю Мариновъ	5 Тодорчата	25. 7.13.	"
1111	" Коста П. Кжсабоневъ	Ямболъ	21. 8.13.	Пловдивъ
1112	" Коста Ю. Стояновъ	7 Бей Махле	27. 3.13.	Одринъ
1113	" Костадинъ Тодоровъ	6 Правадия	22. 3.13.	Одринъ
1114	" Кръстю Хр. Борковъ	п.б Карапча	7. 7.13.	Лозенградъ
1115	" Куни М. Йовевъ	2 Стралджа	25. 3.13.	Одринъ
1116	" Курти Ст. Пенчевъ	16 Ченге	23. 3.13.	Одринъ
1117	" Кънчо П. Къневъ	1 Страджа	14. 3.13.	Оглу Паша
1118	" Кирякъ Костадиновъ	12 Созополъ	12. 3.13.	Пачаджилар.
1119	" К. Зл. Георгиевъ	14 Тасъ Тепе	12. 3.13.	Е. Комлукъ
1120	" Колю К. Димитровъ	14 Ханово	12. 3.13.	"
1121	" Костадинъ И. Цигаревъ	2 Самоковъ	12. 3.13.	Пачаджилар.
1122	" Колю Ив. Бѣлчевъ	11 Читалово	29. 1.13.	Баал. Съртж
1123	" Киро К. Стояновъ	4 Каялий	20. 6.13.	Кукушъ
1124	" Колю А. Стояновъ	Башатлий	23. 3.13.	Одринъ
1125	" Кочо Ив. Вълчевъ	Бейкъой	1913	о. Трикери
1126	" Колю Д. Колевъ	16 Г. Дервентъ	15. 7.13.	с. Габрово
1127	" Колчо М. Миневъ	11 Гюнбейлеръ	22. 6.13.	Бѣласица
1128	" Кръстю Г. Чапкъновъ	15 Елхово	1913	Симитлий
1129	" Колю Д. Бабачевъ	"	1913	Кукушъ
1130	" Кост. П. Костадиновъ	Гюндезлери	1913	Гюндезлере
1131	" Колю М. Михалевъ	15 Урумбеглий	1913	Пиринъ пл.
1132	" Костадинъ Д. Дженковъ	9 Хамбарлий	29. 6.13.	Кукушъ
1133	" Колю Д. Бъчваровъ	11 Читалово	11. 7.13.	Кукушъ
1134	" Костадинъ Сл. Ивановъ	Дарж Дере	1913	"
1135	" Крали П. Желевъ	7 Аспарухово	24. 1.13.	Чорлу
1136	" Колю Й. Стояновъ	Джумалий	15. 7.13.	Солунъ
1137	" Колю Т. Ивановъ	"	15. 6.13.	Солунъ
1138	Ст. п. Колю Д. Бахчевановъ	8 Бейкъой	1913	Кукушъ

1140	Редн. Колю Г. Кавалджиевъ	Автания	1913	Лозенградъ
1141	" Киро К. Георгиевъ	Бал. Бунаръ	1. 6.13.	Кукушъ
1142	" Колю В. Косевъ	Гюлмяново	1913	Б. Градъ
1143	" Курти Г. Стояновъ	Зимница	21. 6.13.	Кукушъ
1144	" Кръстю Г. Кръстевъ	Мансарли	1913	Сливенъ
1145	" Куни П. Куневъ	Странджа	16. 7.13.	Кочеринново
1146	" Куни М. Йовевъ	"	12. 3.13.	Одринъ
1147	" Колю Ив. Мансарлията	Ямболъ	20. 6.13.	Кукушъ
1148	" Кръстю А. Баласовъ	2 "	15. 8.13.	София
1149	" Кръстю С. Господиновъ	Ст. Войвода	1913	Одринъ
1150	" Лазаръ К. Куртевъ	Мешалий	16. 7.13.	Солунъ
1151	" Лазаръ Делчевъ	т.к. Урумбеглий	12. 1.13.	Чаталджа
1152	" Лазаръ Д. Лазаровъ	Мешалий	12. 1.13.	"
1153	" Милчо Ив. Милчевъ	1 Кукорево	26. 3.13.	Одринъ
1154	" Мартинъ К. Паневъ	3 Стралджа	24. 7.13.	Кад. мостъ
1155	" Миланъ З. Костовъ	13 Вакарелъ	5. 4.13.	Черкезово
1156	" Миндо Т. Ивановъ	3 Кое. Гидикъ	6. 4.13.	Чорлу
1157	" Миндо Ч. Банковъ	3 Кортенъ	9. 1.13.	Лозенградъ
1158	" Михалъ П. Михалевъ	4 Омана	27. 1.13.	Сливенъ
1159	" Митю К. Минева	6 Топузларе	21. 1.13.	Баал. Сартж
1160	Ефр. Марчо Щ. Йовчевъ	11 Ямболъ	29. 1.13.	"
1161	Мл. п. Маринъ П. Димовъ	12 Пашакъой	15. 2.13.	Кумъ "Дере
1162	Редн. Манолъ Д. Чокоя	14 Анхиало	12. 3.13.	Е. Комлукъ
1163	Ст. п. Митю Я. Тодоровъ	7 Дерменкьой	13. 3.13.	Ялд. Табия
1164	Редн. Михалъ Г. Дженковъ	12 Гаджилово	12. 3.13.	Пачаджилар.
1165	" Михо Щ. Далаковъ	15 Ташъ Тепе	12. 3.13.	Е. комлукъ
1166	" Малчо Л. Димитровъ	Св. Никола	13. 2.13.	Калфакъой
1167	Мл. п. Михо Сп. Господиновъ	Бейкьой	1913	Чамъ Баиръ
1168	Редн. Михо Ст. Халачевъ	Воденъ	22. 6.13.	Кукушъ
1169	" Михаилъ Хр. Вълкановъ	Гаджилово	1. 7.13.	Св. Врачъ
1170	" Миню К. Шимовъ	11 Читалово	10. 3.13.	Одринъ
1171	" Минчо Р. Минчевъ	13 Аспарухово	20. 6.13.	Джамъ пл.
1172	" Минчо Ив. Сокуловъ	Ачларе	2. 1.13.	Гевгелий
1173	" Михо Щ. Миховъ	М. Боялъкъ	1913	Одринъ
1174	" Милю Н. Роскинъ	Проваленица	1913	Кочариново
1175	" Митю Ив. Ивановъ	Автания	1913	Одринъ
1176	" Михо В. Кожухаровъ	3 Калфакъой	14. 6.13.	Кукушъ
1177	" Михалъ Т. Ивановъ	13 Козарево	15. 7.13.	"
1178	Мл. п. Никола Г. Дръновъ	7 Пашакъой	12. 3.13.	Шар. Йолу
1179	Редн. Нанко Г. Нейковъ	11 Козарево	12. 3.13.	Е. комлукъ
1180	" Мирчо С. Сжбевъ	Сейменъ	1913	Кукушъ
1181	" Митю В. Бойчевъ	Стралджа	5. 3.13.	Одринъ
1182	" Манолъ Ж. Ивановъ	Топузларе	22. 6.13.	Кукушъ
1183	" Марко Г. Мариновъ	Ямболъ	15. 8.11.	Дойранъ
1184	Мл. п. Михо Ивановъ	7 "	20. 6.13.	Кукушъ
1185	Редн. Митко К. Петровъ	"	19. 7.13.	Г. Джумая
1186	" Минко А. Караивановъ	д.д. "	27. 6.13.	Ямболъ
1187	" Миланъ З. Костовъ	Бърдо	1913	Одринъ

1188	Редн. Михаль Я. Михалевъ	Здравецъ	1913	Кайбиларе
1189	" Минко В. Грозевъ	1 Паницово	15. 3.13.	София
1190	" Митю С. Митевъ	8 Сейменъ	1913	Кукушъ
1191	" Нанчо Гочевъ	7 Кашлакьой	1. 4.13.	Кочариново
1192	" Недю Ангеловъ	13 Шахлий	30. 7.13.	
1193	" Неню М. Тодоровъ	Войводово	19. 3.13.	Кукушъ
1194	" Нено Т. Скелянчевъ	8 Омана	22. 3.13.	Сливенъ
1195	" Нико М. Милчаковъ	4 Г. Боялъкъ	7. 2.13.	Калфакьой
1196	" Никола Ст. Петровъ	3 Попово	4. 4.13.	Деде Агачъ
1197	" Никола Н. Бараковъ	6 Мечка	30. 1.13.	Левуново
1198	" Никола С. Джунджуровъ	8 Ахлатлий	30. 1.13.	Ямболъ
1199	" Никола А. Рекаловъ	"	16. 7.13.	Порой
1200	" Нико В. Георгиевъ	11 Бургуджик.	8. 4.13.	София
1201	" Никола Т. Николовъ	12 Лалково	1913	с. Габрово
1202	" Никола П. Плачевъ	Омана	1913	Бѣласица
1203	" Нико И. Никовъ	Ташъ Тепе	7. 6.13.	Орхане
1204	" Нико Ст. Калафировъ	15 Урумбеглий	13. 3.13.	Одринъ
1205	" Новакъ П. Новаковъ	11 Читалово	7. 6.13.	Кукушъ
1207	" Никола Ив. Тюфекчиевъ	Яйладжикъ	12. 6.13.	Д. Хисаръ
1208	" Никифоръ Ив. Даневъ	Хаджиларе	1913	Кукушъ
1209	" Никола В. Джендовъ	Жеравна	23. 6.13.	Кукушъ
1210	" Найдентъ М. Радевъ	Сейменъ	1913	Креснен. деф.
1211	" Недѣлко Н. Симидчийски	12 Джиково	22. 6.13.	Г. Джумая
1212	" Недю М. Недевъ	Ст. Войвода	1913	Одринъ
1213	" Несторъ М. Галевъ	Бистрица	1913	Кукушъ
1214	Ст. п. Никола Д. Бахчевановъ	8 Тасъ Тепе	1913	Кукушъ
1215	Редн. П. Георгиевъ Ивановъ	6 Долна Баня	29. 1.13.	
1216	" Петко Ст. Праматаровъ	1 Яйладжикъ	4. 4.13.	Черкезкой
1217	" Петръ А. Чалкановъ	1 Азапкой	19. 1.13.	Ямболъ
1218	" Петръ Ив. Б. Ивановъ	2 Бухалий	14. 7.13.	Дупница
1219	" Петръ П. Статевъ	1 Загорций	21. 6.13.	гара Порой
1220	" Петръ С. Петровъ	3 Могила	3.11.13.	Сливенъ
1221	" Петръ Д. Дочевъ	1 Енимахле	9. 3.13.	Баал. сартж
1222	" П. Жчевъ Динчевъ	12 Вардунъ	30. 1.13.	"
1223	" Пенко А. Янковъ	12 Омана	30. 1.13.	"
1224	Мл. п. Петко Н. Джипуновъ	12 Бейкой	39. 1.13.	"
1225	Редн. Петръ Л. Фартунковъ	8 Бистрица	28. 1.13.	"
1226	" Пею П. Юрдановъ	12 Ямболъ	13. 3.13.	Илд. Табия
1227	Ефр. Павли х Николовъ	1 Сремъ	13. 3.13.	"
1228	Редн. Павелъ П. Ивановъ	7 Ченге	12. 3.13.	Пачаджил.
1229	" П. Дженковъ Сжбевъ	16 Башатлий	12. 3.13.	Е. комлукъ
1230	" Петко М. Петковъ	Кайрякой	23. 6.13.	Кукушъ
1231	Мл. п. Петко Н. Джупановъ	Ахлатлий	29. 1.13.	Одринъ
1232	Редн. Петръ А. Мариновъ	Воденъ	4. 5.13.	
1233	" Проданъ К. Феринъ	Дермендере	1913	Кукушъ
1234	Ефр. Петръ Г. Стояновъ	"	15. 7.13.	Петричъ
1235	Редн. Пейчо М. Пейчевъ	Елхово	1913	Симитлий
1236	" Петръ Д. Недѣлковъ	Енибеглий	1. 7.13.	Кукушъ

1237	Редн. Петръ М. Радевъ	Ново-село	3. 6.13.	Ново село
1238	" Петръ П. Славовъ	"	3. 6.13.	"
1239	" Пею Т. Пѣвъ	"	3. 7.13.	Безсл. изч.
1240	" Петръ Ив. Дойчевъ	Омана	1913	Бѣласица
1241	" Панайотъ Г. Сърневъ	Гюндезлеръ	1913	
1242	" Петръ Сл. Димитровъ	Ташъ Тепе	1913	
1243	" Петръ Г. Кардашевъ	9 Хамбарлий	1913	Крупникъ
1244	" Панайотъ В. Калевъ	Аспарухово	21. 3.13.	Хафса
1245	" Петръ Г. Митевъ	Харманкарж	15. 7.13.	р. Струма
1246	" Панайотъ П. Филиповъ	2 Арнауткьой	16. 7.13.	Царево село
1247	" Парушъ Митевъ	Зимница	1913	Дупница
1248	" Петръ М. Димитровъ	9 К. Бунаръ	6. 6.13.	Кукушъ
1249	" Панайотъ Ст. Вълчевъ	Мидирисъ	1913	Кукушъ
1250	" Парушъ Ст. Ивановъ	Сейменъ	1913	Кукушъ
1251	Мл. п. Петко К. Господиновъ	Топузларе	23. 6.13.	Кукушъ
1252	Ст. п. Пани А. Маджаровъ	Ямболъ	19. 6.13.	Кукушъ
1253	Редн. Пенко П. Делиевъ	"	15. 6.13.	Кукушъ
1254	" Панайотъ К. Лазаровъ	13 Стамболово	20. 6.13.	Кукушъ
1255	" Павли П. Миховъ	К. Муратлий	21. 6.13.	Кукушъ
1256	" Петръ Сл. Тодоровъ	Петъ могили	4. 7.13.	Кукушъ
1257	" Пеню П. Къневъ	7 Падарево	1913	Струмица
1258	" Панайотъ Ж. Белчевъ	1 Върдунъ	28. 1.13.	Одринъ
1259	" Пенчо Ив. Пенчевъ	Чита овци	18. 6.13.	Кукушъ
1260	" Павли Т. Стойчевъ	Сърнево	1913	Бѣласица
1261	" Пеню Д. Ивановъ	1 Стралджа	1913	"
1262	" Петко Ст. Дюлгеровъ	2 Надъръ	1913	Одринъ
1263	" Петръ Г. Димитровъ	8 Сремъ	1913	Кресн. деф.
1264	" Пеню Г. Говедародъ	8 Исм. Факж	1913	"
1265	" Ради В. Варналиевъ	13 Дуваларе	1. 8.13.	София
1266	" Радойко Андреевъ	2 Омана	1. 4.13.	Баба Ески
1267	" Райко Р. Стояновъ	1 Асеново	20. 1.13.	Чорлу
1268	" Ради Г. Янчевъ	4 Дуруклий	14. 1.13.	Лозенградъ
1269	" Рахни Т. Пацековъ	Садово	17. 5.13.	Дупница
1270	" Руси Т. Русевъ	д-д Кап. Еникьой	16. 6.13.	Ямболъ
1271	" Ради Д. Раевъ	Ново-село	1913	Петричъ
1272	" Ради Ст. Радевъ	Гидиклий	15. 3.13.	Одринъ
1273	" Стойко В. Ивановъ	3 Бейкьой	25. 6.13.	Скеча
1274	Мл. п. Славъ В. Продановъ	4 Зимница	30. 7.13.	Дупница
1275	Редн. Стоянъ Д. Колевъ	12 Дермендере	2. 7.13.	Симитлий
1276	" Ст. Ст. Жековъ	2 К. Ягда	1. 4.13.	Одринъ
1277	" Станчо Г. Ганевъ	2 Мансарлий	6. 2.13.	Сливенъ
1278	" Станчо К. Марковъ	7 Х. Беглий	7. 1.13.	Чорлу
1279	" Станчо К. Станчевъ	4 Мидирисъ	19. 4.13.	Ямболъ
1280	" Стефанъ Добревъ	15 Даремахле	25. 4.13.	Баба Ески
1281	" Стефанъ Ивановъ	8	21. 3.13.	Одринъ
1282	" Станко Я. Бояджиевъ	12 Яйладжикъ	25. 6.13.	Г. Джумая
1283	" Стойчо Йочевъ	6 Александр.	25. 3.13.	Одринъ
1284	" Стоянъ А. Миховъ	9 Хамбарлий	11. 1.13.	Лозенградъ

1285	Редн. Стоянъ Г. Дженковъ	2	Попово	14. 1.13.	Чорлу
1286	Редн. Стоянъ Г. Поповъ	1	Дерекъой	1. 6.13.	Ямболъ
1287	" Стоянъ Д. Бадъковъ		Яйладжикъ	16. 7.13.	Габрово
1288	" Стоянъ Д. Кармашиковъ	12	"	21. 6.13.	Дол. Порой
1289	" Стоянъ Р. Диневъ	4	Александр.	25. 6.13.	Чорлу
1290	" Стоянъ С. Колевъ	12	Дермендере	15. 1.13.	Чорлу
1291	Ст. п. Стойчо Ст. Ивановъ	2	Стралджа	12. 3.13.	Пачаджилар.
1292	Редн. Спасъ Д. Дунгаревъ	5	Габровица	27. 1.13.	Баал. сартж
1293	" Стоянъ Н. Карамитревъ	6	Вѣтрень	27. 1.13.	"
1294	" Стоянъ Ив. Русевъ	12	Гаджилово	12. 3.13.	Пачаджилар.
1295	Мл. п. Светозаръ Н. Коларовъ	13	Ямболъ	9. 3.13.	Чиф.Кюшен.
1296	Редн. Стоянъ Д. Христовъ	15	Бургазъ	12. 3.13.	Еск. Комлукъ
1297	" Славъ В. Хаджиевъ	8	Ст. Войвода	12. 3.13.	"
1298	" Стоянъ Г. Стояновъ	12	Бейкъой	1913	Пориск. прох.
1299	" Стоянъ Н. Гитовъ	9	Борисово	1913	Баба Ески
1300	" Срецо Н. Гущеровъ		Водень	1. 7.13.	"
1301	" Станчо Д. х. Ивановъ	с.д	"	13. 7.13.	Г. Джумая
1302	" Стоянъ Д. Колевъ	12	Г. Дервентъ	7. 7.13.	Кукушъ
1303	" Стоянъ П. Димитровъ	4	Кап. Еникъой	1913	"
1304	" Стоянъ П. Боровъ		Гюндезлеръ	1913	"
1305	" Ставри П. Христовъ	15	Енборе	15. 7.13.	Кукушъ
1306	" Стоянъ Д. Коларовъ		С. Караджово	1913	Кукушъ
1307	" Стефанъ Ив. Коларовъ		Сливенъ	23. 6.13.	Кукушъ
1308	" Стефанъ В. Бъчваровъ		"	14. 6.13.	Калфакъой
1309	" Стоянъ Ив. Вълковъ		Кулеклий	1913	Кукушъ
1310	" Стоянъ Я. Славовъ		Александр.	1913	Кукушъ
1311	" Славъ С. Велевъ		Автаня	1913	Кукушъ
1312	" Стефо Геновъ		Войника	24. 1.13.	София
1313	Ефр. Стойко Т. Дяковъ	к.р	Енимакhle	21. 5.13.	Баба Ески
1314	Редн. Стоянъ Монева	3	К. Бунаръ	22. 6.13.	Г. Джумая
1315	" Славъ М. Ивановъ		Мидирисъ	1913	София
1316	" Славъ В. Гендовъ		Черганъ	2. 8.13.	Кукушъ
1317	" Стефанъ Т. Стефановъ	7	Саманларе	22. 2.13.	Родосто
1318	Мл. п. Стоянъ В. Балиновъ		Сейменъ	1913	"
1319	Редн. Стефанъ В. Стояновъ		Михайлово	1913	"
1320	" Стоянъ М. Кара Митевъ		Стралджа	16. 6.13.	Одринъ
1321	" Стоянъ Р. Тончевъ		Топузларе	11. 1.13.	Кукушъ
1322	" Стайко Ж. Желевъ		"	18. 1.13.	с. Апсе
1323	" Славъ Парушевъ	8	Ямболъ	30. 1.13.	Деде Агачъ
1324	" Стефанъ А. Колевъ		"	27. 1.13.	Кукушъ
1325	" Стаматъ Ц. Дишрянски		Доганово	20. 6.13.	Бѣласица
1326	" Стоилко Ив. Рогачевъ		Алино	8. 6.13.	"
1327	" Станчо Д. Милановъ		Вардунъ	1913	Кукушъ
1328	" Стоянъ Н. Стояновъ		Яйлакъой	1913	Ямболъ
1329	" Сава Георгиевъ		Сърнево	26. 6.13.	Одринъ
1330	" Станко Тоневъ		"	26. 6.13.	Сливенъ
1331	" Славъ М. Василевъ		Налбантларе	1913	гара Фере
1332	" Сѣби Т. Сѣбевъ		Сейменъ	1913	Ямболъ

1333	Редн. Тани Колевъ	5	Балж Бунаръ	30. 3.13.	Одринъ
1334	" Теню Д. Ненчевъ	1	Могила	1. 2.13.	Сливенъ
1335	" Тодоръ Върбановъ	10	Бухалий	28. 7.13.	гара Фере
1336	" Тодоръ С. Драгоевъ	1	Еврелий	16. 3.13.	Ямболъ
1337	" Трифонъ К. Господиновъ	1	Бургуджик.	13. 7.13.	Кюстендилъ
1338	" Тодоръ Н. Обущаровъ	15	Бургасъ	12. 3.13.	Еск. Комлукъ
1339	" Тодоръ Я. Тодоровъ	13	С. Караджово	12. 3.13.	"
1340	Ст. п. Трифонъ Ив. Добревъ	7	Мурсатлий	27. 1.13.	Калфакъой
1341	Ефр. Тодоръ Т. Тодоровъ	2	Борисово	3. 2.13.	К. Бунаръ
1342	Редн. Теню П. Стояновъ	об	Дръново	12. 3.13.	Одринъ
1343	" Тончо Желевъ		Елеменлий	15. 7.13.	с. Габрово
1344	" Тодоръ Г. Славовъ	4	Мешалий	11. 4.13.	София
1345	" Тодоръ Ст. Пейчевъ	13	С. Караджово	13. 3.13.	Одринъ
1346	" Трифонъ Д. Лоизовъ	9	"	1913	р. Вардаръ
1347	" Тоню Д. Стоевъ		Дарж Деро	1913	
1348	" Ташо Н. Радевъ	7	Дувалере	1913	Симитлий
1349	" Теню Ив. Койчевъ	11	Сар. Еникъой	1913	Кукушъ
1350	" Тедоръ Ив. Бъчваровъ	х.	Димитрово	13. 3.13.	Одринъ
1351	" Тодоръ М. Радевъ		"	13. 3.13.	"
1352	" Трифонъ В. Радевъ		Две могици	26. 5.13.	Сливенъ
1353	" Тодоръ Д. Каменовъ	13	Стамболово	15. 6.13.	
1354	" Тодоръ К. Амзинъ	2	Бистрица	1913	Петричъ
1355	" Филипъ П. Дяновъ	2	Арнауткьой	28. 6.13.	Дупница
1356	" Христо Г. Катрафиловъ	13	Месемврия	24. 3.13.	Одринъ
1357	" Христо Г. Стояновъ	1	Попово	15. 5.13.	Ямболъ
1358	Редн. Христо Ж. Кувалиевъ	6	Мураданлий	26. 3.13.	Бабе Ески
1359	" Христо Ив. Илиевъ	д.д	Сремъ	5. 4.13.	Сливенъ
1360	" Христо Ст. Богдановъ		Код. Тарла	1913	Кукушъ
1361	" Христо К. Желъзковъ	15	Урумбеглий	12. 3.13.	Еск. Комлукъ
1362	" Христо Ив. Бужевъ	13	Бургуджик.	1913	Джамъ пл.
1363	" Христо Ив. Терзиевъ	16	Г. Дервентъ	15. 7.13.	с. Габрово
1364	" Христо Г. Чолаковъ	16	Куртъ Аланъ	13. 7.13.	"
1365	" Христо Ив. Георгиевъ	16	"	13. 7.13.	"
1366	" Христо Ив. Симовъ		Гюндезлеръ	1913	Одринъ
1367	" Христо М. Куртевъ		Ченге	1913	Г. Джумая
1368	" Христо П. Миневъ	15	Урумбеглий	1913	Пиринъ пл.
1369	" Христо Ст. Хасъмовъ	11	Читалово	1. 3.13.	Одринъ
1370	" Христо П. Скобелевъ		Шахлий	1913	Пиринъ пл.
1371	" Христо Т. Станевъ	9	Аспарухово	20. 6.13.	Кукушъ
1372	" Христо Р. Дърмоновъ		Ачларе	15. 7.13.	"
1373	" Христо Н. Христовъ		Харманъ Кар.	15. 1.13.	Ямболъ
1374	" Христо П. Рогошевъ	2	Арнауткьой	16. 1.13.	Баба Ески
1375	" Христо Т. Божуровъ	11	"	20. 6.13.	Царево село
1376	" Христо Р. Христовъ		Автания	1913	Лозенградъ
1377	" Христо Д. Мушуморковъ		Мансарлий	1913	Мансарлий
1378	" Христо Г. Стойчевъ	7	Радуилъ	1913	с. Габрово
1379	" Христо Д. Славчевъ		Виячево	1913	
1380	" Шимо Д. Шимовъ	11	Читалово	10. 7.13.	Кукушъ

1381	Ред.	Юрданъ Я. Ивановъ	12	Курфалий	7. 3.13.	Лозеиградъ
1382	"	Юрданъ П. Ивановъ		Гидиклий	22. 6.13.	Габров. коп.
1383	"	Юрданъ Христовъ		Елена	6. 7.13.	Г. Джумая
1384	"	Юрданъ Д. Тенковъ		Благодет.	1913	Дупница
1385	"	Яни П. Николовъ	1	Дермендере	29. 1.13.	Ямболъ
1386	"	Яни Т. Яневъ	12	"	7. 2.13.	Лозеиградъ
1387	"	Янко Г. Теримезовъ	2	Сеймень	13. 3.13.	Одринъ
1388	"	Янко А. Геновъ	12	Попово	30. 1.13.	Баал. Сартж
1389	"	Янко А. Янковъ	12	Омана	1913	Калфакъой
1390	"	Яни Д. Сираковъ	13	Кайбиларе	20. 6.13.	ДемиръХис.
1391	"	Янаки Д. Янакиевъ		Ченге	7. 6.13.	Варна
1392	"	Яни Г. Атанасовъ	3	Александр.	1913	Кресн. деф.
1393	"	Янаки Хр. Янакиевъ		Ямболъ	15. 7.13.	Гюмюрджина
1394	Мл. п.	Янко В. Хростодоровъ		"	13. 7.13.	с. Габрово
1395	Редн.	Адемъ Исмаиловъ		Дюнкьей	Неизвест	
1396	"	Апостолъ Т. Станчевъ	4	Ямболъ	"	
1397	"	Атанасъ Йововъ	5	Крушево	"	
1398	"	Атанасъ Г. Становъ	7	Чукурево	"	
1399	"	Атанасъ Г. Продановъ	10	Сремъ	"	
1400	"	Атанасъ К. Сулевъ	10	"	"	
1401	"	Алекси Ив. Киликчиевъ	11	Анхиало	"	
1402	"	Атанасъ П. Ивановъ	12	Ямболъ	"	
1403	Ф-лъ	Андрей З. Зайкоджиевъ	12	"	"	
1404	Редн.	Атанасъ. Н. Атанасовъ	13	Омана	"	
1405	"	Атанасъ А. Арнаудовъ	14	Арнауткьой	"	
1406	"	Бою Г. Стефановъ	13	"	"	
1407	"	Василъ К. Салаковъ	1	Вардунъ	"	
1408	"	Василъ П. Марковъ		Мансарлий	"	
1409	"	Василъ Ж. Вълковъ	10	Мурсатлий	"	
1410	"	Величко Ив. Донева	13	Свобода	"	
1411	"	Вълчо Р. Калфенски	13	Дуваларе	"	
1412	"	Вълко Ст. Ивановъ	14	Ново село	"	
1413	"	Вълко П. Вълевъ	п. в	Башалий	"	
1414	"	Георги А. Дучевъ	1	Могила	"	
1415	Мл. п.	Георги В. Салаковъ	1	Стралджа	"	
1416	Редн.	Гани А. Чобановъ	1	Атанаскьой	"	
1417	"	Георги К. Христовъ	1	Ямболъ	"	
1418	"	Георги В. Петковъ	1	Търново	"	
1419	"	Георги Ст. Пъевъ	2	Арпачъ	"	
1420	"	Георги М. Атанасовъ	2	Очиларе	"	
1421	"	Гани В. Говедаровъ	4	Ямболъ	"	
1422	"	Господинъ М. Янчевъ	5	Елхово	"	
1423	"	Георги Х. Балтаджиевъ	8	Ямболъ	"	
1424	"	Гиню Н. Гиневъ	10	Сремъ	"	
1425	"	Георги К. Мишевъ	10	"	"	
1426	"	Георги П. Тоневъ	10	Инджеклий	"	
1427	"	Георги Ст. Димитровъ	11	Стралджа	"	
1428	"	Георги Я. Вълчевъ	13	Ян. Балабан.	"	

Ямболци въ Балк. и Съюз. войни 1912—1913 г.

1477	Редн. Иванъ К. Янковъ	5	Ямболъ	Неизвест
1478	" Иванъ Ст. Стойковъ	5	Ян. Балабан.	"
1479	" Иванъ Хр. Дуковъ	6	Анхиало	"
1480	" Иванъ Г. Добревъ	7	Мурсатлий	"
1481	" Иванъ К. Думановъ	8	Хамбарлий	"
1482	" Иванъ Ж. Ивановъ	10	Мурсатлий	"
1483	" Иванъ К. Куруянчевъ	10	Каваклий	"
1484	" Иванъ Я. Атанасовъ	1	Мурсатлий	"
1485	" Иванъ Ст. Гиргиновъ	10	Гаджилово	"
1486	" Иванъ П. Тутсузовъ	11	Ямболъ	"
1487	" Иванъ П. Митревъ	11	Гючбейлеръ	"
1488	" Иванъ Д. Станевъ	11	Читалово	"
1489	" Иванъ П. Жейновъ	12	Хамбарлий	"
1490	" Йовчо Т. Колевъ	13	Александр.	"
1491	" Иванъ А. Янковъ	14	Сестримо	"
1492	" Иванъ А. Пастармаджиевъ	15	Ямболъ	"
1493	" Иванъ А. Станчевъ	15	Яйладжикъ	"
1494	" Иванъ М. Ивановъ	16	Ахлатли	"
1495	" Иванъ Илиевъ	т.к.	Урумбегли	"
1496	" Колю Д. Миховъ		Хас. Беглий	"
1497	" Колю Г. Минковъ	1	Ходжамаръ	"
1498	" Кою Г. Дойновъ	2	Търнава	"
1499	" Киро Д. Зидаровъ	2	Лъсково	"
1500	" Колю П. Киневъ	4	Ямболъ.	"
1501	" Колю П. Тодоровъ	6	Омана	"
1502	" Кръстю Б. Антоновъ	8	Ямболъ	"
1503	" Колю М. Миневъ	11	Гючбейлеръ	"
1504	" Колю Н. Фучеджиевъ	11	Читалово	"
1505	" Колю К. Свѣтозаровъ	13	Ямболъ	"
1506	" Кръстю М. Кожухаровъ	14	"	"
1507	" Костадинъ С. Бучковъ	14	Сестримо	"
1508	" Колю Ив. Кара-Жиловъ	15	Урумбеглий	"
1509	" Киро Георгиевъ	м.к	Ямболъ	"
1510	" Михо Стояновъ		Кулаклий	"
1511	" Минчо Ив. Минчевъ	1	Могила	"
1512	" Митю Ст. Бойчевъ	1	Симеоново	"
1513	" Маринъ Г. Станевъ	2	??	"
1514	Мл. п. Михалъ П. Ахърлиевъ	3	Бейкъой	"
1515	Редн. Манолъ К. Гановски	5	Мураданлий	"
1516	" Милю Ж. Милевъ	10	Еркечъ	"
1517	" Минчо П. Димитровъ	11	Мехмечкьой	"
1518	" М. Цоневъ Михалевъ	15	Каярда	"
1519	" Милю Нечевъ	оп.	Провслецъ	"
1520	? Никола Ст. Андоновъ	8	Ахлатлий	"
1521	Ст. п. Нико К. Никовъ	1	Сжд. поле	"
1522	Редн. Недю Ив. Желевъ	8	Кара кая	"
1523	" Никола Ст. Митревъ	13	Стаболово	"
1524	" Н. Т. Атанасовъ	16	Чулакъ	"

1525	Ред. Никола Г. Георгиевъ	16	Ачларе	Неизвест
1526	" Недѣлко Ст. Димитровъ	л	К. Бунаръ	"
1527	" П. К. Чифликчийски	1	Арнауткѡй	"
1528	" Пеню Ст. Трифоновъ	2	Авлалій	"
1529	" Петко Д. Ивановъ	2	Ени-махле	"
1530	" Петръ Ив. Петровъ	7	Х. Беглий	"
1531	" Пончо Г. Стояновъ	7	Пашакѡй	"
1532	" Петръ Г. Петровъ	8	Сремъ	"
1533	" Пеню П. Петровъ	10	Ямболъ	"
1535	" Петръ Т. Петровъ	10	Мурсатлий	"
1536	" Панайотъ Г. Чакъровъ	12	Ямболъ	"
1537	Ст. п. Петръ Г. Карамичевъ	10	Яйладжикъ	"
1538	Редн. Петръ Г. Марчевъ	13	Ямболъ	"
1539	" П. М. Карамихалевъ	13	Бургиджик.	"
1540	" Петръ М. Желѣзковъ	14	Уруменово	"
1541	" Панайотъ Д. Почуди	14	Козлуджа	"
1542	" Петръ В. Стояновъ	15	Гол. Ботево	"
1543	" Пею Ст. Пѣевъ	16	Гюндезлери	"
1544	" Петръ Д. Гагаузовъ	л.	Казж Клисе	"
1545	" Руско Р. Калчевъ	1	Каяли	"
1546	" Руси Р. Стояновъ	10	Караджиларе	"
1547	" Романъ М. Костадиновъ	14	Ямболъ	"
1548	" Райно Я. Райновъ	15	Бургазъ	"
1549	" Ради Ивановъ.	т.к.	Акъ Бунаръ	"
1550	" Ст. Д. Стояновъ	1	П. Тръмбешъ	"
1551	" Стефанъ Ив. Пѣевъ	1	Конево	"
1552	" Ст. А. Панталовъ	1	Налбантларе	"
1553	" Стоянъ Т. Сжбевъ	2	Ямболъ	"
1554	" Ст. П. П. Василевъ	2	Кулазлий	"
1555	" Станко К. Георгиевъ	3	М. Боялкъ	"
1556	" Ст. М. Шишковъ	4	Елхово	"
1557	" Стоянъ Ю. Узуновъ	7	Автана	"
1558	" Стефанъ Ив. Джисовъ	8	Пашакѡй	"
1559	" Стоянъ Д. Московлиевъ	8	Енибеглий	"
1560	" Стоянъ М. Великовъ	8	М. Боялкъ	"
1561	" Стефанъ М. Христовъ	8	Башатлий	"
1562	" Стоянъ К. Митринъ	10	Дуганево	"
1563	" Сава Г. Цоневъ	10	Читалово	"
1564	" Стойко Т. Пандъревъ	10	Куруджиево	"
1565	" Стоянъ Ж. Бочковъ	10	"	"
1566	" Стефанъ М. Курмевъ	11	Мурсатлий	"
1567	" Сжби Ст. Сжбевъ	11	Стралджа	"
1568	" Стоянъ П. Николовъ	12	Сар. Еникѡй	"
1569	" Ст. П. Димитровъ	13	Джамата	"
1570	" Ст. П. Желѣзковъ	13	Еникѡй	"
1571	" Стоянъ Я. Гугусевъ	13	Гюндезлеръ	"
1572	" Стефанъ Я. Бъчваровъ	14	Г. Боялкъ	"
1573	" Стефанъ Д. Хаджиевъ	15	Казж клизе	"

1574	Редн. Славъ К. Колевъ	16	Яйладжикъ	Неизвест
1575	Редн. Стани Д. Митевъ	16	Узуново	"
1576	Мл. п. Стоянъ А. Манчевъ	16	Василековци	"
1577	Редн. Тома П. Василевъ	13	??	"
1578	" Тодоръ Русевъ Диневъ	4	Автания	"
1579	" Точо Ил. Юрдановъ	4	Кара Кая	"
1580	" Тодовъ Петк. Петковъ	10	Сломеръ	"
1581	" Тани Апост. Жечевъ	10	Мурсатлий	"
1582	" Тодоръ Ст. Николовъ	13	Ян. Балабан	"
1583	Мл. п. Тоню Юрд. Христовъ	13	Горенъ	"
1584	Редн. Тодоръ Г. Хайгъровъ	14	Башатлий	"
1585	" Тодоръ А. Щилияновъ	15	Варна	"
1586	" Христо Яневъ Лозовъ	8	М. Боялъкъ	"
1587	" Христо Желевъ Дучевъ	10	Мурсатлий	"
1588	" Христо М. Кечеджиевъ	10	Сремъ	"
1589	" Христо Ст. Ангеловъ	11	Гюндезлеръ	"
1590	" Хр. Ив. Паспалджиевъ	15	Урумбеглий	"
1591	" Христо Юрд. Григоровъ		Месмврия	"
1592	" Цвѣтко Минч. Илиевъ		Ин. Сарлий	"
1593	" Шидеръ К. Христовъ	10	П. Тръмбешъ	"
1594	" Щилиянъ В. Пижевъ	7	Пашакъой	"
1595	" Юрданъ Хр. Николовъ	11	Сенджаръ	"
1595	" Яко Авр. Ешкенази	13	Ямболъ	"
1596	" Янко Диневъ Колевъ	2	Симеоново	"
1597	" Яни Ст. Георгиевъ	10	Куруджиево	"

ОБЯСНЕНИЯ

на съкращенията на поддѣленията на подвижната и неподвижна охрана и на бойнитѣ единици на българската и турска армии, които се срещатъ въ текста на историята.

1. Съкращения

2/3-а бригада	2-а бригада отъ 3-а пех. Балканска дивизия
1/29-а дружина	1-а дружина отъ 29-и пех. Ямболски полкъ
1/29-а рота	1-а рота отъ 29-и п. Ямболски полкъ
2/32-а дружина	2-а дружина отъ 32-и пех. Загорски полкъ
2/6-о с.с. арт. отдѣление	2-о отдѣление отъ 6-и скоростреленъ артилерийски полкъ
2/6-а с. с. батарея . . .	2-а батарея отъ 6-и с.с. артилерийски полкъ
2/1-а пионерна рота . .	2-а рота отъ 1-а пион. дружина
4/5-и ескадронъ	4-и ескадронъ отъ 5-и кон. полкъ
сл. пл.	следъ пладне
пр. пл.	предъ пладне
ч.	часа
м.	минути
ккм.	километра
р.	рѣка
в.	върхъ
гр.	градъ
с.	село
ж. п. ст.	желѣзопътна станция
пл. б.	планинска батарея
1/1-а не с. с. батарея . .	1-а батарея отъ 1-и нескоростреленъ полкъ
4/3-а полска болница . .	4-а полска болница отъ 3-а Балканска дивизия

2. Поддѣления на подвижната и неподвижна охрана съ обозначение на сегашнитѣ имъ названия

Авангардъ	предна охрана
Ариергардъ	задна охрана
Страниченъ отрядъ . . .	странична охрана

